

STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI: DR. ILLYEFALVI L. LAJOS

IDEGEN ELEMEEK BUDAPEST NÉPESSÉGÉBEN

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A LETELEPEDÉSI ENGEDÉLYT
NYERT KÜLFÖLDIEKRE

ÍRTA

DR. BUZIÁSSY KÁROLY

65. KÖTET

4. SZÁM

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALA

Ára 5 pengő

Stat. 0. 997/65.

STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI: DR. ILLYEFALVI L. LAJOS

IDEGEN ELEM BUDAPEST NÉPESSÉGÉBEN

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A LETELEPEDÉSI ENGEDÉLYT
NYERT KÜLFÖLDIEKRE

ÍRTA

DR. BUZIÁSSY KÁROLY

M. T. AKAD. KÖNYVTÁRA

Növényképek

1933. 2601.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Bevezetés	5

I. Általános rész.

Az idegenrendészet kialakulása közgazdasági és szociálpolitikai nézőpontból	8
A külföldiek ellenőrzésének alapját képező jogszabályaink rövid áttekintése	10
Visszapillantás fővárosunk településeire	15
Külföldi honosok Budapest népességében a népszámlálások adatai alapján	19
A letelepedések hatása a főváros népességére a világháború előtt és után	30

II. A letelepedési engedélyt (lakhatási bizonylatot) nyert külföldiek foglalkozási demográfiája.

A letelepült külföldiek elhelyezkedése az egyes foglalkozási csoportokban	39
A letelepült külföldiek nem szerinti megoszlása	50
A letelepült külföldiek életkora	58
A letelepült külföldiek származási helye	75
A letelepült külföldiek a magyarországi tartózkodás tartama szerint	89
A letelepült külföldiek honossága	98
A letelepült külföldiek hitfelekezetek szerint	114
A letelepült külföldiek családi viszonyai	125

III. Néhány adat a külföldi honosok gazdasági helyzetéről.

A külföldi honosok lakásviszonyai	141
Külföldi honos budapesti háztulajdonosok	151
Külföldi honosok szerepe a munkanélküliség alakulásában	157
A) Külföldi honos munkanélküliek	160
B) A letelepült külföldiek számarányának jelentősége a fővárosi munkanélküliség szemléletében	167

Függelék.

Részletes kimutatások	179
Irodalom	241

ANATOMICAL

.....

.....

.....

.....

.....

Bevezetés.

Az ország területét körülvevő vámsorompók korántsem arra vannak hivatva, hogy az államhatalom megakadályozza a külföldi állampolgárok beköltözését. A kormányzat ilyértelmű elgondolása nemcsak ellenkeznék a nemzetközi jog azon elveivel, hogy valamennyi állam minden polgára más állam területén szabadon tartózkodhatik, lakhatási és letelepedési engedélyt nyerhet, hanem továbbmenőleg sokszor vétene is az ország vitális érdekei ellen, ha leküzdhetetlen akadályokkal lehetetlenné tenné oly egyéneknek beköltözését, akiknek közreműködését az állam mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi vagy kulturális érdekei sok esetben megkívánják. Mindazonáltal súlyos mulasztást követne el az államhatalom, ha a külföldi elemeknek olyarányú beözönlését, mely már a polgárság szociális és gazdasági érdekeit veszélyeztetné, a rendelkezésre álló eszközökkel meg nem akadályozná, valamint azon idegeneket, akiknek jelenléte az állam érdekei és a közbiztonság szempontjából veszélyes és káros, el nem távolítaná.

Ezen kétségtelenül súlyos, nagy körültekintést és felelősséget igénylő feladatkörének csak akként tud kellőképen megfelelni az államhatalom, ha nem elégszik meg csupán azzal, hogy a külföldi elemeket az ország területére lépésük alkalmával alaposan szemügyre veszi, okmányait tüzetesen átvizsgálja, hanem megállapodásuk, illetve tartózkodásuk helyén is arra hivatott szerveinek közbejöttével magatartásukat állandóan szemmel tartja s ha a szükség úgy kívánja, az állam legfőbb érdekében foganatosítja az idegeneknek rendőri felügyelet alatt való tartását, esetleg őrizetbevételét, internálását.

Bár vitathatatlan, hogy ily intézkedésekkel a külföldiek személyes szabadságukban bizonyos korlátozásoknak vannak alávetve, de viszont a rendőrhatalóságok tapintatos eljárása könnyítheti e korlátokat, úgyhogy a felügyeletük alatt álló egyének a szükségesén túl, rendes foglalkozásukban nem akadályoztatnak. Oly egyénekkel szemben viszont, akik az állam biztonsága, a gazdasági élet nyugalma és a társadalmi rend szempontjából veszélyes vagy aggályos magatartást tanúsítanak, teljesen indokolt az államhatalom prevenciója.

A változott idők behatásának leginkább van alávetve a jog, amely a már létező jogviszonyokból keletkezik, azokhoz simul és azokra alkalmazandó. A társadalom rendjét mindenkor a jelen viszonyokból, a jelen felfogásból kiindulva kell és pedig a legmegfelelőbb eszközökkel akként megállapítani, hogy a rend fenntartása minden körülmények között biztosíttassék. Kiegyensúlyozott gazdasági viszonyok, egészséges társadalmi élet mellett nem érezte hiányát törvényhozásunk oly alapos ellenőrző rendszer életbeléptetésének, mint aminőt az elvesztett háború és a forradalmak nyomán mindjobban erősödő gazdasági válság következtében gyakran felburjánzó nemzetellenes, rendbontó törekvések indokoltá tettek. Hazánk sajátos eszménye iránt nem csupán a külföldiek viseltettek ellenséges érzülettel, de nemzetellenes, rendbontó törekvéseivel veszélyeztették az állam rendjét azon bevándorolt, idegen faji tulajdonságokkal bíró egyének egyrésze is, akik már élvezték Magyarország vendégszeretetét, hajlékot, megélhetést találtak e helyütt, mégsem tudtak beilleszkedni az ország törvényes rendjébe.

A megváltozott viszonyok hatása alatt a belügyi kormányzat bár többször szabályozta rendeletileg a külföldiek Magyarországon lakhatásáról szóló 1903: V. t.-c. végrehajtását, teljes alapossággal e nagyfontosságú kérdést a 200.000/1925. B. M. számú rendelettel szabályozta.

A szóbanlévő rendelet értelmében — melynek bővebb ismertetésére alább még visszatérünk — minden, már a rendelet életbelépte előtt az országban tartózkodó és lakhatási engedélyt nyert külföldi honosról új lakhatási bizonylat kiadását tette kötelezővé a m. kir. belügyminiszternek 1925 : 201. B. M. számú körrendelete, amely kimondja, hogy mindazokról, »akik lakhatási engedélyt kaptak, Budapesten a székesfőváros tanácsa, valamint a rendőrhatalóság is, egyebütt az I. fokú rendőrhatalóság külön nyilvántartást vezet.«

A fővárosban lakhatási bizonylatot nyert külföldiek nyilvántartási könyvéből meritettük tanulmányunk anyagának jelentékeny részét. Ugyanis a nyilvántartó rovataival megegyező kérdőpontokat tartalmazó bárcákra a székesfőváros statisztikai hivatala kimásolta a külföldiekre vonatkozó adatokat és ily módon a rendelet életbelépésének napjától, 1925. június hó 1-től a statisztikai hivatal által végzett kimásolási munka befejezésének napjáig, azaz 1929. évi szeptember hó 15-ig, valamennyi nyilvántartásba foglalt külföldi honos adatainak birtokába jutottunk. Bár a székesfőváros statisztikai hivatala ezen munka folyamán tekintetbe vette a nyilvántartó könyvbe bejegyzett törléseket is (elköltözés, halálozás, házasságkötés útján magyar állampolgárságnak az elnyerése, honosítás, visszahonosítás stb.), mégsem mondhatjuk ezen anyagot teljesnek, mivel abban az időpontban, vagyis 1929. szeptember 15-én a nyilvántartási könyv vezetésével megbízott tanácsi IV. (közjogi, katonai és illetőségi) ügyosztálytól nyert információk szerint, még többezer lakhatási bizonylatot kérelmező külföldi honos ügye várt elintézésre az egyes arra hivatott hatóságnál.

Ennek dacára még sem idegenkedtünk tanulmányunk elkészítésétől, mivel a fővárosban lakhatási bizonylatot nyert külföldi honosok száma családtagjaikkal együtt 32 és félezeret tesz ki, tehát oly jelentékeny hányadát a fővárosban élő idegen elemeknek, hogy a feldolgozásra került adatok alapján szemléltetni tudtuk a Budapesten letelepült külföldiek foglalkozási demográfiáját.

A lakhatási bizonylatot nyert külföldiek nyilvántartása bármennyire is értékes adatokat szolgáltatott tanulmányunk részére, már természeténél, helyesebben rendeltetésénél fogva sem tud az abban szereplő egyének szociális és gazdasági helyzetére fényt deríteni. Ennélfogva szükségét éreztük keresni annak lehetőségét — mivel e nagyfontosságú kérdéskomplexumot kellő értékű anyag hiányában kimeríteni és megoldani korántsem áll módunkban — hogy legalább halvány kontúrjait adjuk a főváros életébe bekapcsolódott külföldi elemek gazdasági helyzetének. Ily módon tanulmányunk befejezése-képen az 1930. évi népszámlálás adatai alapján bemutatunk néhány, a külföldi honosok lakásviszonyaira vonatkozó adatot, továbbá szemléltetjük a külföldi honos fővárosi háztulajdonosok statisztikáját, végül közreadjuk a fővárosi, illetve a m. kir. központi statisztikai hivatalnak azokat az adatait, melyek érzékeltetik az idegen elemek jelentőségét a munkanélküliség alakulásában.

I.

Általános rész.

Az idegenrendészet kialakulása közgazdasági és szociálpolitikai nézőpontból.

Idegenrendészet alatt értjük általában az idegenjog azon részét, mely felöleli mindazon állami intézkedéseket, intézményeket, melyeket valamely állam területére vonatkozólag az idegenek felügyelete céljából létesít. A kultúr-államok ezidőszerint érvényben és gyakorlatban levő jogi felfogása értelmében idegennek tekintendő az az egyén, tekintet nélkül annak születési helyére, nemzetiségére vagy nyelvi hovatartozandóságára, aki nem az illető országban hír illetőséggel, különbség nélkül, hogy csak átmenetileg vagy állandóan tartózkodik az országban, vagy akár ott állandó lakóhelye is van.

Minél régebbi periódusait szemléljük az állami életnek, annál jobban közeledünk ahhoz a fogalomkörhöz, melyben az idegen jövevények ellenséges vagy legalább is fenyegető magatartásuk miatt az állam létét veszélyeztették. A kezdetleges forgalmi élet stádiumát azon elutasító magatartás jellemzi, melyet az állam a területére érkező idegenekkel szemben tanusított. Ezen az állami fejlődési fokon az idegenrendészet csupán az országhatár szigorú őrzésére szorítkozott a beözönlő idegen elemmel szemben. Az államok ezen eljárását csak ritkán törte át az egyházi felfogáson alapuló asyljog, melyet a fejlődés folyamán minden népnél megtalálunk. Majd látjuk, hogy a mind jobban fellépő közlekedési szükség miatt az állami idegenrendészet feladatai növekednek. Majd az idegenek különleges jogvédelmi eszközök birtokában — aminők Róma idegenjoga, a németbirodalmi királyi béke stb. — mozgási szabadságot nyernek, minek következtében biztosítatik számukra a szabad beköltözés és letelepülés. Jogtörténeti példák gyanánt említhetjük az idegenekkel való különleges bírói bánásmódot és jogszolgáltatást a keleti államokban (konzuli bíraskodás), a szászok közigazgatási, kormányhatósági és egyházi kiváltságait Erdélyben, a németek privilégiumait Magyarországon, az idegenekéit Oroszországban stb.

A 17. századtól kezdve a merkantilista teóriák hatása következtében mindjobban kifejeződött azon felfogás, hogy az ország határait meg kell nyitni az idegenek előtt. Ennek nyomán lassankint mindinkább össze-

omlanak azon vagyoni jogi korlátok is, melyeket az államhatalom az idegekkel szemben felállított. Majd a 18. században előbb a fiziokraták gazdasági teóriái, később Malthus tanai befolyásolták az állam törvényhozását oly irányban, hogy az idegenek szabad költözködését akadályozó rendszabályok mindinkább mellőztettek.

Igy volt ez hazánkban is. Dr. Laky Dezső professzornak »Az iparosok szociális és gazdasági viszonyai Budapesten« című munkájában olvashatjuk, hogy »az 1715. évi országgyűlés a CXVII. törvénycikkben gondoskodott arról, hogy különféle iparosokat hívjanak az országba 15 évi köztehermentesség ígéretével és hogy ezek itt állandóan letelepítettetvén, a kézműves munkájuk mellett azzal is megtartassanak, hogy telket nem szabad szerezniök letelepedésük helyén (nehogy ezek művelése őket az ipartól elvonja).«

A szállítóeszközök fejlődésével felmerült annak szüksége, hogy a ki és bevándorlást, a szabad költözködést és a letelepedést az államhatalmak alkotmányjogilag szabályozzák. A 19. század közepétől a nemzetközi közlekedési jog oly gyors fejlődésnek indult, ami természetszerűleg erősen éreztette hatását az idegenek beözönlésének arányain is. Ennek következtében érthetőnek látszik, hogy az utolsó évtizedekben majd minden kultúr állam jogilag szabályozta az állampolgárság kérdését és ezáltal szigorú rendszabály állított fel az állam lakosságának jogi tagozódása tekintetében. Az állandóan fejlődő közlekedés egyrészt megszorította az állam területén lakó idegenek számát, másrészt pedig az államnak mind több polgárát tette idegenné más állam területén.

Tényként elfogadható, hogy a külföldiek, kevésbé ismerve annak az országnak törvényeit, életviszonyait, amelyben tartózkodnak, könnyebben teszik magukat túl ezen ország törvényein és az általuk elkövetett törvénybe ütköző cselekmények megtorlása alól is könnyebben vonhatják ki magukat. Ezenkívül a külföldi elemeket nem mindig igaz szándék vezeti az idegen államokba, hanem esetleg hazájukból az igazságszolgáltatás szigora elől menekülnek vagy éppen azzal a szándékkal jönnek, hogy az ország biztonsága ellen törjenek. Másokat a munkanélküliség keserve űz el szülőföldjükről, akik nagyobb tömegekben beözönlve az ország gazdasági életében is zökkenést idézhetnek elő. Mindezek a körülmények arra készítetik a hatóságokat, hogy a külföldi elemek beköltözését ellenőrizzék, azt esetleg megakadályozzák, magatartásukat az ország területén szemmel tartsák és ha a szükség úgy kívánja, őket ki is utasítsák.

A külföldiek letelepülésének kérdése országunkra nézve úgy közgazdasági, mint szociálpolitikai szempontból bír eminens fontossággal. Ha már súlyos gazdasági helyzetünkre való tekintettel a kivándorlást meg nem akadályozhatjuk, ha meg nem szüntethetjük honpolgáraink azon szándékának kivételét, hogy legmunkabíróbb korukban hazájuktól távol, messze idegenben keressék boldogulásukat: nagyfontosságú közgazdasági szempont

ránk nézve azon körülmény, hogy a kivándorlással szemben a letelepült külföldiek minő elemekből adódnak. De rendkívüli fontosságú e kérdés szociálpolitikai szempontból is. Újabb időben ugyanis mindinkább megnyilvánul a nemzeti munka védelmének kívánsága és az idegenrendészetnek ugyancsak elsőrendű feladata, hogy ezt a problémát is mindenkor tekintetbe vegye. Európában a külföldi állampolgárok ipari és kereskedelmi vállalatoknál való alkalmazásánál szem előtt tartják azt az elvet, hogy idegenek alkalmazást vagy foglalkozást csak az esetben vállalhatnak, ha szakmájukban a belföldi munkakínálat oly szegény, hogy munkavállalásuk az illető állam érdekeit nem sérti.

Az egyes államok az idegenek beköltözését illetőleg különböző rendszabályokat alkalmaznak és ebből a szempontból azok két főcsoportra oszthatók. Az államok egyik része ugyanis mindjárt az ország határán vizsgálja az ország területére belépni akaró egyéneket, megkívánván tőlük személyükre vonatkozó igazoló okmányok felmutatását, utazásuk céljának és esetleg a rendelkezésükre álló anyagi eszközök igazolását. A kívánalmaknak meg nem felelő egyént a határról utasítják vissza (Balkánállamokban, tengeren túli államokban stb.). Másutt viszont, nevezetesen a nyugat-európai államokban, az idegeneknek rendőrhatalósági leigazolása nem az ország határán, hanem letelepedésük helyén történik, kötelezván őket arra, hogy magukat az illetékes hatóságnál bejelentsék, származásukat és vagyoni helyzetüket kimutassák.

Hazánk földrajzi fekvését, valamint közlekedési viszonyait tekintve, az idegenek bevándorlásának ellenőrzését, annak esetleges megakadályozását a határokon elintézni nem lehet. Ennélfogva célszerűbbnek látszott, hogy a külföldi elemeket az ország területén belül, megállapodásuk helyén vegye az erre hivatott rendőrhatalóság ellenőrzés alá. Ennek folytán a külföldiek rendszete akként szervezetett hazánkban, hogy a külföldiek megérkezéséről az arra hivatott helyi hatóság haladéktalanul értesül, hogy ily módon az ellenőrzést kezdettől fogva gyakorolhassa és a költözködési szabadság érintetlenül hagyása mellett a külföldieknek pontos nyilvántartása tekintetében intézkedni tudjon.

A külföldiek ellenőrzésének alapját képező jogszabályaink rövid áttekintése.

Mint már fentebb említettük, a közlekedési eszközök fejlődése tette lehetővé az idegen állampolgároknak nagyobb számban való beözönlését. A közlekedési eszközöknek hiánya vagy tökéletlen volta az embereket lakóhelyükön tartotta s ennek folytán nagyobb arányú bevándorlásokról abban az időben még alig beszélhetünk. Így volt az hazánkban is, ahol a múlt század 80-as éveig alig merült fel annak szüksége, hogy a külföldiek ellenőrzésének kérdése tüzetesebben szabályoztassék. A 9398/1885. B. M.

számú, toloncsabályokra vonatkozó rendelet, majd a községekről szóló 1886 : XXII. t.-c. 15. §-a e tekintetben eléggé védelmezték az állam érdekeit.

Majd a közlekedési viszonyok rohamos fejlődése következtében a 90-es években a bevándorlás oly nagy méreteket kezdett öltetni, hogy a beözönlő idegenek, de kiváltképp az ország belbiztonságára és gazdasági életére nem kívánatos elemek ellenőrzésének törvényhozás útján való részletes szabályozására határozta el magát a kormány. Ennek eredményeképpen jött létre az 1903 : V. t.-c., a külföldieknek a Magyar Korona Országai területén való lakhatásáról, melyet az alábbiakban főbb vonásaiban ismertetni fogunk.

Minden külföldit, aki Budapestre érkezik, tartozik szállásadója a m. kir. államrendőrség bejelentőhivatalánál, illetve a kerületi kapitányságánál vagy a legközelebb levő rendőrőrszobán 24 órán belül bejelenteni. A törvény ezen rendelkezése tehát a költözködési szabadságot, a lakhely szabad megválasztásának jogát a külföldiek részére is biztosítja. Minthogy azonban fontos állami feladat arról gondoskodni, hogy az állam területén tartózkodó külföldiek éber figyelemmel kísértessenek és hogy a külföldi közvetlenül az állam területére való lépése után úgyszólván a hatóságok szeme előtt legyen, megszabott kötelességük a külföldieknek, hogy a megérkezést követő 24 órán belül a bejelentés megtörténjék. Magát e kérdést a szóbanlevő törvény életbeléptéig a községekről szóló 1886 : XXII. t.-c. 15. §-a szabályozta, amelyet jelen törvény 16. §-a helyezett hatályon kívül.

Ha a külföldi állandóan itt tartózkodni szándékozik, köteles ezen szándékát a megérkezéstől számítandó 15 nap alatt a hatóságnál bejelenteni, személyazonosságát, állampolgárságát, erkölcsi előéletét igazolni, valamint kimutatni, hogy magát és családját tartósan képes fenntartani. Ha az igazoláshoz szükséges okmányokkal nem rendelkezik, ezek beszerzésére haladékat kaphat. Ezen igazolás megtörténtéről a külföldi hatósági bizonylatot kap. Ha a külföldi magát kellőképpen igazolni nem tudja, valamint maga és családja fenntartására nem képes vagy jelenléte az állam érdekeire vagy a közbiztonságra és közrendre aggályos, a rendőrhatalóság által kiutasítható. A törvény büntetőszankciót ír elő a bejelentés elmulasztása és a lakási szándék be nem jelentésének esetére. Amennyiben a külföldi igazolja, hogy lakási szándékát a hatóságnál bejelentette és két év óta megszakítás nélkül az ország területén lakik, letelepedési engedélyért folyamodhat.

Az 1903. évi V. t.-c. végrehajtását a belügyminisztérium rendeletileg több ízben szabályozta. A rendeletek mindenkor szem előtt tartották a már fentebb vázolt kettős ellenőrzés rendszerét.

A világháború kitörése következtében a hadviselés érdekei szükségessé tették, hogy a külföldiek ellenőrzése terén is hathatósabb rendszabályok léptessenek életbe. Szükségessé vált a velünk ellenséges államok alattvalóinak szigorú ellenőrzése, ami ezen egyének rendőri felügyelet alá helyezésében,

illetőleg őrizetbetartásában nyilvánul meg. A háború és a forradalmak után az alkotmányos élet helyreálltával szükségesnek látszott e kérdés alapos revíziója és ennek következtében adta a m. kir. belügyminiszter az 1925. évben 200.000. számú rendeletét. E rendelet kiterjeszkedett úgy a határforgalom, mint az ország területének ellenőrzési módozataira és továbbmenőleg a külföldiek munkavállalásával kapcsolatos kérdéseket is rendezte. E rendelet külföldinek minősít mindenkit, aki nem magyar állampolgár.

A békeszerződés alapján a tőlünk levált területekről érkező testvéreinkkel szemben kedvezményes elbánást biztosít a rendelet és hathatós védelmükre törekszik. Az előírt okiratok felmutatását a külföldiektől ugyan követelni kell, viszont azonban a levált területekről érkezettekkel szemben megadatik a mód az előzékenységre. A 200.000/1925. B. M. számú rendelet 8. §-a ugyanis kimondja, hogy: »külföldi állampolgárságnak igazolására az érvényes útlevél rendszerint elégséges, ekkép el lehet tekinteni oly okiratok felmutatásától, amelyeknek beszerzése számos nehézséggel jár.« A belügyminisztérium rendeletének e szakasza már csupán nemzeti szempontból is kiváló fontossággal bír, mivel az elcsatolt területről a mult fájó emlékével és a hazaszeretet elszakíthatatlan szálaival ideérkező véreinkkel szemben kedvezményes elbánást biztosít.

A külföldi állampolgárok a szabályszerű bejelentés megtétele után két hónapig külön engedély nélkül, ennél hosszabb ideig azonban csakis engedéllyel tartózkodhatnak. A bejelentés alapján Budapest székesfőváros tanácsa minden külföldi részére »Felhívást« bocsát ki, mely szerint az illető külföldi a székesfőváros tanácsánál kijelenteni tartozik, hogy Budapest területén állandóan szándékozik-e tartózkodni. Amennyiben a külföldi állandóan itt tartózkodni szándékozik, kötelessége a jegyzőkönyv felvétele alkalmával a törvényben megjelölt és fentebb felsorolt okmányokat felmutatni.

A felvett jegyzőkönyv alapján a fél lakása szerint illetékes kerületi eljáróság megállapítja a kereseti, illetőleg megélhetési viszonyait, a m. kir. államrendőrség pedig külön nyomozás útján győződik meg arról, hogy a külföldi által előterjesztett bizonylatok valódiak-e és állandó ittartózkodása az állam érdekei, a közbiztonság és közrend szempontjából nem aggályos-e. Ha észrevétel nem merül fel, a rendőrhatalóság a felvett jegyzőkönyvet mellékleteivel együtt saját véleményével kiegészítve a székesfőváros tanácsához küldi el, ahol ily esetben a külföldi lakhatási bizonylatát megkapja. A lakhatási bizonylat első ízben egy évre szóló érvénnyel állíttatik ki, de lejárta után hosszabb időre, esetleg visszavonáig is meghosszabbítható. Ideiglenes, vagyis átmeneti tartózkodás esetében a külföldi úgynevezett tartózkodási engedélyt kap, amelynek időtartama általában egy évnél hosszabb nem lehet.

Ugyancsak előírja a szóbanlevő rendelet, hogy a külföldieknek az ország területén való tartózkodása alatt tanúsított erkölcsi és egyéb magatartása hivatalból ellenőrizendő. Kétségtelen, hogy a belügyminisztériumnak

ezen rendelkezése a rendőrhatalásra nehéz felelősségteljes feladatot ró. Bármennyire is bírunk érzékkel az emberi szabadságjogok tiszteletbentartása iránt, bizonyos előfeltételeket és oly legitim kötelezettségeket, melyek az állam valamennyi polgárát egyformán terhelnék, respektálni kell. Ezen előfeltételek és kötelezettségek teljesítését a »suprema lex« elvén korlát gyanánt kell felállítani azon magasabb és jól felfogott állami érdekekre való tekintettel, melyek az állami élet zavartalan működésének és biztonságának szempontjából lépnek előtérbe. »Ha tehát a rendőrhatalóság — mondja a m. kir. belügyminiszter 200.000/1925. B. M. számú rendelete 7. §-ának 8. bekezdése — azt állapítja meg, hogy a tartózkodási engedélyért folyamodó külföldi állampolgár állandó lakást bérelt, háztartást rendezett be, valamely rendszeres foglalkozást vagy huzamosabb időre terjedő alkalmazást, szolgálatot vállalt, hosszabb ideig tartó vállalkozásba kezdett, a külföldit — a tartózkodási engedélyre irányuló kérvényének visszaadása mellett lakási szándékának haladéktalan bejelentésére és a lakhatási bizonylat megszerzésére utasítja.«

A káros és veszélyes, nemkülönben gazdasági életünkre nézve improduktív külföldi elemek betódulásának megakadályozása a közrend érdeke és ha az állam területén ily külföldiek tartózkodnak, azok a rendőrhatalóságok által idejekorán eltávolítandók és a letelepedésükben megakadályozandók.

A külföldiek fentebb vázolt ellenőrzési rendszere azonban a gyakorlatban nem minden tekintetben vált be, az ügyintézés lassúsága tehát szükségessé tette, hogy a külföldiek ellenőrzésére új rendszer léptetessék életbe.

A külföldieknek a Magyar Korona Országai területén lakhatási engedélyéről szóló 1903 : V. t.-c. egyes rendelkezéseit az 1930 : XXVIII. t.-c. módosította. E törvény értelmében az eljáró hatóságok sorából a városi tanácsot kikapcsolja, hogy ily módon az eljárást leegyszerűsítse és meggyorsítsa. A külföldiek ellenőrzésére egy új hatóság szervezését rendeli el és a belügyminiszter feladatává teszi a külföldiek ellenőrző országos központi hatóság megszervezését. E törvény rendelkezései szerint Budapesten a külföldiek ellenőrzése kapcsán felmerülő kihágási ügyekben elsőfokon azok a kerületi rendőrkapitányságok járnak el, akiket a belügyminiszter ezen ügykörrel megbíz. (Ennek megfelelőleg a külföldiek ellenőrzésével kapcsolatos kihágások elbírálását a belügyminiszter az V. kerületi kapitányságra bízta).

A törvény 1931. évi február hó 1-i hatállyal lépett életbe. Ettől az időponttól kezdve Budapest székesfőváros tanácsa elsőfokú hatósági jogköre megszűnt, a budapesti m. kir. államrendőrség külföldiek ellenőrző hivatala pedig beleolvadt a külföldiek ellenőrző országos központi hatóság keretébe, amely hivatal ezen a napon kezdette meg működését. Az 1903 : V. és az 1930 : XXVIII. t.-c. végrehajtását a belügyminiszter a 100.000/1930. B. M. számú rendeletével szabályozta, amely az új ellenőrző hatóság működésének megkezdésével egyidejűleg lépett életbe.

A rendelet az új ellenőrzési rendszert négy részre osztva tárgyalja.

Az első rész a külföldiek beutazásáról szól és a határszéli forgalom ellenőrzését szabályozza.

A második rész a rendelet azon §-ait öleli fel, mely a munkavállalásra irányuló szándéknélküli ittlakás, a kiutasítás és az időnkénti jelentkezésre kötelezés kérdését szabályozza. Lényeges változás a külföldiek ellenőrzése terén a 200.000/1925. B. M. számú rendeletben foglaltakkal szemben, hogy az ideiglenesen itt tartózkodó külföldieknek két hónapról három hónapra szabta meg azt az időtartamot, melyen belül az idegen állampolgárok érkezésük, illetve távozásuk bejelentésére köteleztetnek. Viszont a rendelet szerint az ideiglenes tartózkodási engedély időtartama egy év helyett hat hónapi időtartamban állapítottatott meg. E hathavi tartózkodási engedély azonban egyszerű bejelentéssel nyerhető el. Mivel a jelen rendelettel hatályon kívül helyezett ellenőrző rendszer tapasztalatai alapján a félévénél hosszabb tartózkodási engedélyek, főleg a munkavállalás leplezését célozzák, a jövőben azon külföldiekről, akik félesztendőnél hosszabb időt óhajtanak az ország területén tölteni, a lakási szándékot vélelmezi. A rendelet értelmében *lakhatási bizonylat* helyett a külföldi *lakhatási engedélyt* kap, amelynek megszerzése csak a fővárosban változott. A lakhatási engedély megtagadására és a kiutasításra a rendelet általában az előzővel azonos okokat és szabályokat állapít meg.

A rendelet harmadik részében felöleli a munkavállalásra vonatkozó kérdések komplexumát. A világháború következtében fellépő gazdasági válság úgyszólván Európa valamennyi államát arra készítette, hogy a munkanélküliség terjedésének akként vessenek gátat, hogy a külföldről beszivárgó elemek munkavállalásának feltételeit megszigorítsák. Ennek folytán kívánatosnak látszott, hogy a honi munkás védelme céljából Magyarország is erősebb sáncokkal vegye körül a jelentékenyen megcsappant munkalehetőséget. A belügyminiszter szóbanlevő rendeleteivel a külföldiek részére a munkavállalás engedélyezését az egyes reszortminiszterek ügykörébe utalta át. Ezen új rendszer életbelépte óta annak megállapítása, hogy valamely külföldi munkaerő magyar munkással pótolható-e, miniszteriális szakközegek döntésétől függ. Ugyancsak a nemzeti munkavédelmet szolgálja a rendelet azon intézkedése, hogy a három hónapnál huzamosabb idejű munkavállalást kérő külföldi is köteles lakhatási engedélyt szerezni.

A rendelet befejező negyedik része átmeneti és vegyes intézkedéseket tartalmaz.

*

Tanulmányunk ezen fejezetében igyekeztünk a külföldiek ellenőrzésének alapját képező jogszabályokat főbb vonásaiban bemutatni. A részletekre vonatkozó szabályok ismertetésébe nem bocsátkozunk, mivel annak tárgyköre egyrészt túlnő tanulmányunk keretein, másrészt pedig azért, mivel dr. Peregriny Géza és dr. Jacobi Roland »Magyar állampolgárság, községi illetőség

és idegenrendészet» című munkájukban — ahonnan tanulmányunk ezen fejezetének anyagát részben merítettük — a részletekre vonatkozó rendelkezéseket teljes alaposággal összeállították, illetve kidolgozták.

Visszapillantás fővárosunk településeire.

A községek letelepülések által keletkeznek. A történelem tanúsága szerint azonban a telepeknek községekké, majd városokká váló lassúbb, gyorsabb fejlődése során gyakran láthatjuk, hogy a községalkotó település csak eredője annak a hosszú láncolatnak, mely az idők folyamán egy világ-
város kifejlődéséhez vezet. Ugyanis az eredetileg letelepült lakosság leszármazottai révén nagyon kevés metropolis emelkedett volna mai jelentőségére, hiszen hosszú évszázadok során megismétlődő települések révén pótolták egyrészt a háborúk, járványok s természeti csapások révén ért vérvesztéseiket, másrészt pedig a kultúra, a gazdasági élet fejlődésének biztosítására nyitották meg kapuit újabb telepések előtt.

Így volt ez hazánkban is, ahol a telepítések az első századokban a lakatlan területek benépesítését célozták, majd a későbbiek főleg magasabb kulturájú népek behozatalával az ipar és kereskedelem fejlesztése érdekében történtek. Gazdasági és kulturális életünk fejlődésével már mind jobban függetleníteni tudta magát országunk és így fővárosunk is a külföldi befolyástól, aminek következtében a letelepülések mindinkább veszítettek jelentőségükből, olyannyira, hogy oly értelemben, mint a múltban, letelepülésekről már nem is beszélhetünk. Idők folyamán ugyanis az európai kultúrállamokhoz hasonlóan hazánk is mindinkább felhagyott telepítéseivel és bevándorlást előmozdító intézkedések helyett oly beköltözést korlátozó rendeleteket léptetett életbe, amelyek a nemzet és a magyar munkás védelmét célozták.

Bár tanulmányunk csupán csak a fővárosunkban jelenleg élő letelepült külföldiek demográfiai és társadalmi helyzetével kíván foglalkozni, mégsem tartjuk érdektelennek Budapest letelepülési krónikáját — hacsak főbb vonásaiban is — ismertetni.

Hogy fővárosunk területén mikor történt az első letelepülés, kik voltak azok és mely számban jöttek, arravonatkozólag semmiféle adattal nem rendelkezünk. Az ásatások folyamán felszínre került leletek tanúsága szerint valószínűsíthető látszik azon feltevés, hogy Budapest területe már a bronzkorszak idejében is lakott terület volt s így keresztülélte az európai civilizáció minden korszakát. Krisztus előtt a 30-as években Augustus császár hódító hadjáratai közben a karni alpokon keresztül Pannoniába is ájtott és így kerültek és telepedtek le a rómaiak a mai Óbuda területén Aquincumban is. Már arra vonatkozólag, hogy ezen letelepedés mikor vette kezdetét, hiteles történelmi adattal nem rendelkezünk és pusztán feltevés, hogy a rómaiak, akik a dunántúli Pannoniában már régebbi idő óta találhatók, az első század második felében telepedtek le Aquincumban. Aquincum

felvirágzása a 3. század elején vette kezdetét és tartott 375-ig, vagyis a nagy népvándorlás korszakáig. Városunk, bár útjába esett a népvándorlásnak, mégsem valószínű, hogy 375 után mindjárt elpusztult volna. Sidonus Apollinarius 5 évvel Attila halála után, vagyis 458-ban írt Aquincumról. Ha tehát Aquincum a többi római városokhoz hasonlóan a népvándorlás idejében elpusztult volna, úgy ebben az időben már ismét felépült, mint az Attila idejében lerombolt több más római város. Sidonus után századokig nem találunk említést a városról sem eredeti, sem későbbi nevén.

Attila halála után, miként azt a történelemből tudjuk, a hún birodalom felbomlott és Pannoniába előbb az osztrogótok, majd a Justinianus császár által betelepített longobardok és 568. évben az avarok özönlöttek be. Az avarokkal együtt vándoroltak be a szlávok is. Az avar-szláv megszállás körülbelül 568-tól 900-ig, vagyis a honfoglalásig tartott. Ezen idő alatt valószínűsítve látszik, hogy a most említett népek a többi pannoniai várakkal és városokkal együtt hosszabb-rövidebb ideig Aquincumot is birtokukba vették.

Hogy melyik nemzet cserélte fel Aquincumot Budával, arra vonatkozólag a legvalószínűbb az a feltevés, hogy a Buda név szláv eredetű. Mivel a szláv és avar nép nem állott a fejlődés azon fokán, hogy lakóhelyeül kőházakat és védelmére kőfalakat építsen, feltehető, hogy az avar-szláv korbéli Buda alatt alig lehet csak mai értelemben vett falut is érteni.

Buda történetéről a honfoglalás után csak nagyon kevés hitelt érdemlő adatot találunk. II. Géza uralkodása idejében telepednek le hazánkban és kerülnek el Budára és Pestre a szászok. Letelepedésük idejét pontosan nem tudjuk, nagyobb tömegekben a keresztes hadakkal egyidejűleg jöttek be. Történelmi adataink szerint a 12. században a Rajna és Schelde torkolata mellől származó germán nyelvű polgárok is telepedtek meg hazánkban. Ezenkívül Buda polgárai között latin népek is fordulnak elő, akik nem mind olaszok, hanem részint Belgiumból, részint pedig Franciaországból származtak ide. A flamandok és vallonok nem csupán a városi életnek az eszméjét hozták magukkal, hanem annak alkatelemeit is. A letelepített nehéz fegyverzetű szász nép pedig a helyőrségi szolgálatra volt alkalmas. A városok alakulása és további fejlődése a nyugati elemeknek beköltözésével veszi kezdetét, ami kihatással volt az egyházi viszonyokra is, amennyiben a telepítések helyein társas káptalanok keletkeznek, ami egyházi téren a városi intézménnyel analóg, sőt azzal együtt is jár. Abból a körülményből, hogy II. Géza királyunk idejében 1148-ban Budán társas káptalan létesült, következtethetünk a nyugati elemek beköltözésére. Ezen időben Budán belgák telepítették le. Az idegenek letelepülésétől a tatárjárásig lefolyt száz esztendő alatt tehát Buda városias jelleget öltött s virágzásnak indult.

A tatár betörésnek először Pest esett áldozatául, majd mikor a Duna befagyott, 1242-ben a tatárok átkelve, Budát is felgyújtották s lakóit kipuszt-

tították. IV. Béla a tatár veszedelem elmúltával hozzáfogva az ország újjáépítéséhez, a mai Várhegyen jelölte ki Budavárának helyét s annak védelmét az e célra betelepített kúnokra és ispotályos lovagokra bízta, akiket szolgálataik fejében becses kiváltságokban részesített. Így módon egy új város keletkezett a régi (Óbuda) mellett, amely rohamos fejlődésnek indult. A budai Várhegy megalapítását 1249. évre tehetjük. A vár felépítésével IV. Béla hamarosan elkészülhetett, mert történelmi adataink szerint 1255-ben már kész a számos lakossal bíró vár és város.

Buda város igazi felvirágzása a 13. század második felében vette kezdetét és oly rohamosan fejlődött, hogy mellette Óbuda és a balparti Pest háttérbe szorult. Nagy Lajos idejében az olasz lakosság száma növekedett, mivel az 1360-ban kiűzött zsidók helyét olaszok foglalták el. Négy-öt évi száműzetés után azonban már ismét Budán találjuk a zsidókat; ugyanaz a király hívta vissza, aki elkergette őket.

A 14. század második felében az eredetileg túlnyomóan német Budán kezdett a magyarság gyarapodni. 1390-ben a magyar és német egyház területileg megosztozott a váron, de a municipiális kormányzatban a német lakosság a magyar lakosságot teljesen háttérbe szorította. Hosszas harcok után 1440-ben tudta csak a magyar lakosság a polgárok közti egyenjogúságot kivívni és ennek eredményeképpen lépett életbe azon szabály, hogy az egyik évben magyar, a másik évben német választassék bírónak és az esküdteknek fele magyar, fele pedig német nemzetiségű legyen.

Buda fejlődésének a török hódítás vetett gátat. Mint tudjuk, Buda 1541. szeptember 2-án török kézre került és az 1686-ig tartó török uralom alatt úgy Buda mint Pest teljesen elpusztult. Hogy Buda népessége az 1686-i ostrom alatt mily nagy volt, arra vonatkozólag ifj. Palugyay Imre »Buda-Pest egyesítése« című munkájából vett és alább közzétett adatokból szerezhetünk támpontot:

Janicsár	16.000
Egyéb lakosság	30.000
Zsidó	10.000
Összesen	56.000 lélek.

A török kiverése után a Buda-Újlakon letelepült spanyolokon kívül először svábok és bajorok telepedtek még Budára, akik a török uralom alatt elmenekült magyar lakosok házait és telkeit birtokukba vehették és e mellett még három évi adómentességet is nyertek. Így kedvezmények mellett érthető, hogy nagy számban tódult Buda falai közé az idegen nép. De azért a szokatlan éghajlat miatt, de főként az 1689. évben fellépő döghalál miatt számuk annyira megapadt, hogy pótlásukról újabb telepítésekkel kellett gondoskodni. 1690-ben telepítettetett le Budán azon 32.000 rác család egy része, akik 1689-ben Nádorfehérvár bukása után Arzénius ippeki érsekkel együtt hazájukból kivándoroltak. Az említetteken kívül még különféle jövevények, leginkább osztrákok, bajorok, horvátok, olaszok, vallónok telepedtek le és

a két város lassankint ismét fel épült. 1703-ban I. Lipót új kiváltságban részesítette e városok lakosait és Budát első, Pestet pedig második szabad királyi várossá tette.

A fentiekből láthatjuk, hogy a magyarság számaránya ily módon egészen jelentéktelenné vált és így aztán érthető, hogy az 1720. évről az Országos Levéltárban őrzött »Porció lajstrom«-ban csak 8% magyar található, míg a németek számaránya 47%-ot tesz ki. Ebben az időben Budán a némettel csupán csak a szerb elem vetélkedhetett, mely akkoriban a lakosságnak mintegy 42%-át képviselte. Ily módon csodálatosnak mondható, hogy a budai magyarság évtizedről-évtizedre lassan, de fokozatosan erősödött, olyanformán, hogy míg a 18. század elején száz budai polgár közül csak 3 magyar található, addig a 19. század 40-es éveiben már 14. Buda magyarosodásának tempója mind jobban fokozódott és a legutolsó népszámlálás idejében Buda lakosságának 91%-a vallotta magát magyar anyanyelvűnek, míg a német nemzetiségűek számaránya 6·5%-ban nyilvánult meg. A szerb nemzetiség pedig, amely a 18. század elején számarány és hatalom tekintetében a némettel vetekedhetett, mind jobban veszítve jelentőségéből, végül annyira elmagyarosodott, hogy az 1881. évi népszámlálás alkalmával Budán számarányuk még az 1%-ot sem érte el (0·69%).

Pest a honfoglalás előtt szláv telep volt. Abból a körülményből, hogy Anonimus szerint Taksony fejedelem idejében nagyszámú Volga melléki bolgár mohamedán, azaz izmaelita vándorolt be, akiknek egy részét a fejedelem Pesten telepítette le és Pest várát adományozta nekik, feltételezhetjük, hogy Árpád honfoglalásakor igen gyér volt a népesség.

A 11. századra vonatkozó történelmi feljegyzések Pestre vonatkozó településeket nem említene. A 12. század közepe táján, II. Géza királyunk országglása idejében telepedtek ide a szászok és flandriaiak.

A 13. században említés tételik a pesti szaracénokról, akik épúgy mint a zsidók, közvetlenül a király alá voltak rendelve adóztatás tekintetében. 1230-ban dominikánus szerzetesek telepedtek le Pesten, akik templomot és kolostort építettek és azt, erős falakat emelve, megerősítették. Ez képezte a városnak mintegy belső erődítményét. A 13. század elején történetíróink Pestet már népes, nagy helység gyanánt említik. E rohamosan fejlődő város esett áldozatul 1241-ben a tatárjárás dúlásainak. A tatárjárás után a város újjászervezésénél, a lakosság betelepítésénél a magyarság jutott túlsúlyra és annak dacára, hogy hosszú ideig a Duna jobbpartján épült, IV. Béla városának tartozéka gyanánt szerepelt, sokkal magyarabb jellegű volt annál.

A török hódoltság idején 150 évig uralta a törökök Pest Budával együtt. Ezen idő alatt, kiváltképen az utolsó években, a török elűzését sikertelenül megkísértő harcokban Pest sokat szenvedett és ennek következtében lakosainak száma lényegesen megfogyatkozott. 1686 után Pest meggyérült lakosságának pótlására rácok és németek telepítettek be.

Körösy József, a székesfővárosi statisztikai hivatal megalapítója »Budapest nemzetiségi állapota és magyarosodása« című munkájában kimutatást tett közzé a Pest polgárai közé felvett új tagokról. E helyütt a tanulmány szerzője a felvett polgárok neveiből vont következtetést a letelepedettek nemzetiségi arányára. A szóbanlevő táblában közzétett adatok a következők:

Század	É v	Összesen felvett polgárok száma	Köztük magyar	
			szám	%
17.	1686—1700	345	120	34.8
18.	I. negyed	374	65	17.4
	II. »	659	101	15.3
	III. »	949	147	15.5
	IV. »	1.456	239	16.4
	Összesen a 18. században	3.438	552	16.0
19.	1801—10	1.115	253	20.9
	1811—20	726	157	21.6
	1821—30	834	175	19.9
	1831—40	917	170	18.5
	1841—48	1.132	167	14.7
	Összesen a 19. század első felében ..	4.724	922	19.5

1686—1848-ig, tehát 162 év alatt 8507 polgár vétetett fel Pest kötelekébe és ezek közül 1594 volt magyar, vagyis a felvetteknek 18.7%-a. Láthatjuk tehát, hogy a török uralom alól való felszabadulást követő első években a letelepedők erős harmada magyar volt. A német telepedések hatása alatt azonban ezen kedvező arány a 18. században felére, azaz 16%-ra esett. Majd a múlt század első évtizedeiben érezhetően kezdett a magyarság erősödni. Meglepő azonban, hogy a 19. század 30-as és 40-es éveiben Pest városának polgársága már kevésbé szaporodott magyar elemekkel, annak magyarázatául, hogy a város kereskedelmi életének fellendülése folytán inkább német és más külföldi elemek kérelmezték polgárságba való felvételüket.

Külföldi honosok Budapest népességében a népszámlálások adatai alapján.

A városok népessége, kiváltképen a nagyvárosoké, mint a gazdasági élet empóriumainak lakossága főleg a bevándorlások által gyarapszik s a természetes szaporodás csak másodlagos, jóval alárendeltebb jelentőségű tényezője a növekedésnek. Ami a bevándorlás forrását illeti, az általánosságban ismét kettősnek mondható. Az egyik, kétségtelenül a számottevőbb, az ország területéről való beköltözés, a másik a külföld legkülönbözőbb helyeiről való bevándorlás. Bár az utóbbi számszerűleg jóval alatta marad az előbbinek, mégis az országnak vitális érdekei fűződnek ahhoz, hogy a külföldiek beköltözése az államhatalom által szabályoztassék. Ha az ország

gazdasági érdeke megkívánja, úgy minden bizonnyal a kormányzat nem fog késlekedni bevándorlást előmozdító intézkedések megtételére, viszont, ha a külföldiek nagyarányú beözönlése az urbanizálódásnak csupán csak hátrányait váltaná ki, úgy az állam hatalma nyomban gátat vetne a külföldiek további beköltözésének.

Az egyes államok e nemzetvédő feladatuknak csak úgy képesek megfelelni, ha minden időben pontos adatokkal rendelkeznek az ország területén — akárcsak átmenetileg is — ott tartózkodó külföldi állampolgárok számának alakulásáról és azok mindennemű életviszonyairól. E céljukat a kormányhatalmak részint a népszámlálások körületekintően megszerkesztett kérdőíveivel, részint pedig az erre hivatott hatóságok gondosan vezetett nyilvántartásai által érik el.

E két különböző, a külföldiekről tájékozást nyújtó módszer szinte egyaránt nélkülözhetetlen s azok egymást nem pótolni, hanem kiegészíteni vannak hivatva. Mert valamint a nagyobb időközökben tartandó népszámlálások mellett nem nyerhetünk tájékozódást a külföldiekre vonatkozó időközi változásokról, úgy az állandó nyilvántartás sem tudja biztosítani azon fontos összefüggések ismeretét, melyeket a bevándoroltak és az ország őslakossága között a népszámlálási eredmények alapján nyerhetünk.

Hogy a külföldiek számaránya úgyszólván valamennyi ország metropolisaiban jelentékeny tényező, kiknek számontartására figyelem is fordítottatik, azt bizonyítja azon körülmény, hogy a nagyobb városok statisztikai kiadványaikban szinte kivétel nélkül kimutatják az ottlevő idegen állampolgárokat.

Az 1. számú táblában összeállítottuk Budapesttel való összehasonlítás céljából néhány európai nagyvárosban az idegen állampolgároknak a város összes lakosságához való számarányát.

1. tábla. Idegen állampolgárok néhány európai nagyváros népességében.

Város	Év	Össznépesség	Idegen állampolgárok száma	Idegen állampolgárok az összes népesség százalékában
Budapest	1925	960.995	34.026	3·5
Bécs	1923	1,865.780	233.184	12·5
Prága	1921	676.657	13.362	2·0
Berlin	1910	2,071.257	53.501	2·6
München	1925	680.704	20.126	3·0
Nürnberg	1925	392.494	5.466	1·4
Lipcse	1925	679.159	18.976	2·8
Hamburg	1925	1,079.126	17.413	1·6
Bern	1920	104.626	8.924	8·5
Róma	1921	691.661	10.485	1·5
Párizs	1921	2,843.015	193.094	6·8
Koppenhága	1926 ¹⁾	731.496	18.370	2·5
London	1921	7,480.201	119.902	1·6
Stockholm	1920	419.440	5.972	1·4
Moszkva	1923 ²⁾	1,027.336	47.696	4·6

¹⁾ 1925. évi adat. — ²⁾ 1920. évi adat.

A táblázat adatai alapján az ott közölt 15 nagyváros közül Budapest 1925. évre vonatkozó 3·5%-os arányszámát csak Bécs (12·5), Bern (8·5), Párizs (6·8) és Moszkva (4·6) múlja felül. A német birodalmi nagyvárosok Hamburg (1·6) és Nürnberg (1·4) kivételével legközelebb állnak a budapesti arányszámhoz, mivel München és Lipcse városában száz lakosra egyaránt három külföldi esett az 1925. évben, Berlinben pedig ugyancsak közel ennyi (2·6). London városában élő 120.000 idegen állampolgár csak 1·6%-át teszi e mammutváros néprengetegének. Feltűnő, hogy táblázatunkban szereplő városok közül a legészakibb fekvésű Stockholm (1·4) és a legdélibb fekvésű Róma (1·5) városokban egyformán kevés, szinte a legjelentéktelenebb a külföldiek száma.

Fenti adataink alapján láthatjuk, hogy az egyes városok gazdasági életébe bekapcsolódott idegen állampolgárokkal, már csupán azok számbeli arányát tekintve is, nemcsak nemzetvédelmi, hanem kommunalpolitikai szempontból is törődni kell.

2. számú táblánkban, — mielőtt a fenti nemzetközi összehasonlító adatok tárgyalása után a Budapesten élő külföldi honosok részletes ismertetésére áttérnénk — szemléltetni kívánjuk, hogy a Magyarbirodalom területén az egyes népszámlálások hány idegen állampolgárt vettek számba.

2. tábla. Külföldi honosok számának alakulása a Magyarbirodalom népességében.
1880—1910.

Országrészek	Külföldi honosok											
	abszolút számokban				százalékokban				a polgári népesség százalékában			
	1880	1890	1900	1910	1880	1890	1900	1910	1880	1890	1900	1910
Duna jobbpartja:												
Vármegyék	12.337	16.982	17.845	18.782	10·21	9·44	7·27	6·75	0·50	0·65	0·65	0·65
Tj. városok	5.007	5.246	5.879	5.370	4·15	2·92	2·39	1·93	4·19	3·92	3·76	3·06
Együtt ...	17.344	22.228	23.724	24.152	14·36	12·36	9·66	8·68	0·68	0·81	0·82	0·79
Duna balpartja:												
Vármegyék	10.445	17.342	22.924	26.624	8·65	9·64	9·34	9·57	0·62	0·96	1·17	1·28
Tj. városok	6.436	8.412	7.653	7.246	5·33	4·68	3·12	2·61	10·17	12·43	9·82	8·18
Együtt ...	16.881	25.754	30.577	33.872	13·98	14·32	12·46	12·18	0·66	1·37	1·60	1·57
Duna-Tisza köze:												
Vármegyék	2.614	5.104	8.011	11.756	2·16	2·84	3·26	4·22	0·16	0·26	0·37	0·48
Tj. városok	23.570	35.060	47.373	45.958	19·52	19·50	19·29	16·53	3·58	4·24	4·33	3·58
Együtt ...	26.184	40.164	55.384	57.714	21·68	22·34	22·55	20·75	1·12	1·46	1·70	1·54
Tisza jobbpartja:												
Vármegyék	3.852	9.740	23.863	33.781	3·19	5·42	9·72	12·15	0·28	0·67	1·51	2·03
Tj. városok	1.068	1.861	4.068	3.543	0·88	1·03	1·66	1·27	2·12	3·14	5·32	3·95
Együtt ...	4.920	11.601	27.931	37.324	4·07	6·45	11·38	13·42	0·34	0·76	1·68	2·12
Tisza balpartja:												
Vármegyék	2.480	2.342	3.372	4.500	2·05	1·30	1·37	1·62	0·14	0·12	0·15	0·19
Tj. városok	754	707	1.316	1.504	0·63	0·39	0·54	0·54	0·74	0·61	0·90	0·81
Együtt ...	3.234	3.049	4.688	6.004	2·68	1·69	1·91	2·16	0·18	0·15	0·20	0·23
Tisza-Maros szöge:												
Vármegyék	3.173	3.614	4.295	5.172	2·63	2·01	1·75	1·86	0·20	0·20	0·23	0·27
Tj. városok	2.085	2.155	3.136	3.400	1·72	1·20	1·28	1·22	1·85	1·70	2·05	1·93
Együtt ...	5.258	5.769	7.431	8.572	4·35	3·21	3·03	3·08	0·31	0·30	0·36	0·40

2. tábla. Külföldi honosok számának alakulása a Magyarbirodalom népességében.
1880—1910. (Vége.)

Országrészek	K ü l f ö l d i h o n o s o k											
	abszolút számokban				százalékokban				a polgári népesség százalékában			
	1880	1890	1900	1910	1880	1890	1900	1910	1880	1890	1900	1910
Királyhágón túl:												
Vármegyék	3.665	6.123	11.059	13.596	3.03	3.41	4.50	4.89	0.18	0.28	0.46	0.53
Tj. városok	326	338	747	854	0.27	0.19	0.30	0.31	0.75	0.67	1.16	1.04
Együtt ...	3.991	6.461	11.806	14.450	3.30	3.60	4.80	5.20	0.18	0.29	0.48	0.54
Fiúme város és kerülete ...	5.271	11.241	16.689	19.836	4.36	6.25	6.80	7.13	25.12	38.11	42.85	39.83
Magyarország összesen:												
Vármegyék	38.566	61.247	91.369	114.211	31.92	34.06	37.21	41.06	0.31	0.45	0.61	0.71
Tj. városok	44.517	65.020	86.861	87.713	36.86	36.16	35.38	31.54	3.80	4.61	4.81	4.12
Együtt ...	83.083	126.267	178.230	201.924	68.78	70.22	72.59	72.60	0.60	0.83	1.07	1.11
Horvát-Szlavonország:												
Vármegyék	28.178	40.902	51.783	60.022	23.34	22.75	21.09	21.58	1.55	1.94	2.26	2.43
Tj. városok	9.524	12.640	15.531	16.184	7.88	7.03	6.32	5.82	13.68	15.34	14.55	12.34
Együtt ...	37.702	53.542	67.314	76.206	31.22	29.78	27.41	27.40	1.99	2.45	2.80	2.93
Magyarbirodalom összesen:												
Vármegyék	66.744	102.149	143.152	174.233	55.26	56.81	58.30	62.64	0.46	0.64	0.83	0.94
Tj. városok	54.041	77.660	102.392	103.897	44.74	43.19	41.70	37.36	4.35	5.20	5.35	4.59
Együtt ...	120.785	179.809	245.544	278.130	100.00	100.00	100.00	100.00	0.77	1.04	1.28	1.34

1880—1910-ig az ország területén a külföldiek száma állandó emelkedést mutat és pedig úgy a vármegyék lakosságában, mint a tj. városokban. Ha azonban a külföldiek számának alakulását országrészek szerint vizsgáljuk, úgy az emelkedést már nem mondhatjuk az egész birodalomra nézve egyenletesnek. Azt látjuk ugyanis, hogy míg a szóbanlevő 30 esztendő alatt az egyes országrészekben a külföldiek száma fokozatos apadást mutat, addig a Tisza jobbpartján s a Királyhágón túli részen soraikban jelentékeny emelkedés látható (4.07%-ról 13.42%-ra, illetve 3.30%-ról 5.20%-ra). Ezen emelkedési folyamat sem mondható azonban egyenletesnek, mivel annak zöme az 1890—1900-as évtizedre esik. Kiegyensúlyozottabb növekedést mutat ezenkívül még Fiúme város és kerülete idegeneinek száma is.

Ha a külföldi honosokat ugyancsak a 2. számú tábla alapján az összes polgári népesség arányában vizsgáljuk, úgy nyomban szemünk elé ötlük az idegenek városlakó hajlama. Valamennyi ország rész törvényhatósági jogú városainak népességében lényegesen nagyobb hányadát teszik az ország őslakosságának az ideszármazottak, mint a vármegyékében. Legjelentékenyebb a külföldiek aránya a társországokban, valamint a Duna balpartján, ahol az 1910. évben a 4.59%-os birodalmi átlaggal szemben 12.34, illetve 8.18-as arányszámokat látunk. Ha az egyes országrészekben a vármegyék és a törvényhatósági jogú városok külföldi honosai számarányának fejlődését párhuzamosan vizsgáljuk, úgy általánosnak mondható az a körülmény, hogy az utolsó évtizedben a városokban letelepülő külföldiek számának növekedése nem tudott lépést tartani azok magyar honosságú népességének gyarapodásával, amennyiben a birodalmi átlagban megnyilvánuló vissza-

esés (5·35%-ról 4·59%-ra) valamennyi országrész törvényhatósági jogú városaiban kisebb-nagyobb arányban megállapítható. Hogy az idegen állampolgárok száma általánosságban mégis némi emelkedést mutatott a szóbanlévő évtizedben (1·28%-ról 1·34%-ra), annak magyarázata a vármegyék külföldi honosságú lakosságának további — bár lényegesen kisebb tempójú — növekedésében keresendő.

Mielőtt rátérnénk annak vizsgálatára, hogy az egyes népszámlálások megállapításai alapján a külföldi honosok számának alakulása fővárosunkban minő képet mutat, vessünk talán egy pillantást alábbi táblázatunkra, amely II. József császár parancsára 1787. évben végrehajtott népszámlálás folytán maradt ránk. Bár a Haditanácsnak 1784. augusztus 1-én kelt rendelete szerint — nevezetesen : »Úgy Magyarországon, Horvát- és Szlavonországban és a Bánságban, valamint Erdélyben össze kell írni a teljes népességi állapotot, bármi legyen neme, kora, rende, foglalkozása, minéműsége, vallása és természete . . . « — kétségtelennek látszik, hogy a szóbanlévő összeírást általános népszámlálásnak tekinthetjük, mégis a mai népszámlálási kritériumok figyelembe vételével a felvételt teljes értékűnek nem fogadhatjuk el. Ugyanis tekintettel az összeírás katonai céljára, a számbavétel nem egységes alapon vitetett keresztül, amennyiben kimerítő részletességgel csupán csak a keresztény férfilakosságot vette számba, a zsidó férfinépességet már lényegesen kisebb alapossgal, a nőket pedig felekezeti különbség nélkül csak egy tételben írta össze.

Mindezek dacára a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárában őrzött értékes adatok rávilágítanak fővárosunk lakosságának honosság szerinti megoszlására, mivel a II. József által elrendelt népszámlálás megkülönböztette — ha csak főbb vonásokban is — az idegeneket »ezen conscribált országbéliektől«.

3. tábla. Kivonat II. József 1787-ben végrehajtott népszámlálásából.

Az összeírás helye	Az egész népességnek summája	Az idegenek száma					
		Ezen conscribált országbéli		Más ausztriai örökös országból való		Idegen birodalmak alatt levő országokból való	
		absz.	%	absz.	%	absz.	%
Pest	22.471	731	3·3	980	4·4	436	1·9
Buda	24.873	559	2·2	919	3·7	473	1·9

Láthatjuk tehát, hogy a II. József-féle konskripció a testvérvárosok népességében közel egyező számban talált idegen állampolgárokat. Megállapíthatjuk, hogy — miként a Monarchia fennállásának idejében később tartott népszámlálások alábbi tárgyalásánál is szemléltethetjük — az idegenek jelentős

hányada ausztriai származású volt, mivel az egyéb külföldi honosságúak aránya körülbelül csak a felét tette »a más ausztriai örökös országból valóknak«.

Ezek után nézzük, hogy a mintegy nyolc évtizeddel későbbi, majd az ezt követő népszámlálások idejében a fővárosunkban összeírt külföldi honosok számaránya minő változásokat mutat.

4. tábla. A külföldi honosok számának alakulása Budapest népességében. 1869—1925¹⁾.

Megnevezés	1869	1880	1890	1900	1910	1925 ²⁾
Összes lakosság :¹⁾						
fi	136.922	172.021	236.850	339.649	433.604	438.456
nő	133.554	183.661	249.821	363.799	446.767	522.539
Együtt	270.476	355.682	486.671	703.448	880.371	960.995
Külföldi honosok :						
száma						
fi	10.764	12.815	19.015	20.333	22.909	14.122
nő	4.564	9.278	14.135	19.137	21.193	19.904
Együtt	15.328	22.093	33.150	39.470	44.102	34.026
a népesség százalékában						
fi	7.9	7.4	8.0	6.0	5.3	3.2
nő	3.4	5.1	5.7	5.3	4.7	3.8
Együtt	5.7	6.2	6.8	5.6	5.0	3.5
Külföldi honosok számának						
növekedése :						
abszolút számokban						
fi	.	2.051	6.200	1.318	2.576	—8.787
nő	.	4.714	4.857	5.002	2.056	—1.289
Együtt	.	6.765	11.057	6.320	4.632	—10.076
százalékban						
fi	.	19.1	48.4	6.9	12.7	—38.4
nő	.	103.3	52.3	35.4	10.7	— 6.1
Együtt	.	44.1	50.0	19.1	11.7	—22.8

A városokban letelepülő külföldiek számának fentebb vázolt, ország-szerte megnyilvánuló csökkenését — bár némi változatban — megtaláljuk a főváros népességének alakulását feltüntető 4. számú táblázatunkban is. Míg azonban az egyes országrészekben ezen apadási folyamat az 1900—1910-es évtizedben vette kezdetét, addig a fővárosra nézve már az 1900. évi népszámlálás adatai tanuskodnak a külföldiek számának viszonylagos csökkenéséről. Az idegenek 1890. évi 6.8%-os arányszáma az 1900. évre 5.6%-ra csökkent és ezen apadás azóta is oly tempóban folytatódott, hogy az 1925. évben minden 1000 budapesti lakos közül már csak 35 vallotta magát idegen állampolgárnak.

Hogy a főváros gazdasági életében való elhelyezkedés lehetősége mindinkább kevesbedett az idegenek részére az utóbbi 35 esztendő alatt, arról még jobban meggyőznek bennünket a külföldi honosok számának

¹⁾ 1869—1900-ig polgári rendes népesség, 1910-ben és 1925-ben tényleges össznépesség.

²⁾ Az 1920. évi népszámlálás adatai alapján a népesség állampolgárság szerint való megoszlása nem dolgoztatott fel.

növekedését bemutató adataink. 1890. évben az elmúlt tíz esztendő alatt 50%-kal növekedett Budapest népességében a külföldiek száma, a következő két évtizedben azonban már csak 19·1%-os, illetve 11·7%-os növekedését látjuk a fővárosban élő idegen állampolgároknak. Az utolsó 15 év alatt pedig az eddig észlelhető — bár lassúbbá vált — gyarapodás helyett a külföldi honosok számának jelentékeny, 22·8%-os csökkenéséről ad számot az 1925. évi népszámlálás.

A külföldi elemeknek a főváros népességéből való kiszorulását magyarázó adatokat azok különböző természete miatt ketté kell választanunk. 1890—1910-ig az idegen állampolgárok számarányának fentebb vázolt fokozatos kisebbedését az ország gazdasági fejlődésével magyarázhatjuk, ami által iparunk, kereskedelmünk, egyszóval nemzeti öntudatunk mindinkább törekedett gátat vetni a külföldiek beözönlésének. Ami pedig az idegen állampolgárok számának az utolsó 15 esztendő alatti csökkenését illeti, annak indokául felhozhatjuk, hogy a világháború alatt a külföldiek ideszármazása úgyszólván teljesen stagnált, ezenkívül pedig az elszakított területekről kiszorított és hazánk javára optált magyarok főleg a fővárosban jutottak alkalmazáshoz, ami által lényegesen kisebbitették a külföldi elemek elhelyezkedési lehetőségét.

Ha a Budapesten élő külföldi honosok származási helyét kívánjuk kutatás tárgyává tenni, akkor ismét a népszámlálások adatai útján kaphatunk képet a bevándorlások irányait illetőleg. Az 5. számú táblázatunk 1869-től 1910-ig tárja eléink az adatokat, amelyekből megismerhetjük, hogy az egyes államokból bevándorolt idegenek száma évtizedenkint változva milyen arányban állott a főváros törzsökös lakosságával. Az összehasonlításnál — sajnos — mellőznünk kellett a legutolsó, 1920. évre vonatkozó adatokat, mivel 1910. év óta országok keletkeztek, nemzetek megcsonkítottak, a győztes államok kérlelhetetlenül kárpótolták magukat elvérzett ellenfelük területeiből s így Európa térképe teljesen megváltozott.

5. tábla. A külföldi honosok a főváros népességében. 1869—1910.

A honosság országa	Abszolút számban					Százalékban					A főváros népességének százalékában				
	1869	1880	1890	1900	1910	1869	1880	1890	1900	1910	1869	1880	1890	1900	1910
Ausztria	12.631	18.074	28.763	33.383	35.076	82·4	81·8	86·7	84·6	79·5	4·8	5·1	5·9	4·6	4·0
Németország	1.617	1.580	2.096	2.724	2.659	10·6	7·2	6·3	6·9	6·0	0·6	0·5	0·5	0·4	0·3
Svájc	289	336	488	397	437	1·9	1·5	1·5	1·0	1·0	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1
Olaszország	242	462	505	663	609	1·6	2·1	1·5	1·7	1·4	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1
Franciaország	151	137	221	318	389	1·0	0·6	0·7	0·8	0·9	0·1	0·1	0·1	0·1	0·0
Nagy Britannia	73	98	114	202	361	0·5	0·4	0·3	0·5	0·8	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0
Oroszország	64	84	213	420	1.067	0·4	0·4	0·6	1·0	2·4	0·0	0·0	0·1	0·1	0·1
Románia	49	124	203	228	343	0·3	0·6	0·6	0·6	0·8	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0
Szerbia	92	104	163	313	650	0·6	0·5	0·5	0·8	1·5	0·0	0·0	0·0	0·1	0·1
Bulgária	—	43	149	315	666	—	0·2	0·5	0·8	1·5	—	0·0	0·0	0·1	0·1
Törökország	34	31	66	144	249	0·2	0·1	0·2	0·4	0·6	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0
Egyéb európai áll. ..	37	45	117	131	1.398	0·2	0·2	0·4	0·3	3·2	0·0	0·0	0·0	0·0	0·2
Amerika	17	53	—	88	181	0·1	0·2	—	0·2	0·4	0·0	0·0	—	0·0	0·0
Egyéb és ismeretlen ..	32	922	52	144	17	0·2	4·2	0·2	0·4	0·0	0·0	0·3	0·0	0·0	0·0
Összesen	15.328	22.083	33.150	39.470	44.102	100	100	100	100	100	5·7	6·2	6·8	5·6	5·0

Adatainkból láthatjuk, hogy a fővárosban élő külföldi honosok zömét a közeli Ausztria adta. Számottevőbb arányban ezenkívül még a Németországból ideköltözöttek s csupán az 1910. évben az orosz állampolgárok szerepeltek.

Ha a Budapesten élő külföldi honosok számának alakulását évtizedenkint vizsgáljuk, úgy megállapítható az osztrák honosok számának apadása, valamint a nyugati népek számában — szinte kivétel nélkül — megnyilvánuló stagnálás. A balkán államokból, valamint Törökországból ideszakadt külföldiek számának — habár eléggé mérsékelt — emelkedéséből, valamint az előbb mondottakból kiindulva helyesnek vélhető az a feltevésünk, hogy a világháborút megelőző időben iparunk és kereskedelmünk oly fejlettségre emelkedett, hogy már nélkülözni tudta a nyugat befolyását s gazdasági életünk a maga részére kívánt terréniumot biztosítani a fejlődés kezdetlegesebb fokán álló keleti államokban.

A mondottak után térjünk rá annak vizsgálatára, hogy a világháború következtében Európában előálló földrajzi, politikai és gazdasági helyzet folytán milyen arányban részesültek az egyes államok a főváros idegen honosai számának alakulásában. Az 1925. évi népszámlálás a következő honosságú és számú külföldi állampolgárokat találta Budapest népességében :

	Absz.	%	A főváros népességének %-ában
Ausztria	5.373	15·8	0·5
Jugoszlávia.....	2.125	6·2	0·2
Románia	2.875	8·5	0·3
Cseh-Szlovákia.....	10.584	31·1	1·1
Németország	2.652	7·8	0·3
Lengyelország	6.744	19·8	0·7
Oroszország	1.013	3·0	0·1
Franciaország	280	0·8	0·0
Olaszország	549	1·6	0·1
Egyéb	1.831	5·4	0·2
Összesen	34.026	100·0	3·5

Láthatjuk, hogy a szomszéd Ausztria a kettős monarchia szétforgácsolódása után elvesztette azt a jelentőségét, melyet a világháború előtt a Budapestre költöző külföldi honosok származási helyét illetőleg jelentett. A főváros népességében jelenleg helyet foglaló idegen állampolgárok zömének bölcsője az úgynevezett utódállamok magyar impérium alá tartozott területein ringott s közülök sokakat a magyarság törzséről nyesett le a trianoni végzet. Külföldi honosainknak közel egyharmada (31·1%) Cseh-Szlovákia területéről való, jóval felülmulva a többi utódállamokból ideszakadt idegenek számarányát. Az utána következő Lengyelország 19·8%-os arányszámá-

val jelenti azt a népréteget, mely a világháborút megelőzőleg Ausztria és Oroszország területeiről vándorolt be. A távolabb fekvő országok közül említésre méltó még a jelenlegi Oroszországból származó külföldiek száma, melynek javarészt az itt befogadására talált orosz emigránsok adják.

Miután a külföldi honosok számának alakulását úgy országos viszonylatban, mint a főváros népességére nézve ismertettük, a mondottak után nézzük, milyen képet mutat a Budapesten élő idegen állampolgárok számának alakulása az ország területén elhelyezkedett külföldi honosok számához viszonyítva.

É v	Polgári össznépesség		A budapesti polgári népesség a birodalmi népesség %-ában	Külföldi honosok		Budapesten élő külf. honosok az összes külf. %-ában
	Magyar-birodalomban	Budapesten		Magyar-birodalomban	Budapesten	
1869	15,417.327	270.476	1.8	81.704	15.328	18.8
1880	15,642.102	360.551	2.3	120.785	22.093	18.3
1890	17,349.398	492.237	2.8	179.809	33.150	18.4
1900	19,122.340	716.874	3.7	245.544	39.470	16.1
1910	20,744.744	863.735	4.2	278.130	44.102	15.9

Ezen adataink alapján láthatjuk, hogy míg a főváros polgári össznépességének viszonylagos gyarapodása állandóan kedvezőbbnek mondható a birodalom lakosságának növekedésénél, addig a Budapesten lakó külföldieknek az ország területén élő összes idegen állampolgárokkal szembeni arányszáma évtizedenként vagy stagnálást, vagy épen csökkenést mutat.

Megállapításunkkal csak a fentebb mondottakat látjuk még inkább beigazoltaknak, ha a főleg városlakó külföldiek számarányának a fővárosban kimutatható visszaszorulását ismételten gazdasági életünk fejlődésével, illetve ennek nyomán a külföldiek befolyásának fokozatos csökkenésével magyarazzuk.

Eddigi vizsgálódásaink közben a külföldi honosok számarányának alakulásánál pusztán arra szorítkoztunk, hogy az egyes népszámlálások alkalmával itt talált idegen állampolgárok száma miképpen változott és mik voltak e változásnak okai. Nem voltunk tekintettel arra a fontos körülményre, hogy időközben a bevándoroltak egy jó része megszakitotta az óhazával való kapcsolatát és megszerezte a magyar állampolgárságot. Hogy a külföldiek közül a magyar faj felszívó ereje következtében hányan olvadtak be évtizedről-évtizedre a főváros törzsökös lakosságába, arra — sajnos — számszerű adatokkal nem rendelkezünk, csupán a 6. sz. tábla adatai nyújthatnak némi támpontot a magyarosodás folyamatára.

6. tábla. A külföldi honosok és külföldi születésűek számarányának alakulása Budapesten. 1869—1910.

É v	Külföldi honosok		Külföldi születésű		Külföldi születésűek többlete a külföldi honosok felett	
	absz.	a népesség %-ában	absz.	a népesség %-ában	absz.	%
1869	15.328	5·7	30.406	11·2	15.078	98·37
1880	22.093	6·2	38.204	10·7	16.111	72·92
1890	33.150	6·8	41.702	8·6	8.552	25·80
1900	39.470	5·6	49.741	7·1	10.271	26·03
1910	44.102	5·0	48.876	5·7	4.774	10·82

Táblázatunkban a külföldi honosok számának alakulása mellett párhuzamosan a külföldön születettek számának növekedését is bemutatjuk. Abból a körülményből, hogy a külföldi születésűeknek a külföldi honosok feletti többlete — mely 1869. évben még majdnem elérte a 100%-ot — fokozatosan csökkent s 1910. évben már alig haladta meg a 10%-ot, arra következtethetünk, hogy az idegen országokból letelepedettek egyre nagyobb számban teszik le a magyar állampolgársági esküt.

6. számú táblázatunkban a külföldi honosok és külföldi születésűek számarányának egymáshoz való viszonyát csak 1910. évig szemléltettük, holott a világháború óta is rendelkezünk az 1925. évi népszámlálás adatai alapján erre vonatkozó adatokkal. A fenti alapon való összehasonlítást azonban mellőznünk kellett, mert országhatáraink összezsugorodása óta oly honfitársaink is külföldi születésűekké váltak, akik még a Kárpátoktól az Adriáig terjedő országhatárokon belül látták meg a napvilágot.

Az előrebocsátottak után nézzük, hogyan oszlott meg a főváros népessége születési hely szerint az 1925. évben :

Születési helye	Lakosság száma	
	absz.	%
Budapest	369.074	38·4
Jelenlegi Magyarország	359.403	37·4
Elszakított területek	186.926	19·4
Külföld	39.155	4·1
Ismeretlen	6.437	0·7
Összesen	960.995	100·0

Láthatjuk, hogy a külföldön születettek viszonylag jelentéktelennek mondható, 4·1%-os számaránya mellett a főváros népességének közel egyötöde a Trianon szabta határok mögül származott Budapestre.

E körülmény megállapítása után a fővárosban lakó külföldi honosok és külföldi születésűek számarányának egybevetésére szolgáló 7. számú táblázatot úgy véltük célszerűen összeállítani, hogy az utódállamokban megkülönböztethető legyen a Magyarországtól levált területrészekben születettek száma a kérdéses államok anyaterületeitől.

7. tábla. A külföldi születésűek és külföldi honosok a főváros népességében 1925-ben.

Megnevezés	K ü l f ö l d i						A külföldi születésűek többlete a külföldi honosok fölött	
	születésűek			honosok				
	absz.	%	a főváros népességének %-ában	absz.	%	a főváros népességének %-ában	absz.	%
Ausztria :								
Magyarországtól nyert területe	3.278	1·4	0·3	5.373	15·8	0·5	—2.095	—39·0
egyéb területe	11.637	5·2	1·2				6.264	116·6
együtt	14.915	6·6	1·5				9.542	177·6
Jugoszlávia :								
Magyarországtól nyert területe	25.077	11·1	2·6	2.125	6·2	0·2	22.952	1.080·1
egyéb területe	2.396	1·1	0·3				271	12·8
együtt	27.473	12·2	2·9				25.348	1.192·8
Románia :								
Magyarországtól nyert területe	70.770	31·3	7·4	2.875	8·5	0·3	67.895	2.361·6
egyéb területe	1.422	0·6	0·2				—1.453	—50·5
együtt	72.192	31·9	7·6				69.317	2.411·0
Cseh-Szlovákia :								
Magyarországtól nyert területe	87.801	38·8	9·1	10.584	31·1	1·1	77.217	729·5
egyéb területe	7.085	3·1	0·7				—3.499	—33·1
együtt	94.886	41·9	9·8				84.302	796·5
Németország	4.215	1·9	0·4	2.652	7·8	0·3	1.563	58·9
Lengyelország	6.927	3·1	0·7	6.744	19·8	0·7	183	2·7
Egyéb	5.473	2·4	0·6	3.673	10·8	0·4	1.800	49·0
Összesen { általában	226.081	100·0	23·5	34.026	100·0	3·5	192.055	564·4
{ elsz. ter. nélk. ...	39.155	17·3	4·1				5.129	15·1

Ha az elszakított területeken születetteket is a külföldi születésűek közé soroljuk, úgy adataink szerint a külföldi honosok törpe minoritásba kerülnek a csonkaország határain kívül születettekkel szemben, olyannyira, hogy a »többséttel« nem is érdemes foglalkozni. A részletes tárgyalást már azért is mellőznünk kell, mert míg a születés helyére és a honosság országára vonatkozó adatok párhuzamos tárgyalása — mint már fentebb említettük — a magyarosodás tempójára engedett következtetni, addig jelen adatainkat az optálók közismerten nagy száma miatt a régebbi népszámlálások adta eredmények közé összehasonlítás céljaira nem iktathatjuk.

Ha a külföldi honosok és külföldi születésűek számának egybevetését akként végezzük, hogy a Magyarbirodalom testéről a világháború utáni békeszerződés következtében levált területeken születetteket származási hely szempontjából nem tekintjük idegeneknek, úgy összehasonlításunk eredményeképp 15·1%-os többlet mutatkozik. Összehasonlításunk ezen mód-szere alapján az utódállamok közül Romániára és Cseh-Szlovákiára vonatkozó adataink arról tesznek tanuságot, hogy bár erdélyi és felvidéki testvéreink közül sokan elvesztették magyar állampolgárságukat, mégis ragaszkodnak a csonka hazához, mivel 1925. évben a főváros népességében 50·5, illetve 33·1%-kal több román, illetve csehszlovák állampolgárt számláltak össze, mint amennyi e két állam területéről ideszármazott; természetesen a Magyarországtól nyert területeken születetteket leszámítva.

A lengyel honosok és Lengyelország területén születettek egybevetése alig mutat többletet a lengyelországi születésűek fölött (2·7%). Alig hisszük, hogy az onnan ideszármazottak csupáncsak nemzetükhöz való ragaszkodása vetett volna gátat a magyarosodásuk ütemét jelző viszonyszámok kedvezőbb alakulásának.

A letelepedések hatása a főváros népességére a világháború előtt és után.

Mielőtt a fővárosban letelepedett külföldi honosokra vonatkozó adataink részletes vizsgálatát megkezdzenők, nem tartjuk érdektelennek bemutatni, ha csak főbb vonásaiban is azt a folyamatot, melyet a lakhatási bizonylatot nyert idegen állampolgárok számának évenkénti alakulása érzékeltet. E mellett tekintettel leszünk az idegen elemek családi körülményeire, foglalkozására, származási helyére és felekezeti viszonyaira és egyúttal vizsgálni kívánjuk azon körülményt, hogy a világháború milyen kihatással volt Budapest népeességének a külföldi honosok bevándorlása által való gyarapodására.

A főváros statisztikai hivatalának évkönyveiben már 1908. évig visszamenőleg találunk részletesebb adatokat a városunkban letelepülő külföldi honosokra vonatkozólag. Az 1925. és az utána következő évekre közölt adatokat azonban összehasonlítás és tüzetesebb vizsgálat céljaira nem használhatjuk fel, mivel ezek a már fentebb hivatkozott 200.000/1925. B. M. számú rendelet alapján nem csupán a szóbanlevő esztendőekben lakhatási bizonylattal ellátott külföldieket, hanem a már régebbi idő óta Budapesten lakó és ugyanazon évben csupán újból nyilvántartásba vett idegen honosokat is felölelik. Kétségtelen ugyan, hogy a rendszerint egy évre kiállított lakhatási bizonylatok megújítása révén az 1925. esztendőt megelőző évek statisztikájában is szerepelnek már régebben itt élő s így többszörösen számba vett külföldi egyének, de ezek száma korántsem duzzasztja meg a lakhatási bizonylatot nyert egyének évről-évre közzétett kimutatását oly nagy mértékben, hogy az így nyert adatokkal a következőkben részletesebben ne foglalkozhassunk.

8. tábla. Letelepedések számának alakulása 1908-tól 1924-ig.

É v	Családtők és magánosok			Ezek közül családdal vándorolt be	Családtagok száma összesen	Letelepedők összes száma
	Férfi	Nő	Együtt			
1908	190	105	295	65	158	¹⁾ 453
1909	1.287	1.006	2.293	199	495	2.788
1910	1.158	976	2.134	116	254	2.388
1911	2.166	1.457	3.623	250	606	4.229
1912	1.449	1.156	2.605	175	423	3.028
1913	456	1.018	1.474	51	114	1.588
1914	505	1.079	1.584			
1915	183	496	679	56	133	812
1916	204	843	1.047			
1917	154	1.177	1.331	64	181	1.512
1918	175	826	1001	63	162	1163
1919	176	429	605	67	150	755
1920	73	327	400	36	63	463
1921	372	841	1.213	180	379	1.592
1922	475	568	1.043	286	672	1.715
1923	478	130	608	366	1.064	1.672
1924	404	111	515	373	1.072	1.587
1909—1913. évek / absz.	1.303	1.123	2.426	158	378	2.804
%	46.5	40.0	86.5	5.6	13.5	100.0
1920—1924. évek / absz.	360	396	756	248	650	1.406
%	25.6	28.2	53.8	17.6	46.2	100.0
A háború utáni évek átlaga						
kisebb (—), illetőleg nagyobb (+) / absz. — 943 — 727 — 1.670 + 90 + 272 — 1.398						
a békeévek átlagánál / % .. — 72.4 — 64.7 — 68.8 + 57.0 + 72.0 — 49.9						

A 8. számú táblázatban közölt adatok alapján láthatjuk, hogy a háborús esztendőket és az azokat követő forradalmak következtében is, mily nagy mértékben esett a fővárosban letelepülő külföldi elemek száma. Emelkedés észlelhető a konszolidációt jelentő 1921. és 1922. években, viszont a következő két esztendőre vonatkozó adataink már mindjobban rávilágítanak gazdasági életünk elerőtlenedésére.

Ha ugyancsak a 8. számú táblázat alapján a letelepülés intenzivitását az 1909—1913. és az 1920—1924. évek átlagainak szembeállításával mérlegeljük, úgy megállapítható, hogy a szóbanlevő háború utáni évek átlagban majd 50%-kal csökkent a Budapesten letelepült külföldiek száma.

¹⁾ Májustól—decemberig.

A családjával együtt avagy magánosan letelepedők különválasztásával vizsgálva e kérdést, azt látjuk, hogy a magánosok számának nagymértvű csökkenésével szemben a családostok száma jelentékeny emelkedést mutat. Úgy véljük, helyes alapokon nyugszik következtetésünk, ha a családosan letelepülők számarányának a háború utáni években észlelhető emelkedését egyrészt azzal indokoljuk, hogy az ország idegen imperium alá került területeiről a fővárosba költözött családost letelepültek épen családjuk miatt előbb megpróbálták egzisztenciájukat eddigi munkakörükben, illetve munkahelyükön fenntartani, de a kényszerítő körülmények hatása folytán később létjüket mégis az óhazához fűzték.

Azon viszonylag minimálisnak mondható különbség, mely a háború előtti letelepültek nemek szerinti tagozódásában a férfiak javára mutatkozik, a világháború utáni évek átlagában közel hasonló arányban fordított képet mutat.

9. tábla. Letelepülők (családfők és önállóak) foglalkozási főosztályok szerint. — 1908—1924.

É v	Östermélés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem és hitel	Közlekedés	Polg., egyh., közszolg. és szabadigok	Váderü	Napszámusok	Nyugdíjasok és vagyonukból élők	Egyéb és ismeretlen	Összesen
1908	1	—	147	9	—	54	—	11	—	73 ¹⁾	295
1909	—	—	869	80	—	570	—	115	—	659	2.293
1910	77	1	860	40	—	536	—	105	—	519	2.134
1911	146	—	1.585	90	—	852	—	228	—	722	3.623
1912	67	—	1.021	38	—	649	—	134	—	696	2.605
1913	7	—	335	83	5	192	—	28	23	915 ¹⁾	1.588
1914	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.584
1915	—	—	187	85	1	35	—	2	32	470 ¹⁾	812
1916	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.047
1917	5	—	153	103	1	85	—	39	29	1.097 ¹⁾	1.512
1918	—	—	172	146	—	75	—	6	13	751 ¹⁾	1.163
1919	—	—	233	75	—	22	—	10	10	405 ¹⁾	755
1920	—	—	69	25	—	31	1	5	3	329 ¹⁾	463
1921	14	—	207	74	10	341	1	8	12	546	1.213
1922	16	1	220	130	—	256	—	10	15	395	1.043
1923	3	—	221	173	5	104	3	5	20	74	608
1924	2	—	226	114	7	86	—	4	20	56	515
1909—1913 évek átlagában	absz. 60 % 2.5	—	934 38.1	66 2.7	1 0.0	560 22.9	—	122 5.0	5 0.2	701 28.6	2.449 100.0
1920—1924 évek átlagában	absz. 7 % 0.9	—	189 24.6	103 13.4	4 0.5	164 21.4	1 0.1	6 0.8	14 1.8	280 36.5	768 100.0
A háború utáni évek átlaga kisebb (—), illetőleg nagyobb (+) a békeévek átlagánál	absz. — 53 % — 88.3	—	— 745 — 79.7	+ 37 + 56.1	+ 3 + 300.0	— 396 — 70.7	+ 1 —	— 116 — 95.1	+ 9 + 180.0	— 398 — 56.8	— 1.658 — 67.7

¹⁾ Májustól—decemberig.

²⁾ Családtaggal együtt.

9. számú táblázatunk alapján, mely a lakhatási bizonylatot nyert letelepültek számának évenkénti alakulását a különböző foglalkozási főosztályokba sorozott külföldiek szétválasztásával tünteti fel, megállapítható, hogy a háború előtti években az egyes munkaterületek közül leginkább az ipar birt vonzóerővel az idegen elemek számára, mivel a szóbanlevő évötöd átlagában a letelepülteknek 38·1%-a az ipari foglalkozásokban talált elhelyezkedésre. Virágzó iparunk ezen években még szívesen fogadta a képzett külföldi szakmunkásokat, sőt megélhetést tudott biztosítani ezek mellett az idegenből ideszakadt kisebb szakképzettséggel bíró munkáselem és napszamosok részére is. A kereskedelem és hitel körében keresethez jutott letelepültek a világháborút megelőző békeévekben viszonylag csekély részesedést mutattak (2·7%) s ezen foglalkozási főosztályban a külföldi honosok száma — nyilván a számukra kedvező konjunktúra következtében — inkább a háborús években emelkedett. A világháború előtti években az ipari foglalkozások mellett még a közszolgálatok és szabadfoglalkozások körében helyezkedtek el idegen honosok nagyobb számban (22·9%), bizonyágául annak, hogy fővárosunk kulturális élete (Lásd: Irodalom, művészet) és elsősorban a középosztályhoz tartozó lakosságnak anyagi helyzete (tanügy: nyelvtanító, nevelőnő) lehetővé tették az idesorozható elemek boldogulását.

A háború és a forradalmak utáni évek átlagában az ipari foglalkozású letelepültek számarányának (24·6%) lecsökkenése mellett szembetűnő a kereskedelem és hitel körében kimutatott külföldi honosok rovatának jóval jelentékenyebb telítettsége (13·4%). Gyáriparunknak az ország életlehetőségének szinte megsemmisítő korlátozása miatt bekövetkező pangásával az ipar korántsem az a csábító munkaterület a külföldiek számára, mint volt hazánk szétdarabolása előtt, míg a kereskedelemben az ideszármazó idegen elemek kellő anyagi eszközök birtokában — úgylátszik — még mindig megtalálják az érvényesülés lehetőségét. Az imént mondottak még inkább kifejezésre jutnak azon arányszámainkban, melyek a háború utáni évek átlagát az utolsó békeévek átlagával állítják szembe.

Feltűnő a külföldi honos napszamosok háború utáni évenkénti átlagának kialakulása (0·8%), ami arról tájékoztat bennünket, hogy ezen, főleg alkalmi munkákra felfogadott egyének a gyér munkaalkalmak miatt nem igen kockáztatták a fővárosunkba költözködés költségeit vagy a munkanélküliségre való tekintettel épen a hatóságok intézkedései állítottak korlátoakat e népréteg letelepedésének.

A letelepültek származási helyére vonatkozó adataink összeállításánál a világháborút követő területi változások dacára igyekeztünk olyan táblázatot konstruálni, amely háború előtti és az azt követő évek adatainak egybevetését úgy, ahogy lehetővé teszi.

10. tábla. Letelepítők (keresők és eltartottak) származási hely szerint. — 1908—1924.

E v	Ausztria	Németország	Cseh-Szlovákia	Svájc	Olaszország	Franciaország	Nagy-Britannia	Oroszország	Lengyelország	Románia	(Szerbia) Jugoszlávia	Bulgária	Törökország	Egyéb Európa	Más világ-részek	Összesen	
1908.....	348	60	.	3	11	4	1	6	.	—	3	8	1	4	4	453	
1909.....	2.012	289	.	31	64	65	36	71	.	18	81	62	15	32	12	2.788	
1910.....	1.621	261	.	36	23	50	44	64	.	20	95	104	21	41	8	2.388	
1911.....	2.825	513	.	52	76	70	48	126	.	28	149	223	49	52	18	4.229	
1912.....	2.111	374	.	33	37	38	33	43	.	25	118	103	36	50	27	3.028	
1913.....	1.093	267	.	22	20	37	32	27	.	18	19	11	13	26	3	1.588	
1914.....	1.087	269	.	24	22	37	33	27	.	14	18	11	13	26	3	1.584	
1915.....	624	139	.	14	5	—	—	1	.	9	—	1	5	6	9	812	
1916.....	803	178	.	32	—	—	—	1	.	1	—	1	8	19	4	1.047	
1917.....	1.275	186	.	26	1	—	—	—	.	—	—	—	11	12	1	1.512	
1918.....	995	128	.	8	—	—	—	—	.	—	—	1	21	9	1	1.163	
1919.....	706	38	.	—	—	—	2	1	.	1	—	—	1	6	—	755	
1920.....	355	44	.	5	12	4	9	2	.	2	16	6	4	2	2	463	
1921.....	582	191	394	61	43	9	15	24	87	8	24	81	35	19	19	1.592	
1922.....	434	115	337	7	37	13	27	109	299	37	93	86	29	48	44	1.715	
1923.....	145	68	250	18	27	2	2	98	762	70	26	21	23	145	15	1.672	
1924.....	116	81	287	11	13	2	3	64	882	55	17	24	15	—	17	1.587	
1909—1913. évek átlagában.....	1.932 68.88	341 12.16	.	35 1.25	44 1.57	52 1.85	39 1.39	66 2.35	.	22 0.78	92 3.28	101 3.60	27 0.96	40 1.43	13 0.50	13 100.00	2.804
1920—1924. évek átlagában.....	327 23.27	100 7.12	254 18.08	20 1.42	26 1.85	6 0.43	11 0.78	59 4.20	406 28.90	34 2.42	35 2.49	44 3.13	21 1.50	43 3.06	20 1.35	20 100.00	1.406

1) Májusától—decemberig.

1) Májusától—decemberig.

A 10. táblázat adatai alapján látható, hogy a világháború kitörése előtti években a letelepülők jelentékeny hányada (68-88%) Ausztria területéről származott a fővárosba, olyannyira, hogy Németország (12-16%), továbbá két kiemelhető balkán állam (Bulgária 3-60%, Szerbia 3-28%) kivételével a többi államokkal honossági kapcsolatban álló külföldi elemek részesedése úgyszólván számba sem jöhet. 1915. évtől kezdődőleg a háború befejezéséig a monarchiával szövetségben álló országokon kívül csak a semleges Svájcból származtak ide nagyobb számban letelepültek.

Az 1920—1924. évek átlagában a letelepültek legnagyobb hányada, 28-90%-a, Lengyelországból költözött Budapestre, míg Ausztria már csak 23-27%-át adta a fővárosban letelepült egyéneknek. Az úgynevezett utód-államok közül csupáncsak a csehszlovák honos letelepültek aránya kiemelkedő (18-08%), mivel Románia és Jugoszlávia rovataiban közzétett viszony-számok tanúsága szerint az ide való külföldi elemek a háború utáni évötöd átlagában együttesen még 5%-kal sem járultak hozzá a letelepültek arány-számainak kialakulásához.

Az ausztriai letelepedők számának nagyfokú, 83%-os lecsökkenése főként azokkal a területi veszteségekkel indokolható, melyekkel a Neuilly-i békeszerződés sujtotta e szomszéd államot. Hiszen kétségtelen, hogy Lengyelország rovatóban kimutatott idegen állampolgárok zöme Galicia területéről való és Cseh-Szlovákiával honossági kapcsolatban álló letelepülteknek is jelentős hányada azon területrészekről származott fővárosunkba, melyek a monarchia fennállásának idején osztrák imperium alá tartoztak.

Nem sokkal kisebb arányú a németbirodalmi honos letelepültek számának csökkenése sem, mivel a háborúelőtti 12-16%-os viszonyszámmal szemben a háború utáni évötöd átlagában az innen való idegen elemek már csak 7-12%-os részesedést jeleznek. Mivel ezidőszert a fővárosban élő német honosságú letelepültek túlnyomó többsége (77%) — miként alább a letelepültek honosság szerinti megoszlását tárgyaló fejezetben látni fogjuk — az ipar, illetve a szabadfoglalkozások körében talált elhelyezkedést, továbbá mivel feltehető, hogy a Németbirodalomból származó letelepültek a multban is e foglalkozási területeket ferkventálták leginkább, azt hisszük, hogy e két szóban levő főosztályban a külföldi elemek számának a 9. számú táblázat alapján szemléltetett nagyfokú lecsökkenését részben a német honos letelepültek számának esése okozta.

A különböző felekezetekhez tartozó letelepültek számarányának alakulását szemléltető 11. számú táblázat alapján láthatjuk, hogy a világháborút megelőző évötöd átlagában a római katolikus felekezetű külföldi elemek 63-34%-os részesedésükkel jelentősen kifejezésre juttatták abszolút többségüket. Ezenkívül még az izraelita és az ágostai evangélikus vallású letelepültek rovatainak nagyobb telítettsége tűnik szemünk elé, anit az előbbi felekezethez tartozók közel 15%-os s az utóbbiaknak 10%-ot meghaladó arányszama érzékeltet.

11. tábla. Leltelepítők (keresők és eltartottak) vallás szerint. — 1908—1924.

E. v.	Róm. kat.	Gör. kat.	Gör. kel.	Ágostai evang.	Református	Unitárius	Izraelita	Egyéb	Összesen
1908	326	14	5	46	2	—	57	3 ¹⁾	453
1909	1 837	76	135	264	37	—	402	37	2 788
1910	1 433	80	182	239	29	—	402	22	2 388
1911	2 596	145	337	402	37	1	653	58	4 429
1912	1 925	46	223	333	28	—	411	62	3 028
1913	1 089	18	35	181	23	1	205	36	1 588
1914	1 089	19	36	179	23	1	206	31	1 584
1915	584	4	4	111	8	—	97	4	812
1916	852	15	5	152	7	1	9	6	1 047
1917	1 234	14	1	186	6	1	52	18	1 512
1918	920	4	4	119	4	—	90	22	1 163
1919	577	3	4	55	4	—	91	21	755
1920	383	8	8	52	3	—	4	5	463
1921	1 232	37	69	175	26	—	8	45	1 592
1922	944	57	136	142	33	4	358	41	1 715
1923	409	21	26	76	34	—	1 096	10	1 672
1924	369	19	22	70	24	6	1 068	9	1 587
1909—1913. évek { absz. { % { 1920—1924. évek { absz. { % { { 1920—1924. évek { absz. { % { { A háború utáni évek átlaga kisebb (—), ill. nagyobb (+) a bekezevek átlagánál 1) Májusától — decemberig.	1 776 63 34 668 47 51 —1 108 —62 39	73 2 60 28 1 99 —45 —61 64	182 6 49 52 3 70 —130 —71 43	284 10 13 103 7 32 —181 —63 73	31 1 11 24 1 71 —7 —22 58	1 0 04 2 0 14 +1 +100 00	414 14 76 507 36 06 +93 +22 46	43 1 53 22 1 57 —21 —48 84	2 804 100 00 1 406 100 00 —1 398 —49 86

A szóbanlevő arányszámok kialakulásának kérdése szorosan összefügg a letelepültek származási helyére vonatkozó adatainkkal. Mivel ugyanis a háborút megelőző években a fővárosban lakhatási bizonylatot nyert egyének jelentős hányadát a katolikus Ausztria adta, érthető a római katolikusok arányszámának kedvező alakulása. Másodsorban említettük a származási ország tekintetében a Németbirodalmat, ahonnan érkezők viszont főleg az ágostai evangélikusok számát növelték jelentősen. Az izraeliták zöme a jelenlegi Lengyelország területéről való, amelyen akkor még megosztva részint Ausztria, részint pedig Oroszország uralkodtak. Az Oroszbirodalomból görög keleti vallású elemek a háború előtti években gyérebben érkeztek, mivel ezen felekezethez tartozó letelepültek szülőhelye gyanánt főként egyes balkán államokat (Bulgária, Szerbia) vélelmezhetünk.

A háború utáni években letelepült idegen honosok felekezeti megoszlása lényegesen eltérő képet mutat. A római katolikusok részesedése már csak relatív többségüket juttatja kifejezésre (47·51%), míg az izraeliták számaránya jelentősen megnövekedett (36·06%). Ezen utóbbi felekezet előretörését frappánsabban juttatják kifejezésre azon arányszámaink, amelyek a különböző vallású letelepülteknek a világháború előtti évötöd és az 1920—1924. évek átlaga közötti különbségeket szemléltetik. Ezek alapján megállapítható, hogy valamennyi felekezethez tartozó külföldiek rovata jóval gyérebb telítettséget mutat a háború utáni évek átlagában, mint az 1913. évvel végződő évötödében, csupán a külföldi honosságú zsidóság részesedése múlja felül több mint 22%-kal háború előtti arányszámát.

Részleteiben vizsgálva e kérdést, láthatjuk, hogy a római katolikusok legnagyobb számban az 1921. és 1922. években telepedtek le fővárosunkba, mely években (kivált 1921-ben) a letelepülteknek jelentős hányada e felekezethez tartozott. Valószínűnek tartjuk, hogy ezen években a római katolikus vallású, lakhatási bizonylatot nyert külföldiek kedvező számarányának kialakulásához nagyban hozzájárult a kommunizmus miatt távolmaradt vagy éppen elüldözött szerzetesek letelepedése, illetve visszatérése s ezenkívül a konszolidált viszonyok helyreállításával megnövekedett az elhelyezkedés lehetősége a külföldi származású (főként ausztriai és csehszlovákiai) nevelőnők számára is.

Az 1920. és 1921. években a forradalmak, de kiváltképen a kommunizmus utáni közhangulat következtében letelepedési statisztikánkban a külföldi zsidóság számaránya egészen jelentéktelenné törpül. Hatóságaink erélyes intézkedéseinek nyomán azonban már az 1922. esztendő a teljes konszolidáció jegyében telt el, amit semmi sem bizonyít jobban, mint azon körülmény, hogy a szóbanlevő évben a letelepülők sorában már 358 izraelita vallású egyén is szerepel. Tulajdonképpen a következő évekre esik a zsidóság előretörése a lakhatási bizonylatot nyert külföldiek sorában, mivel az 1923. évben 1096 (65%), 1924-ben pedig 1068 (67%) — főleg lengyelországi — izraelita

vallású egyén letelepedéséről ad számot táblázatunk. Ezen utóbbi adataink önmagukban is kétségbevonhatatlanul megdöntik ellenségeink rosszindulatú állításait, a szóbanlevő években is kétségbe vonták az ország területén tartózkodó zsidóság személy- és vagyonbiztonságát.

Ugyancsak az 1921. és 1922. években találjuk az ágostai evangélikusok sorában a legtöbb letelepültet. Véleményünk szerint e rovatok telítettsége a hivatkozott években fővárosunkban letelepült németországi nevelőnők és az újból meginduló ipartelepeink szolgálatába lépő szakmunkások eléggé jelentős számával indokolható.

A letelepültek számaránya tekintetében kisebb jelentőségű felekezetek közül megemlíthetjük még a görög keleti vallásúakat, akik főként a háború utáni évötöd 1922. évében mutatnak kiemelendő részesedést. Ezen rovatba az egyes balkán államokkal honossági kapcsolatban álló letelepülteken kívül most már jóval több — a szovjet üldözések miatt földönfutóvá lett — orosz állampolgár soroztatott be, mint a háborút megelőző évötödben.

A letelepedési engedélyt (lakhatási bizonylatot) nyert külföldiek foglalkozási demográfiája.

A letelepült külföldiek elhelyezkedése az egyes foglalkozási csoportokban.

A fővárosban letelepült külföldi honosok társadalmi helyzetére a rendelkezésünkre álló adatok alapján csak úgy tudunk rávilágítani, ha az egyes demográfiai adatokat foglalkozási csoportok szerint vesszük tárgyalás alá. Már az eddig mondottakból is láthattuk, hogy nem minden foglalkozási ág gyakorolt egyforma és aránylagos vonzóerőt a külföldiekre s lesznek viszont oly foglalkozási ágazatok is, melyek mint különleges szakértelmet, rátermettséget megkívánó foglalkozások szinte természetükből folyólag magyarázzák a külföldiek által való viszonylagosan nagyobb telítettségüket.

Már itt szükségesnek tarjuk előrebocsátani, hogy tanulmányunknak ezen, valamint következő fejezeteiben »letelepült külföldiek« alatt azon lakhatási bizonylatot nyert külföldi állampolgárokat értjük, akik huzamosabb ittartózkodás céljából letelepedési engedélyt nyertek. Ezek kereset nélküli családtagjait e gyűjtőcím alá nem vonjuk, mivel Budapest kereső népességének soraiban helyet foglaló idegen állampolgárok demográfiai és társadalmi helyzetének tárgyalásánál ezen egyének már kisebb jelentőséggel bírnak.

12. tábla. Letelepült külföldiek (keresők) megoszlása a foglalkozási főosztályokban.

Foglalkozási főosztályok	Össznépesség (1925) (keresők)	Letelepült külföldiek	Össznépesség (1925) (keresők)	Letelepült külföldiek	Letelepült kül- földiek az össznépesség %-ában
	abszolút számokban		százalékban		
Östermelés	4.201	156	0·8	0·9	3·7
Bányászat	271	17	0·1	0·1	6·3
Ipar	164.889	7.550	33·3	44·9	4·6
Kereskedelem	43.315	1.893	8·7	11·3	4·4
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	17.053	298	3·4	1·8	1·7
Közlekedés	22.675	275	4·6	1·6	1·2
Ipar-forgalom együtt	248.203	10.033	50·1	59·7	4·0
Polg., egyházi közszolg. és szabad foglalk. ..	86.298	2.538	17·4	15·1	2·9
Véderő	6.224	3	1·3	0·0	0·0
Napszámosok	15.675	300	3·2	1·8	1·9
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	33.238	1.870	6·7	11·2	5·6
Egyéb és ismeretlen	101.306	1.903	20·5	11·3	1·9
Összesen	495.145	16.803	100·0	100·0	3·4

A letelepült külföldiekre vonatkozó anyagunkat igyekeztünk olyképen rendszerbe foglalni, hogy az egyes szempontok vizsgálatánál a főváros összes kereső népességéhez való viszonyítást is lehetővé tegyük. 12. számú táblázatunkban a főváros kereső népességének foglalkozási főosztályok szerinti tagoltságát párhuzamba állítottuk a letelepült külföldieknek ugyancsak foglalkozásonkinti megoszlásával.

Az összes keresők és a letelepült külföldiek foglalkozáson belüli megoszlásának együttes szemlélésénél az úgynevezett iparforgalmi foglalkozásokban lényeges különbség mutatkozik a letelepültek javára. Míg ugyanis az összes keresők közül az *ipar-forgalmi* foglalkozásokra 50·1% esik, addig a letelepültek ugyanezen csoportja 59·7%-os részesedést jelez. E gyűjtőelnevezés alá tartozó letelepült külföldiek a főváros ugyanezen foglalkozási csoportjaiba tartozó összes keresőinek 4·0%-át adják, felülmulva a Budapesten letelepedési engedélyt nyerteknek az összes kereső népességéhez való viszonyítás alapján mutatkozó 3·4%-os arányszámát. E csoport százalékszámának kiemelkedését főleg a tulajdonképeni iparral foglalkozók majdnem 50%-os részesedése okozza. A kereskedelem körében elhelyezkedett letelepült külföldiek viszonyyszáma (11·3) is lényegesen magasabb annál a percentnél, melyet a főváros összes keresőinek foglalkozási főosztályok szerinti megoszlása alapján a kereskedők adnak (8·7%). Az ipar és kereskedelem körében elhelyezkedett letelepültek viszonylagos majoritásával szemben lényegesen kisebb az idegen állampolgárok részesedése a pénz, hitel, valamint a közlekedési főosztályokban (1·8, illetve 1·6%), mint ugyanezen foglalkozásokban az összes keresőké (3·4, illetve 4·6%). E számottevő különbség még inkább kidomborodik a letelepült külföldieknek az összes kereső népességhez viszonyított arányszámaiból, amennyiben az ipar-forgalmi foglalkozásból — melyeknek percentszáma, mint fentebb már említettük 4·0% — az iparral foglalkozók 4·6, a kereskedők 4·4, addig ugyanezen összehasonlítási módszer alapján a pénz, hitel stb. körében elhelyezkedettek 1·7, a közlekedéshez tartozók pedig csupán 1·2%-os viszonyszámot mutatnak.

A többi foglalkozási főosztályokban, adataink tanúsága szerint — az őstermeléssel foglalkozók egészen minimálisan jobb részesedése mellett — csupán a nyugdíjasok és vagyonukból élők lényegesen nagyobb arányát láthatjuk. E főosztályba sorozott letelepült külföldiekkel most részletesebben nem foglalkozunk, mivel a következő, a nemek megoszlását tárgyaló fejezetben ezen kérdésre úgylis visszatérünk.

Bár a közszolgálatok és szabad foglalkozások körében dolgozók a letelepültek között kisebb viszonyszámot mutatnak (15·1), mint aminőt az ugyanezen foglalkozási főosztályba sorozottak az összes keresőknél adnak (17·4%), mégis az idetartozó külföldiek száma jelentékenynek mondható, ha tekintetbe vesszük, hogy az ezen foglalkozási főosztályhoz tartozó budapesti keresőknek majdnem három százaléka nem magyar állampolgár.

Hogy a letelepültek az úgynevezett ipar-forgalmi foglalkozásokban mutatnak föl viszonylagosan nagyobb részesedést, annak magyarázata abban keresendő, hogy egy nagyváros, aminő Budapest is, inkább lehetővé teheti ipara és kereskedelme révén a külföldiek elhelyezkedését, mint a magyar állampolgári jogot mintegy feltételező közszolgálatok és szabad foglalkozások osztályába tartozó foglalkozások. Egy világváros őstermelése — hacsak a hinterlandként hozzákapcsolt szomszédos községek révén — nem képezhet vonzóerőt a külföldiekre nézve s fővárosunkban is e foglalkozási főosztályhoz tartozó ágazatok közül talán egyedül a kertgazdaság az, mely lehetővé tette a vele foglalkozók ideköltözését.

A nyugdíjasok és vagyonukból élők főosztályába tartozó letelepülteknek jóval magasabb arányszámát azon körülmény magyarázza, hogy — miként az közleményünk függelékében közölt 7. számú táblázatból látható — a lakhatási bizonylatot nyert külföldiek nyilvántartó könyvében nagyon sok önálló, illetve magános foglalkozásul ebbe a főosztályba sorozott »ház-tartásbeli« megnevezés van iktatva.

A letelepült külföldiek egyes foglalkozási főosztályokban való elhelyezkedésének szemléltetése után nézzük, milyen képet mutat annak vizsgálata, hogy az egyes foglalkozási csoportokban hány letelepedési engedélyt nyert idegen ura saját magának és hánynak nyújt munkaadó megélhetést. Erre vonatkozólag az alábbi táblázatunk ad választ.

13. tábla. Letelepült külföldiek megoszlása foglalkozási főosztályok szerint az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével.

Foglalkozási főosztályok	Önállóak		Alkalmazottak		100 alkalmazottra esik önálló
	absz.	%	absz.	%	
Őstermelés	70	2·6	86	0·7	81·4
Bányászat	—	—	17	0·1	—
Ipar	1.067	39·1	6.483	52·4	16·5
Kereskedelem	858	31·4	1.035	8·4	82·9
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	48	1·8	250	2·0	19·2
Közlekedés	34	1·2	241	1·9	14·1
Ipar-forgalom együtt	2.007	73·5	8.026	64·8	25·0
Polg., egyh. közszolg. és szab. foglalkozás ..	323	11·9	2.215	17·9	14·6
Véderő	—	—	3	0·0	—
Napszámosok	—	—	300	2·4	—
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	317	11·6	—	—	—
Egyéb és ismeretlen	11	0·4	1.753	14·2	0·6
Összesen	2.728	100·0	12.383	100·0	22·0

Láthatjuk tehát, hogy a letelepült külföldiek közül 2.728 mint önálló, 12.383 pedig alkalmazottként talált megélhetést fővárosunkban, ami azt jelenti, hogy az idegen elemek soraiban 100 alkalmazottra 22 önálló esik.

Az önállóak túlnyomó része az iparra (39·1%) és a kereskedelemre (31·4%) esik, olyannyira, hogy a többi foglalkozási főosztályokra eső önállóak arányszáma még az egyharmad részt sem éri el (29·5%). Az ipari alkalmazottak fölényes részesedése is nyilvánvaló (52·4%), azonban már a kereskedelmi alkalmazottak az önállóakhoz képest viszonylag sokkal jelentéktelenebb részesedést mutatnak (8·4%). Számottevő hányaddal szerepelnek még ezenkívül a közszolgálat és szabad foglalkozások alkalmazottai (17·9%).

Az önállóak és alkalmazottak egymáshoz való viszonyát ugyancsak a 13. számú táblázatunk alapján ismertetjük meg. Fővárosunk két legszámottevőbb foglalkozási ágával kezdve vizsgálódásunkat, feltűnőnek kell mondanunk azt az eltérést, amely az ipar és kereskedelem körében elhelyezkedett letelepülteknél az önállóak és alkalmazottak közötti arányszámokban megnyilvánul. Míg ugyanis az iparban 100 alkalmazottra csupán 16·5 önálló esik, addig a kereskedelemben 82·9.

Mielőtt e megállapításhoz bármilyen kommentárt fűznénk, nézzük, hogy a főváros *összes kereső népességének* ugyanezen két foglalkozási csoporthoz tartozó része a kérdéses szempontból az 1925. évi népszámlálás alapján milyen arányt mutatott:

	Önálló	Alkalmazott	100 alkalmazottra esik önálló
Ipar.	63.538	101.351	62·7
Kereskedelem.....	18.055	25.260	71·5

Ha ezen, most bemutatott adatokat a fentebbiekhez hasonlítjuk, úgy éles különbségeket látunk megnyilvánulni azokban az arányszámokban, amelyek a szóbanlevő két foglalkozási ág önállóinak és alkalmazottainak egymásközi viszonyát úgy a letelepülteknél, mint pedig Budapest összes keresőinél mutatják.

E viszonyszámok közötti eltéréseket azzal magyarázhatjuk, hogy míg a külföldi iparosok a lényegesen több alkalmazottat felszívó ipari foglalkozásokban, főként az ipartelepeken s üzemekben nyernek elhelyezést, addig a viszonylag sokkal kisebb segédszemélyzettel laboráló kereskedelem kevesebb külföldinek tud kenyeret juttatni; ezenkívül a rendszerint csekélyebb előképzettséget és szakértelmet megkívánó kereskedelmi ágakban az önállósulás nem ütközik olyan nehézségekbe, mint az egyes ipari foglalkozásokban.

Az ipar és kereskedelem után a közszolgálat és szabadfoglalkozás az a foglalkozási főcsoport, melyhez tartozók soraiban nagyobb számban fordulnak elő önállóak, bár ezek ugyanezen foglalkozás alkalmazottaihoz arányítva csupán 14·6%-os viszonyszámot mutatnak. E foglalkozási főcsoport önállóí javarészt — a függelékben közölt 7. számú táblázat adatai szerint — nyelvmesterek soraiból kerülnek ki.

Az őstermeléshez tartozó letelepültek népesnek egyáltalán nem mondható osztályát külön csak azért említjük, mivel az itt élő bulgár kertészek és a csehszlovák állampolgárokká vált földbirtokosok (lásd: Függelék 7. számú táblázat) viszonylag jelentékenyebb száma miatt 81·4%-os arányszámukkal nyomon követik az önálló kereskedők kiemelkedő percentjét.

Annak vizsgálata után, hogy a letelepült külföldiek miképpen helyezkedtek el az egyes foglalkozási főosztályokban, nem lesz érdektelen kiterjeszkedni arra a körülményre sem, hogy a munkaadók milyen minőségben alkalmazták azokat a külföldi állampolgárokat, akik részére életkörülményeik, vagyoni helyzetük az önállósulást nem tette lehetővé.

14. tábla. A letelepült külföldiek az alkalmazás minősége szerint.

Foglalkozási főosztályok	Tisztviselő	Művezető	Szakmunkás	Segéd	Munkás	Írás	Alfeszít	Szolgá	Napszámos	Összesen
a) Abszolút számokban.										
Őstermelés	11	—	—	39	32	—	—	—	4	86
Bányászat	10	—	1	—	4	—	—	—	2	17
Ipar	722	88	3.527	—	1.827	45	31	20	223	6.483
Kereskedelem	309	—	3	554	66	4	2	72	25	1.035
Ügynökök, pénz-, hitel-, biztosításügy	144	—	—	88	—	—	10	2	6	250
Közlekedés	69	—	110	13	26	—	3	10	10	241
Ipar-forgalom együtt	1.254	88	3.641	655	1.923	49	46	104	266	8.026
Polgári, egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás	1.976	—	117	—	48	—	55	16	3	2.215
Véderő	—	—	—	—	1	—	—	2	—	3
Napszámosok	—	—	—	—	—	—	—	—	300	300
Egyéb és ismeretlen	6	—	34	—	3	2	—	1.708	—	1.753
Összesen	3.247	88	3.792	694	2.007	51	101	1.830	573	12.383
b) Százalékokban										
Őstermelés	12·8	—	—	45·3	37·2	—	—	—	4·7	100·0
Bányászat	58·8	—	5·9	—	23·5	—	—	—	11·8	100·0
Ipar	11·1	1·4	54·4	—	28·2	0·7	0·5	0·3	3·4	100·0
Kereskedelem	29·9	—	0·3	53·4	6·4	0·4	0·2	7·0	2·4	100·0
Ügynökök, pénz-, hitel-, biztosításügy	57·6	—	—	35·2	—	—	4·0	0·8	2·4	100·0
Közlekedés	28·6	—	45·7	5·4	10·7	—	1·2	4·2	4·2	100·0
Ipar-forgalom együtt	15·6	1·1	45·4	8·2	23·9	0·6	0·6	1·3	3·3	100·0
Polgári, egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás	89·2	—	5·3	—	2·2	—	2·5	0·7	0·1	100·0
Véderő	—	—	—	—	33·3	—	—	66·7	—	100·0
Napszámosok	—	—	—	—	—	—	—	—	100·0	100·0
Egyéb és ismeretlen	0·4	—	1·9	—	0·2	0·1	—	97·4	—	100·0
Összesen	26·3	0·7	30·6	5·6	16·2	0·4	0·8	14·8	4·6	100·0

A 14. számú táblázat adatai alapján a két legszámottevőbb foglalkozási főosztállyal, valamint a közszolgálat és szabadfoglalkozások körébe sorozottak szintén népesnek mondható csoportjával e helyütt nem foglalkozunk, mivel ezen osztályokat alább úgyis részletesen kívánjuk tárgyalni.

A hitel körében alkalmazottak javarésze e foglalkozási főosztály természeténél fogva két csoportba osztható be: és pedig a tisztviselők

(57·6) és a segédek (35·2%) csoportjába. Ez utóbbiak aránylag jelentősebb arányszámát az ügynököknél és alkuszoknál alkalmazott segéderők biztosítják.

A közlekedési alkalmazottak alkalmazásuk minősége szerinti megoszlásuk alapján már aránylagosabb tagozódást mutatnak. Itt az első helyet 45·7%-os arányszámukkal a szakmunkások tartják, az itt dolgozó sofförök és hajózási alkalmazottak révén. A közlekedési tisztviselők 28·6%-os részesedését a hajózási társulatok külföldi tisztviselőinek jelentékeny száma adja.

Az egyéb és ismeretlen foglalkozások »szolga« rovatában mutatkozó 97·4%-os arányszámot a külföldről — véleményünk szerint inkább az elszakított területekről — ideszakadt cselédek adják.

Az iparral foglalkozó letelepült külföldiek részletesebb vizsgálata céljából a következő 15. számú táblázatunkban összeállítottuk ipari főcsoportonként az önállóak és alkalmazottak arányát és az alkalmazottakat továbbmenőleg részleteztük az alkalmazási viszony szerint.

15. tábla. Az iparral foglalkozó letelepült külföldiek megoszlása foglalkozási viszony szerint.

Foglalkozási főcsoport	Önálló	Alkalmazott	Együtt	Az alkalmazottak közül						
				tisztviselő	művezető	szak- munkás	munkás	szolga	nap- számos	egyéb
a) Abszolút számokban.										
Vas- és fémipar	96	1.081	1.177	64	27	899	85	2	3	1
Gépgyártás stb.	91	738	829	191	31	232	231	2	41	10
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar	12	390	402	20	—	47	278	—	45	—
Fa- és csontipar	72	319	391	17	—	257	36	—	2	7
Bőr-, sörte-, szőr- stb. ipar	31	137	168	18	1	75	42	—	—	1
Fonó- és szövőipar	23	479	502	99	9	227	133	3	7	1
Ruházati ipar	551	883	1.434	29	1	795	49	—	1	8
Papírosipar	8	81	89	17	1	46	16	—	1	—
Élelmezési ipar	37	642	679	102	1	267	219	3	40	10
Vegyészeti ipar	1	181	182	52	5	5	109	1	9	—
Építőipar	83	330	413	25	1	271	17	1	13	2
Sokszorosító- és műipar	32	252	284	24	—	180	40	1	1	6
Szállodai stb. ipar	16	298	314	12	—	165	101	7	4	9
Egyéb iparágak	14	672	686	52	11	61	471	—	56	21
Összesen	1.067	6.483	7.550	722	88	3.527	1.827	20	223	76
b) Százalékokban.										
Vas- és fémipar	8·2	91·8	100·0	5·9	2·5	83·1	7·9	0·2	0·3	0·1
Gépgyártás stb.	11·0	89·0	100·0	25·9	4·2	31·4	31·3	0·3	5·5	1·4
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar	3·0	97·0	100·0	5·1	—	12·1	71·3	—	11·5	—
Fa- és csontipar	18·4	81·6	100·0	5·3	—	80·6	11·3	—	0·6	2·2
Bőr-, sörte-, szőr- stb. ipar	18·5	81·5	100·0	13·1	0·7	54·8	30·7	—	—	0·7
Fonó- és szövőipar	4·6	95·4	100·0	20·7	1·9	47·4	27·7	0·6	1·5	0·2
Ruházati ipar	38·4	61·6	100·0	3·3	0·1	90·0	5·6	—	0·1	0·9
Papírosipar	9·0	91·0	100·0	21·0	1·2	56·8	19·8	—	1·2	—
Élelmezési ipar	5·4	94·6	100·0	15·9	0·2	41·6	34·1	0·5	6·2	1·5
Vegyészeti ipar	0·5	99·5	100·0	28·7	2·8	2·8	60·2	0·5	5·0	—
Építőipar	20·1	79·9	100·0	7·6	0·3	82·1	5·2	0·3	3·9	0·6
Sokszorosító- és műipar	11·3	88·7	100·0	9·5	—	71·4	15·9	0·4	0·4	2·4
Szállodai stb. ipar	5·1	94·9	100·0	4·0	—	55·4	33·9	2·4	1·3	3·0
Egyéb iparágak	2·0	98·0	100·0	7·7	1·6	9·1	70·1	—	8·4	3·1
Összesen	14·1	85·9	100·0	11·1	1·4	54·4	28·2	0·3	3·4	1·2

Azt a 14·1%-os arányszámot, amelyet az önálló iparosok általában mutatnak az alkalmazottak 85·9%-os viszonzyszámával szemben, csupán négy ipari főcsoportban múlják felül a saját üzletük számára dolgozó iparosok és pedig a ruházati (38·4%), építő- (20·1%), bőr- stb. (18·5%) és a fa- és csontiparban (18·4%). A többi iparágak önállóinak arányszámai — a gépgyártás kivételével — annyira alatta maradnak a fentebb említett átlagnak, hogy a ruházati ipar körében elhelyezkedett önállóak nélkül — akik több mint a felét adják a letelepültek soraiból kikerülő munkaadóknak — nem beszélhetnénk e helyütt 14·1%-os részesedésről.

Az ipari alkalmazottak átlagként mutatkozó 85·9%-os arányszámánál főleg a gyáripari jellegű ipari foglalkozások révén — miként az a 15. számú táblázatunk adatai alapján látható — egy-két foglalkozási főcsoport kivételével általában magasabb arányszámokat találunk. Ami az alkalmazottak foglalkozási viszony szerinti megoszlását illeti, megállapítható, hogy azok legnagyobb része, 54·4%-a mint szakmunkás nyert elhelyezkedést. E szakmunkások legjelentékenyebb tömege a vas- és fémiparra esik, mely az összes ezen kategóriába tartozó alkalmazottaknak több mint $\frac{1}{4}$ -ét teszi. A második helyet e tekintetben a ruházati ipar szakmunkásai foglalják el. Ha ugyanezen ipari főcsoportok szakmunkásait az ide tartozó összes alkalmazottakhoz viszonyítjuk, úgy az első helyre 90·0%-os arányszámukkal a ruházati szakmunkások kerülnek s csak utánuk kerülnek sorra a vas- és fémipariak 83·1%-os arányukkal. Nyomban utánuk következnek az építőipar, valamint a fa- és csontipar mint olyan iparcsoportok, hol főleg szakmunkások alkalmazása szükséges.

A közönséges munkások kategóriájának átlagában mutatkozó 28·2%-os viszonzyszámot különösképen három főcsoport múlja felül. A kő-, föld- stb. ipar 71·3%-os részesedését főleg a külföldi honosságú téglagyári munkások viszonylag nagy száma, a vegyészeti iparban, valamint az egyéb iparágakban pedig részben a hiányos foglalkozási jelzések okozzák.

A tisztviselők 11·1%-os átlagos arányszámát többnyire azon ipari főcsoportok haladják meg, melyek inkább ipartelepeken mérnökök és nagyobb irodái személyzet közreműködésével állítják elő produktumaikat. Ilyen ipari főcsoportokként megnevezhetjük adataink alapján a gépgyártást, a vegyészeti, papiros-, textil-, bőr- stb. és élelmezési ipart.

Arra vonatkozólag, hogy az egyes ipari foglalkozásokban elhelyezkedett letelepült külföldieknek minő hányada jutott kenyérkeresethez a gyáriparban, adatforrásunk alapján megnyugtató támpontot — sajnos — nem nyerhetünk, mivel a lakhatási bizonylatot nyert külföldi honosok nyilvántartási könyvében a munkaadóra vonatkozó feljegyzések oly hiányosak voltak, hogy ezek alapján táblázatot nem állíthattunk össze. Mégis, nehogy ezen kérdés teljesen válasz nélkül maradjon, alábbi 16. számú táblázatban a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal előzékenysége révén bemutatjuk a külföldi honos gyáripari alkalmazottnak ipari főcsoportok és az alkalmazás minősége szerinti megoszlását.

16. tábla. A külföldi honos gyáripari alkalmazottak megoszlása az alkalmazás minősége szerint Budapesten. — 1929.

Ipari főcsoportok	Összes gyári alkalmazottak					Külföldi honos gyári alkalmazottak									
	Gyárvezetők, tulajdonosok és igazgatók	Tisztviselők	Művezetők	Munkások	Összesen	abszolút számokban					az összes gyáripari alkalmazottak %-ában				
						Gyárvezetők, tulajdonosok és igazgatók	Tisztviselők	Művezetők	Munkások	Összesen	Gyárvezetők, tulajdonosok és igazgatók	Tisztviselők	Művezetők	Munkások	Összesen
Vas- és fémipar	306	1.308	276	13.079	14.969	18	35	11	205	269	5.9	2.7	4.0	1.6	1.8
Gépgyártás	260	3.373	555	24.509	28.697	18	83	17	677	795	6.9	2.5	3.1	2.8	2.8
Kő-, agyag- stb. ipar ..	86	223	65	6.725	7.099	3	2	5	648	658	3.5	0.9	7.7	9.0	9.3
Fa- és csontipar	200	399	79	5.757	6.435	9	3	4	42	58	4.5	0.8	5.1	0.7	0.9
Bőr-, sörté- stb. ipar ..	40	249	51	2.170	2.510	—	14	12	65	91	—	5.6	23.5	3.0	3.6
Fonó- és szövőipar ..	199	767	262	15.977	17.205	31	47	114	378	570	15.6	6.1	43.5	2.4	3.3
Ruházati ipar	162	529	86	4.703	5.480	7	4	9	54	74	4.3	0.8	10.5	1.1	1.4
Papíros- és könyvkötőipar	86	248	34	2.975	3.343	4	5	4	31	44	4.7	2.0	11.8	1.0	1.3
Élelm. stb. ipar	273	2.307	285	14.455	17.320	17	43	24	288	372	6.2	1.9	8.4	2.0	2.1
Vegyészeti ipar	174	1.300	126	5.710	7.310	8	13	10	172	203	4.6	1.0	7.9	3.0	2.8
Nyomdaipar	131	643	99	6.826	7.699	2	3	5	42	52	1.5	0.5	5.1	0.6	0.7
Összesen ..	1.917	11.346	1.818	102.886	118.067	117	252	315	2.602	3.186	6.1	2.2	11.2	2.5	2.7

Mielőtt fenti adataink részletesebb vizsgálatába kezdenénk, rá kell mutatnunk arra a körülményre, hogy az előző táblázatunkban közzétett, valamint az épen előttünk fekvő tábla rovatai között szorosabb összefüggést nem kereshetünk, mivel a letelepült külföldieket munkaadójuk foglalkozásának ismerete hiányában saját foglalkozásuk alapján osztályoztuk ipari főcsoportok szerint, ezzel szemben a gyáripari statisztikában az alkalmazottak foglalkozás szerinti klasszifikációja a munkáltató gyárak iparcsoportok szerint való hovatartozása alapján történik. Ezen kívül az ipari foglalkozású letelepült külföldiekre vonatkozó 15. számú táblában a foglalkozási minőségnek a nyilvántartó könyvben való kevésbé pontos bejegyzése miatt a gyári művezetőket teljes számban kimutatni nem tudtuk s így azok véleményünk szerint javarészt a tisztviselők és szakmunkások rovataiban rejtve maradtak.

A budapesti gyáripar az 1928. évben 118.067 alkalmazottat foglalkoztatott s ezek közül 3186 volt idegen állampolgár. E két adat egybevetése alapján megállapítható, hogy a gyári alkalmazottak soraiban a külföldi munkaerők aránya megközelíti a 3%-ot. Az egyes ipari főcsoportokat külön-külön vizsgálva, a külföldi honos gyári alkalmazottaknak feltűnően eltérő arányszámait ötlenek szemünk elé. Azt látjuk, hogy viszonylag leginkább kiemelkedő a külföldiek részesedése a kő-, föld-, agyag- és üvegyiparban (9.3%). Abszolút számukat tekintve legtöbb idegen állampolgárt a gépgyártás és a már említett kő-, föld-, agyag- és üvegyipar mellett a fonó- és szövőipar foglalkoztat.

A fővárosi gyárak alkalmazásában álló idegenhonosok alkalmazási viszonyait vizsgálva, szembeűnik, hogy az egyes ipari főcsoportokban lényeges eltérés nyilvánul meg. Említésre méltó, hogy Budapest területén

117 olyan gyár működik, amelyeknek tulajdonosa vagy vezetője külföldi állampolgár, ami valószínűvé teszi azon feltevésünket, hogy ezeken az ipartelepeken a munkaadó honfitársai könnyebben juthatnak alkalmazáshoz.

Legalacsonyabb a külföldi honos gyári alkalmazottak számaránya a tisztviselők sorában (2·2%). Ezzel szemben a művezetők rovatában oly nagy számban találunk idegen állampolgárokat, hogy végeredményben viszonyszámuk 11·2%-ban jut kifejezésre. Gyáripari termelésünk tökéletesebbülése, újabb iparágak meghonosítása révén bár sokszor szükséges, hogy átmenetileg a honi munkaerők szakértelmének hiánya miatt külföldi művezetők alkalmaztassanak, de ily méretű térfoglalásuk véleményünk szerint egyáltalában nem lehet indokolt.

Az idegenhonos művezetők leginkább a fonó- és szövőiparban nyertek elhelyezkedést, olyannyira, hogy e helyütt viszonyszámuk azon körülményt juttatja kifejezésre, hogy az összes budapesti textilgyári művezetők közül majd minden második külföldi állampolgár. Ezenkívül jelentékeny, az átlagosnál magasabb a részesedésük a bőr-, sörte- stb., valamint a ruházati iparban is.

A budapesti gyáriparban dolgozó idegen állampolgárok legnagyobb része természetesen mint munkás jutott alkalmazáshoz. Számuk 2602, ami az összes külföldi gyári alkalmazottak számához viszonyítva 81·6%-os arányszámot eredményez. Ezzel szemben az összes fővárosi gyári alkalmazottak közül 102.886 tartozik a munkástársadalomhoz, vagyis a gyártelepeken foglalkoztatott egyéneknek 87·1%-a. Ezen adatok alapján megállapítható, hogy a magasabb képzettségű gyári alkalmazottak soraiban viszonylag több a külföldi állampolgár, mint a munkások között. Legtöbb idegenhonos munkást, számszerint 677-et a gépgyártás foglalkoztat. Ezen ipari főcsoportot nyomon követi a kő-, föld-, agyag- és üvegipar 648 külföldi állampolgársággal bíró munkásával, továbbá 378 munkással a textilipar és közel 300-zal az élelmészeti ipar. Alig hisszük, hogy e kerekaszámban 2600 külföldi gyári munkás helyét nem lehetne betölteni a fővárosi munkanélküliek népes táborából.

A kereskedelemben elhelyezkedett letelepülteknél az önállóak és alkalmazottak aránya — mint fentebb már láthattuk — a leginkább kiegyensúlyozott az összes foglalkozási főcsoportok között. Ezen főosztály önállói feltűnően kedvező arányszámukat főleg két foglalkozási főcsoport révén érték el: a vegyes kereskedelmi ágakba sorozottak, valamint az utcai árusok és házalókereskedők által. Ezen viszonyszámok értékét csökkenti az a körülmény, hogy a vegyeskereskedelmi ágakba hiányos foglalkozási jelzés következtében kényszerűségből sok önálló kereskedő osztatott be, akik valójában más foglalkozások önállóinak arányát emelnék. Ami pedig az utcai árusok stb. főcsoportját illeti, az ide beosztott kereskedők bár nem tartoznak az úgynevezett tulajdonképeni kereskedelem ágazataihoz, mégis

— mivel foglalkozásuk természeténél fogva önállóaknak tekintendők — a kereskedők foglalkozási főcsoportonkénti felsorolásából ki nem hagyhatók s így a viszonyszámok megállapításánál is figyelembe vették.

17. tábla. A kereskedelemmel foglalkozó letelepült külföldiek megoszlása foglalkozási viszony szerint.

Foglalkozási főcsoport	Az alkalmazottak közül								
	Önálló	Alkalmazott	Együtt	tisztviselő	segéd	munkás	szolga	napszámos	egyéb
a) Abszolút számokban.									
Állatokkal, mezőgazd.termékekkel v. keresk.	50	28	78	14	6	3	—	2	3
Fával,erdei termékekkel stb. való keresk.	16	53	69	23	4	16	1	8	1
Vas- és fémárukereskedelem	19	69	88	48	15	4	2	—	—
Agyag- és üvegárukereskedelem	1	13	14	6	5	2	—	—	—
Fa-, bőr- stb. áru kereskedelem	20	20	40	9	8	2	—	1	—
Fonó-, szövőipari stb. árukkal való keresk.	20	114	134	38	65	8	—	—	3
Élelmzési stb. cikkekkel való keresk.	43	91	134	37	30	19	—	4	1
Gyógy- és vegyészeti árukkal való keresk.	4	38	42	20	12	3	—	2	1
Könyv- és műkereskedelem	1	11	12	5	4	1	1	—	—
Vegyeskereskedelmi ágak	370	37	407	16	10	8	1	2	—
Utcai árusok, kofák és házalókereskedelem	314	13	327	—	13	—	—	—	—
Kereskedelmi segédszemélyzet	—	548	548	93	382	—	67	6	—
Összesen ...	858	1.035	1.893	309	554	66	72	25	9
b) Százalékban.									
Állatokkal, mezőgazd.termékekkel v. keresk.	64.1	35.9	100.0	50.0	21.4	10.7	—	7.2	10.7
Fával, erdei termékekkel stb.való keresk. ..	23.2	76.8	100.0	43.4	7.5	30.2	1.9	15.1	1.9
Vas- és fémárukereskedelem	21.6	78.4	100.0	69.6	21.7	5.8	2.9	—	—
Agyag- és üvegárukereskedelem	7.1	92.9	100.0	46.1	38.5	15.4	—	—	—
Fa-, bőr- stb. áru kereskedelem	50.0	50.0	100.0	45.0	40.0	10.0	—	5.0	—
Fonó-, szövőipari stb. árukkal való keresk. .	14.9	85.1	100.0	33.4	57.0	7.0	—	—	2.6
Élelmzési stb. cikkekkel való keresk.	32.1	67.9	100.0	43.6	33.0	20.9	—	4.4	1.1
Gyógy- és vegyészeti árukkal való keresk. .	9.5	90.5	100.0	52.6	31.6	7.9	—	5.3	2.6
Könyv- és műkereskedelem	8.3	91.7	100.0	45.4	36.4	9.1	9.1	—	—
Vegyeskereskedelmi ágak	90.9	9.1	100.0	43.3	27.0	21.6	2.7	5.4	—
Utcai árusok, kofák és házalókereskedelem .	96.0	4.0	100.0	—	100.0	—	—	—	—
Kereskedelmi segédszemélyzet	—	100.0	100.0	17.0	69.7	—	12.2	1.1	—
Összesen ...	45.3	54.7	100.0	29.9	53.4	6.4	7.0	2.4	0.9

E két főcsoporttól eltekintve az állatokkal, mezőgazdasági termékekkel való kereskedelem (64.1%), valamint a fa-, bőr- stb. árukereskedés (50.0%) az, ahol az önállóak részesedése felülmúlja az átlagként megnyilvánuló 45.3%-os arányszámot.

Általában a kereskedelmi segédszemélyzetnek több mint a fele (53.4%) segédi minőségben, közel harmadrésze pedig mint tisztviselő (29.9%) van alkalmazva. Ha azonban az alkalmazottak e két kategóriájának megoszlását foglalkozási főcsoportok szerint szemléltetjük, akkor — a fonó-, szövőipari stb. árukkal való kereskedéstől eltekintve — mindenütt a tisztviselők relatív túlsúlyát tapasztaljuk. A végeredményként mutatkozó s a segédek javára megnyilvánuló eredményt csupán a kereskedelmi segédsze-

személyzet rovatába sorozott segédek jelentékeny száma okozza. Ezek alapján valószínűsítve látszik az a feltevés, hogy a letelepültek soraiból kikerülő önálló kereskedők tisztviselőiket szívesebben választják honfitársaik közül, míg segédeiket részben talán a magyar nyelv ismerete miatt, de inkább a külföldiek hiányában budapestiek közül fogadják.

18. tábla. A közszolgálat és a szabadfoglalkozások körében dolgozó letelepült külföldiek megoszlása foglalkozási viszony szerint.

Foglalkozási főcsoport	Önálló	Alkalmazott	Együtt	Az alkalmazottak közül					
				tisztviselő	munkás	altiszt	szolga	napszámos	egyéb
a) Abszolút számokban.									
Közigazgatás	—	100	100	30	16	49	3	1	1
Igazságszolgáltatás	1	18	19	18	—	—	—	—	—
Egyházi szolgálat	—	506	506	484	3	6	10	—	3
Tanügy	220	973	1.193	973	—	—	—	—	—
Közegészségügy	42	140	182	15	8	—	2	2	113
Irodalom, művészet	25	147	172	125	21	—	1	—	—
Egyéb értelmiség	35	331	366	331	—	—	—	—	—
Összesen ...	323	2.215	2.538	1.976	48	55	16	3	117
b) Százalékokban.									
Közigazgatás	—	100-0	100-0	30-0	16-0	49-0	3-0	1-0	1-0
Igazságszolgáltatás	5-3	94-7	100-0	100-0	—	—	—	—	—
Egyházi szolgálat	—	100-0	100-0	95-6	0-6	1-2	2-0	—	0-6
Tanügy	18-4	81-6	100-0	100-0	—	—	—	—	—
Közegészségügy	23-1	76-9	100-0	10-7	5-7	—	1-4	1-4	80-8
Irodalom, művészet	14-5	85-5	100-0	85-0	14-3	—	0-7	—	—
Egyéb értelmiség	9-6	90-4	100-0	100-0	—	—	—	—	—
Összesen ...	12-7	87-3	100-0	89-2	2-2	2-5	0-7	0-1	5-3

A közszolgálat és szabad foglalkozások körében dolgozó letelepültek közül az önállóak mindössze 12·7%-os arányszámmal szerepelnek. Ezen foglalkozási főosztályhoz tartozó foglalkozási ágak ugyanis már vagy eleve kizárják az önállóság lehetőségét, vagy pedig természetüknél fogva lehetetlenné teszik, illetőleg megnehezítik a külföldi állampolgároknak e foglalkozási ágazatokban való elhelyezkedésüket.

Ezen főcsoportba tartozó letelepültek közül az önállóak még viszonylag a közegészségügy körében mutatják a legnagyobb arányt a Budapesten praktizáló külföldi honosságú orvosok révén. Abszolút számok alapján vizsgálva e kérdést, legszámottevőbb az önállóak száma — főleg az itt működő idegen nyelvmesterek révén — a tanügyi főcsoportban, ahol az önállóak relatíve kisebb viszonyszámát (18·4%) ugyanezen foglalkozási főcsoportba sorozott, de alkalmazotti minőségben kimutatott nevelők és nevelőnők jelentékeny száma rontja le.

Az alkalmazottak zömét e foglalkozási főosztályban a tisztviselők kategóriája foglalja magában s csupán a közigazgatási és a közegészségügyi segédszemélyzet van inkább más minőségben alkalmazva. A közigazgatási tisztviselők rovatában kimutatott, jelenleg külföldinek számító egyéneknek állampolgársági ügye nyilván még elintézés alatt áll, nemkülönben hasonló a helyzet az ugyanezen főcsoportban kimutatott altiszteknél is. A közegészségügynél az alkalmazottak zöme (80·8%) a betegápoló személyzet soraiból kerül ki; a tisztviselők csekély részesedése mellett egészen jelentéktelen az alkalmazottak egyéb csoportjaiban kimutatott egyének száma is.

A letelepült külföldiek nem szerinti megoszlása.

Mivel ismereteseek azon lényeges különbségek, melyek a férfiak és nők között úgy fizikai mint pedig pszichikai vonatkozásokban fennállanak s melyek következtében a társadalmi és gazdasági életben a népesség két nembeli egyedei eltérő feladatkörökhöz jutnak, érthető, hogy minden statisztikai észlelés már eleve módját keresi annak, hogy a férfi és női nem valamennyi vonatkozásban külön-külön vonassék vizsgálódás alá.

Népszámlálási adataink alapján tudott dolog, hogy 1880-tól kezdve állandóan a női nem volt némi túlsúlyban Budapest népességében. A nők túlsúlya azonban nem volt kiegyensúlyozott a főváros népességének minden rétegénél, mivel megállapítható, hogy Budapest törzsökös lakosságának nemi aránya egyenletesebb megoszlást mutat, mint a bevándoroltak soraiban, ahol az adatok fitöbbletről számolnak be.

A mondottak után indokoltnak látszik, hogy a Budapesten letelepedési engedélyt nyert külföldiek nem szerinti arányát ne a főváros összes lakosságához, hanem — mivel azok anyagunk természeténél fogva a kereső népesség számát növelik — csupán az összes budapesti keresőkhöz viszonyítva vegyük vizsgálat alá.

19. tábla. A letelepült külföldiek nem szerinti megoszlása általában.

		Összes kereső népesség (1925)	Letelepült külföldiek
Férfi.....	{ absz.	310.903	9.946
	{ %	62·8	59·2
Nő	{ absz.	184.242	6.857
	{ %	37·2	40·8
Összesen	{ absz.	495.145	16.803
	{ %	100·0	100·0

19. számú táblázatunk adatai szerint az ideszármazott külföldieknek a nemek arányára gyakorolt befolyása kétségtelenül megállapítható. Ugyanis míg az összes kereső népességből száz lélek közül csak 37·2% a női nem részesedése, addig a letelepülteknél már 40·8%.

Ezen általánosságban megállapított viszonyszámok után nézzük, hogy ha a nemek arányát az összes keresőknél és a letelepült külföldieknél párhuzamosan vizsgáljuk, akkor az egyes foglalkozási főosztályokban a férfiak és nők megoszlása milyen képet mutat.

20. tábla. A kereső népesség és letelepült külföldiek megoszlása foglalkozási főosztályok szerint.

Foglalkozási főosztályok	Összes kereső népesség (1925)						Letelepült külföldiek						Száz férfi és nő	
	abszolút számokban			százalékban			abszolút számokban			százalékban			összes kereső népesség	letelepült külföldiek
	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt		
Östermelés	3.734	467	4.201	1·2	0·2	0·8	146	10	156	1·5	0·1	0·9	13	7
Bányászat	255	16	271	0·1	0·0	0·1	15	2	17	0·2	0·0	0·1	6	13
Ipar	124.706	40.183	164.889	40·1	21·8	33·3	6.317	1.233	7.550	63·5	18·1	44·9	32	20
Kereskedelem	30.470	12.845	43.315	9·8	7·0	8·7	1.554	339	1.893	15·6	4·9	11·3	42	22
Úgynevelők, pénz, hitel, biztosítás	15.081	1.972	17.053	4·8	1·1	3·4	264	34	298	2·7	0·5	1·8	13	13
Közlekedés	19.555	3.120	22.675	6·3	1·7	4·6	261	14	275	2·6	0·2	1·0	16	5
Ipar-forgalom	190.067	58.136	248.203	61·1	31·6	50·1	8.411	1.622	10.033	84·6	23·7	59·7	31	19
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.	57.862	28.436	86.298	18·6	15·4	17·4	630	1.908	2.538	6·3	27·9	15·1	49	303
Védőerő	6.224	—	6.224	2·0	—	1·3	3	—	3	0·0	—	0·0	—	—
Napszámosok	12.048	3.627	15.675	3·9	2·0	3·2	230	70	300	2·3	1·0	1·8	30	30
Nyugdíj. és vagyonukból élők	15.946	17.292	33.238	5·1	9·4	6·7	215	1.655	1.870	2·2	24·1	11·1	108	770
Egyéb és ismeretlen foglalkozás	25.022	76.284	101.306	8·1	41·4	20·5	311	1.592	1.903	3·1	23·2	11·4	305	512
Összesen	310.903	184.242	495.145	100·0	100·0	100·0	9.945	6.857	16.803	100·0	100·0	100·0	59	69

Budapest összes kereső népességének éppen egyharmada (33·3%) keresi meg a kenyerét az ipari foglalkozásokban. Ezzel szemben a letelepülteknek közel a fele (44·9%) hasznosítja magát e foglalkozási ágakban. Ha e foglalkozási főosztály keresőinek nemek szerinti tagozódását szemléljük, akkor feltűnőnek mondhatjuk azt a férfitolbbltetet, amely a külföldről ideszármazott ipari népesség soraiban mutatkozik az ugyanazon foglalkozású összes keresőkkel szemben. Ugyanis míg az összes keresőknél 100 férfira 32 nő jut, addig a letelepülteknél csupán 20. Ezen lényeges, a férfiak javára megnyilvánuló különbség nyilván az idegen honosságú szakmunkások viszonylag magas számával indokolható.

A külföldiek által kevésbbé frekventált kereskedelmi foglalkozásokban már kisebb eltérések mutatkoznak e népréteg és az összes keresők arányai közt, amennyiben a főváros keresőinek 8·7%-a áll a kereskedelem szolgáltatában s a letelepültek ugyanitt 11·3%-kal szerepelnek. Ami a nemek arányát illeti, e főosztályban csaknem 50%-os különbség mutatkozik a letelepültek javára, amennyiben 100 külföldi származású férfira csak 22 nő esik, míg az összes keresőknél 42.

A közszolgálat és szabad foglalkozások főosztálya mutatja viszonylag még a leginkább kiegyensúlyozott arányszámokat az összes keresők és a letelepültek foglalkozásonkinti elhelyezkedésében. A nemek megoszlása közötti különbség azonban már mélyreható különbségeket tüntet fel, mivel az összes férfi keresők száma kétszerese az itt kimutatott nőkének, ellenben a letelepülteknél háromszor annyi nő helyezkedett el e főosztályhoz tartozó foglalkozási ágakban, mint amennyi az ideszármazott férfiak száma.

A nyugdíjasok és vagyonukból élők nem szerinti megoszlását — miként erre már az előző fejezetben utaltunk — a 20. számú táblázat adata alapján nem hasonlíthatjuk össze az összes keresőknek ugyanezen foglalkozási főosztályba sorozott férfi és női népességével, mivel a letelepültek ezen rovatát az eltartottaknak számító »háztartásbeliek« annyira megduzzasztják (1482-vel), hogy az egybevetés teljesen torz képet adna. Ezzel kapcsolatban szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy letelepülési engedélyt csak az a külföldi állampolgár nyerhet, aki önmaga és hozzátartozóinak eltartásáról gondoskodni képes.¹⁾ Feldolgozási anyagunk is ezek alapján a kereső letelepültek egyéni lapjaiból áll (a velük jött önálló keresettel nem bíró családtagok külön-külön nyilvántartásba nem vétetnek), s hogy ennek dacára ily nagy számban mutatunk ki önálló foglalkozással nem bíró háztartásbelit, annak oka nem csupán a nyilvántartáskönyv hiányos foglalkozási feljegyzéseiben, hanem abban keresendő, hogy az ily »háztartásbeli« eltartásáért valamelyik budapesti hozzátartozója garanciát vállalt, kinek neve, foglalkozása stb. a nyilvántartási könyvben bejegyezve nincsen, csupán az ügyiratok között őriztetik meg az erről kiállított nyilatkozat.

¹⁾ Lásd : 200.000/1925. B. H. sz. rendelet 8. §-ának 3. bekezdését.

Egészen jelentéktelen úgy az összes keresők, mint a letelepült külföldiek soraiban a hitelügy, valamint a közlekedés körében dolgozó nők százalékos részesedése. Az előbbi foglalkozási főosztályban főleg az idesorozott ügynökök révén, az utóbbiban pedig — a mindkét nembeli külföldiek elhelyezkedését akadályozó közszolgálati jellegű foglalkozások (posta, vasút) kivételével — nyilván az egyes foglalkozások természete miatt (soffőr, bérkocsis, hordár) esik száz külföldre csupán csak 9, illetve 5 nő.

21. tábla. Az iparral foglalkozó letelepült külföldiek nem szerinti megoszlása.

Foglalkozási főcsoport	Férfi	Nő	Együtt	Férfi	Nő	Együtt	Száz férfira esik nő
	abszolút számokban			százalékban			
Vas- és fémipar	1.149	28	1.177	18.2	2.3	15.6	2
Gépgyártás stb.	778	51	829	12.3	4.1	11.0	7
Kő- föld-, agyag- stb. ipar	332	70	402	5.2	5.7	5.3	21
Fa- és csontipar	379	12	391	6.0	1.0	5.2	3
Bőr- stb. ipar	159	9	168	2.5	0.7	2.2	6
Fonó- és szövőipar.....	395	107	502	6.3	8.7	6.6	27
Ruházati ipar	880	554	1.434	13.9	45.0	19.0	63
Papírosipar.....	64	25	89	1.0	2.0	1.2	39
Élelmészeti ipar	607	72	679	9.6	5.8	9.0	12
Vegyészeti ipar	139	43	182	2.2	3.5	2.4	31
Építőipar	410	3	413	6.5	0.2	5.5	1
Sokszorosító- és műipar	257	27	284	4.1	2.2	3.8	11
Szállodai stb. ipar	221	93	314	3.5	7.5	4.2	42
Egyéb iparágak	547	139	686	8.7	11.3	9.0	25
Összesen	6.317	1.233	7.550	100.0	100.0	100.0	20

Ha a 21. számú táblázatunk adatai alapján az egyes ipari főcsoportokban elhelyezkedett letelepültek nem szerinti megoszlásán végigpillantunk, nem kerülheti el figyelmünket az a különbség, mely a férfiak és nők soraiban megnyilvánul. Amíg ugyanis a férfiak ipari főcsoportonkénti tagozódása az arányszámok alapján általában egyenletesnek mondható, addig a letelepült nőknek közel a fele (45.0%) a ruházati iparban helyezkedett el, amiáltal — egy-két iparcsoport kivételével — a többi foglalkozási főcsoportra a női iparosoknak egészen jelentéktelen hányada esik.

Ugyancsak a 21. számú táblázat tájékoztat bennünket arról, hogy az egyes iparcsoportokban elhelyezkedett nők száma minő relációban áll az ugyanott kimutatott férfiak számával. Úgyszólván számba se jöhet ezen arányszámok alapján a vas- és fémiparban, gépgyártás körében, fa- és csontiparban, bőriparban, valamint az építőiparban foglalatzkodó külföldi nők részesedése, amennyiben ezen iparcsoportok mindegyikében 10-nél kevesebb nő jut száz férfira. Tekintettel arra, hogy a most felsorolt iparcsoportok keretei oly foglalkozásokat zárnak magukba, melyek úgyszólván kivétel

nélkül nagy fizikai erő kifejtését követelnek, természetesnek látszik az itt dolgozó nőknek a férfiakkal szemben mutatkozó törpe minoritása.

Közel egyforma a letelepült külföldi nők és férfiak aránya az élelmezési, valamint a sokszorosító és műipar körében, ahol egyes iparágak már inkább lehetővé teszik a gyengébb nem alkalmazását. A köipar nem épen könnyű iparágaiban a téglagyárak által alkalmazott külföldi nők emelik a nőknek a férfiakkal szembeni arányát.

A fonó-, szövő-, vegyészeti-, papiros- és vendéglősipari főcsoportok adják végül azokat az ipari kategóriákat, melyekben a férfiak mellett a női nem is inkább jut elhelyezkedéshez, tekintettel az ezen iparcsoportok részben speciálisan női, részben pedig könnyebb munkaköreire. A már fentebb említett ruházati iparban mint a legjellegzetesebb női foglalkozásokat felkaroló ipari főcsoportban látszik legaránylagosabban elosztottnak a nemek aránya, amennyiben — főleg a varrónők magas száma révén — e helyütt adataink 100 férfival szemben 63 nőt jeleznek.

Sokkal kiegyensúlyozottabb a kereskedelem egyes főcsoportjaiban elhelyezkedett letelepültek nem szerinti megoszlása, amint azt a 22. számú táblázatunkban közzétett adatokból is láthatjuk.

22. tábla. A kereskedelemmel foglalkozó letelepült külföldiek nem szerinti megoszlása.

Foglalkozási főcsoport	Férfi	Nő	Együtt	Férfi	Nő	Együtt	Száz férfira esik nő
	abszolút számokban			százalékban			
Állatokkal, mezőgazd. term. keresk.	67	11	78	4.3	3.2	4.0	16
Fával, erdei term. stb. való keresk.	59	10	69	3.8	2.9	3.6	17
Vas- és fémárukereskedés	71	17	88	4.5	5.0	4.7	24
Agyag- és üvegárukereskedés	10	4	14	0.6	1.2	0.7	40
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	34	6	40	2.2	1.8	2.1	18
Fonó-szövőipari stb. árukkal v. keresk. ...	107	27	134	6.9	8.0	7.1	25
Élelmezési stb. cikkekkel való keresk. ...	113	21	134	7.3	6.2	7.1	19
Gyógy- és vegyészeti árukkal v. keresk. ...	37	5	42	2.4	1.5	2.2	14
Könyv- és műkereskedés	6	6	12	0.4	1.8	0.6	100
Vegyeskereskedési ágak	376	31	407	24.2	9.1	21.5	8
Utcai árusok, kofák és házalókeresk.	272	55	327	17.5	16.2	17.4	20
Kereskedelmi segédszemélyzet	402	146	548	25.9	43.1	29.0	36
Összesen	1.554	339	1.893	100.0	100.0	100.0	22

A nemek megoszlása tekintetében a három utolsó főcsoport adataitól eltekintve — ahova bizony, sajnos, hiányos foglalkozási jelzés miatt nagyon sok, egyébként kétségtelenül a kereskedelem körébe tartozó letelepült külföldit kellett besoroznunk — oly szembeszökő eltéréseket, mint fentebb az iparnál, e helyütt az egyes főcsoportokban nem észlelhetünk. A nemek arányában megnyilvánuló viszonylagos kiegyensúlyozottnak magyarázatát magában az idetartozó foglalkozások természetében kell keresnünk. A kereskedelem egyes ágait oly szempontból, hogy azok elvégzésére a velejáró fizikai munka-

kifejtés tekintetében melyik nem van inkább predesztinálva — általában széttagolni nem lehet s ezzel szemben a lehetetlenséggel határos férfiak és nők között elválasztani azokat a követelményeket, melyek a kereskedelem szolgálatához megkívántatnak.

A tulajdonképeni kereskedelemhez tartozó főcsoportok közül a fonó-, szövőipari és élelmezési cikkekkel való kereskedelem az, ahol a letelepültek leginkább és teljesen egyező arányban vannak érdekelve. A nemek arányában már némi eltérés mutatkozik, amennyiben a fonó-, szövőipari cikkekkel való kereskedelemben kissé magasabb a nők aránya, mint az utóbb említett főcsoportban.

A női nem részesedésének minimumát a vegyes kereskedelmi ágakban találjuk, ahol — a férfi nemhez tartozó k. m. n. kereskedők magas száma miatt — csupán 8 nő esik 100 férfira. Az utcai árusok viszonylag népes csoportjában bár a nemek főcsoportonkénti megoszlása közel egyezőnek látszik, mégis az idesorozottaknak csak egyötöde tartozik a női nemhez.

A kereskedelmi segédszemélyzet egyharmada a speciális női foglalkozások révén (gépírónő, pénztárosnő, elárusítónő) a nők soraiból kerül ki és jobb viszonyszámuk megnyilvánulását csak a k. m. n. férfi kereskedelmi alkalmazottak relatíve magasabb száma akadályozza meg.

23. tábla. A közszolgálatok és szabadfoglalkozások körében dolgozó letelepült külföldiek nem szerinti megoszlása.

Foglalkozási főcsoport	Férfi	Nő	Együtt	Férfi	Nő	Együtt	Száz férfira esik nő
	abszolút számokban			százalékban			
Közigazgatás	90	10	100	14.3	0.5	3.9	11
Igazságszolgáltatás	10	9	19	1.6	0.5	0.8	90
Egyházi szolgálat	55	451	506	8.7	23.6	19.9	820
Tanügy	51	1.142	1.193	8.1	59.9	47.0	2.239
Közegészségügy	48	134	182	7.6	7.0	7.2	279
Irodalom, művészet	148	24	172	23.5	1.3	6.8	16
Egyéb értelmiség	228	138	366	36.2	7.2	14.4	61
Összesen	630	1.908	2.538	100.0	100.0	100.0	303

Az ipar és kereskedelem körében elhelyezkedett letelepült külföldiek nemi arányát vizsgálva láthattuk, hogy e két foglalkozási főosztályban a nők csupán körülbelül egyötödét teszik az ugyancsak ott kimutatott férfiakkal. A közszolgálatok és szabad foglalkozások közé sorozottaknál azonban a két nem közötti reláció már lényegesen eltérő képet mutat, amennyiben a 23. számú táblázat szerint a külföldről ideszármazottaknak háromnegyedrésze nő s csak egynegyede került ki a férfiak közül.

E kérdés vizsgálatánál célszerűnek látszik, hogy a szóbanlevő táblázat adatait kétfelé válasszuk. Mivel az úgynevezett közszolgálati ágakba sorozott foglalkozásokra az ezen főosztályba tartozó letelepülteknek csupán 4.7%-a

esik (amit alig növelne a tanügyi főcsoportból még idesorozható közszolgálati foglalkozásúak száma), e szerint vizsgálódásunk körét csak a szabad foglalkozású letelepültekre terjesztjük ki.

A szabadfoglalkozások körében a nemek arányát tekintve, a nők javára megnyilvánuló, méreteiben fentebb vázolt jelentékeny többlet három foglalkozási főcsoportban veszi eredőjét. Elsőül említendő ezek közül a tanügy, melynek ágazataiban a férfiak oly csekély számban vannak érdekelve, hogy méltán mondhatjuk e főcsoportot a külföldiek szempontjából speciálisan női jellegűnek. A női nem túlsúlyát a nyelvtanítónők és nevelőnők biztosítják olyannyira, hogy e két foglalkozási ágon kívül a többiekben csak egy-két nő nyer elhelyezkedést. A sorrend szerint következő »egyházi szolgálat« főcsoportban a fővárosban letelepült szerzetesnők emelik a nők arányát nyolcszorosára az itt nyilvántartásba vett férfiakkal szemben. Számottevő — bár az előbbi két főcsoportnál jóval kisebb — még a női nem többlete a közegészségügy gyűjtőcsoport alá vont foglalkozási ágakban is, ahol a külföldi származású ápolószemélyzet aránya billenti a mérleg nyelvét a nők javára.

A férfiak a szabadfoglalkozások körében csupán a irodalom-művészet és az »egyéb értelmiség« foglalkozási főcsoportokban mutatnak föl nagyobb részesedést a nőkkel szemben. Különösen az előbb említett főcsoporthoz tartozó foglalkozási ágak azok, ahol a külföldről ideszármazott nők részére nem igen nyílt meg az elhelyezkedés lehetősége.

Miután a fentiekben végigtekintettünk azokon az adatokon, melyek elénk tárták, hogy az egyes foglalkozási ágazatokban a letelepültek nem szerinti megoszlása milyen képet mutat, végezetül nem lesz érdektelen vizsgálnunk azokat az arányszámokat, melyek a főváros népessége ezen rétegének foglalkozási viszony szerinti megoszlását szemléltetik.

A férfiak és nők párhuzamba állításával, miként azt a 24. számú táblázat szemlélteti, az önállóaknak 72·3%-a a letelepült férfiak, 27·7%-a pedig a nők soraiból kerül ki. Ezen átlagként megnyilvánuló arányszámok megközelítőleg megfelelnek az önálló iparosok nem szerinti megoszlását jelző percentszámoknak, de már a többi foglalkozási főosztályokban kisebb-nagyobb eltolódások mutatkoznak. Az önálló kereskedőknek már csak alig több mint 10%-a került ki a nők soraiból s hasonlóan jelentéktelen a saját gazdaságával törődő őstermelő nők aránya is. A hitelüggyel foglalkozó letelepültek egy kivételével a férfiak soraiból kerültek ki; úgylátszik, hogy ez az a főcsoport, amelyhez tartozó foglalkozási ágakban a külföldről ideszármazott nők önállósulási törekvése lebirhatatlan akadályokba ütközik.

A fentebb mondottak alapján természetesnek látszik, hogy a szabadfoglalkozások körében az önálló nők többsége az ugyancsak itt kimutatott férfiakkal szemben túlnyomó (férfi 36·5%, nő 63·5%).

24. tábla. A letelepült külföldiek nem szerinti megoszlása az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével.

Nem	Foglalkozási főosztályok												Összesen
	Östermelés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügynökök, pénz. hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom együtt	Polg. és egyh. közszolg. és szabad fogl.	Védelem	Napszámosok	Nyugdíjasok és nyugdíjnyom- ból élők	Egyéb és ism. foglalkozás	
1. Abszolút számokban.													
a) Önállóak.													
Férfi	63	—	785	768	47	34	1.634	118	—	—	152	5	1.972
Nő	7	—	282	90	1	—	373	205	—	—	165	6	756
Együtt ..	70	—	1.067	858	48	34	2.007	323	—	—	317	11	2.728
b) Alkalmazottak.													
Férfi	83	15	5.532	786	217	227	6.777	512	3	230	—	224	7.829
Nő	3	2	951	249	33	14	1.249	1.703	—	70	—	1.529	4.554
Együtt ..	86	17	6.483	1.035	250	241	8.026	2.215	3	300	—	1.753	12.383
2. Százalékokban.													
a) Önállóak.													
Férfi	90-0	—	73-6	89-5	97-9	100-0	81-4	36-5	—	—	47-9	45-5	72-3
Nő	10-0	—	26-4	10-5	2-1	—	18-6	63-5	—	—	52-1	54-5	27-7
Együtt ..	100-0	—	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	—	—	100-0	100-0	100-0
b) Alkalmazottak.													
Férfi	96-5	88-2	85-3	75-9	86-8	94-2	84-4	23-1	100-0	76-7	—	12-8	63-2
Nő	3-5	11-8	14-7	24-1	13-2	5-8	15-6	76-9	—	23-3	—	87-2	36-8
Együtt ..	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	100-0	—	100-0	100-0
c) 100 alkalmazottra esik önálló.													
Férfi	75-9	—	14-2	97-7	21-6	15-0	24-1	23-0	—	—	—	2-2	25-2
Nő	233-3	—	29-6	36-1	3-0	—	29-9	12-0	—	—	—	0-4	16-6
Együtt ..	81-4	—	16-5	82-9	19-2	14-1	25-0	14-6	—	—	—	0-6	22-0

A letelepültek soraiból regrutálódó alkalmazottak nemi aránya közötti eltérés már mérsékeltebbnek látszik, amennyiben általában 100 alkalmazottból közel 37 nő. Az önállóak és alkalmazottak nem szerinti megoszlására jobban rávilágítanak — ugyancsak a 24. számú táblázatban közölt — azok az arányszámok, melyek foglalkozási főosztályonként a 100 alkalmazottra eső önállóak relációt tüntetik fel a nemek megkülönböztetésével. Ezen adatokból látható, hogy a fővárosban kenyérkeresethez jutott külföldiek közül általában minden negyedik férfi, illetve minden hatodik nő a saját maga gazdája.

Foglalkozási főosztályok szerint vizsgálva a kérdést, feltűnő a női nemnek a férfiakkal szemben megnyilvánuló szupremenciája az ipari főosztályban. Ezen megállapítás magyarázatául fölhozzuk, hogy a külföldről ideszármazott nők által leginkább frekvenciált ruházati iparban a foglalkozás természete miatt az önállósulás egyáltalán nem ütközik nehézségekbe, amit semmi sem bizonyít jobban, minthogy ezen néprétegből adódó 282

önálló nő közül 256 a szóban levő foglalkozási főcsoportokhoz tartozó mester-ségekben önállósította magát. Ezzel szemben a külföldről bevándorolt férfiak a nőknél lényegesen nagyobb számban és sokkal aránylagosabban helyezkedtek el az egyes foglalkozási csoportokban és ezen körülmények részint megnehezítik az önállósulást, részint pedig egyenletesebbé teszik az egyes főosztályokban az önállóak eloszlását.

A kereskedelemben már lényegesen más a helyzet. Látjuk ugyanis, hogy míg a férfiaknál a kereskedelmi alkalmazottak alig emelkednek az önálló kereskedők fölé, addig a nőknél az önállóak száma kb. egyharmadát teszi az alkalmazottaknak.

A szabadfoglalkozások körébe sorozottaknál az alkalmazottakra eső önállóak aránya a férfiakra nézve kedvezőbben alakul, amennyiben majdnem kétszerese ezen viszonyszám annak, amely a női nemhez tartozók hasonló vonatkozásait szemlélteti. Ha figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy a szóbanlevő főosztályban a letelepült nőknek jóval több mint a fele oly foglalkozási ágakba sorozható, melyekben az önállósulás már eleve ki van zárva (nevelőnő, szerzetesnő), az önálló férfiak kedvezőbb arányát könnyen megérthetjük.

A letelepült külföldiek életkora.

A letelepült külföldiek korviszonyainak tárgyalásánál fokozott figyelemmel kell lenni arra a körülményre, hogy Budapest társadalmi életébe bekapcsolódott idegenek milyen befolyást gyakorolnak a főváros kereső népességének életkor szerinti megoszlására. Nem szükséges ezúttal annak bővebb magyarázata, hogy az ember munkabírását, teljesítőképességét — főként a fizikai munkát végzők soraiban — mily nagy mértékben befolyásolja az életkor s ennél fogva nem lehet közömbös egy nagyváros gazdasági produktivitására nézve az a körülmény, hogy a külföldről bevándorolt idegeneknek minő hányada jut a munkaerejük teljében levő korcsoportokra, továbbá hány egyén terheli e néprétegből a csökkent munkaerejük korosztályát.

Bevezetőül a 25. számú táblázatban Budapest összes keresőit és a letelepült külföldieket négy főkorosztályban külön-külön foglaltuk össze, hogy ezáltal párhuzamosan szemléltessük a fiatakorúak, munkaképességük teljében levők, hanyatló munkaerejük és az öregkorúak viszonylagos megoszlását.

25. tábla. A főváros kereső népességének és a letelepült külföldiek megoszlása korosztályok szerint.

	-20	21-40	41-60	61 —	Ismeretlen	Együtt
	é v e s					
a) Abszolút számokban.						
Összes kereső népesség	47.273	259.771	142.669	40.924	4.508	495.145
Letelepült külföldiek	134	7.592	6.428	2.642	5	16.803
b) Százalékban.						
Összes kereső népesség	9.5	52.5	28.8	8.3	0.9	100.0
Letelepült külföldiek	0.8	45.2	38.2	15.8	0.0	100.0

Már az első pillantásra szembeszökő eltérésekről tanuskodnak összehasonlítható arányszámaink. A 20 évnél fiatalabb külföldiek az összes letelepülteknek még 1%-át sem teszik az összes keresők ugyanezen korosztályában mutatkozó közel 10%-os arányával szemben. A munkaerejük teljében levőket magukban foglaló korosztályban 7·3%-kal kisebb arányszámot jeleznek az idesorozott letelepültek, mint az összes keresők hasonló csoportjában. A 40—60 éveseket magában foglaló s ezenkívül a legidősebbek korosztályában egyenlítődik ki az a különbség, amely a fiatalabb generációkat kimutató korosztályokban a letelepültek viszonylagosan kisebb részesedése folytán megnyilvánul.

Ezen általános adatok után nézzük, hogyan alakul a kérdés részleteiben 26. számú táblázatunk alapján megállapítható, hogy az összes keresők és a letelepült külföldiek korcsoportonkénti tagozódása foglalkozási főosztályok szerint eltérő képet mutat. Ez a különbség azonban már nem mondható általánosnak, mivel, ha azt tesszük kutatás tárgyává, hogy melyik korcsoport foglalja magába a legtöbb keresőt, illetve letelepültet az egyes foglalkozási főosztályokban, úgy adataink lényeges különbségeket mutatnak.

Az összes keresők közül az iparban a 21—25 évesek adják a maximumot, míg a külföldieknél a súlypont a 26—30 éves ipari foglalkozásúakra esik. A kereskedelem, a hitel és a közlekedés által foglalkoztatott összes keresők arányszáma a 26—30-as korcsoportra esik, s ugyanezen főosztályokban elhelyezést nyert letelepültek viszont kivétel nélkül a soraikból kikerülő 31—35 évesek korcsoportját teszik a legnépesebbé.

Nagyobb különbség mutatkozik a szabadfoglalkozásokhoz tartozók korcsoportjai telítettségének vizsgálatánál is. Budapest összes keresői ezen foglalkozási ágakban számarányuknak közel egyötödében vannak érdekelve a 26—30-as korcsoportban, holott az ugyancsak idesorozott külföldiek, alig magasabb arányban a 31—35 éveseket magukba foglaló korcsoport elsőségét jelzik.

Nagyarányú eltolódásról tanuskodnak adataink a napszamosok korviszonyait illetőleg. Már magában a maximumot jelentő korcsoportok között is lényeges különbség mutatkozik, de e mellett nem hagyható említés nélkül az a megállapítás, hogy míg a különféle foglalkozási ágakban dolgozó valamennyi napszamos összefoglaló korhatárát, ahová ezeknek majdnem a fele tartozik, a 21—40 évek közé, addig a letelepült külföldiek hasonló foglalkozású és közel hasonló arányú egyedeit a fentebb már hanyatló korúaknak nevezett 41—60 éves korosztályba sorozhatjuk.

Az eddig mondottak alapján láthatjuk, hogy az egyes foglalkozási főosztályokban úgy az összes kereső népesség, mint pedig a letelepült külföldiek mennyire különböző korszerinti tagozódást mutatnak. Eltérést észlelhetünk nem csupán azokban a korcsoportokban, melyek egy-egy főosztályban a kereső népesség, illetve letelepültek legnagyobb számát mutatják ki, e mellett változó azon korcsoportok telítettsége is, amelyekben a maximumot jelző korcsoporttól jobbra, illetve balra az egyes főosztályok tagjai tömörülnek.

26. tábla. Az összes keresők és a letelepült külföldiek korcsoportonkénti megoszlásának egybevetése foglalkozási főosztályok szerint.

Foglalkozási főosztályok	é v e s											Ismeretlen	Összesen
	20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	66-		
1. Összes kereső népesség. (1925.)													
a) Abszolút számokban.													
Östermelés	223	520	573	384	413	380	335	295	318	268	436	56	4.201
Bányászat	2	22	34	44	39	32	29	30	21	9	9	—	27
Ipar	17.904	26.154	24.694	20.776	17.578	15.539	13.084	10.884	7.722	4.632	4.093	1.829	164.889
Kereskedelem	3.121	5.440	6.154	5.462	5.118	4.602	4.057	3.380	2.489	1.602	1.530	360	43.315
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	215	1.792	2.834	2.524	2.249	1.990	1.701	1.369	995	697	597	90	17.053
Közlekedés	631	2.329	3.110	3.018	3.450	3.131	2.573	1.989	1.246	562	472	164	22.675
Ipar-forgalom	21.873	35.737	36.826	31.824	28.434	25.294	21.444	17.652	12.473	7.502	6.701	2.443	248.203
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.	3.226	11.916	16.338	12.984	11.027	9.223	7.177	5.395	3.833	2.355	2.166	658	86.298
Védőrő	482	1.926	1.079	681	755	520	343	183	77	28	25	125	6.224
Napszámosok	1.418	1.927	1.911	1.533	1.530	1.479	1.277	1.351	1.222	906	1.048	73	15.675
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	495	538	844	1.278	2.079	2.686	3.287	3.656	4.010	4.279	9.784	302	33.238
Egyéb és ismeretlen foglalk.	19.556	20.123	16.512	11.595	8.484	6.734	4.967	4.016	3.042	2.308	3.118	851	101.306
Összesen	47.273	72.687	74.083	60.279	52.722	46.316	38.830	32.548	24.975	17.646	23.278	4.508	495.145
b) Százalékokban.													
Östermelés	5-3	12-4	13-6	9-1	9-8	9-1	8-0	7-0	7-6	6-4	10-4	1-3	100-0
Bányászat	0-7	8-1	12-6	16-2	14-4	11-8	10-7	11-1	7-8	3-3	3-3	—	100-0
Ipar	10-8	15-9	15-0	12-6	10-7	9-4	7-9	6-6	4-7	2-8	2-5	1-1	100-0
Kereskedelem	7-2	12-6	14-2	12-7	11-8	10-6	9-4	7-8	5-7	3-7	3-5	0-8	100-0
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	1-3	10-5	16-6	14-8	13-2	11-7	10-0	8-0	5-8	4-1	3-5	0-5	100-0
Közlekedés	2-7	10-3	13-7	13-3	15-2	13-8	11-4	8-8	5-5	2-5	2-1	0-7	100-0
Ipar-forgalom	8-8	14-5	14-8	12-8	11-5	10-2	8-6	7-1	5-0	3-0	2-7	1-0	100-0
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.	3-7	13-8	18-9	15-1	12-8	10-7	8-3	6-3	4-4	2-7	2-5	0-8	100-0
Védőrő	7-7	31-0	17-3	11-0	12-1	8-4	5-5	2-9	1-2	0-5	0-4	2-0	100-0
Napszámosok	9-1	12-3	12-2	9-8	9-7	9-4	8-1	8-6	7-8	5-8	6-7	0-5	100-0
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	1-5	1-6	2-5	3-8	6-3	8-1	9-9	11-0	12-1	12-9	29-4	0-9	100-0
Egyéb és ismeretlen foglalk.	19-3	19-9	16-3	11-4	8-4	6-6	4-9	4-0	3-0	2-3	3-1	0-8	100-0
Összesen	9-5	14-7	15-0	12-2	10-6	9-4	7-8	6-6	5-0	3-6	4-7	0-9	100-0

26. tábla. Az összes keresők és a letelepült külföldiek korcsoportonkénti megoszlásának egybevetése foglalkozási főosztályok szerint. (Vége.)

Foglalkozási főosztályok	é v e s												Összesen
	20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	66-70	Ismeretlen	
2. Letelepült külföldiek.													
a) Abszolút számokban.													
Östermelés	2	9	21	28	14	17	18	12	8	12	15	—	156
Bányászat	—	—	1	1	4	3	2	3	1	2	—	—	17
Ipar	45	531	983	966	912	879	800	773	666	501	490	4	7 550
Kereskedelem	7	126	267	277	202	213	204	204	130	119	144	—	1 893
Ügyzők, pénz, hitel, biztosítás	—	10	43	67	34	34	31	26	17	17	19	—	298
Közlekedés	—	6	37	60	40	35	24	15	22	19	17	—	275
Ipar-forgalom	52	673	1 331	1 371	1 192	1 164	1 061	1 021	836	658	670	4	10 033
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.	17	129	380	513	374	302	230	186	154	98	154	1	2 538
Védőő	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3
Napszámosok	1	11	25	26	32	35	36	29	44	23	38	—	300
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	35	61	136	142	121	100	109	149	205	241	571	—	1 870
Egyéb és ismeretlen foglalk.	27	107	236	354	304	251	198	147	115	74	90	—	1 903
Összesen	134	990	2 130	2 434	2 038	1 869	1 652	1 545	1 362	1 106	1 538	5	16 803
b) Százalékokban.													
Östermelés	1.3	5.8	13.5	17.9	9.0	10.9	11.5	7.7	5.1	7.7	9.6	—	100.0
Bányászat	—	—	5.9	5.9	23.5	17.6	11.8	17.6	5.9	11.8	—	—	100.0
Ipar	0.6	7.0	13.0	12.8	12.1	11.7	10.6	10.2	8.8	6.6	6.5	0.1	100.0
Kereskedelem	0.4	6.6	14.1	14.6	10.7	11.2	10.8	10.8	6.9	6.3	7.6	—	100.0
Ügyzők, pénz, hitel, biztosítás	—	3.4	14.4	22.5	11.4	11.4	10.4	8.7	5.7	5.7	6.4	—	100.0
Közlekedés	—	2.2	13.5	21.8	14.5	12.7	8.7	5.5	8.0	6.9	6.2	—	100.0
Ipar-forgalom	0.5	6.7	13.3	13.7	11.9	11.6	10.6	10.2	8.3	6.5	6.7	0.0	100.0
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.	0.7	5.1	15.0	20.2	14.7	11.9	9.0	7.3	6.1	3.9	6.1	0.0	100.0
Védőő	—	—	33.3	—	33.3	—	—	33.3	—	—	—	—	100.0
Napszámosok	0.3	3.7	8.3	8.7	10.7	11.6	12.0	9.7	14.6	7.7	12.7	—	100.0
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	1.9	3.3	7.3	7.6	6.5	5.3	5.8	7.9	11.0	12.9	30.5	—	100.0
Egyéb és ismeretlen foglalk.	1.4	5.6	12.4	18.6	16.0	13.2	10.4	7.7	6.1	3.9	4.7	—	100.0
Összesen	0.8	5.9	12.7	14.5	12.1	11.1	9.8	9.2	8.1	6.6	9.2	0.0	100.0

Hogy vizsgálódásainkat eredményesebbé tesszük, keresnünk kell egy olyan középszámot, amely kifejezésre juttatja annak az egyénnek életkorát, akinél ugyanannyi idősebb, mint amennyi fiatalabb egyén található a kortagozódást feltüntető számsorban. E középszámok vagy mediánok jelen esetben csak közelítő értékűek, mivel korévek helyett csak öt éves korcsoportok álltak rendelkezésünkre s így meghatározásuk arányszámítás (interpoláció) útján történt.

27. tábla. A letelepült külföldiek életkorának középszámai foglalkozási főosztályok szerint.

Foglalkozási főosztályok	Összes kereső népesség			Letelepült külföldiek (keresők)		
	A mediánt adó korcsoport	A medián közelítő értéke		A mediánt adó korcsoport	A medián közelítő értéke	
		év	hó		év	hó
Őstermelés	36—40	39	6	41—45	41	4
Bányászat	36—40	39	4	41—45	45	—
Ipar	31—35	33	1	41—45	41	11
Kereskedelem	36—40	36	3	41—45	41	6
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás.....	36—40	37	6	36—40	39	4
Közlekedés	36—40	38	2	36—40	39	5
Ipar-forgalom.....	31—35	34	6	41—45	41	8
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.....	31—35	34	4	36—40	38	1
Véderő	26—30	28	—	36—40	40	—
Napszámosok	36—40	38	4	46—50	47	10
Nyugdíjasok és vagyonukból élők.....	56—60	57	—	56—60	57	—
Egyéb és ismeretlen foglalk.	26—30	28	2	36—40	38	9
Összesen.....	31—35	34	3	41—45	41	10

27. számú táblázatunk frappánsan szemlélteti azokat a különbségeket, amelyek az egyes foglalkozási főosztályokban megnyilvánulnak s amelyek bizony, csupáncsak a korcsoportos tábla adataira támaszkodva, jórészt rejtve maradtak volna.

Fenti adataink alapján látható, hogy a letelepült külföldiek életkorának közepes értéke valamennyi foglalkozási főosztályban (a pontosan egyező nyugdíjasok és vagyonukból élők kivételével) nagyobb mint a főváros összes keresőinek soraiban. Feltűnő különbség nyilvánul meg a különféle napszámosok rovatában, ahol közel 10 évvel magasabb a letelepültek mediánja, mint az összes keresőké. Nem sokkal marad el e tekintetben a legnépesebb foglalkozási főosztály, az ipar sem, mivel az összes idesorozottaknak közepes életkora alig haladja meg a 33 évet s ezzel szemben a letelepültek soraiból kikerülő ipari népesség mediánja erősen megközelíti a 42 évet. A többi, a letelepült külföldiek részvétele szempontjából jelentékeny foglalkozási főosztályokban már nem mutatkozik ilyen erős különbség, mivel a kereskedelem körébe sorozottak életkorának közepes értéke alig több, mint öt évvel, a szabadfoglalkozásokban elhelyezkedett külföldiek mediánja pedig nem egészen négy évvel nagyobb, mint amennyi az ugyanezen foglalkozási körökben kimutatott összes keresők között a medián közelítő értéke. Legközelebb áll e középszám értéke az őstermelési és a közlekedési főosztályban, ahol a különbség már csak 15, illetve 20 hónap.

Ezen megállapításainkból kiindulva valószínűsítve látszik az a feltevés, hogy a letelepülteknek a fiatalabb korcsoportokban megnyilvánuló viszonylagosan kisebb aránya egyrészt azzal magyarázható, hogy a honi fiatalabb generáció fejlődése, az egyes munkakörökben való fokozatos erősödése, szakképzettségének tökéletesbülése mindinkább útját állja a külföldi elemek beözönlésének. A korcsoportok közötti eltolódás, illetve az a kérdés, hogy az idősebb korosztályokban a külföldi elemek relatíve inkább vannak érdekelve, csupán gazdasági szempontból el nem intézhető, mivel számolnunk kell azzal az általánosnak mondható emberi jellemvonással, hogy a kivándoroltak nagy része elsősorban saját pátriájában keresi boldogulását s csak a csalódás vagy a jobb megélhetés reménye már a meglettebb korban adja kezükbe a vándorbotot.

Ha a letelepültek soraiból kikerülő ipari népesség kormegoszlását foglalkozási főcsoportonként vesszük tüzetesebb vizsgálat alá, úgy nem kerülheti el figyelmünket azok a mélyreható különbségek, melyek az egyes ipari foglalkozások körében elhelyezkedettek között e tekintetben megnyilvánulnak. A 28. számú táblázat adataiból láthatjuk, hogy a viszonylag legnagyobb számú letelepültet feltüntető korcsoportok mily eltéréseket mutatnak. Ámbár a 26—35 éves letelepült külföldieket feltüntető két korcsoport az, amely a legtöbb iparcsoportban a maximumot jelzi, e mellett azonban a többi foglalkozási főcsoport kiemelkedő számarányát mutató korcsoport már más és más. A kő-, föld- stb. iparban a 61—65 éveseké, a faiparban és a papirosiparban pedig egyaránt a 41—45 éveseké az elsőség. Az élelmezési, a vegyészeti iparcsoportokban, nemkülönben az egyéb iparágaknál két-két korcsoport egyforma arányszámmal jelzi a maximumot, sőt a bőriparnál három egyező arányszámot látunk annak jeléül, hogy ezen módszer alapján az iparral foglalkozó letelepültek kormegoszlására nézve pontos tájékoztatást nem nyerhetünk.

Mivel ugyancsak a 28. számú táblázat adatai alapján megállapítható, hogy az egyes iparcsoportokba tartozó letelepültek korszerinti megoszlása a maximumot jelentő korcsoporttól jobbra, illetve balra aránylagos növekedést, illetve csökkenést nem mutat, az iparcsoportok korviszonyainak vizsgálata céljából helyesnek látszik a fentebb már említett korosztálytagolás alapján megejteni az összehasonlítást.

A munkaképességük teljében levő letelepültek mindössze két iparcsoportban adják az ugyanoda sorozott külföldi elemeknek több mint a felét, mégpedig a vendéglősiparban (54·5%) és a ruházati iparban (52·7%). Megközelítőleg ily kedvező képet mutat a 21—40 évesek aránya a vasiparban és a fonó- és szövőiparban, mely iparcsoportokban a külföldiek közül majd minden második ezen korosztályba sorozható. Már a gépgyártás, a bőripar és a sokszorosító ipar a külföldről ideszármazott fiatalabb munkaerők szempontjából nem mutatnak oly kedvező képet, mint az előbb említett ipar-

28. tábla. Az iparral foglalkozó letelepült külföldiek öt éves korcsoportok szerint.

Foglalkozási főcsoportok	É v e s											Isme- rtelen	Összesen
	-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	66-		
Vas- és fémipar	2	73	192	158	152	575	148	112	108	96	464	69	1.177
Gépgyártás	3	45	122	89	107	363	89	81	78	87	335	62	829
Kő-, föld- stb. ipar	2	19	31	37	45	132	34	40	48	53	175	36	402
Fa- és csontipar	3	28	37	38	47	150	53	43	38	31	165	54	391
Bőr- stb. ipar	2	13	14	21	21	69	18	18	21	15	72	11	168
Fonó- és szövőipar	8	62	72	54	49	237	61	63	56	31	211	26	502
Ruházati ipar	7	140	194	238	184	756	173	148	123	99	543	59	1.434
Papírosipar	1	9	9	10	6	34	16	13	7	8	44	7	89
Élelmészeti ipar	5	47	67	69	63	246	81	75	81	79	316	57	679
Vegyészeti ipar	1	10	16	17	19	62	24	20	22	24	90	16	182
Építőipar	—	10	34	59	48	151	46	52	54	39	191	37	413
Szakszorosító- és műipar	—	16	40	32	29	117	36	30	37	20	123	21	284
Szálloda- stb. ipar	4	16	58	52	45	171	35	28	27	21	111	11	314
Egyéb iparágak	7	43	97	92	97	329	65	77	73	63	278	36	686
Összesen	45	531	983	966	912	3.392	879	800	773	666	3.118	501	7.550
a) Abszolút számokban.													
Vas- és fémipar	0-2	6-2	16-3	13-4	12-9	48-8	12-6	9-5	9-2	8-1	39-4	5-9	100-0
Gépgyártás	0-4	5-4	14-7	10-7	12-9	43-7	10-7	9-8	9-4	10-5	40-4	7-5	100-0
Kő-, föld- stb. ipar	0-5	4-7	7-7	9-2	11-2	32-8	8-5	10-0	11-9	13-2	43-6	13-4	100-0
Fa- és csontipar	0-8	7-2	9-5	9-7	12-0	38-4	13-5	11-0	9-7	7-9	42-1	9-0	100-0
Bőr- stb. ipar	1-2	7-7	8-3	12-5	12-5	41-0	10-7	10-7	12-5	8-9	42-8	6-6	100-0
Fonó- és szövőipar	1-6	12-4	14-4	10-7	9-8	47-3	12-1	12-5	11-1	6-2	41-9	5-2	100-0
Ruházati ipar	0-5	9-8	13-5	16-6	12-8	52-7	12-1	10-3	8-6	6-9	37-9	4-1	100-0
Papírosipar	1-1	10-1	10-1	11-2	9-3	38-2	18-0	14-6	7-9	9-0	49-5	7-8	100-0
Élelmészeti ipar	0-7	6-9	9-9	10-2	6-8	36-3	11-9	11-1	11-9	11-6	46-5	8-4	100-0
Vegyészeti ipar	0-5	5-5	8-8	9-4	10-4	34-1	13-2	11-0	12-1	13-2	49-5	8-8	100-0
Építőipar	—	2-4	8-2	14-3	11-6	36-5	11-1	12-6	13-1	9-5	46-3	9-0	100-0
Szakszorosító- és műipar	—	5-6	14-1	11-3	10-2	41-2	12-7	10-6	13-0	7-0	43-3	7-4	100-0
Szálloda- stb. ipar	1-3	5-1	18-5	16-6	14-3	54-5	11-1	8-9	8-6	6-7	35-3	3-5	100-0
Egyéb iparágak	1-0	6-3	14-1	13-4	14-1	47-9	9-5	11-2	10-6	9-2	40-5	5-3	100-0
Összesen	0-6	7-0	13-0	12-8	12-1	44-9	11-7	10-6	10-2	8-8	41-3	6-6	100-0
b) Százalékban.													
Vas- és fémipar	0-2	6-2	16-3	13-4	12-9	48-8	12-6	9-5	9-2	8-1	39-4	5-9	100-0
Gépgyártás	0-4	5-4	14-7	10-7	12-9	43-7	10-7	9-8	9-4	10-5	40-4	7-5	100-0
Kő-, föld- stb. ipar	0-5	4-7	7-7	9-2	11-2	32-8	8-5	10-0	11-9	13-2	43-6	13-4	100-0
Fa- és csontipar	0-8	7-2	9-5	9-7	12-0	38-4	13-5	11-0	9-7	7-9	42-1	9-0	100-0
Bőr- stb. ipar	1-2	7-7	8-3	12-5	12-5	41-0	10-7	10-7	12-5	8-9	42-8	6-6	100-0
Fonó- és szövőipar	1-6	12-4	14-4	10-7	9-8	47-3	12-1	12-5	11-1	6-2	41-9	5-2	100-0
Ruházati ipar	0-5	9-8	13-5	16-6	12-8	52-7	12-1	10-3	8-6	6-9	37-9	4-1	100-0
Papírosipar	1-1	10-1	10-1	11-2	9-3	38-2	18-0	14-6	7-9	9-0	49-5	7-8	100-0
Élelmészeti ipar	0-7	6-9	9-9	10-2	6-8	36-3	11-9	11-1	11-9	11-6	46-5	8-4	100-0
Vegyészeti ipar	0-5	5-5	8-8	9-4	10-4	34-1	13-2	11-0	12-1	13-2	49-5	8-8	100-0
Építőipar	—	2-4	8-2	14-3	11-6	36-5	11-1	12-6	13-1	9-5	46-3	9-0	100-0
Szakszorosító- és műipar	—	5-6	14-1	11-3	10-2	41-2	12-7	10-6	13-0	7-0	43-3	7-4	100-0
Szálloda- stb. ipar	1-3	5-1	18-5	16-6	14-3	54-5	11-1	8-9	8-6	6-7	35-3	3-5	100-0
Egyéb iparágak	1-0	6-3	14-1	13-4	14-1	47-9	9-5	11-2	10-6	9-2	40-5	5-3	100-0
Összesen	0-6	7-0	13-0	12-8	12-1	44-9	11-7	10-6	10-2	8-8	41-3	6-6	100-0

csoportok, mivel az ezen foglalkozási főcsoportokba tartozó letelepülteknek 15%-a egyaránt a 61 évnél idősebbek korosztályában van kimutatva.

A letelepült külföldiek korosztályonkénti megoszlása a papirosiparban és a vegyészeti iparban annyiban árul el hasonlatosságot, hogy a besorozottnak közel a fele (49·5%) a 41—60 évesek korosztályából kerül ki. Egyébként az előbbi iparcsoportban a fiatalabbak, az utóbbiban pedig a legöregebbek vannak nagyobb százalékban érdekelve.

Leginkább kimagaslik az öregek arányszáma a kőiparban, ahol nyilván a 61 évnél idősebbek 22·4%-os részesedése indokolhatja azt a megállapítást, hogy ezen iparcsoportban a munkaképességük teljében levő letelepültek az összes idetartozó külföldieknek alig egyharmadát (32·8%) teszik. Nagyobb számban találtak még ezenkívül elhelyezésre az öregkorú idegen állampolgárok — sorrend szerint felsorolva — a fa- (18·7%), építő- (17·2%) és élelmezési iparban (16·5%).

Fenti táblázatunk adatai alapján láthatjuk, hogy az ipari foglalkozásokba besorozott letelepült külföldiek korcsoportonkénti tagozódása annyira változó, hogy annak alapján az egyes ipari főcsoportokba tartozó külföldi iparosok korviszonyaira nem áll módunkban kellőképpen rávilágítani. Alant következő 29. számú táblázatunk a már előbb említett módszer segélyével ipari főcsoportonként szemlélteti az iparral foglalkozó letelepültek közepes életkorát.

29. tábla. Az iparral foglalkozó letelepült külföldiek életkorának középszámai ipari főcsoportok szerint.

Foglalkozási főcsoport	A mediánt adó korcsoport	A medián közelítő értéke	
		év	hó
Vas- és fémipar	36—40	40	—
Gépgyártás	41—45	42	9
Kő-, föld- stb. ipar	46—50	49	—
Fa- és csontipar	41—45	44	1
Bőr- stb. ipar	41—45	43	9
Fonó- és szövőipar	36—40	40	—
Ruházati ipar	36—40	38	9
Papirosipar	41—45	43	1
Élelmezési ipar	41—45	45	—
Vegyészeti ipar	46—50	46	1
Építőipar	46—50	46	—
Sokszorosító- és műipar	41—45	43	6
Szálloda- stb. ipar	36—40	38	1
Egyéb iparágak	36—40	40	—
Összesen	41—45	41	11

Már az első pillantásra megnyilvánulnak azok a mélyreható különbségek, amelyek az egyes iparcsoportok egyedeinek mediánjai között fennállanak. Nézzük a két végletet : a legfiatalabb közepes életkorral (38 év 1 hó) a szállodaipar, a legmagasabbal (49 év) pedig a kő-, agyagipar rendelkezik.

Látható tehát, hogy az iparral foglalkozó letelepültek életkorának közepes értéke a minimumtól a maximumig közel 11 éves különbséget mutat. A szállodásiparral közel egyező és a 36—40 éves korcsoportból adódó mediánnal rendelkezik még a ruházati ipar (38 év 9 hó), továbbá a textil-, vas- és fémipar, valamint a vegyes iparágak (mindháromban 40 év). A második kategóriába sorozhatjuk a gép-, papiros-, fa-, nyomda-, bőr- és élelmezési ipart, amelyekben a letelepültek mediánjai nem haladják meg a 45 évet. A maximális közepes életkort jelző kő-, agyagiparon kívül ugyancsak a 46—50 évesek korcsoportjából számítottuk a mediánját a vegyészeti-, valamint az építőiparban elhelyezkedett külföldi elemeknek.

A főváros idegen honosságú kereskedőinek kormegoszlása körüli vizsgálódásnál célszerűnek látszik az ötéves korcsoportonkénti tagolást mellőzni és mindjárt korosztályok alapján szemlélni az egyes kereskedelmi csoportokat. Tesszük ezt részint azért, mivel a legtöbb főcsoportban részletes korfelosztás esetén oly kis számokat találunk, hogy azok alapján megnyugtató módon összehasonlításokat nem végezhetünk, főleg pedig azért, mivel »a vegyes kereskedelmi ágak« rovat — mint már fentebb említettük — hiányos jelzések következtében a tulajdonképeni kereskedelemben elhelyezkedett letelepülteknek jelentékeny hányadát rejtje el. (L. a 30. táblát.)

A tulajdonképeni kereskedelmi foglalkozások közül a két legszámottevőbb, — melyben a letelepültek leginkább vannak érdekelve — a fonó-, szövőipari árukkal, valamint az élelmezési cikkekkel való kereskedelem, korviszonyok szempontjából merőben ellentétes képet mutat. Az előbbiben kimutatott idegen elemeknek több mint 70%-át a 21—40 évesek adják; ezzel szemben az élelmiszerkereskedelem által foglalkoztatottak korviszonyainak kiegyensúlyozottabb voltára enged következtetni az a körülmény, hogy ezen főcsoportban a 21—40, valamint a 41—60 éveseket befogadó korosztályok közel egyező arányszámokat mutatnak (45·6%, illetve 44·0%).

Az állatokkal, mezőgazdasági termékekkel való kereskedelemmel foglalkozó letelepülteknek több mint a fele (51·3%) a 41—60 évesek korosztályát telíti s ezenkívül 10·2%-a az öregek korosztályára esik. A fával, erdei termékekkel való kereskedelem alig mutat fel a 21—40 évesek csoportjában több külföldit, mint az előbb említett kereskedelmi csoport, mégis a legöregebbek 17·4%-os aránya következtében a közbenső korosztályra jóval kevesebb (42·0%) egyén jut. A vasárukereskedelemben a 21—40 éveseknek 54·6%-os arányszáma mellett jelentéktelen a legöregebb korosztályúak részesedése, ami minden bizonnyal e foglalkozás természetével indokolható.

Az utcai árusoknál az idősebb kor a domináló, s a hajlott korúak itt találják meg leginkább az érvényesülés útját, amit 33%-os arányszámuk is bizonyít. Ezzel szemben a külföldiek soraiból regrutálódó kereskedelmi segédszemélyzetnek majdnem 70%-a jut a 21—40 évesek korosztályára, bizonyára telve önállósulási reményekkel.

30. tábla. A kereskedelemmel foglalkozó letelepült külföldiek öt éves korcsoportok szerint.

Foglalkozási főcsoport	é v e s											Összesen	
	20—	21—25	26—30	31—35	36—40	41—45	46—50	51—55	56—60	61—65	66—		Ismertetlen
a) Abszolút számokban.													
Állatokkal, mezőgazd. term. ker.	—	2	4	10	14	30	18	7	11	4	6	2	78
Fával, erdei term. stb. való kereskedés	—	3	8	8	9	28	7	9	4	9	6	6	69
Vas- és fémárukereskedés	—	4	17	20	7	48	9	9	9	6	4	3	88
Agyag- és üvegárukereskedés	1	1	1	3	1	6	3	2	1	—	1	—	40
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	—	3	6	4	4	17	4	1	9	1	2	6	40
Fonó-, szövőipari árukkal v. kereskedés	1	17	36	25	16	94	15	8	8	5	36	1	134
Élelmészeti stb. cikkekkel v. kereskedés	1	6	15	21	19	61	23	18	11	7	59	7	134
Gyógy- és vegyszert árukkal v. kereskedés	—	3	15	7	5	30	2	—	2	4	8	2	42
Könyv- és műkereskedés	—	3	1	2	3	9	2	—	1	—	—	—	12
Vegyeskereskedési ágak	—	6	26	42	44	118	52	61	69	37	219	38	407
Utcái árusok, kofák és házalókereskedők	—	3	8	20	18	49	31	47	55	37	170	38	478
Kereskedelmi segédszemélyzet	4	75	130	115	62	382	47	42	24	20	133	14	548
Összesen.	7	126	267	277	202	872	213	204	204	130	751	144	1.893
b) Százalékban.													
Állatokkal, mezőgazd. term. ker.	—	2.5	5.1	12.9	18.0	38.5	23.1	9.0	14.1	5.1	7.7	2.5	100.0
Fával, erdei term. stb. való kereskedés	—	4.3	11.6	11.6	13.1	40.6	10.2	13.0	5.8	13.0	8.7	8.7	100.0
Vas- és fémárukereskedés	—	4.6	19.3	22.7	8.0	54.6	10.2	10.2	10.2	6.8	37.4	3.4	100.0
Agyag- és üvegárukereskedés	7.1	7.1	7.1	21.5	7.1	42.8	21.5	14.4	7.1	—	7.1	—	100.0
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	—	7.5	15.0	10.0	10.0	42.5	10.0	2.5	22.5	2.5	37.5	5.0	100.0
Fonó-, szövőipari árukkal v. kereskedés	0.7	12.7	26.9	18.7	11.9	70.2	11.2	6.0	6.0	3.7	26.9	0.7	100.0
Élelmészeti stb. cikkekkel való kereskedés	0.7	4.5	11.2	15.7	14.2	45.6	17.2	13.4	8.2	5.2	44.0	5.2	100.0
Gyógy- és vegyszert árukkal v. kereskedés	—	7.1	35.7	16.6	11.9	71.3	4.8	—	4.8	9.5	19.1	4.8	100.0
Könyv- és műkereskedés	—	25.0	8.3	16.7	25.0	75.0	16.7	—	8.3	—	25.0	—	100.0
Vegyeskereskedési ágak	—	1.5	6.4	10.3	10.8	29.0	12.8	15.0	16.9	9.1	53.8	7.9	100.0
Utcái árusok, kofák, házalókereskedők	—	0.9	2.5	6.1	5.5	15.0	9.5	14.4	16.8	11.3	52.0	21.4	100.0
Kereskedelmi segédszemélyzet	0.7	13.7	23.7	21.0	11.3	69.7	8.6	7.7	4.4	3.6	24.3	2.7	100.0
Összesen.	0.4	6.6	14.1	14.6	10.7	46.0	11.2	10.8	10.8	6.9	39.7	6.3	100.0

A kereskedelmi foglalkozások körébe sorozott letelepülteknek eddig bemutatott adatai alapján a szóbanlevő kérdést még kevésbé tudtuk megvilágítani, mint az ugyanezen néprétegekből kikerülő iparosság viszonyainak tárgyalásánál. Részint az anyag hiányossága, részint pedig az egyes foglalkozási főcsoportok gyéresebb telítettsége folytán szükségesnek látszik a kereskedelemmel foglalkozó letelepültek közepes életkorának részletesebb szemléltetése.

31. tábla. A kereskedelemmel foglalkozó letelepült külföldiek életkorának középszámai foglalkozási főcsoportok szerint.

Foglalkozási főcsoport	A mediánt adó korcsoport	A medián közelítő értéke	
		év	hó
Állatokkal, mezőgazd. term., v. keresk.	41—45	42	8
Fával, erdei term. stb. való keresk.	41—45	45	—
Vas- és fémárukereskedés	36—40	37	6
Agyag- és üvegárukereskedés	36—40	40	—
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	41—45	44	4
Fonó-, szövőipari árukkal való keresk.	31—35	32	8
Élelmészeti stb. cikkekkel való keresk.	41—45	41	2
Gyógy- és vegyészeti árukkal való keresk.	31—35	32	6
Könyv- és műkereskedés	31—35	35	—
Vegyeskereskedési ágak	46—50	47	9
Utcai árusok, kofák és házalókeresk.	51—55	53	4
Kereskedelmi segédszemélyzet	31—35	32	10
Összesen	41—45	41	7

Láthatjuk az előttünk fekvő adatokból, hogy a kereskedelem körében elhelyezkedett külföldi elemek közepes életkora sokkal nagyobb különbségeket mutat, mint aminő fentebb az iparosok soraiban megnyilvánult. Amott közel 11 évre értékeltük a szóbanlevő differenciát, itt pedig majdnem eléri a 21 esztendő. Igaz ugyan, hogy ha a maximum és minimum közötti különbséget csupán a tulajdonképeni kereskedelem soraiban keressük, úgy az átfogó kordifferencia 15 évet és 3 hónapot mutat.

A legfiatalabb közepes életkort (31—35 évek közöttit) a gyógy- és vegyészeti cikkekkel, a textilárukkal, végül a könyv- és műkereskedelemmel foglalkozó letelepültek soraiban találjuk, de a kereskedelmi foglalkozású idegen elemek közepes életkora gyanánt megjelölt 41 év 7 hónál kisebb mediánt láthatunk még a vas-, fém-, továbbá az agyag- és üvegáru kereskedelem rovataiban is. Kivétel nélkül a 41—45 éves korhatár között látjuk azon letelepültek közepes életkorát, akik az östermeléssel vonatkozásban álló cikkek forgalombahozatala körül serénykedtek.

Fentiek alapján látható, hogy a fiatalabb korú letelepültek nagyobb előszeretettel gravitálnak azon kereskedelmi foglalkozásokba, amelyek az ipari gyártmányok forgalombahozatalát célozzák, átengedvén az idősebb generációnak az őstermeléssel közelebbi-távolabbi vonatkozásban álló kereskedelmi ágakat.

32. tábla. A közszolgálatok és szabadfoglalkozások körében dolgozó letelepült külföldiek ötéves korcsoportok szerint.

Foglalkozási főcsoport	—20	21—25	26—30	31—35	36—40	41—45	46—50	51—55	56—60	61—65	66—	Isme- rtelen	Összesen
	é v e s												
a) Abszolút számokban.													
Közigazgatás	—	5	21	25	13	64	5	13	3	5	26	5	100
Igazságszolgáltatás	1	2	6	3	2	13	1	1	2	—	4	—	19
Egyházi szolgálat	12	32	59	66	43	200	53	49	60	45	207	26	506
Tanügy	2	47	167	266	215	695	164	103	79	56	402	37	1.193
Közegészségügy . .	2	8	20	51	33	112	24	16	16	4	60	3	182
Irodalom, műv. . .	—	5	21	23	27	76	21	22	13	20	76	11	172
Egyéb értelmiség .	—	30	86	79	41	236	34	26	13	24	97	16	366
Összesen	17	129	380	513	374	1.396	302	230	186	154	872	98	2.538
b) Százalékban.													
Közigazgatás	—	5·0	21·0	25·0	13·0	64·0	5·0	13·0	3·0	5·0	26·0	5·0	100·0
Igazságszolgáltatás	5·3	10·5	31·5	15·8	10·5	68·3	5·3	5·3	10·5	—	21·1	—	100·0
Egyházi szolgálat .	2·4	6·3	11·6	13·0	8·5	39·4	10·5	9·7	11·9	8·9	41·0	5·1	100·0
Tanügy	0·2	3·9	14·0	22·3	18·0	58·2	13·8	8·6	6·6	4·7	33·7	3·1	100·0
Közegészségügy . .	1·1	4·4	11·0	28·0	18·1	61·5	13·2	8·8	8·8	2·2	33·0	1·6	100·0
Irod., művészet . .	—	2·9	12·2	13·4	15·7	44·2	12·2	12·8	7·6	11·6	44·2	6·4	100·0
Egyéb értelmiség .	—	8·2	23·5	21·6	11·2	64·5	9·3	7·1	3·5	6·6	26·5	4·4	100·0
Összesen	0·7	5·1	15·0	20·2	14·7	55·0	11·9	9·0	7·3	6·1	34·3	3·9	100·0

A szabadfoglalkozású külföldi elemek korcsoportonkénti megoszlását bemutató 32. számú táblázat adatai szerint a legnagyobb számú letelepültet — egy foglalkozási főcsoport, az irodalom és művészet kivételével — a 26—35 évek közé besorozható két korcsoport jelzi. Az egyes foglalkozási főcsoportok közül a legegyszerűsebb megoszlást az egyházi szolgálat, valamint az irodalom és művészet körébe tartozó idegen honpolgárok soraiban látjuk, mivel e két főcsoportban a 21—40, valamint a 41—60 évesek korosztálya közel egyező arányszámot mutat és csupán a legöregebbek korosztályában mutatkozik nagyobb arányszám az egyházi szolgálathoz tartozóknál.

A tanítással foglalkozó és a közegészségügy szolgálatában álló letelepültek javarészt a fiatalabbak korcsoportjait teszik népessé, mivel az előbbi főcsoportokhoz tartozóknak 58·4%-a, az utóbbi sorozatoknak pedig 62·6%-a a negyven évet még nem érte el.

Ezen általánosságban mondottak után — ugyancsak a közepes életkor számítások alapján — vizsgáljuk a kérdést részleteiben is.

33. tábla. A közszolgálatok és szabadfoglalkozások körében dolgozó letelepült külföldiek életkorának középszámai foglalkozási főcsoportok szerint.

Foglalkozási főcsoport	A mediánt adó korcsoport	A medián közelítő értéke	
		év	hó
Közigazgatás	31—35	34	11
Igazságszolgáltatás	31—35	31	7
Egyházi szolgálat	41—45	43	11
Tanügy	36—40	37	8
Közegészségügy	36—40	36	7
Irodalom, művészet	41—45	42	6
Egyéb értelmiség	31—35	34	3
Összesen	36—40	38	—

Fenti adataink alapján a legfiatalabb közepes életkort az igazságszolgáltatás, egyéb értelmiség, valamint a közigazgatás névvel jelölt foglalkozási főcsoportokban találjuk. Az átlágnál kisebb medián nyilvánul meg a közegészségügyi (36 év 7 hó) és a tanügyi (37 év 8 hó) rovatokba sorozott letelepülteknél is. A szabadfoglalkozások közül legmagasabb az idegen elemek közepes életkora az irodalom, művészettel foglalkozó és az egyházi szolgálatban álló egyéneknek (42 év 6 hó, illetve 43 év 11 hó).

A szabadfoglalkozású letelepültek közepes életkorának kialakulására az egyes foglalkozások természete gyakorol befolyást. A legnagyobb mediánnal rendelkező egyházi szolgálat nem biztosít a fiatalabbaknak oly előnyt, mint a nevelőszemélyzet által benépesített tanügy, valamint az ápolónők révén telített közegészségügy s legfiatalabb az idegenhonosok közepes életkora azokban a foglalkozási főcsoportokban, ahol önállóakat nem találunk (igazságszolgáltatás, közigazgatás).

A 34. számú táblázatban közölt arányszámok foglalkozási főosztályonként szemléltetik az önállóak és az alkalmazottak korviszonyait. Ha ezen megkülönböztetés alapján keressük azokat a korcsoportokat, amelyek a legnagyobb számú letelepültet magukban foglalják, úgy kétségtelenül megállapítható, hogy az önállóak körében a maximumot jelentő korcsoportokban főosztályonként sokkal nagyobb különbségek mutatkoznak, mint aminők az alkalmazottak soraiban.

Általában azt mondhatjuk, hogy azokat a korcsoportokat, melyek főosztályonként a legnagyobb számú letelepültet foglalják magukban, az önállóak soraiban a 41—60 éves korosztály határolja, az alkalmazottaknál pedig a 21—40 évesek által jelzett korhatárok közül kerülnek ki. Mivel pedig a legnagyobb számú önálló, illetve alkalmazottat jelző korcsoportok körül tömörülnek a leginkább benépesült korcsoportok, természetesnek látszik, hogy végeredményben az önállóaknak majdnem a fele (49·7%) a 41—60 évesek által összefoglalt korosztályból, az alkalmazottaknak pedig alig több mint a fele (51·4%-a) a munkaerejük teljében levők korosztályából kerül ki.

34. tábla. A letelepült külföldiek megoszlása öt éves korcsoportok szerint, az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével.

A) Abszolút számokban.

K o r	Foglalkozási főosztályok											Összesen
	Östermelés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom együtt	Polg. egyh., közszolgálat és szab. fogl.	Véderő	Napszámosok	Nyugd. és vagyonukból élők	
a) Önállók.												
—20 éves	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21—25 "	1	—	37	5	2	—	44	3	—	—	2	1
26—30 "	2	—	66	34	3	—	103	21	—	—	1	1
31—35 "	13	—	114	80	6	3	203	35	—	—	5	—
36—40 "	5	—	139	85	1	3	228	39	—	—	7	—
21—40 együtt . .	21	—	356	204	12	6	578	98	—	—	15	2
41—45 éves	9	—	153	113	3	4	273	42	—	—	8	—
46—50 "	11	—	142	129	8	7	286	47	—	—	17	2
51—55 "	8	—	141	140	5	1	287	35	—	—	25	3
56—60 "	7	—	116	83	7	9	215	37	—	—	43	1
41—60 együtt . .	35	—	552	465	23	21	1.061	161	—	—	93	6
61—65 éves	7	—	70	79	8	4	161	25	—	—	41	—
66— "	7	—	89	110	5	3	207	39	—	—	168	3
Ismeretlen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen . .	70	—	1.067	858	48	34	2.007	323	—	—	317	11
b) Alkalmazottak.												
—20 éves	2	—	45	7	—	—	52	17	—	1	—	8
21—25 "	8	—	494	121	8	6	629	126	—	11	—	84
26—30 "	19	1	917	233	40	37	1.228	359	1	25	—	211
31—35 "	15	1	852	197	61	57	1.168	478	—	26	—	340
36—40 "	9	4	773	117	33	37	964	335	1	32	—	297
21—40 együtt . .	51	6	3.036	668	142	137	3.888	1.288	2	94	—	932
41—45 éves	8	3	726	100	31	31	891	260	—	35	—	243
46—50 "	7	2	658	75	23	17	775	183	—	36	—	187
51—55 "	4	3	632	64	21	14	734	151	1	29	—	132
56—60 "	1	1	550	47	10	13	621	117	—	44	—	107
41—60 együtt . .	20	9	2.566	286	85	75	3.021	711	1	144	—	669
61—65 éves	5	2	431	40	9	15	497	73	—	23	—	66
66— "	8	—	401	34	14	14	463	115	—	38	—	78
Ismeretlen	—	—	4	—	—	—	4	1	—	—	—	—
Összesen . .	86	17	6.483	1.035	250	241	8.026	2.215	3	300	—	1.753

34. tábla. A letelepült külföldiek megoszlása ötéves korcsoportok szerint, az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével. (Vége.)

B) Százalékban.

K o r	Foglalkozási főosztályok												Összesen
	Üstermelés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom együtt	Polg., egyh. közszolg. és szabad foglalk.	Védőerő	Napszámosok	Nyugd. és vagyonuktól élők	Egyéb és ismeretlen	
a) Önállóak.													
—20 éves	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21—25 é	1.4	—	3.5	0.6	4.2	—	2.2	0.9	—	—	0.6	9.1	1.9
26—30 é	2.8	—	6.2	4.0	6.2	—	5.1	6.5	—	—	0.3	9.1	4.7
31—35 é	18.6	—	10.7	9.3	12.5	8.8	10.1	10.8	—	—	1.6	—	9.4
36—40 é	7.2	—	13.0	9.9	2.1	8.8	11.4	12.1	—	—	2.2	—	10.2
21—40 együtt ...	30.0	—	33.4	23.8	25.0	17.6	28.8	30.3	—	—	4.7	18.2	26.2
41—45 éves	12.9	—	14.3	13.2	6.2	11.8	13.6	13.0	—	—	2.5	—	12.2
46—50 é	15.7	—	13.3	15.0	16.7	20.6	14.3	14.6	—	—	5.4	18.1	13.3
51—55 é	11.4	—	13.2	16.3	10.4	2.9	14.3	10.8	—	—	7.9	27.3	13.1
56—60 é	10.0	—	10.9	9.7	14.6	26.5	10.7	11.5	—	—	13.6	9.1	11.1
41—60 együtt ...	50.0	—	51.7	54.2	47.9	61.8	52.9	49.9	—	—	29.4	54.5	49.7
61—65 éves	10.0	—	6.6	9.2	16.7	11.8	8.0	7.7	—	—	12.9	—	8.6
66— é	10.0	—	8.3	12.8	10.4	8.8	10.3	12.1	—	—	53.0	27.3	15.5
Ismeretlen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen ..	100.0	—	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	—	—	100.0	100.0	100.0
b) Alkalmazottak.													
—20 éves	2.3	—	0.7	0.7	—	—	0.0	0.8	—	0.3	—	0.5	0.6
21—25 é	9.3	—	7.6	11.7	3.2	2.5	7.8	5.7	—	3.7	—	4.8	6.9
26—30 é	22.1	5.9	14.1	22.5	16.0	15.3	15.3	16.2	33.3	3.3	—	12.0	14.9
31—35 é	17.4	5.9	13.2	19.0	24.4	23.7	14.6	21.6	—	3.7	—	19.4	16.4
36—40 é	10.3	23.5	11.9	11.3	13.2	15.3	12.0	15.1	33.3	10.7	—	16.9	13.2
21—40 együtt ...	59.3	35.3	46.8	64.5	56.8	56.8	49.7	58.6	66.6	31.4	—	53.1	51.4
41—45 éves	9.3	17.6	11.2	9.7	12.4	12.9	11.0	11.7	—	11.6	—	13.9	11.6
46—50 é	8.1	11.8	10.2	7.2	9.2	7.1	9.7	8.3	—	12.0	—	10.7	9.6
51—55 é	4.7	17.6	9.7	6.2	8.4	5.8	9.2	6.8	33.4	9.7	—	7.5	8.5
56—60 é	1.2	5.9	8.5	4.5	4.0	5.4	7.7	5.3	—	14.6	—	6.1	7.2
41—60 együtt ...	23.3	52.9	39.8	27.6	34.0	31.2	37.6	32.1	33.4	47.9	—	38.2	36.9
61—65 éves	5.8	11.8	6.6	3.9	3.6	6.2	6.2	3.3	—	7.7	—	3.8	5.4
66— é	9.3	—	6.2	3.3	5.6	5.8	5.8	5.2	—	12.7	—	4.4	5.7
Ismeretlen	—	—	0.1	—	—	—	0.1	—	—	—	—	—	0.0
Összesen ..	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	—	100.0	100.0
c) 100 alkalmazottra esik önálló.													
—20 éves	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21—25 é	12.5	—	7.5	4.1	25.0	—	7.0	2.4	—	—	—	1.2	5.9
26—30 é	10.5	—	7.2	14.6	7.5	—	8.4	5.8	—	—	—	0.5	6.9
31—35 é	86.7	—	13.4	40.6	9.8	5.3	17.4	7.3	—	—	—	—	12.6
36—40 é	55.5	—	18.0	72.6	3.0	8.1	23.7	11.6	—	—	—	—	17.0
21—40 együtt ...	41.2	—	11.7	30.5	8.5	4.4	14.5	7.8	—	—	—	0.2	11.2
41—45 éves	112.5	—	21.1	113.0	9.7	12.9	30.6	16.1	—	—	—	—	23.1
46—50 é	157.1	—	21.6	172.0	34.8	41.2	36.9	25.7	—	—	—	1.1	30.6
51—55 é	200.0	—	22.3	218.7	23.8	7.1	39.1	23.2	—	—	—	2.3	34.1
56—60 é	700.0	—	21.1	176.6	70.0	69.2	34.6	31.6	—	—	—	0.9	34.0
41—60 együtt ...	175.0	—	21.5	162.6	27.1	28.0	35.1	22.6	—	—	—	0.9	29.7
61—65 éves	140.0	—	16.2	197.5	88.9	26.7	32.4	34.2	—	—	—	—	35.2
66— é	87.5	—	22.2	323.5	35.7	21.4	44.7	33.9	—	—	—	3.8	60.4
Ismeretlen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen ..	81.4	—	16.5	82.9	19.2	14.1	25.0	14.8	—	—	—	—	22.0

Ha az egyes foglalkozási főosztályok szerint vizsgáljuk a letelepült külföldiek korviszonyait, úgy szembetűnő különbségeknek jövünk a nyomára. Mindjárt az önálló iparosok korosztályonkinti tagozódása is különös képet mutat, amennyiben — bár a tömörülés itt is, mint minden főosztályban a 41—60 éveseknél látható — a 40 évnél fiatalabbak viszonyszáma (33·4%) több mint kétszer akkora, mint a hanyatló korban levő iparosoké (14·9%). Az önálló kereskedők közül — természetesen a 41—50 évesek supremenciája mellett (54·2%) — a legfiatalabb és legöregebb korcsoportokat magukba záró korosztályok már kiegyensúlyozott arányszámokat jeleznek (23·8%, illetve 22·0%). Az önálló iparosok kormegoszlásához hasonló képet mutatnak a szabadfoglalkozásuk körébe sorozott idegen állampolgárok, bár itt már az átlagtól mérsékeltébb eltéréseket észlelhetünk.

Az alkalmazottaknál, mint már erről fentebb szó esett, a súlypont a munkaerejük teljében levő letelepültekre esik és általában mondható, hogy az idősebb korcsoportok mind kevesebb és kevesebb ugyanolyankorú alkalmazottból adnak számot.

Részletekben vizsgálva a kérdést, ismét az ipar körében alkalmazottakkal kell a sort kezdeni, ahol a 21—40 évesek 46·8%-os aránya mellett a 41—60 éves korosztály 39·6%-os részesedéssel szerepel. E mellett a napszámosoktól eltekintve — akik, mint már láttuk, az idősebb korcsoportokat népesítik be — itt a legnagyobb a legöregebb korúak jelentősége 12·8%-os arányszámuk révén. A kereskedelmi alkalmazottak annyira dominálnak a legfiatalabbakat magába foglaló korosztályban (64·5%), hogy a 41—60 évesekre jutó 27·6%-os arányszám meg sem közelíti az ugyan ilyen korúak átlagként jelentkező, majd 37%-os arányát. A letelepülteket jelentékenyebb számban feltüntető foglalkozási főosztályok közül a szabadfoglalkozások körében alkalmazottak korviszonyai állnak még legközelebb a külföldiek átlagos korosztályonkinti megoszlásához.

Ami az alkalmazottaknak az önállóakhoz való viszonyát illeti, megállapítható, hogy az idősebb korcsoportokban fokozatosan domborodik ki az önállóak fölénye annak jeléül, hogy az idegenből ideszakadtak legtöbbszörének is csak az idősebb kor nyújt lehetőséget az önállósulásra, komoly, munkás évek után.

Az önállóak és alkalmazottak korviszonyai közötti különbségek sokkal frappánsabban nyilatkoznak meg a 35. táblázat adatai alapján. A legjelentékenyebb differenciát a kereskedelem rovatában észleljük, ahol az önálló kereskedők közepes életkora több mint 15 évvel magasabb az ugyanezen főosztály sorában rovatolt alkalmazottak mediánjánál. A leginkább telített foglalkozási főosztályban, az iparban viszont kerek 5 esztendő a különbség, ami az önálló iparosok, illetve segédszemélyzetük közepes életkora között megnyilvánul.

35. tábla. A letelepült külföldiek életkorának középszámai az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével, foglalkozási főosztályok szerint.

Foglalkozási főosztályok	a) Önállóak			b) Alkalmazottak		
	A mediánt adó korcsoport	A medián közelítő értéke		A mediánt adó korcsoport	A medián közelítő értéke	
		év	hó		év	hó
Östermelés	46—50	47	6	31—35	34	10
Bányászat	—	—	—	41—45	45	—
Ipar	46—50	46	—	41—45	41	—
Kereskedelem	46—50	49	4	31—35	34	—
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás.....	51—55	51	6	36—40	37	6
Közlekedés	46—50	50	—	36—40	37	10
Ipar-forgalom	46—50	47	8	36—40	39	10
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.....	46—50	47	4	36—40	36	11
Véderő	—	—	—	36—40	40	—
Napszámosok	—	—	—	46—50	47	10
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	61—65	65	—	—	—	—
Egyéb és ismeretlen foglalk	51—55	53	4	36—40	38	11
Összesen	46—50	49	5	36—40	39	3

Az ipar-forgalmi foglalkozások még hátralevő két főosztályába sorozottaknál az önállóak és alkalmazottak korviszonyai közel állanak a kereskedelmi foglalkozásúakéhoz, amennyiben a hitel körében a különbséget kerekén 14 év jelzi, a közlekedés önállóinak, illetve alkalmazottainak mediánja pedig 12 év, 10 hónap eltérést mutat. Ez utóbbival majdnem egyező az önálló östermelők és alkalmazottaik korkülönbsége, mivel az előbb említettek 47 és fél évre tehető közepes életkorával szemben az utóbbiak közel 35 esztendő mediánja állítható.

Annak a mélyreható különbségnek, amely az iparban és kereskedelemben elhelyezkedett letelepültek önálló és alkalmazásban levő tagjai közepes életkora között megnyilvánul, a foglalkozások különböző természete mellett gazdasági vonatkozású hatóokai is vannak. Az iparban a kellő szakképzettség megszerzése révén egyébként is emelkedik az alkalmazottak mediánja és feltehető, hogy a fővárosban levő üzemek és ipari vállalatok főként a szakavatottabb, tehát már megletebb korú letelepültek elhelyezkedését teszik lehetővé. Az önálló iparosok legfiatalabb közepes életkora arra enged következtetni, hogy az önálló iparúzéshez, az instrukcióhoz nem szükséges oly nagy tőke, amivel ezen idegen elemek nem rendelkeznének. Ezzel szemben a kereskedelemben — mivel általában kisebb a szakismeretek elsajátításához szükséges idő — a fiatalabb korú külföldiek is alkalmazáshoz juthatnak, viszont az önállósulást megnehezíti, illetőleg az csak már idősebb korban következhetik be a nagy üzleti tőke hiánya miatt.

A letelepült külföldiek származási helye.

Fővárosunk gazdasági életébe beilleszkedett külföldi elemek születési helyének vizsgálatánál szükségesnek látszik, hogy a letelepedési engedélyt nyert egyéneket három kategóriába sorozzuk. Az első és kétségtelenül legnagyobb a tulajdonképeni külföldi származásúak csoportja, amelybe azon letelepültek sorozhatók, akik Szent István birodalmának határain kívül látták meg a napvilágot. Az integer Magyarország területén született letelepülteket ismét kétfelé tagolhatjuk: a csonka ország területén születettek csoportjára (ahová tartozóknak külföldről bevándorolt szülői megtartották eredeti állampolgárságukat s így a leszármazottaik is idegen állampolgárként tartatnak nyilván) és az ország testéről levált s az utódállamoknak jutott területrészekén született idegen alattvalók csoportjára.

E hármas tagoltság nélkül nem nyerhetnénk tiszta képet arról, hogy az egyes foglalkozási ágak milyen arányban fogadták művelőik sorába a külföldi állampolgárokat, mert hogyan foglalhatnók egy rovatba az elszakított területeken születetteket az utódállamok egyéb részéről ide származottakkal; avagy hasonló elbírálás alá esnek-e a már magyar iskolát végzett idegen állampolgárokkal szemben a megletebb korban bevándorolt külföldi elemek?

Annak tudatában, hogy Budapest népességének gyarapodásában viszonylag jelentéktlenebb tényező a természetes szaporodás és nagyrészt a bevándorlás növeli a főváros lélekszámát, indokoltnak látszik, hacsak főbb vonásokban is, a kenyérkereső letelepültek és a főváros kereső lakosságának születési hely szerinti tagozódását párhuzamosan szemléltetni.

36. táblázat. Letelepült külföldiek születési hely szerinti megoszlása általában.

	Csonka-Magyarország	Elszakított területek	Külföld	Ismeretlen	Összesen
a) Abszolút számokban					
Összes kereső népesség (1925)	358.781	109.629	23.471	3.264	495.145
Letelepült külföldiek	3.028	5.429	8.346	—	16.803
b) Százalékban					
Összes kereső népesség	72·5	22·1	4·7	0·7	100·0
Letelepült külföldiek	18·0	32·3	49·7	—	100·0

A 36. számú táblázat szerint Budapest 495.145 főnyi kereső lakosságának majd háromnegyed része (72·5%-a) a csonka ország területén született. Ezenkívül majd száztízezren, vagyis az összes keresőknek 22·1%-a az elszakított területek valamelyik községét nevezte meg szülőhelyéül az 1925. évi népszámlálás alkalmával. Ezen adatok mellett jelentéktelenné törpül a tulajdonképeni külföldön született idegenek száma (23.471, 4·7%). Azon 16.803 letelepedési engedélyt nyert külföldi állampolgár közül, akikre

statisztikai feldolgozásunk szorítkozik, 8346, vagyis a letelepülteknek nem egész a fele (49·7%-a) született az integer Magyarország területén kívül. A fennmaradó 8457 (50·3%) idegen állampolgár közül 32·3% az elszakított területek, 18% pedig a jelenlegi Magyarország valamelyik községéből származott a fővárosba. Ezen összehasonlító adatok alapján látható, hogy a főváros kereső népességének — nemcsak a külföldi elemek soraiból kikerülő, hanem a magyar állampolgárok közül is — jelentős hányada származik Magyarországnak a trianoni határokon kívül eső területeiről.

A mondottak után nem lesz érdektelen megállapítani, hogy az egyes foglalkozási főosztályokban a letelepedési engedélyt nyert idegenek közül a nagymagyarországi születésűek, vagy pedig a tulajdonképeni külföldről bevándoroltak vannak-e inkább érdekelve.

37. tábla. Nagy-Magyarországon és külföldön született letelepült külföldiek aránya.

Foglalkozási főosztályok	Nagy-Magyarországon	Külföldön	Száz letelepült külföldi honos közül külföldi születésű
	született		
Östermelés	61	95	60·9
Bányászat	4	13	76·5
Ipar	3.958	3.592	47·6
Kereskedelem	852	1.041	55·0
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	165	133	44·6
Közlekedés	161	114	41·4
Ipar-forgalom együtt ...	5.140	4.893	48·8
Polgári, egyházi, közszolg. és szabadfoglalk.	822	1.716	67·6
Véderő	—	3	100·0
Napszámosok	182	118	39·3
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	1.079	791	42·3
Egyéb és ismeretlen	1.173	730	38·4
Összesen	8.457	8.346	49·7

Összehasonlító adataink alapján látható, hogy három főosztály jelzi csupán (a letelepültek szempontjából egészen jelentéktelen bányászat és véderő kivételével) a külföldi születésűek fölényét az integer Magyarország területéről származókkal szemben: és pedig az östermelés, a kereskedelem és az úgynevezett szabad foglalkozások főosztályai. Legszámottevőbb ezek közül a külországokból ideszármazottak szupremenciája az utolsónak említett foglalkozási főosztályban, ahol száz letelepült közül csak 32 mondható magyarországi születésűnek. A kereskedelmi foglalkozásuk soraiban már jóval kevesebb a külföldi születésűek többlete (55%). Az ipari főcsoportban a magyarországi származásuk dominálnak, mivel az idesorozott letelepülteknek már csak 47·6%-a vándorolt be a külföldi államokból. A külföldi születésűek arányának minimuma a napszámosok főosztályában látható, ahol a régi határokon kívüliek még a 40%-ot sem érik el.

A 38. számú táblázat a Nagy-Magyarországon született letelepülteket tovább osztályozza s megkülönbözteti a csonkaországi születésűeket az elszakított területekről származóktól utódállamok szerint.

38. tábla. Nagymagyarországon született letelepült külföldiek születési hely és foglalkozási főosztályok szerint.

Születési hely	Östermeles	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügynek, pénz, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-foglalom együtt	Polg. egyh. szab. foglalk.	Védő	Napszámosok	Nyugdíjasok és vagyonukból élők	Egyéb és ismeretlen	Összesen
a) Abszolút számokban.													
Csonka-Magyarország	14	3	1.571	443	82	66	2.165	228	—	29	437	155	3.028
Magyarország:													
Ausztriának	—	—	66	6	1	1	74	13	—	3	9	31	130
Cseh-Szlovákiának	28	—	1.225	196	51	36	1.508	316	—	88	356	567	2.863
Jugoszláviának	8	—	257	54	6	19	336	63	—	10	74	73	554
Romániának	11	1	839	153	25	39	1.057	202	—	52	203	347	1.872
elvesztett területei együtt	47	1	2.387	409	83	95	2.975	594	—	153	642	1.018	5.429
Összesen	61	4	3.958	852	165	161	5.140	822	—	182	1.079	1.173	8.457
b) Százalékokban.													
Csonka-Magyarország	23.0	75.0	39.7	52.0	49.7	41.0	42.1	27.7	—	15.9	40.5	13.2	35.8
Magyarország:													
Ausztriának	—	—	1.7	0.7	0.6	0.6	1.5	1.6	—	1.7	0.8	2.7	1.5
Cseh-Szlovákiának	45.9	—	30.9	23.0	30.9	22.4	29.3	38.4	—	48.3	33.0	48.3	33.9
Jugoszláviának	13.1	—	6.5	6.3	3.6	11.8	6.5	7.7	—	5.5	6.9	6.2	6.7
Romániának	18.0	25.0	21.2	18.0	15.2	24.2	20.6	24.6	—	28.6	18.8	29.6	22.1
elvesztett területei együtt	77.0	25.0	60.3	48.0	50.3	59.0	57.9	72.3	—	84.1	59.5	86.8	64.2
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	—	100.0	100.0	100.0	100.0
c) Nagy-Magyarországon született idegen korúak százalékaiban.													
Csonka-Magyarország	0.5	0.1	51.9	14.6	27	2.2	71.5	7.5	—	1.0	14.4	5.1	100.0
Magyarország:													
Ausztriának	—	—	50.7	4.6	0.8	0.8	56.9	10.0	—	2.3	6.9	23.9	100.0
Cseh-Szlovákiának	1.0	—	42.8	6.8	1.8	1.3	52.7	11.0	—	3.1	12.4	19.8	100.0
Jugoszláviának	1.4	—	45.5	9.6	1.1	3.4	59.6	11.2	—	1.8	13.1	12.9	100.0
Romániának	0.6	0.1	44.8	8.2	1.3	2.1	56.5	10.8	—	2.8	10.8	18.5	100.0
elvesztett területei együtt	0.9	0.0	44.0	7.5	1.5	1.8	54.8	10.9	—	2.8	11.8	18.8	100.0
Összesen	0.7	0.1	46.8	10.1	1.9	1.9	60.8	9.7	—	2.1	12.8	13.9	100.0

A jelenlegi Magyarország területén született letelepültek leginkább a kereskedelmi és hitelügyi foglalkozási főosztályokat teszik népessé, mivel a letelepültek ezen rétegének 52, illetve 49·7%-a ide sorozható. Már az ipari foglalkozásokban érdekelt arányszáma jóval kisebb (39·7%) s a szabadfoglalkozások, de főleg a napszámosok soraiban még jelentéktelenebbé válik.

Az elszakított területekről ideszármazottak közül legtöbben a csehszlovák impérium alá került községekben anyakönyvezettek. E területről valók a többi utódállamoknak ítelt magyarországi részekről bevándoroltakkal szemben valamennyi foglalkozási főosztályban oly nagy fölényben vannak, hogy végeredményben alig maradnak el a jelenlegi Magyarország területén született letelepültek számától és nagyobb arányszámmal részesednek az összes magyarországi születésűek közül, mint a többi három utódállamnak jutott területekről származottak együttesen.

A fentebb mondottakból önként adódik, hogy az elszakított területekről ideszármazottak azon foglalkozási főosztályokban mutatják a legerősebb részesedést, ahol a csonkaországi születésűek viszonylag kisebb arányszámmal szerepelnek; így az ipar (60·3%), a szabadfoglalkozások (72·3%) és a napszámosok (84·1%) főosztályában domborodik ki az elvesztett területeinkről valók fölénye.

Ha ugyancsak a 38. számú táblázatunk alapján szemléljük Magyarország egyes területrészein született idegen állampolgárokra vonatkozó adatokat, úgy megállapítható, hogy úgy a csonkaország területén született, mint pedig az elszakított területekről való letelepültek leginkább az ipari foglalkozásokat telítik, mivel majd minden második nagymagyarországi születésű letelepült e főosztály benépesítéséhez járul hozzá.

A kereskedelem körében már lényegesebb eltolódások észlelhetők. A jelenlegi Magyarország területén született idegen állampolgárok ugyanis általában közel kétszer akkora arányszámot biztosítanak részükre, mint azok a letelepültek, akik az elszakított területekről származtak Budapestre.

Még a Jugoszláviához csatolt területek szülöttei közelítik meg leginkább 9·6%-os arányszámukkal az összes nagymagyarországi származású kereskedők 10·1-es percentjét.

Az elszakított területekről való szabadfoglalkozásuk aránya utódállamonként külön-külön fölülmúlja a csonkaországi születésű letelepültek e főosztályban megnyilvánuló részesedését. A letelepültek soraiból kikerülő napszámosok aránya általában is, de különösen a felvidékről ideszármazottak révén jóval fölülmúlják a jelenlegi Magyarország területén született külföldiek arányát.

39. tábla. A külföldön született letelepült külföldiek születési hely és foglalkozási főosztályok szerint.

Születési hely	Éttermelés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügynökök, pénzintézet, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom együtt	Polg., egyéb közszolg. és szabad foglalk.	Védőerő	Napszámosok	Nyugdíjasok és vagyonukból élők	Egyéb és ismeretlen	Összesen
a) Abszolút számokban.													
<i>Európa :</i>													
Ausztria	6	1	671	83	26	22	803	531	—	10	179	232	1.761
Németbirodalom	3	3	320	42	18	7	390	337	—	1	55	39	825
Csehszlovákia	10	1	734	102	21	24	882	320	—	24	177	215	1.628
Olaszország	1	—	66	9	3	12	90	41	—	3	25	9	169
Franciaország	1	—	11	7	1	3	22	83	—	—	11	5	122
Nagy-Britannia	1	1	6	4	1	—	12	48	1	—	6	3	71
Svájc	—	—	17	2	3	1	23	55	—	—	10	6	94
Oroszország	1	1	137	29	1	3	171	19	—	13	10	24	238
Lengyelország	5	6	1.298	584	45	24	1.957	146	1	52	229	101	2.491
Románia	—	—	89	18	4	5	116	15	—	4	25	19	179
Jugoszlávia	6	—	167	43	6	9	225	83	1	9	38	64	426
Bulgária	61	—	14	76	—	—	90	—	—	2	4	1	158
Törökország	—	—	13	15	—	1	29	2	—	—	5	1	37
Egyéb Európa	—	—	29	17	2	3	51	27	—	—	10	9	97
Együtt	95	13	3.572	1.031	131	114	4.861	1.707	3	118	784	728	8.296
<i>Más világrészek</i>	—	—	20	10	2	—	32	9	—	—	7	2	50
<i>Összesen ..</i>	95	13	3.592	1.041	133	114	4.893	1.716	3	118	791	730	8.346
b) Százaléokban.													
<i>Európa :</i>													
Ausztria	6.3	7.7	18.7	8.0	19.5	19.3	16.4	31.0	—	8.5	22.6	31.8	21.1
Németbirodalom	3.1	23.1	8.9	4.0	13.5	6.1	8.0	19.7	—	0.9	6.9	5.4	9.9
Csehszlovákia	10.5	7.7	20.4	9.8	15.7	21.1	18.0	18.6	—	20.3	22.4	29.5	19.5
Olaszország	1.1	—	1.8	0.9	2.3	10.5	1.8	2.4	—	2.5	3.2	1.2	2.0
Franciaország	1.1	—	0.3	0.7	0.8	2.6	0.5	4.8	—	—	1.4	0.7	1.5
Nagy-Britannia	1.1	7.7	0.2	0.4	0.8	—	0.2	2.8	33.3	—	0.7	0.4	0.9
Svájc	—	—	0.5	0.2	2.3	0.9	0.5	3.2	—	—	1.3	0.8	1.1
Oroszország	1.1	7.7	3.8	2.8	0.8	2.6	3.5	1.1	—	11.0	1.3	3.3	2.9
Lengyelország	5.3	46.1	36.1	56.1	33.8	21.1	40.0	8.5	33.3	44.1	28.9	13.8	29.8
Románia	—	—	2.5	1.7	3.0	4.4	2.4	0.9	—	3.4	3.2	2.6	2.1
Jugoszlávia	6.3	—	4.6	4.1	4.5	7.9	4.6	4.8	33.4	7.6	4.8	8.8	5.1
Bulgária	64.1	—	0.4	7.3	—	—	1.8	—	—	1.7	0.5	0.1	1.9
Törökország	—	—	0.4	1.4	—	0.9	0.6	0.1	—	—	0.6	0.1	0.4
Egyéb Európa	—	—	0.8	1.6	1.5	2.6	1.0	1.6	—	—	1.3	1.2	1.2
Együtt	100.0	100.0	88.4	99.0	88.5	100.0	99.3	99.5	100.0	100.0	99.1	99.7	99.4
<i>Más világrészek</i>	—	—	0.6	1.0	1.5	—	0.7	0.5	—	—	0.9	0.3	0.6
<i>Összesen ..</i>	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
c) Külföldön született idegenhonosok százalékában.													
<i>Európa :</i>													
Ausztria	0.3	0.1	38.1	4.7	1.5	1.2	45.6	30.1	—	0.6	10.2	13.2	100.0
Németbirodalom	0.4	0.4	38.8	5.1	2.2	0.8	47.3	40.8	—	0.1	6.7	4.7	100.0
Csehszlovákia	0.6	0.1	45.1	6.2	1.3	1.5	54.2	19.6	—	1.5	10.9	13.2	100.0
Olaszország	0.6	—	39.0	5.3	1.8	7.1	53.2	24.3	—	1.8	14.8	5.3	100.0
Franciaország	0.8	—	9.0	5.7	0.8	2.5	18.0	68.1	—	—	9.0	4.1	100.0
Nagy-Britannia	1.4	1.4	8.5	5.6	1.4	—	16.9	67.6	1.4	—	8.5	4.2	100.0
Svájc	—	—	18.1	2.1	3.2	1.1	24.5	58.5	—	—	10.6	6.4	100.0
Oroszország	0.4	0.4	57.6	12.2	0.4	1.2	71.8	8.0	—	5.5	4.2	10.1	100.0
Lengyelország	0.2	0.2	52.1	23.5	1.8	1.0	78.6	5.9	0.0	2.1	9.2	4.0	100.0
Románia	—	—	45.7	10.1	2.2	2.8	64.8	8.4	—	2.2	14.0	10.6	100.0
Jugoszlávia	1.4	—	39.2	10.1	1.4	2.1	52.6	19.5	0.2	2.1	8.9	15.1	100.0
Bulgária	38.6	—	8.9	48.1	—	—	57.0	—	—	1.3	2.5	0.6	100.0
Törökország	—	—	35.1	40.6	—	2.7	78.4	5.4	—	—	13.5	2.7	100.0
Egyéb Európa	—	—	29.9	17.5	2.1	3.1	52.6	27.8	—	—	10.3	9.3	100.0
Együtt	1.1	0.1	43.1	12.4	1.6	1.4	58.6	20.6	0.0	1.4	9.5	8.8	100.0
<i>Más világrészek</i>	—	—	40.0	20.0	4.0	—	64.0	18.0	—	—	14.0	4.0	100.0
<i>Összesen ..</i>	1.1	0.1	43.0	12.5	1.6	1.4	58.6	20.8	0.0	1.4	9.5	8.8	100.0

Az idegen születésű letelepülteknek közel egyharmadát (29·8%) Lengyelország adja, főleg az ipari és kereskedelmi foglalkozásokban való magas részesedése folytán. A második helyet a közeli Ausztria foglalja el, az onnan bevándoroltaknak 21·1%-át adva. Ezen arányszámot az ipari foglalkozásúak mellett inkább a szabadfoglalkozásúak beköltözése magyarázza. Nem sokkal kisebb arányszámmal kerül a harmadik helyre Cseh-Szlovákia (19·5%), ahonnan érkező bevándoroltaknak majd a fele az ipari foglalkozásokban talál megélhetést. (L. a 39. táblát.)

A már említett államokhoz képest lényegesen kisebb a Németországból érkező letelepülők száma, mivel a német származásúak már alig egytized részét (9·9%) adják az összes külföldi születésű letelepülteknek. A németországi születésűek az ipari foglalkozások mellett még a szabadfoglalkozások rovatát telítik nagyobb mértékben.

A külföldi származásúak legjelentékenyebb hányaddal (43·0%) természetesen az ipari foglalkozásokban vannak képviselve. A külföldi származású iparosok legnagyobb részét (36·1%-át) Lengyelország adja és az innen bevándoroltak mellett közel egyező arányban Cseh-Szlovákia és Ausztria szülöttei tették népessé a külföldiek által leginkább frekvenciált foglalkozási főosztályt. A németbirodalmi születésűek 8·9%-os részesedése mellett a többi államból beköltözött idegenek együttes aránya alig haladja meg a 15%-ot.

Nagy-Magyarország határain túlról ideköltözött kereskedelmi foglalkozásúaknak több mint a felét (56·1%-át) Lengyelország szolgáltatta. Ezenkívül Cseh-Szlovákia, Ausztria és Bulgária emelhető ki a külföldi származásúak sorából, bár az ezen helyekről bevándoroltak részesedése országonként még a 10%-ot sem éri el.

A hitel körébe utalt foglalkozásokban ismét a lengyelországi származásúak dominálnak (33·8%), akik mellett e népesnek nem mondható foglalkozási főosztályban az ausztriai, cseh-szlovákiai és németországi születésűek szerepelnek említésre méltó arányban.

Az úgynevezett szabadfoglalkozások körébe tartozó külföldi származású letelepülteket legfőként a szomszédos Ausztria, másodsorban pedig Németország és Cseh-Szlovákia szolgáltatta oly arányban, hogy a többi államok területén született letelepültek az ezen főosztályba sorozható külföldieknek még egyharmad részét sem teszik. E három kiemelt állam területén született külföldiek szupremenciáját nyilván az onnan származó nevelők, valamint az egyes szerzetesrendek Budapesten időző tagjainak magas száma biztosítja.

A külföldi származású őstermelők egyébként jelentéktelen sorát a bulgáriai születésűek kiemelkedése élénkíti, annak bizonyságául, hogy a fővárosi konyhakertgazdaságban szerepük számottevő.

40. tábla. Az iparral foglalkozó letelepült külföldiek születési hely és foglalkozási főcsoportok szerint.

Foglalkozási főcsoport	Csonka-Magyarország	Magyarországi területtel	Európa										Egyéb világrészek	Mindössze				
			Ausztria	Német-Birodalom	Csehszlovákia	Olaszország	Franciaország	Nagy-Britannia	Svájc	Oroszország	Lengyelország	Romania			Jugoszlávia	Bulgária	Törökország	Egyéb ország
a) Abszolút számokban.																		
Vas- és fémipar	309	404	116	46	117	8	1	—	2	10	117	13	27	1	—	—	2	460
Gépgyártás stb.	206	220	83	51	67	6	1	2	1	15	137	10	24	2	—	—	3	402
Kő-, föld-, ágyag-stb. ipar	74	43	14	9	29	15	—	—	—	16	189	3	8	—	—	—	1	284
Fa- és csontipar	71	164	25	5	28	4	—	—	—	6	56	9	18	—	—	—	2	155
Bőr-stb. ipar	40	37	12	9	1	1	—	—	1	6	35	1	3	1	—	1	2	91
Fonó- és szövőipar	60	113	70	79	93	1	4	1	1	4	64	2	3	—	6	—	328	—
Ruházati ipar	301	488	121	28	105	5	1	—	1	43	271	22	28	7	4	—	6	642
Papírosipar	27	29	13	3	5	—	—	—	—	1	6	2	3	—	—	—	33	—
Élelmészeti ipar	113	171	62	30	100	4	1	1	5	7	155	5	18	1	2	—	2	393
Vegyészeti ipar	33	47	12	9	16	1	1	—	1	2	52	1	3	—	—	—	3	101
Építőipar	75	156	26	10	58	13	—	—	3	4	53	8	4	—	—	—	1	180
Sokszorosító- és műipar	92	70	45	20	25	4	—	—	—	3	17	2	3	—	—	—	2	121
Szállodai stb. ipar	42	155	38	2	14	2	1	1	2	5	33	5	11	—	—	—	1	116
Egyéb iparágak	128	290	34	19	58	2	1	1	—	15	113	6	14	—	—	—	3	266
Összesen	1.571	2.387	671	320	734	66	11	6	17	137	1.298	89	167	14	13	—	29	3.572
b) Százalékokban.																		
Vas- és fémipar	26.3	34.3	9.8	3.9	10.0	0.7	0.1	—	0.2	0.8	9.9	1.1	2.3	0.1	—	—	0.2	39.1
Gépgyártás stb.	24.9	26.5	10.0	6.2	8.1	0.7	0.1	0.3	0.1	1.8	16.5	1.2	2.9	0.3	—	—	0.3	48.5
Kő-, föld-, ágyag-stb. ipar	18.4	10.7	3.5	2.2	7.2	3.7	—	—	—	4.0	47.0	0.7	2.0	—	—	—	0.3	70.6
Fa- és csontipar	18.2	41.9	6.4	1.3	7.2	1.0	—	—	—	1.5	14.3	2.3	4.6	0.5	—	—	0.5	39.6
Bőr-stb. ipar	23.8	22.0	7.2	5.3	11.3	0.6	—	—	0.6	3.6	20.8	0.6	1.8	0.6	0.6	—	1.2	54.2
Fonó- és szövőipar	12.0	22.5	13.9	15.7	18.5	0.2	0.8	0.2	0.2	0.8	12.8	0.4	0.6	—	1.2	—	65.3	—
Ruházati ipar	21.0	34.0	8.4	2.0	7.3	0.3	0.1	—	0.1	3.0	18.9	1.5	2.0	0.5	0.3	—	0.4	44.8
Papírosipar	30.3	32.6	14.6	3.4	5.6	—	—	—	—	1.1	6.7	2.3	3.4	—	—	—	37.1	—
Élelmészeti ipar	16.6	25.2	9.1	4.4	14.7	0.6	0.2	0.2	0.7	1.0	22.8	0.7	2.7	0.2	0.3	—	0.3	57.9
Vegyészeti ipar	18.1	25.8	6.6	4.9	8.8	0.6	0.6	0.6	0.6	1.1	28.5	0.6	1.6	—	—	—	1.6	55.5
Építőipar	18.1	37.8	6.3	2.4	14.1	3.2	—	—	0.7	1.0	12.8	1.9	1.0	—	—	—	0.2	43.6
Sokszorosító- és műipar	32.4	24.6	15.8	7.0	8.8	1.4	—	—	—	1.1	6.0	0.7	1.1	—	—	—	0.7	42.6
Szállodai stb. ipar	13.4	49.4	12.1	0.6	4.5	0.7	0.3	0.3	0.6	1.6	10.5	1.6	3.5	—	—	—	0.6	36.9
Egyéb iparágak	18.6	42.3	5.0	2.8	8.5	0.3	0.1	0.1	—	2.2	16.5	0.9	2.0	—	—	—	0.4	38.8
Összesen	20.8	31.6	8.9	4.2	9.7	0.9	0.1	0.1	0.2	1.8	17.2	1.2	2.2	0.2	0.2	—	0.4	47.3

A 40. számú táblázat az ipar körében elhelyezkedett letelepülteket akként taglalja, hogy iparcsoportonként tekinthetjük át a magyarországi és a tulajdonképeni külföldi származásúak arányát.

Ezen adatok alapján megállapítható, hogy mindössze öt iparcsoportban haladja meg az integer Magyarország határain túlról származottak aránya a csonkaország területén született külföldi honosságú ipari foglalkozásúak részesedését és pedig: a kő-, a bőr-, a textil-, az élelmezési és a vegyészeti iparban. Legkiemelkedőbb a kőiparban a külföldi születésűek túlsúlya, nyilván a lengyelországi származású téglagyári munkások révén. A fonó- és szövőiparban a cseh, német és osztrák születésűek arányszáma jelzi a külföldi származásúak legnagyobb részesedését, bár a lengyelországiak is viszonylag számottevő százalékot biztosítanak a maguk részére. Az élelmezési iparban elhelyezkedett külföldi születésűek soraiban ismét Lengyelország adja a legtöbb letelepültet, akik túlnyomórészt a malomiparban vannak alkalmazva.

A legnépesebb iparcsoportban, a ruházati iparban az összes letelepülteknek már csak 45%-a kerül ki a külföldi születésűek soraiból és ezeknek közel egyötödét Lengyelország szolgáltatja. Ezenkívül Ausztria és Cseh-Szlovákia szülöttei szerepelnek még nagyobb arányban ezen iparágban letelepült külföldiek között. A második legjelentékenyebb iparcsoportban, a vas- és fémiparban még kisebb a külföldi származásúak részesedése (39·4%). Ezen foglalkozási főcsoportban 10% körüli aránnyal egyformán szerepelnek a csehszlovákiai, ausztriai és lengyelországi születésűek. A gépgyártásban elhelyezkedett külföldi származásúak megközelítőleg a felét teszik az ezen iparcsoporthoz tartozó letelepülteknek és származási ország szempontjából főként a lengyelországi, ausztriai, csehszlovákiai és németbirodalmi születésűek dominálnak.

A sokszorosító, valamint a papirosiparban az idegen születésűek közül az ausztriaiak állanak az első helyen, míg az építőipar — a már fentebb említett textilipar mellett — a csehszlovákiai származásúak elsőségét jelzi.

Az ipar körében elhelyezkedett letelepültek származási helyének vizsgálatánál láttuk, hogy a magyarországi születésűekkel szemben a külföldi országokban születettek kisebbségben vannak. A kereskedelemnél az arány fordított, amennyiben az idesorozható külföldi állampolgároknak 55%-a (1041) az integer ország határain túlról való, 23·4%-a (443) a csonka ország, 21·6%-a (409) pedig az elszakított területek valamelyik községében született. (L. a 41. táblát.)

A tulajdonképeni külföldi származású kereskedőknek több mint a fele (56·1%-a) lengyelországi születésű, míg az ipar körében elhelyezkedett lengyelországi születésűek az összes külföldi születésű ipari keresőknek csak 36·1%-át teszik. Az innen származók mellett a csehszlovákiai, ausztriai és bulgáriai születésűek jelentenek még kiemelkedő részesedést.

41. tábla. A kereskedelemmel foglalkozó letelepült külföldiek születési hely és foglalkozási főcsoportok szerint.

Foglalkozási főcsoport	Csonka-Magyarország	Magyarországon elszármított területei	Európa										Egyéb világrészek	Mindössze					
			Ausztria	Német-Birodalom	Cseh-Szlovákia	Olaszország	Franciaország	Nagy-Britannia	Svájc	Oroszország	Lengyelország	Románia			Jugoszlávia	Bulgária	Törökország	Európa	Összesen
a) Abszolút számokban.																			
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk. . .	8	15	7	2	4	1	1	—	—	3	13	1	5	15	2	1	55	78	
Fával, erdei term. stb. való kereskedés . . .	15	17	3	3	2	—	—	—	—	2	26	—	1	—	—	—	37	69	
Vas- és fémárukereskedés	30	22	5	5	7	1	—	—	—	—	16	1	1	—	—	—	36	88	
Agyag- és üvegárukereskedés	2	4	3	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	8	14	
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	12	4	2	1	2	—	1	1	—	—	14	1	1	—	—	1	24	40	
Fonó-, szövőipari stb. árukkal való keresk. . .	54	25	11	1	1	—	1	—	—	1	28	—	2	—	7	2	54	134	
Élelmiszeri stb. cikkekkel való kereskedés . .	25	30	7	4	6	—	—	1	—	9	47	1	2	—	—	2	79	134	
Gyógy- és vegyészeti árukkal való keresk. . .	15	12	3	5	3	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	1	15	42	
Könyv- és műkereskedés	7	3	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2	12	
Vegyeskereskedési ágak	55	51	17	12	33	3	3	2	1	4	191	5	12	6	3	5	297	407	
Utcái árusok, kofák és házalókereskedők . .	19	43	1	1	11	3	—	—	—	5	166	5	11	54	2	3	262	327	
Kereskedelmi segédszemélyzet	201	183	24	8	33	1	—	—	—	1	3	76	4	8	1	2	162	548	
Összesen	443	409	83	42	102	9	7	4	2	29	584	18	43	76	15	17	1.031	1.893	
b) Százalékokban.																			
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk. . .	10-3	19-2	8-9	2-6	5-1	1-3	1-3	—	—	3-8	16-7	1-3	6-4	19-2	2-6	1-3	70-5	100-0	
Fával, erdei term. stb. való kereskedés	21-8	24-6	4-3	4-3	2-9	—	—	—	—	2-9	37-7	—	1-5	—	—	—	53-6	100-0	
Vas- és fémárukereskedés	34-1	25-0	5-7	5-7	8-0	1-1	—	—	—	—	18-2	1-1	1-1	—	—	—	40-9	100-0	
Agyag- és üvegárukereskedés	14-3	28-6	21-4	—	—	—	—	—	—	7-1	28-6	—	—	—	—	—	57-1	100-0	
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	30-0	10-0	5-0	2-5	5-0	—	2-5	2-5	—	—	35-0	2-5	2-5	—	—	2-5	60-0	100-0	
Fonó-, szövőipari stb. árukkal való keresk. . .	40-3	18-6	8-2	0-8	0-8	—	0-8	—	—	0-8	20-9	—	1-4	—	5-2	1-4	40-3	100-0	
Élelmiszeri stb. cikkekkel való kereskedés . .	18-6	22-4	5-2	3-0	4-5	—	—	0-7	—	6-7	35-2	0-7	1-5	—	—	1-5	59-0	100-0	
Gyógy- és vegyészeti árukkal való keresk. . .	35-7	28-6	7-1	11-9	7-1	—	2-4	—	—	—	4-8	—	—	—	—	2-4	35-7	100-0	
Könyv- és műkereskedés	58-3	25-0	—	—	—	—	—	—	—	8-3	8-4	—	—	—	—	—	16-7	100-0	
Vegyeskereskedési ágak	13-5	12-5	4-2	3-0	8-1	0-7	0-7	0-5	0-2	1-0	47-0	1-2	3-0	1-5	0-7	1-2	73-0	100-0	
Utcái árusok, kofák és házaló kereskedők . .	5-8	13-2	0-3	0-3	3-4	0-9	—	—	—	1-5	50-8	1-5	3-4	16-5	0-6	0-9	80-1	100-0	
Kereskedelmi segédszemélyzet	36-7	33-4	4-3	1-5	6-0	0-2	—	—	0-2	0-5	13-9	0-7	1-5	0-2	0-2	0-4	29-6	100-0	
Összesen	23-4	21-6	4-4	2-2	5-4	0-5	0-4	0-2	0-1	1-5	30-9	1-0	2-3	4-0	0-8	0-8	54-5	100-0	

A lengyelországi származásúak bár úgyszólván valamennyi kereskedelmi főcsoportban a legmagasabb viszonyszámmal szerepelnek, mégis ha csak a letelepültek által inkább telített főcsoportokat tekintjük, úgy három kereskedelmi kategória jelzi e népréteg kiemelkedő fölényét, nevezetesen: az élelmiszerkereskedelem, a vegyeskereskedelmi ágak (a hiányos jelzésű kereskedelmi foglalkozások révén) és az utcai árusok csoportja.

E három főcsoporton kívül még az állatokkal, mezőgazdasági termékekkel való kereskedelem jelzi a külföldi származásúak jelentékeny többletét a magyarországi születésűekkel szemben, ahol a bulgár zöldségárusok aránya emelkedik ki az ide sorozott lengyelországi születésűek mellett.

A Nagy-Magyarországon született letelepültek (leszámítva a külföldi elemek által legkevésbé frekvenciált kereskedelmi foglalkozási kategóriákat) csupán három főcsoportban múlják felül a külföldi származásúakat: a vas-, fémáru- és a fonó-szövőipari árukkal való kereskedelemben, ezenkívül a kereskedelmi segédszemélyzet soraiban, ahol a külföldi születésűek az összes kereskedelem körébe sorozott idegen állampolgároknak még csak egyharmadát sem teszik.

A szabadfoglalkozások körében dolgozó letelepültek nagy többsége (67·6%-a) a külföldi származásúak soraiból kerül ki. Az idegen állampolgárok szempontjából egészen jelentéktelen közszolgálati foglalkozások mellett csak a közegészségügy és az egyéb értelmiség rovatokba sorozott foglalkozásokban látjuk a magyarországi születésűek túlsúlyát. (L. a 42. táblát.)

Az Ausztriából származók legmagasabb arányát főként a neveléssel foglalkozó letelepültek adják, bár viszonylag jelentékeny az irodalom-, művészet főcsoportban való részvételük is. A németbirodalmiak a tanügy rovata mellett az egyházi szolgálatban is számottevő arányban szerepelnek. A Cseh-Szlovákia területén születettek a tanügyi főcsoport népesítésén kívül az irodalom és művészet főcsoportjában is kiemelkedő arányt jeleznek, nyilván az onnan származó zenészek révén.

Ha a szabadfoglalkozások körébe tartozó főcsoportok közül a letelepültek által leginkább benépesített foglalkozási kategóriákat szemléljük, úgy általánosságban megállapítható, hogy a külföldi születésű szerzeteseken kívül az idegen nyelvek oktatásával foglalkozó egyének (nyelvmester, nevelő) — talán a Balkánállamok kivételével — úgyszólván Európa valamennyi államából kerültek a fővárosba. Az egyházi szolgálathoz tartozóknál a távolság mellett természetesen a származási állam vallási viszonyai is szerepet játszanak, míg az oktatással foglalkozó letelepülteknél már a távolság csak kisebb jelentőségű tényezőnek látszik, mivel az abszolút többségű németajkú külföldiek mellett számottevő a francia és angol anyanyelvű idegenek aránya.

A mondottak után nem lesz érdektelen annak vizsgálata, hogy a fővárosban letelepült különféle származású idegenek önálló és alkalmazott szerinti megkülönböztetése miképen alakult. (L. a 43. táblát.)

43. tábla. A letelepült külföldiek megoszlása születési hely, foglalkozási főosztályok szerint az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével.

A) Abszolút számokban.

Születési hely	Foglalkozási főosztályok												Összesen
	Östermélés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügyvédek, pénzügy, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom együtt	Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfogl.	Véderő	Napszámok	Nyugdíjas és vagyonukból élők	Egyéb és ismeretlen fogl.	
a) Önállóak.													
Csonka-Magyarország	11	—	153	76	8	4	241	30	—	—	54	4	340
Magyarország elszakított területei	24	—	236	107	10	5	358	60	—	—	105	5	552
Európa :													
Ausztria	—	—	118	27	5	—	150	34	—	—	35	1	220
Németbirodalom	1	—	41	19	1	1	62	48	—	—	10	1	122
Cseh-Szlovákia	3	—	102	43	8	—	153	14	—	—	42	—	212
Olaszország	1	—	17	7	1	6	31	7	—	—	7	—	46
Franciaország	—	—	1	5	—	—	6	39	—	—	4	—	49
Nagy-Britannia	1	—	1	2	—	—	3	28	—	—	2	—	34
Svájc	—	—	3	1	1	—	5	31	—	—	4	—	40
Oroszország	—	—	29	12	—	1	42	7	—	—	3	—	52
Lengyelország	1	—	299	413	11	16	739	8	—	—	34	—	782
Románia	—	—	20	11	1	1	33	3	—	—	2	—	38
Jugoszlávia	3	—	23	29	—	—	52	4	—	—	4	—	63
Bulgária	25	—	2	74	—	—	76	—	—	—	1	—	102
Törökország	—	—	7	14	—	—	21	—	—	—	3	—	24
Egyéb Európa	—	—	10	10	—	—	20	3	—	—	3	—	26
Összesen	35	—	873	887	28	25	1.393	228	—	—	154	2	1.810
Egyéb világrészek	—	—	5	8	2	—	15	7	—	—	4	—	26
Mindössze ...	70	—	1.087	858	48	34	2.007	323	—	—	317	11	2.728
b) Alkalmazottak.													
Csonka-Magyarország	3	3	1.418	367	74	62	1.924	198	—	29	—	130	2.284
Magyarország elszakított területei	23	1	2.151	302	73	90	2.617	534	—	153	—	950	4.277
Európa :													
Ausztria	6	1	553	56	21	22	653	497	—	10	—	215	1.381
Németbirodalom	2	3	279	23	17	6	328	289	—	1	—	33	653
Cseh-Szlovákia	7	1	632	59	13	24	729	306	—	24	—	206	1.272
Olaszország	—	—	49	2	2	6	59	34	—	3	—	9	105
Franciaország	1	—	10	2	1	3	16	44	—	—	—	5	66
Nagy-Britannia	—	1	5	2	1	—	9	20	1	—	—	1	31
Svájc	—	—	14	1	2	1	18	24	—	—	—	5	47
Oroszország	1	1	108	17	1	2	129	12	—	13	—	22	177
Lengyelország	4	6	999	171	34	8	1.218	138	1	52	—	87	1.500
Románia	—	—	69	7	3	4	83	12	—	4	—	19	118
Jugoszlávia	3	—	144	14	6	9	173	79	1	9	—	62	327
Bulgária	36	—	12	2	—	—	14	—	—	2	—	—	52
Törökország	—	—	6	1	—	1	8	2	—	—	—	1	11
Egyéb Európa	—	—	19	7	2	3	31	24	—	—	—	7	62
Összesen	60	13	2.899	384	103	89	3.468	1.481	3	118	—	872	5.802
Egyéb világrészek	—	—	15	2	—	—	17	2	—	—	—	1	20
Mindössze ...	86	17	3.483	1.035	250	241	4.020	2.215	3	300	—	1.753	12.383

43. tábla. A letelepült külföldiek megoszlása születési hely, foglalkozási főosztályok szerint az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével. (Vége.)

B) Százalékban.

Születési hely	Foglalkozási főosztályok												
	Östermelés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügyvédek, pénz, hitel biztosítás	Közfelügy.	Ipar-forgalom együtt	Polg. és egyh. közszolgálat és szabadfoglalkozás	Védőerő	Napszámosok	Nyugdíjasok és vagyonukból élők	Egyéb és ismeretlen foglalk.	Összesen
a) Önállóak.													
Csonka-Magyarország	15.7	—	14.3	8.9	16.6	11.8	12.0	9.2	—	—	17.1	36.4	12.5
Magyarország elszakított területei	34.3	—	22.1	12.5	20.8	14.7	17.8	18.6	—	—	33.1	45.4	20.2
Európa :													
Ausztria	—	—	11.1	3.1	10.4	—	7.5	10.5	—	—	11.1	9.1	8.1
Németbirodalom	1.4	—	3.8	2.2	2.1	2.9	3.1	14.9	—	—	3.2	9.1	4.5
Cseh-Szlovákia	4.3	—	9.6	5.0	16.7	—	7.6	4.3	—	—	13.2	—	7.7
Olaszország	1.4	—	1.6	0.8	2.1	17.7	1.6	2.2	—	—	2.2	—	1.7
Franciaország	—	—	0.1	0.6	—	—	0.3	12.1	—	—	1.3	—	1.8
Nagy-Britannia	1.4	—	0.1	0.2	—	—	0.1	8.7	—	—	0.6	—	1.2
Svájc	—	—	0.3	0.1	2.1	—	0.3	9.6	—	—	1.3	—	1.5
Oroszország	—	—	2.7	1.4	—	2.9	2.1	2.2	—	—	0.9	—	1.9
Lengyelország	1.4	—	28.0	48.2	22.9	47.1	36.8	2.5	—	—	10.7	—	28.6
Románia	—	—	1.9	1.3	2.1	2.9	1.6	0.9	—	—	0.6	—	1.4
Jugoszlávia	4.3	—	2.2	3.4	—	—	2.6	1.2	—	—	1.3	—	2.3
Bulgária	35.8	—	0.2	8.6	—	—	3.8	—	—	—	0.3	—	3.8
Törökország	—	—	0.6	1.6	—	—	1.0	—	—	—	0.9	—	0.9
Egyéb Európa	—	—	0.9	1.2	—	—	1.0	0.9	—	—	0.9	—	1.0
Összesen	50.0	—	83.1	77.7	58.4	73.5	69.4	70.0	—	—	48.5	18.2	66.4
Egyéb világrészek	—	—	0.5	0.9	4.2	—	0.8	2.2	—	—	1.3	—	0.9
Mindössze	100.0	—	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	—	—	100.0	100.0	100.0
b) Alkalmazottak.													
Csonka-Magyarország	3.5	17.6	21.9	35.4	29.6	25.7	24.0	9.0	—	9.7	—	7.4	18.4
Magyarország elszakított területei	26.7	5.9	33.2	29.2	29.2	37.4	32.6	24.1	—	51.0	—	54.2	34.5
Európa :													
Ausztria	7.0	5.9	8.5	5.4	8.4	9.1	8.1	22.4	—	3.3	—	12.2	11.2
Németbirodalom	2.3	17.6	4.3	2.2	6.8	2.5	4.1	13.1	—	0.3	—	1.9	5.3
Cseh-Szlovákia	8.1	5.9	9.8	5.7	5.2	10.0	9.1	13.8	—	8.0	—	11.7	10.3
Olaszország	—	—	0.7	0.2	0.8	2.5	0.7	1.5	—	1.0	—	0.5	0.8
Franciaország	1.2	—	0.1	0.2	0.4	1.2	0.2	2.0	—	—	—	0.3	0.5
Nagy-Britannia	—	5.9	0.1	0.2	0.4	—	0.1	0.9	33.3	—	—	0.1	0.3
Svájc	—	—	0.2	0.1	0.5	0.4	0.2	1.1	—	—	—	0.3	0.4
Oroszország	1.2	5.9	1.7	1.6	0.4	0.8	1.7	0.5	—	4.4	—	1.2	1.4
Lengyelország	4.6	35.3	15.4	16.5	13.6	3.3	15.2	6.2	33.3	17.3	—	5.0	12.1
Románia	—	—	1.1	0.7	1.2	1.7	1.0	0.5	—	1.3	—	1.1	1.0
Jugoszlávia	3.5	—	2.2	1.4	2.4	3.8	2.1	3.6	33.4	3.0	—	3.5	2.6
Bulgária	41.9	—	0.2	0.2	—	—	0.2	—	—	0.7	—	—	0.4
Törökország	—	—	0.1	0.1	—	0.4	0.1	0.1	—	—	—	0.1	0.1
Egyéb Európa	—	—	0.3	0.7	0.8	1.2	0.4	1.1	—	—	—	0.4	0.5
Összesen	69.8	78.5	44.7	35.2	41.2	36.9	43.2	66.8	100.0	39.3	—	38.8	48.9
Egyéb világrészek	—	—	0.2	0.2	—	—	0.2	0.1	—	—	—	0.1	0.2
Mindössze	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	—	100.0	100.0
c) 100 alkalmazottra esik önálló.													
Csonka-Magyarország	36.7	—	10.8	20.7	10.8	6.5	12.5	15.2	—	—	—	3.1	14.9
Magyarország elszakított területei	104.3	—	11.0	35.4	13.7	5.6	13.7	11.2	—	—	—	0.5	12.9
Európa :													
Ausztria	—	—	21.3	48.2	23.8	—	23.0	6.8	—	—	—	0.5	15.9
Németbirodalom	50.0	—	14.7	82.6	5.9	16.7	18.9	16.6	—	—	—	3.0	18.7
Cseh-Szlovákia	42.9	—	16.1	72.9	61.5	—	21.0	4.6	—	—	—	—	16.7
Olaszország	—	—	34.7	350.0	50.0	100.0	52.5	20.6	—	—	—	—	43.8
Franciaország	—	—	10.0	250.0	—	—	37.5	88.6	—	—	—	—	74.2
Nagy-Britannia	—	—	20.0	100.0	—	—	33.3	140.0	—	—	—	—	109.7
Svájc	—	—	21.4	100.0	50.0	—	27.8	129.2	—	—	—	—	85.1
Oroszország	—	—	26.9	70.6	—	50.0	32.6	58.3	—	—	—	—	29.4
Lengyelország	25.0	—	29.9	241.5	32.4	200.0	60.7	5.8	—	—	—	—	52.1
Románia	—	—	29.0	157.2	33.3	25.0	39.8	25.0	—	—	—	—	32.2
Jugoszlávia	100.0	—	16.0	207.1	—	—	30.1	5.1	—	—	—	—	19.3
Bulgária	69.4	—	16.7	370.0	—	—	542.9	—	—	—	—	—	196.2
Törökország	—	—	116.7	1400.0	—	—	262.5	—	—	—	—	—	218.2
Egyéb Európa	—	—	52.6	142.9	—	—	64.5	12.5	—	—	—	—	41.9
Összesen	58.8	—	23.2	183.2	27.2	28.1	40.2	15.3	—	—	—	0.3	31.2
Egyéb világrészek	—	—	33.3	400.0	—	—	88.2	350.0	—	—	—	—	130.0
Mindössze	81.4	—	18.6	82.9	19.2	14.1	25.0	14.6	—	—	—	0.6	22.0

Az előttünk levő adatokból megállapítható, hogy általában az önállóaknak valamivel több, mint kétharmada (67·3%-a) külföldi születésű és a fennmaradó hányadból 12·5% jelenlegi Magyarország, 20·2% pedig az elszakított területek egyik községében látott először napvilágot; vagyis, míg az integer ország területén született idegen állampolgároknak csak 5·3%-a, addig a külföldi származásúaknak 22%-a önálló. Úgy látszik, hogy a külföldi születésű s valószínűleg újabban beköltözött letelepültek inkább rendelkeznek az önállósuláshoz szükséges tőkével.

Európa egyes államaiból származó önállóak jelentékeny hányada, 28·6%-a Lengyelország területén született, ami azt jelenti, hogy a külföldi születésű letelepültek közül majd minden második egyén onnan való. A lengyelországi származásúak e tekintetben kimagaslóan előkelő helyezése főleg az ott született önálló kereskedők magas számának tudható be, bár az önálló iparosok közül is kiemelkedik a letelepültek ezen rétegének aránya. A második helyet már jóval kisebb arányszámmal (8·1%) az ausztriai születésű önállóak tartják az ipari, illetve a szabadfoglalkozású főcsoportba sorozottak révén. Viszonylag jelentéktelennek mondható az innen származó önálló kereskedők száma, amely körülbelül csupán egynegyede az ausztriai születésű iparosok számának.

Cseh-Szlovákiában anyakönyvezett önállóak 7·7%-os arányát főleg a főváros onnan származó iparosainak száma magyarázza, míg a sorrendben következő németbirodalmiak nem csupán az ipar-forgalmi foglalkozások, hanem a szabadfoglalkozások révén érik el 4·5%-os részesedésüket. A letelepültek származási helye tekintetében jelentéktelenebb államok közül még Bulgária említendő meg az ott született önálló — főleg zöltség — kereskedők részesedése miatt.

Az alkalmazottak születési hely szerinti megoszlása az önállókéhoz képest mélyreható eltéréseket mutat. Elsősorban is kiemelendő különbség, hogy az integer Magyarország területén született, az alkalmazottakként nyilvántartott idegen állampolgároknak 53%-a, vagyis több, mint a fele, holott, mint fentebb láttuk, az önállóaknak csupán egyharmada való e területről.

A külföldi származású alkalmazottak legnagyobb számban ismét Lengyelország területéről valók, bár az itt született alkalmazottak arányszámuk korántsem vetekedhetik azzal a viszonzszámmal, amit fentebb a lengyelországi születésű önállóak jeleztek. Különösen a kereskedelem az, ahol ez a különbség kidomborodik, mivel az innen származó kereskedők az összes letelepült önálló kereskedőknek *majdnem a felét teszik*, ezzel szemben a kereskedelmi alkalmazottak az összes idesorozott hasonló foglalkozású letelepülteknek csupán 16·6%-át adják.

Nem sokkal kisebb arányban részesül az onnan származó alkalmazottak tekintetében Ausztria és Cseh-Szlovákia sem, mivel e két állam területén

született alkalmazottak 11·2, illetve 10·3%-os részesedése nyomon követi a már említett Lengyelországot. Mindkét állambeliek egyaránt az ipari és a szabadfoglalkozások körébe sorozott alkalmazottak révén kerülnek az elsők közé, azzal a különbséggel, hogy a csehszlovákiai születésűek soraiban inkább az ipari alkalmazottak dominálnak, míg Ausztria alig adott több ipari alkalmazottat a fővárosnak, mint amennyit az onnan származó és a szabadfoglalkozások körébe tartozó segédszemélyzet abszolút számban szemléltet.

Az ausztriai születésű alkalmazottak foglalkozási megoszlásához hasonló képet jelez a németbirodalmi származásúak tagozódása, természetesen kisebb méretekben.

A letelepült külföldiek a magyarországi tartózkodás tartama szerint.

Az előző fejezetben a fővárosban letelepült idegen állampolgárok származási helyét vizsgáltuk és az erre vonatkozó adatok alapján áttekintést nyertünk a letelepülés topográfiai vonatkozásain. A következőkben a beköltözés időpontjával foglalkozunk s szemléltetni kívánjuk, hogy azok a letelepültek, akikre felvételünk kiterjed, milyen idő óta laknak az ország területén.

Mivel a letelepült külföldieket nyilvántartó könyv rovataiban olyan kérdést, mely a főváros ezen rétegének *budapesti* tartózkodásának tartamát tudakolná, — sajnos, — nem található, kénytelenek voltunk a letelepülteket a magyarországi tartózkodás ideje szerint feldolgozni. E szerint a fővárosban élő idegenek tartózkodási tartamát az összlakosság Budapesten való lakásának idejével sem vonhatjuk párhuzamba, mert hiszen a népszámláló kérdőívek viszont a helybenlakás tartamára kívánnak feleletet.

A rendelkezésre álló adatok alapján a letelepülés intenzitására nézve sem nyerhetünk tiszta képet, mivel két tényező: az ország területéről való elköltözés és a halandóság, ebbeli törekvésünket meggátolja. Így meg kell elégednünk azon különbségek vizsgálatával, melyek az egyes foglalkozási osztályokba, illetve csoportokba sorozott letelepültek magyarországi tartózkodásának tartama szempontjából megnyilvánulnak.

A 44. számú táblázat alapján, melyek általában szemléltetik a fővárosban letelepült külföldiek magyarországi tartózkodási tartam szerinti megoszlását, viszonylag kevésnek látszik az egy évnél rövidebb, valamint az 1—5 év óta az ország területén lakó idegenek száma. Mivel a feldolgozási anyagunk összeállításának idejében az idegeneknek a belügyminiszter idevonatkozó rendelete alapján folyamatba tett összeírása az illetékesek véleménye szerint azoknak egy jelentékeny részét még nem vette nyilvántartásba, valószínűsítve látszik az a feltevésünk, hogy ily módon eddig inkább a már régebbi idő óta az ország területén, illetve a fővárosban élő idegen állampolgárok jutottak lakhatási bizonylathoz.

44. tábla. A letelepült külföldiek a magyarországi tartózkodás tartama és foglalkozási főosztályok szerint.

Foglalkozási főosztályok										Ismeretlen	Összesen
—1	1—5	5—10	10—15	15—20	20—30	30—40	40—				
év óta Magyarországon lakó letelepült külföldiek száma											
a) Abszolút számokban.											
Östermek	—	23	33	27	25	29	12	5	2	156	
Bányászat	—	1	3	—	4	6	3	—	—	17	
Ipar	5	246	879	978	1.465	2.262	1.254	439	22	7.550	
Kereskedelem	1	45	163	191	390	665	356	74	8	1.893	
Ügyvédek, pénz, hitel, biztosítás	—	12	34	37	57	90	55	13	—	298	
Közlekedés	—	5	39	31	54	72	56	16	2	275	
Ipar-forgalom együtt	6	309	1.118	1.237	1.970	3.095	1.724	542	32	10.033	
Polgári és egyházi közszolg. és szab. fogl.	10	322	543	559	404	424	211	55	10	2.538	
Védő	—	—	—	2	—	1	—	—	—	3	
Napszámosok	—	9	41	37	56	86	47	23	1	300	
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	1	278	254	213	277	429	254	159	5	1.870	
Egyéb és ismeretlen	2	124	326	458	440	378	136	31	8	1.903	
Összesen	19	1.065	2.315	2.533	3.172	4.442	2.384	815	58	16.803	
b) Százalékban.											
Östermek	—	14.7	21.2	17.3	16.0	18.6	7.7	3.2	1.3	100.0	
Bányászat	—	5.8	17.7	—	23.5	35.3	17.7	—	—	100.0	
Ipar	0.1	3.3	11.6	12.9	19.4	30.0	16.6	5.8	0.3	100.0	
Kereskedelem	0.1	2.4	8.6	10.1	20.6	35.1	18.8	3.9	0.4	100.0	
Ügyvédek, pénz, hitel, biztosítás	—	4.0	11.4	12.4	19.1	30.2	18.5	4.4	—	100.0	
Közlekedés	—	1.8	14.2	11.3	19.6	26.2	20.4	5.8	0.7	100.0	
Ipar-forgalom együtt	0.1	3.1	11.1	12.3	19.6	30.9	17.2	5.4	0.3	100.0	
Polgári és egyházi közszolg. és szab. fogl.	0.4	12.7	21.4	22.0	15.9	16.7	8.3	2.2	0.4	100.0	
Védő	—	—	—	66.7	—	33.3	—	—	—	100.0	
Napszámosok	—	3.0	13.7	12.3	18.7	28.6	15.7	7.7	0.3	100.0	
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	0.0	14.9	13.6	11.4	14.8	22.9	13.6	8.5	0.3	100.0	
Egyéb és ismeretlen	0.1	6.5	17.1	24.2	23.1	19.9	7.1	1.6	0.4	100.0	
Összesen	0.1	6.4	13.8	15.1	18.9	26.4	14.2	4.8	0.3	100.0	

Foglalkozási főosztályok szerint vizsgálva a letelepült külföldiek magyarországi tartózkodásának tartamát, megállapítható, hogy e népréteg legnagyobb hányada, úgyszólván valamennyi főosztályban 20—30 éve lakik az ország területén. Ezen, a tartózkodás tartama szempontjából kimutatható hasonlatosság mellett mégis lényeges eltolódások láthatók az egyes foglalkozási főosztályokban.

Az őstermeléssel foglalkozó letelepültek, a mellett, hogy a maximális hányad e főosztályban a 5—10 éves időközre esik, inkább a rövidebb idejű itt tartózkodást jelző rovatokat népesítik be, mivel az idesorozható külföldi állampolgárok 53·2%-a 15 évnél kevesebb idő óta él az integer ország területén.

A letelepültek soraiból kikerülő ipari népességnél már az általánosságban említett 20—30-as időköz jelzi a maximumot, e mellett azonban — végig pillantva azok aránysorán — fokozatos növekedést észlelhetünk annak jeléül, hogy főleg az ipari foglalkozások gyakorolnak és gyakoroltak a multban is, természetesen az adott körülményeknek megfelelő mértékben, legnagyobb vonzóerőt a külföldiekre.

A kereskedelmi főosztályba sorozott letelepültek tartózkodási tartam szerinti tagozódása már egészen más képet mutat. A 20—30 éve itt tartózkodók az összes, kereskedelemmel foglalkozó idegeneknek 35·1%-át teszik, vagyis oly hányadot, aminőt a többi foglalkozási főosztályban (eltekinthetve a gyér népességű bányászattól) nem láthatunk. E mellett jelentékeny telítettséget mutatnak ezen rovatról jobbra és balra eső szomszéd rovatok is olyannyira, hogy a 15 évnél kevesebb idő óta itt tartózkodók száma alig haladja meg a csupán 15—20 éve az ország területén lakók számát. Ezen adatokból világosan látható, hogy a fővárosi kereskedelem nem részesül oly egyenletes utánpótlásban a külföldi elemek részéről, mint azt fentebb az iparnál láttuk.

A hitelügy körébe sorozott letelepültek arányszámai — hasonlóan az ipari foglalkozásúakéhoz — az egyes időközök rovataiban viszonylagosnak mondható növekedést jeleznek; a 30—40, valamint a 40 évnél régebben itt tartózkodók azonban jelentékenyebb arányszámot mutatnak.

A közlekedés körében elhelyezkedett idegen állampolgárok arányszámsora már nem mondható kiegyensúlyozottnak, mivel az egyes időközök rovataiban kimutatott külföldiek részesedése arra enged következtetni, hogy az ide tartozó foglalkozások nem minden időben voltak egyaránt keresettek az idegen állampolgárok részéről.

A szabadfoglalkozású letelepültek arányszámsora már az első pillantásra merőben más képet ad, mint aminőt a többi foglalkozási főosztályok rovataiba sorozott idegenek tartózkodása e tekintetben szemléltet. Míg ugyanis a fővárosban élő idegen állampolgároknak zöme a 15 évnél hosszabb magyarországi tartózkodást jelző rovatokat népesíti be, addig a szabadfoglalkozásúaknak 56·5%-a 15 évnél rövidebb idő óta él hazánk területén.

Ha figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy ezen foglalkozási főosztály telítettségét oly foglalkozási ágak idézik elő, melyeknek vagy a fiatal kor az úgyszólván megkívánt előfeltétele (nevelőnk, ápolónk), vagy pedig esetleg egyéb szempontok korlátozzák az azzal foglalkozók itt tartózkodásának tartamát (szerzetesnők): önként adódik a magyarázat a szabadfoglalkozásuk aránysorában megnyilvánuló különbségre.

A különféle foglalkozási ágakban alkalmazott napszamosok 70%-a — a függelékben közzétett részletes táblázat tanúsága szerint — 10—35 éve tartózkodik hazánk területén s fennmaradó hányaduk majdnem egyenletesen oszlik meg az összevont időhatároktól jobbra és balra húzódó rovatokban annak jeléül, hogy e szakképzettség nélküli külföldi elemek mind kisebb arányban keresik megélhetésüket fővárosunkban.

45. tábla. Az iparral foglalkozó letelepült külföldiek a magyarországi tartózkodás tartama szerint.

Foglalkozási főcsoport	évek								Ismeretlen	Összesen
	—1	1—5	5—10	10—15	15—20	20—30	30—40	40—		
év óta Magyarországon lakó letelepült külföldiek száma										
a) Abszolút számokban.										
Vas- és fémipar	1	31	96	164	234	365	216	67	3	1.177
Gépgyártás stb.	—	25	77	108	140	258	169	50	2	829
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar ...	—	11	40	38	87	105	94	26	1	402
Fa- és csontipar	—	10	34	55	97	117	52	24	2	391
Bőr- stb. ipar	—	—	15	21	28	59	30	15	—	168
Fonó- és szövőipar	—	51	170	50	87	92	26	25	1	502
Ruházati ipar	1	40	135	229	293	475	203	54	4	1.434
Papirosipar	—	2	6	12	18	31	13	5	2	89
Élelmezési ipar	2	18	79	74	138	203	119	45	1	679
Vegyészeti ipar	—	5	18	21	42	60	29	7	—	182
Építőipar	—	9	38	17	56	135	106	49	3	413
Sokszorosító és műipar	—	11	25	31	54	83	46	34	—	284
Szálloda- stb. ipar	—	11	54	55	62	82	39	10	1	314
Egyéb iparágak	1	22	92	103	129	197	112	28	2	686
Összesen	5	246	879	978	1.465	2.262	1.254	439	22	7.550
b) Százalékban.										
Vas- és fémipar	0.1	2.6	8.1	13.9	19.9	31.0	18.4	5.7	0.3	100.0
Gépgyártás stb.	—	3.0	9.3	13.0	16.9	31.1	20.4	6.0	0.3	100.0
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar ...	—	2.7	10.0	9.5	21.6	26.1	23.4	6.5	0.2	100.0
Fa- és csontipar	—	2.6	8.7	14.1	24.8	29.9	13.3	6.1	0.5	100.0
Bőr- stb. ipar	—	—	8.9	12.5	16.7	35.1	17.9	8.9	—	100.0
Fonó- és szövőipar	—	10.1	33.9	10.0	17.3	18.3	5.2	5.0	0.2	100.0
Ruházati ipar	0.1	2.8	9.4	16.0	20.4	33.1	14.1	3.8	0.3	100.0
Papirosipar	—	2.3	6.7	13.5	20.2	34.8	14.6	5.6	2.3	100.0
Élelmezési ipar	0.3	2.7	11.6	10.9	20.4	29.9	17.5	6.6	0.1	100.0
Vegyészeti ipar	—	2.8	9.9	11.5	23.1	33.0	15.9	3.8	—	100.0
Építőipar	—	2.2	9.2	4.1	13.5	32.7	25.7	11.9	0.7	100.0
Sokszorosító és műipar	—	3.9	8.8	10.9	19.0	29.2	16.2	12.0	—	100.0
Szálloda- stb. ipar	—	3.5	17.2	17.5	19.8	26.1	12.4	3.2	0.3	100.0
Egyéb iparágak	0.2	3.2	13.4	15.0	18.8	28.7	16.3	4.1	0.3	100.0
Összesen	0.0	3.3	11.6	13.0	19.4	30.0	16.6	5.8	0.3	100.0

A 45. számú táblázat adatai alapján visszatérünk az ipari foglalkozású letelepültek magyarországi tartózkodási tartamának részletesebb vizsgálatára. Ha végigtekintünk az egyes iparcsoporthoz tartozók aránysorain, úgy kétségtelenül megállapítható, hogy a háború óta leginkább a textilipar tárta ki kapuit a külföldiek előtt, amennyiben a fonó- és szövőipari foglalkozású letelepülteknek 44%-a 10 évnél kevesebb idő óta lakója az országnak, annak jeléül, hogy textiliparunknak még mindig szüksége van a külföldi támaszra.

A textiliparon kívül az élelmezési, valamint a szállodaipar is kiemelhetők, mint olyan foglalkozási főcsoportok, melyek az utolsó évtizedben az átlagon felül fogadtak soraikba idegen állampolgárokat.

Bár a háború óta bevándorolt külföldieknek olyarányú részesedése, aminőt a textiliparban láttunk, a többi iparcsoporthoz tartozók korántsem észlelhető, mégis megállapítható, hogy egy-két ipari főcsoporttól eltekintve, az utóbbi tíz év alatti letelepülések iparcsoporthoz tartozók 11—14%-os részesedést jelentenek s kivételt csupán a jelentőségéből egyébként is veszített bőr-, valamint papírosipar képeznek.

A vas- és fémipar, nemkülönben a gépgyártás körében elhelyezkedett külföldi elemek tartózkodási tartam szerinti megoszlása hasonlóan mondható, mivel mindkét iparcsoporthoz tartozók a maximumot jelentő 20—30 éves időközrovatba a letelepülteknek 31%-a esik s e mellett a többi arányszámok sem mutatnak számottevő eltérést.

Ha a külföldiek által leginkább frekvenciát nyújtó iparcsoporthoz tartozók, a ruházati ipart, az előbb említett, szintén népesnek mondható főcsoportokkal egybevetjük, úgy szembevetjük a tartózkodás tartamát jelző arányszámok közötti eltérést. Bár a maximum valamivel nagyobb percenttel (33,1%) itt is a 20—30 éves ittélakást jelző rovatban jelentkezik, de ezen iparcsoporthoz tartozók már inkább az ennél rövidebb idejű magyarországi tartózkodást tanúsító rovatok vannak telítve.

A háborús évek folyamán mindinkább csökkenő, majd egészen jelentéktelenné váló építkezési tevékenység nyomait viseli magán az építő iparcsoporthoz tartozók arányszámsora, amennyiben épen a háborús időszakot jelentő 10—15 éves periódus viszonyzáma még a felét sem teszi a háború utáni öt éves időszak jelzőszámainak. Hasonló tünet észlelhető — bár csekélyebb mértékben — a kő- és agyagipar terén is. Ha meggondoljuk, hogy az ezen iparcsoporthoz tartozók letelepülteknek jelentékeny hányada a téglagyárak munkásaira esik, úgy kézenfekvőnek látszik a kő- és agyagiparra is vonatkoztatni az építőiparra mondottakat.

Azok közül a tulajdonképeni kereskedelemhez tartozó foglalkozási főcsoportok közül, amelyek viszonylag a legtöbb letelepült külföldinek biztosítanak megélhetést, az állatokkal, mezőgazdasági termékekkel való kereskedelem az, amelyet inkább az utolsó két évtized óta ittélakozók idegenek népesítenek be, amennyiben az ezen idő óta az ország területén élő külföldiek az idesorozottaknak közel 63%-át adják. (L. a 46. táblát.)

46. tábla. A kereskedelemmel foglalkozó letelepült külföldiek a magyarországi tartózkodási tartama szerint.

Foglalkozási főcsoport	év óta Magyarországon lakó letelepült külföldiek száma								Összesen
	-1	1-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-40	40- ismeret- len	
a) Abszolút számokban.									
Állatokkal, mezőgazd. term. való kereskedés	—	4	8	11	26	18	9	2	78
Fával, erdei term. stb. való kereskedés ..	—	1	5	3	18	20	17	4	69
Vas- és fémárukereskedés	—	2	4	9	21	31	19	2	88
Agyag- és üvegárukereskedés	—	—	1	—	6	5	1	1	14
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	—	1	4	3	6	16	7	3	40
Fonó-, szövőipari stb. árukkal való keresk.	—	2	10	20	26	55	17	3	134
Élelmezési stb. cikkekkel való kereskedés	—	1	12	16	28	44	27	4	134
Gyógy- és vegyszeti árukkal való keresk.	—	3	5	5	9	14	4	2	42
Könyv- és műkereskedés	—	—	3	1	3	3	2	—	12
Vegyeskereskedési ágak	1	10	29	25	77	149	94	19	3 407
Utcai árusok, kofák és házaló keresk. ..	—	2	20	29	56	101	96	22	1 327
Kereskedelmi segédszemélyzet	—	19	62	69	114	209	63	12	548
Összesen	1	45	163	191	390	665	356	74	8 1.893
b) Százalékban.									
Állatokkal, mezőgazd. term. való kereskedés	—	5.1	10.3	14.1	33.3	23.1	11.5	2.6	— 100.0
Fával, erdei term. stb. való kereskedés	—	1.4	7.3	4.4	26.1	29.0	24.6	5.8	1.4 100.0
Vas- és fémárukereskedés	—	2.3	4.5	10.2	23.9	35.2	21.6	2.3	— 100.0
Agyag- és üvegárukereskedés	—	—	7.1	—	42.9	35.8	7.1	7.1	— 100.0
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	—	2.5	10.0	7.5	15.0	40.0	17.5	7.5	— 100.0
Fonó-, szövőipari stb. árukkal való keresk. .	—	1.5	7.5	14.9	19.4	41.1	12.7	2.2	0.7 100.0
Élelmezési stb. cikkekkel való kereskedés ..	—	0.7	9.0	11.9	20.9	32.8	20.2	3.0	1.5 100.0
Gyógy- és vegyszeti árukkal való keresk. ..	—	7.2	11.9	11.9	21.4	33.3	9.5	4.8	— 100.0
Könyv- és műkereskedés	—	—	25.0	8.3	25.0	25.0	16.7	—	— 100.0
Vegyeskereskedési ágak	0.2	2.5	7.1	6.2	18.9	36.6	23.1	4.7	0.7 100.0
Utcai árusok, kofák és házaló keresk.	—	0.6	6.1	8.9	17.1	30.9	29.4	6.7	0.3 100.0
Kereskedelmi segédszemélyzet	—	3.5	11.3	12.6	20.8	38.1	11.5	2.2	— 100.0
Összesen	0.1	2.4	8.6	10.1	20.6	35.1	18.8	3.9	0.4 100.0

A fával, erdei termékekkel való kereskedelem körébe tartozó letelepültek tartózkodási tartam szerinti megoszlása már merőben más képet mutat, mert ezek zöme (59.4%-a) épen a 20 évnél régebbi ittartózkodást jelző rovatokban van kimutatva.

A fonó- és szövőipari árukkal, valamint az élelmezési cikkekkel való kereskedelem — mint a tulajdonképeni kereskedelemben a letelepültek által leginkább frekvenciált két főcsoport — a háború után közel egyező utánpótlásban részesült a külföldi elemek részéről. A huzamosabb ideje itt lakó letelepültek tartózkodási tartam szerinti megoszlása azonban eltérő a két főcsoportban, mivel a textiliákkal való kereskedelemmel foglalkozó külföldieknek több mint 60%-a csak a háborút megelőző tizenöt esztendő alatt lett az ország lakója, ezzel szemben az élelmezési cikkekkel való kereskedelem, a letelepültek tartózkodási tartamát tekintve, sokkal aránylagosabb megoszlást mutat.

Az utcai árusok, kofák és házaló kereskedők soraiban egészen jelentéktelen a háború alatti, nemkülönben a háború utáni időközök letelepültjeinek aránya. Ennek valószínű magyarázatául elfogadhatjuk, hogy az idetartozó foglalkozási ágak közül az utcai árusítási engedélyeket újabban legtöbbször a hadirokkantak és hadiözvegyek kapják meg s a házaló kereskedelem folytatására az utóbbi években engedélyeket nem igen adnak ki.

47. tábla. A közszolgálatok és szabadfoglalkozások körében dolgozó letelepült külföldiek a magyarországi tartózkodás tartama szerint.

Foglalkozási főcsoport	—1 1—5 5—10 10—15 15—20 20—30 30—40 40—								Ismeret- len	Összesen		
	év óta Magyarországon lakó letelepült külföldiek száma											
a) Abszolút számokban.												
Közigazgatás	—	4	20	24	17	21	9	5	—	100		
Igazságszolgáltatás	—	2	4	2	2	6	2	1	—	19		
Egyházi szolgálat	8	124	85	53	51	92	64	27	2	506		
Tanügy	1	140	315	362	188	128	44	11	4	1.193		
Közegészségügy	1	21	33	51	43	20	12	1	—	182		
Irodalom, művészet	—	9	28	22	30	48	29	6	—	172		
Egyéb értelmiség	—	22	58	45	73	109	51	4	4	366		
Összesen	10	322	543	559	404	424	211	55	10	2.538		
b) Százalékban.												
Közigazgatás	—	4·0	20·0	24·0	17·0	21·0	9·0	5·0	—	100·0		
Igazságszolgáltatás	—	10·5	21·1	10·5	10·5	31·7	10·5	5·2	—	100·0		
Egyházi szolgálat	1·6	24·5	16·8	10·5	10·1	18·2	12·6	5·3	0·4	100·0		
Tanügy	0·1	11·7	26·4	30·4	15·8	10·7	3·7	0·9	0·3	100·0		
Közegészségügy	0·6	11·5	18·1	28·0	23·6	11·0	6·6	0·6	—	100·0		
Irodalom, művészet	—	5·2	16·3	12·8	17·4	27·9	16·9	3·5	—	100·0		
Egyéb értelmiség	—	6·0	15·8	12·3	20·0	29·8	13·9	1·1	1·1	100·0		
Összesen	0·4	12·7	21·4	22·0	15·9	16·7	8·3	2·2	0·4	100·0		

Az úgynevezett szabadfoglalkozások körében elhelyezkedett letelepültek — miként azt már általában fentebb szemléltettük — inkább a rövidebb idejű ittartózkodást jelentő rovatokat népesítik be. Az idesorozható főcsoportok közül a legjelentékenyebbet tekintve megállapíthatjuk, hogy a tanügyi főcsoportban kimutatott külföldiek jelentős hányada, 68·6%-a csupán a csak a háborús, illetve az azt követő években telepedett le az ország területén. Figyelembe véve azon körülményt, hogy ezen főcsoport idegenjeit főként a nevelőnők adják, érthetőnek látszik, hogy e helyütt aránylag kisebbek az évtizedekre menő ittartózkodást jelentő viszonyszámok, mivel a nevelőnők foglalkozásukból kiöregedve vagy pályát változtatnak, vagy pedig visszatérnek származási helyükre.

Az egyházi szolgálathoz tartozó letelepültek soraiban már jelentékeny hányad jut az évtizedekre visszamenő ittartózkodást jelentő rovatokra is annak jeléül, hogy az egyes magyarországi szerzetesrendek külföldről idehelyezett tagjai huzamosabb ideig teljesítik hivatásukat az ország területén.

A főváros közegészségügyének szolgálatában álló külföldi honosok arányszámai csupán a 20 évnél rövidebb idejű ittartózkodást jelentő rovatokban számottevőek. Ha figyelembe vesszük azon körülményt, hogy ezen főcsoportba sorozott letelepültek javarészt a kórházi ápolónők adják, akik tudvalevőleg inkább a fiatalabb nők soraiból kerülnek ki, érthetőnek látszik e főcsoportban az évtizedek óta itt tartózkodó letelepültek rovatainak viszonylag gyérebb telítettsége.

Az irodalommal és művészettel foglalkozók arányszámsora alapján láthatjuk, hogy hazánk kulturális viszonyait az idegenek mindenkor élénk figyelemmel kísérték s csupán — érthetően — a háborús évek percentszáma jelent némi stagnálást.

48. tábla. A letelepült külföldiek magyarországi tartózkodás tartama szerinti megoszlása az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével.

A) Abszolút számokban.

Foglalkozási főosztály													
Magyarországi tartózkodás tartama	Östermelés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügyvédek, pénz, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom együtt	Polgári, egyházi közszolg. és szabad fogl.	Védő	Napszámosok	Nyugdíjasok és vagyonukból élők	Egyéb és ismeretlen	Összesen
a) Önállóak.													
— 1 év óta ...	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	2
1—5 » » ...	9	—	28	16	2	1	47	21	—	—	66	—	143
5—10 » » ...	10	—	74	53	2	—	129	49	—	—	53	2	243
10—15 » » ...	9	—	127	69	5	1	202	51	—	—	37	2	301
15—20 » » ...	12	—	214	163	5	3	385	73	—	—	31	—	501
20—30 » » ...	16	—	342	289	16	12	659	79	—	—	57	7	818
30—40 » » ...	7	—	213	215	13	13	454	39	—	—	35	—	535
40— » » ...	5	—	65	46	5	4	120	7	—	—	37	—	169
Ismeretlen	2	—	4	6	—	—	10	3	—	—	1	—	16
Összesen	70	—	1.067	858	48	34	2.007	323	—	—	317	11	2.728
b) Alkalmazottak.													
— 1 év óta ...	—	—	5	—	—	—	5	9	—	—	—	2	16
1—5 » » ...	14	1	218	29	10	4	262	301	—	9	—	96	682
5—10 » » ...	23	3	805	110	32	39	989	494	—	41	—	288	1.835
10—15 » » ...	18	—	851	122	32	30	1.035	508	2	37	—	447	2.047
15—20 » » ...	13	4	1.251	227	52	51	1.585	331	—	56	—	423	2.408
20—30 » » ...	13	6	1.920	376	74	60	2.436	345	1	86	—	341	3.222
30—40 » » ...	5	3	1.041	141	42	43	1.270	172	—	47	—	124	1.618
40— » » ...	—	—	374	28	8	12	422	48	—	23	—	27	520
Ismeretlen	—	—	18	2	—	2	22	7	—	1	—	5	35
Összesen	86	17	6.483	1.035	250	241	8.026	2.215	3	300	—	1.753	12.383

48. tábla. A letelepült külföldiek megoszlása magyarországi tartózkodás tartama szerint az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével. (Vége.)

B) Százalékban.

Magyarországi tartózkodás tartama	Foglalkozási főosztály												
	Öntermelés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügyvédek és pénz, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom együtt	Polgári, egyházi közszolg. és szabad fogl.	Védőerő	IX. Nap-számok	Nyugdíjasok és vagyonukból élők	Egyéb és ismeretlen	Összesen
a) Önállóak.													
— 1 év óta	—	—	—	0·1	—	—	0·1	0·3	—	—	—	—	0·1
1— 5 « «	12·9	—	2·6	1·9	4·2	2·9	2·3	6·5	—	—	20·8	—	5·2
5—10 « «	14·3	—	6·9	6·2	4·2	—	6·4	15·2	—	—	16·7	18·2	8·9
10—15 « «	12·9	—	11·9	8·0	10·4	2·9	10·1	15·8	—	—	11·7	18·2	11·0
15—20 « «	17·1	—	20·1	19·0	10·4	8·8	19·2	22·6	—	—	9·8	—	18·4
20—30 « «	22·8	—	32·0	33·7	33·3	35·3	32·8	24·4	—	—	18·0	63·6	30·0
30—40 « «	10·0	—	20·0	25·0	27·1	38·3	22·6	12·1	—	—	11·0	—	19·6
40— « «	7·1	—	6·1	5·4	10·4	11·8	6·0	2·2	—	—	11·7	—	6·2
Ismeretlen.....	2·9	—	0·4	0·7	—	—	0·5	0·9	—	—	0·3	—	0·6
Összesen	100·0	—	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	—	—	100·0	100·0	100·0
b) Alkalmazottak.													
— 1 év óta	—	—	0·1	—	—	—	0·1	0·4	—	—	—	0·1	0·1
1— 5 « «	16·2	5·9	3·4	2·8	4·0	1·7	3·3	13·6	—	3·0	—	5·5	5·5
5—10 « «	26·8	17·7	12·4	10·6	12·8	16·2	12·3	22·3	—	13·7	—	16·4	14·8
10—15 « «	21·0	—	13·1	11·8	12·8	12·4	12·9	23·0	66·7	12·3	—	25·5	16·5
15—20 « «	15·1	23·5	19·3	21·9	20·8	21·2	19·7	15·0	—	18·7	—	24·1	19·5
20—30 « «	15·1	35·2	29·6	36·4	29·6	24·9	30·4	15·4	33·3	28·6	—	19·5	26·0
30—40 « «	5·8	17·7	16·0	13·6	16·8	17·8	15·8	7·8	—	15·7	—	7·1	13·1
40— « «	—	—	5·8	2·7	3·2	5·0	5·2	2·2	—	7·7	—	1·5	4·2
Ismeretlen.....	—	—	0·3	0·2	—	0·8	0·3	0·3	—	0·3	—	0·3	0·3
Összesen	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	—	100·0	100·0
c) 100 alkalmazottira esik önálló.													
— 1 év óta	—	—	—	—	—	—	20·0	11·1	—	—	—	—	12·5
1— 5 « «	64·3	—	12·8	55·2	20·0	25·0	17·9	7·0	—	—	—	—	21·0
5—10 « «	43·5	—	9·2	48·2	6·3	—	13·0	9·9	—	—	—	0·7	13·2
10—15 « «	50·0	—	14·9	56·6	15·6	3·3	19·5	10·0	—	—	—	0·4	14·7
15—20 « «	92·3	—	17·1	71·8	9·6	5·9	24·3	22·1	—	—	—	—	20·8
20—30 « «	123·1	—	17·8	76·9	21·6	20·0	27·1	22·9	—	—	—	2·1	25·4
30—40 « «	140·0	—	20·5	152·5	30·9	30·2	35·7	22·7	—	—	—	—	33·1
40— « «	—	—	17·4	164·3	62·5	33·3	28·4	14·6	—	—	—	—	32·5
Ismeretlen.....	—	—	22·2	300·0	—	—	45·5	42·9	—	—	—	—	45·7
Összesen	81·4	—	16·5	82·9	19·2	14·1	25·0	14·6	—	—	—	0·6	22·0

A 48. számú táblázat adatai alapján megállapíthatjuk, hogy a letelepültek soraiból kikerülő önállóak inkább a 20 évnél huzamosabb idejű ittartózkodást jelző rovatokban vannak nagyobb számban kimutatva, míg az alkalmazottaknál főleg a két évtizednél rövidebb ideje itt lakó idegenek arányszámai magasabbak amazokénál. E megállapításból szinte önként adódik az a magyarázat, hogy a letelepültek nagyrésze bevándorlásának idejében nem rendelkezik az önállósuláshoz szükséges tőkével, hanem azt már megletebb korában, hosszú munkásévek után nyeri el.

Az önállóak és alkalmazottak arányát foglalkozási főosztályok szerint vizsgálva feltűnik, hogy az utolsó két évtizedben letelepedési engedélyhez jutott idegenek sorában az őstermelésen kívül csak a kereskedelemben számottevő az önállóaknak az eltartottakhoz viszonyított aránya. Ezen arányszámok a felsőbb időközökben mindinkább emelkednek, úgyhogy a már több mint 30 éve az ország területén lakó 100 kereskedelmi alkalmazottra több mint 150 önálló kereskedő esik. Úgy látszik, hogy a letelepültek közül a kereskedelemmel foglalkozók rendelkeznek leginkább már a beköltözésük idejében kellő anyagi eszközökkel, bár kétségtelen, hogy a kereskedelemben az önállósulás egyébként is könnyebben érthető el, mint általában a többi főosztályokba sorozott foglalkozási ágakban.

Ehhez képest egészen jelentéktelen az önálló iparosoknak az ipari alkalmazottakkal szembeni aránya, mivel az ittartózkodást jelző valamennyi időközrovatban azt látjuk, hogy az önállóak az alkalmazottaknak kb. egyötödét teszik. Ha meggondoljuk, hogy a letelepült ipari népesség jelentékeny hányada részint az ipartelepeken nyer elhelyezést, részint pedig számolunk e foglalkozási körben fellépő önállósulási nehézségekkel, úgy érthetőnek találjuk az arányszámok ilyenképen való alakulását.

Nem sokkal kedvezőbbek az arányszámok az önállóakra nézve a hitelügy, valamint a közlekedés körében sem, bár e két foglalkozási főosztályban a két évtizedes magyarországi tartózkodás utáni időközök mégis több lehetőséget mutatnak az önállósulásra nézve.

A szabadfoglalkozások körében az idesorozott foglalkozások természetéből folyólag általában az önállóaknak az alkalmazottakkal szembeni aránya viszonylag jelentéktelenebbnek mondható. E foglalkozási főcsoport régebbi ittartózkodást jelző rovataiban az önállóak és alkalmazottak relációjából eredő percentszámok fokozatos emelkedést nem mutatnak, amennyiben a 15—20 éves időközben, valamint a következő két évtizedben azonos arányszámokat látunk.

A letelepült külföldiek honossága.

Az előző fejezetek egyikében már foglalkoztunk a fővárosban letelepedett külföldi elemek származási helyével, az alábbiakban szemléltetni kívánjuk, hogy Budapest lakosságának eme rétege mely országokkal és

minő arányban tartotta fenn honossági kapcsolatát. E két kérdés között — mivel mindkettő területiális vonatkozású — bizonyos összefüggés állapítható meg, végeredményben azonban egyik is, másik is teljesen más és más fogalmakat fed. Hisz láthatjuk a letelepültek születési helyének vizsgálatánál, hogy azoknak mily nagy hányada pillantotta meg először a napvilágot az integer Magyarország területén — bár ebben tagadhatatlanul nagy szerep jutott az ország feldarabolásának — és ezzel szemben hány és hány honfitársunk bölcsője ringott túl az országhatárokon, kik azután saját magukon tapasztalhatták a magyar faj felszívó erejét!

Mielőtt a letelepültek honosságának részletes vizsgálatát megkezdenők, a mondottak után célszerűnek látszik, hogy e népréteg honossági és származási adatait egybeveessük.

49. tábla. Letelepült külföldiek születési hely és honosság szerint.

Születési hely	Oszták	Csehszlovák	Jugoszláv	Román	Német	Orosz	Lengyel	Francia	Angol	Svájc	Olasz	Bulgár	Török	Egyéb	Összesen
honosságú letelepültek															
a) Abszolút számban															
Nagy-Magyarország ..	560	3.936	627	1.933	83	33	1.058	11	10	67	75	8	21	35	8.457
Külföld	1.425	2.043	412	165	786	271	2.479	111	83	98	155	177	39	102	8.346
Összesen ..	1.985	5.979	1.039	2.098	869	304	3.537	122	93	165	230	185	60	137	16.803
b) Százalékokban															
Nagy-Magyarország ..	28.2	65.8	60.3	92.2	9.6	10.9	29.9	9.2	10.8	40.6	32.6	4.3	35.0	25.6	50.3
Külföld	71.8	34.2	39.7	7.8	90.4	89.1	70.1	90.8	89.2	59.4	67.4	95.7	65.0	74.4	49.7
Összesen ..	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Hogy a magyarbirodalmi és a külföldi születésű letelepültek aránya végeredményben közel egyező részesedést mutat, annak kétségtelen magyarázata abban keresendő, hogy az úgynevezett utódállamokkal honossági kapcsolatát fenntartó letelepülteknek jelentékeny hányada Nagy-Magyarország területén született. Ezen államok közül is első helyen említendő Románia, mivel a vele állampolgársági kapcsolatban levő letelepülteknek 92.2%-a született a Magyarbirodalom területén. Már jóval kisebb, de még mindig kiemelkedő arányszámot mutatnak a csehszlovák és az S. H. S. állam azon alattvalói (65.8%), illetve 60.3%), akiknek szülőhelye a trianoni béke következtében vált el hazánk területéről. Az utódállamok közül csupán Ausztria az, amely az oda honos letelepültek javarészeinek (mint ezt majd alább látni fogjuk) egyúttal születési helye is, s e mellett az osztrák honosságú letelepülteknek már csak 28.2%-át anyakönyvezték az integer ország valamelyik községében.

A nagymagyarországi születésű lengyelhonos letelepültek 30%-os aránya már nem írható a területi veszteségek számlájára és inkább magyarázható az innen származó néprétegnek hazánkkal és különösen annak fővárosá-

val szemben táplált előszeretetével, mely a letelepedések származási hely szerinti megoszlását feltüntető adatokból minden időben megnyilvánul.

Nagyobb arányú részesedést jeleznek még a Nagy-Magyarország területén született letelepültek a svájci (40·6%), török (35·0%) és az olasz (32·6%) honosságúak rovatában, annak jeléül, hogy ezen államokkal vonatkozásban levő külföldiek javarészeének már a szülői keresték egzisztenciájukat magyarországi munkaadóknál, de fenntartván szülőhazájukkal honossági kapcsolatukat, gyermekeik is idegen állampolgárokként tartatnak nyilván.

Az idegen honosok születési helyének vizsgálatát a nagymagyarországi és külföldi születésűek megkülönböztetése mellett célszerűnek látszik részletesebben folytatni. (L. az 50. táblát.)

Az utódállamokkal honossági kapcsolatban álló csonkamagyarországi születésű letelepültek közül kiemelkedő az osztrák állampolgárok aránya, amennyiben ezek közül 65·5% született az ország jelenlegi területén. Ezzel szemben az úgynevezett burgenlandi születésű osztrák honosok csupán 20%-os részesedést jeleznek. Ha figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy a háborút megelőző években a legtöbb letelepülőt a közeli Ausztria szolgáltatta, továbbá, hogy hazánk földarabolása következtében az utódállamok közül ehhez csatoltatott a viszonylag legkisebb terület, végül, hogy a világháború nem kisebb mértékben csonkította meg a monarchia ezen államát is: a fenti arányszámok ilyképen való alakulását érthetőnek találjuk.

Lényegesen kisebb az ország jelenlegi területén születettek részesedése a csehszlovák honos letelepültek rovatában (28·9%), ahol az elcsatolt felvidékről a fővárosba származottak 67·4%-os arányszámmal szerepelnek. A Magyarbirodalom területén született és az S. H. S. állammal honossági kapcsolatban álló letelepülteknek nem egészen 20%-a, míg az ugyanezen területen született, de román honos külföldi elemeknek már csak 9·4%-a pillantotta meg a napvilágot az ország jelenlegi területén.

A Nagy-Magyarország területén született és az utódállamokkal honossági kapcsolatban álló letelepültek arányszámainak ilyenén való alakulásának hatóokai mélyen visszanyúlnak még a háború előtti évekbe. Hisz tudjuk jól, hogy a jelenleg idegen impérium alatt álló területrészek közül főleg a felvidék adta a bevándoroltak legnagyobb hányadát, míg az erdélyiek távolmaradása következtében ezen országrész mindenkor alig növelte az idegen-születésűek arányát.

Az integer ország határain belül született lengyelhonos letelepültek 90·8%-a Csonka-Magyarországon pillantotta meg először a napvilágot. E viszonyszám mellett — mely legnagyobb a jelenlegi ország területén született külföldi honosok rovatában — csupán a Cseh-Szlovákiának ítélt országrész lengyelhonos szülöttei említhetők meg (6·1%).

50. tábla. Nagy-Magyarországi születésű idegen honos letelepült külföldiek születési hely és honosság szerint.

Születési hely	H o n o s s á g														
	Osztrák	Cseh-szlovák	Jugoszláv	Román	Német	Orosz	Lengyel	Francia	Angol	Svájci	Olasz	Bulgár	Török	Egyéb	Összesen
a) Abszolút számokban.															
Csonka-Magyarország	367	1.136	124	182	58	28	961	9	9	59	52	3	18	22	3.038
Magyarország:															
Ausztriának	112	8	1	3	1	—	3	—	—	—	2	—	—	—	130
Cseh-Szlovákiának	45	2.651	23	50	11	3	64	1	—	1	6	2	—	6	2.963
Jugoszláviának	13	36	454	29	6	2	11	1	—	3	6	—	2	1	564
Romániának	23	105	25	1.669	7	—	19	—	1	4	9	3	1	6	1.872
elvesztett területei együtt	193	2.800	503	1.751	25	5	97	2	1	8	23	5	3	13	5.429
Nagy-Magyarország összesen	560	3.936	627	1.933	83	33	1.058	11	10	67	75	8	21	35	8.457
b) Százalékokban.															
Csonka-Magyarország	65.5	28.9	19.8	9.4	69.9	84.8	90.8	81.8	90.0	88.1	69.3	37.5	85.7	62.9	35.8
Magyarország:															
Ausztriának	20.0	0.1	0.1	0.2	1.2	—	0.3	—	—	—	2.7	—	—	—	1.5
Cseh-Szlovákiának	8.1	67.4	3.7	2.6	13.3	9.1	6.1	9.1	—	1.5	8.0	25.0	—	17.1	33.9
Jugoszláviának	2.3	0.9	72.4	1.5	7.2	6.1	1.0	9.1	—	4.5	8.0	—	9.5	2.9	6.7
Romániának	4.1	2.7	4.0	86.3	8.4	—	1.8	—	10.0	5.9	12.0	37.5	4.8	17.1	22.1
elvesztett területei együtt	34.5	71.1	80.2	90.6	30.1	15.2	9.2	18.2	10.0	11.9	30.7	62.5	14.3	37.1	64.2
Nagy-Magyarország összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
c) Az idegen honosok százalékában.															
Csonka-Magyarország	18.5	19.0	11.9	8.7	6.7	9.2	27.2	7.4	9.7	35.8	22.6	1.6	30.0	16.1	18.0
Magyarország:															
Ausztriának	5.6	0.1	0.1	0.2	0.1	—	0.1	—	—	—	0.9	—	—	—	0.8
Cseh-Szlovákiának	2.3	44.3	2.2	2.4	1.3	1.0	1.8	0.8	—	0.6	2.6	1.1	—	4.4	17.0
Jugoszláviának	0.7	0.6	43.7	1.4	0.7	0.7	0.3	0.8	—	1.8	2.6	—	3.3	0.7	3.4
Romániának	1.1	1.8	2.4	79.5	0.8	—	0.5	—	1.1	2.4	3.9	1.6	1.7	4.4	11.1
elvesztett területei együtt	9.7	46.8	48.4	83.5	2.9	1.7	2.7	1.6	1.1	4.8	10.0	2.7	5.0	9.5	32.3
Nagy-Magyarország összesen	28.2	65.8	60.3	92.2	9.6	10.9	29.9	9.0	10.8	40.6	32.6	4.3	35.0	25.6	50.3

51. tábla. Külföldi születésű idegen honosok születési hely és honosság szerint.

Születési hely	H o n o s s á g													Összesen	
	Osztrák	Csehszlovák	Jugoszláv	Román	Német	Orosz	Lengyel	Francia	Angol	Svájci	Olasz	Bulgár	Török		Egyéb
a) Abszolút számokban.															
Ausztria	1.328	327	21	13	26	—	19	2	4	3	7	1	2	8	1.761
Németbirodalom	22	55	—	1	702	1	34	2	—	5	—	—	—	3	825
Cseh-Szlovákia	41	1.528	3	1	18	—	30	1	—	2	1	2	1	—	1.628
Olaszország	4	—	3	—	4	4	—	—	1	2	140	1	—	5	169
Franciaország	—	3	—	—	4	—	1	102	5	5	—	—	—	2	122
Nagy-Britannia	—	—	—	—	—	—	1	—	68	—	—	—	—	2	71
Svájc	2	2	—	—	6	—	4	2	—	77	1	—	—	—	94
Oroszország	3	8	—	—	1	200	11	—	1	1	1	5	—	7	238
Lengyelország	13	76	—	6	13	15	2.361	—	—	—	—	2	1	4	2.491
Románia	5	19	3	141	—	7	2	—	—	1	—	—	—	1	179
Jugoszlávia	5	17	379	1	1	—	2	—	—	—	2	12	4	3	426
Bulgária	—	1	2	—	—	2	2	—	—	—	151	—	—	—	158
Törökország	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	1	1	25	7	37
Egyéb Európa	1	—	—	1	8	37	6	—	—	—	1	1	1	41	97
Együtt	1.424	2.041	412	164	783	266	2.474	110	79	98	154	176	34	88	8.296
Egyéb világrészek ..	1	2	—	1	3	5	5	1	4	2	1	1	5	19	50
Összesen ..	1.425	2.043	412	165	786	271	2.479	111	83	98	155	177	39	102	8.346
b) Százalékban.															
Ausztria	93.2	16.0	5.1	7.9	3.3	—	0.8	1.8	4.8	3.1	4.6	0.6	5.1	7.8	21.1
Németbirodalom	1.5	2.7	—	0.6	89.3	0.4	1.4	1.8	—	5.1	—	—	—	2.9	9.9
Cseh-Szlovákia	2.8	74.8	0.7	0.6	2.3	—	1.2	0.9	—	2.0	0.6	1.1	2.6	—	19.5
Olaszország	0.3	0.3	0.7	—	0.5	1.5	—	—	1.2	2.0	90.4	0.6	—	4.9	2.0
Franciaország	—	0.2	—	—	0.5	—	0.0	91.9	6.1	5.2	—	—	—	2.0	1.5
Nagy-Britannia	—	—	—	—	—	—	0.0	—	81.9	—	—	—	—	2.0	0.9
Svájc	0.1	0.1	—	—	0.8	—	0.2	1.8	—	78.6	0.6	—	—	—	1.1
Oroszország	0.2	0.4	—	—	0.1	73.8	0.4	—	1.2	1.0	0.6	2.8	—	6.9	2.9
Lengyelország	0.9	3.7	—	3.6	1.7	5.5	95.3	—	—	—	—	—	—	3.9	29.8
Románia	0.4	0.9	0.7	85.5	—	2.6	0.1	—	—	1.0	—	—	—	1.0	2.1
Jugoszlávia	0.4	0.8	92.0	0.6	0.1	—	0.1	—	—	—	1.4	6.7	10.2	2.9	5.1
Bulgária	—	0.0	0.5	—	—	0.7	0.1	—	—	—	—	85.3	—	—	1.9
Törökország	—	—	0.3	—	—	—	0.0	0.9	—	—	0.6	0.6	64.1	6.9	0.4
Egyéb Európa	0.1	—	—	0.6	1.0	13.7	0.2	—	—	—	0.6	0.6	2.6	40.2	1.2
Együtt	98.9	99.9	100.0	98.4	99.8	98.2	98.8	99.1	95.2	98.0	99.4	99.4	87.2	81.4	98.4
Egyéb világrészek ..	0.1	0.1	—	0.6	0.4	1.8	0.2	0.9	4.8	2.0	0.6	0.6	12.8	18.6	0.6
Összesen ..	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
c) Az idegen honosok százalékában.															
Ausztria	66.9	5.5	2.0	0.7	3.0	—	0.5	1.6	4.3	1.8	3.1	0.5	3.3	5.8	10.5
Németbirodalom	1.1	0.9	—	0.0	80.8	0.3	1.0	1.6	—	3.0	—	—	—	2.2	4.9
Cseh-Szlovákia	2.1	25.5	0.3	0.0	2.0	—	0.8	0.8	—	1.2	0.4	1.1	1.7	—	9.7
Olaszország	0.2	0.1	0.3	—	0.5	1.3	—	—	1.1	1.2	61.0	0.5	—	3.7	1.0
Franciaország	—	0.0	—	—	0.5	—	0.0	83.8	5.3	3.0	—	—	—	1.5	0.7
Nagy-Britannia	—	—	—	—	—	—	0.0	—	73.1	—	—	—	—	1.5	0.4
Svájc	0.1	0.0	—	—	0.7	—	0.1	1.6	—	46.8	0.4	—	—	—	0.6
Oroszország	0.1	0.2	—	—	0.1	65.8	0.3	—	1.1	0.6	0.4	2.7	—	5.1	1.4
Lengyelország	0.7	1.4	—	0.3	1.5	4.9	66.8	—	—	—	—	1.1	1.7	2.9	14.8
Románia	0.3	0.3	0.3	6.8	—	2.3	0.1	—	—	0.6	—	—	—	0.7	1.1
Jugoszlávia	0.3	0.3	36.5	0.0	0.1	—	0.1	—	—	—	0.9	6.5	6.7	2.2	2.5
Bulgária	—	0.0	0.2	—	—	0.7	0.1	—	—	—	81.8	—	—	—	1.0
Törökország	—	—	0.1	—	—	—	0.0	0.8	—	—	0.4	0.5	41.6	5.1	0.2
Egyéb Európa	0.0	—	—	0.0	0.9	12.2	0.2	—	—	—	0.4	0.5	1.7	29.9	0.6
Együtt	71.8	34.2	39.7	7.8	90.1	87.5	70.0	90.2	84.9	58.2	67.0	95.2	58.7	60.6	48.4
Egyéb világrészek ..	0.0	0.0	—	0.0	0.3	1.6	0.1	0.8	4.3	1.2	0.4	0.5	8.3	13.8	0.3
Összesen ..	71.8	34.2	39.7	7.8	90.4	89.1	70.1	91.0	89.2	59.4	67.4	95.7	65.0	74.4	49.7

A nagyobb számú letelepültet adó államok rovatait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a Nagy-Magyarország területén született német és olasz állampolgárok túlnyomó többsége bár a csonkaország valamelyik községét vallja szülőhelyének, mégis mind a két nemzethez tartozó külföldiek rovataiban az elvesztett területeken születettek aránya is említésre méltó (30·1%, illetve 30·7%).

Az 51. számú táblázat adatai alapján megállapíthatjuk, hogy a tulajdonképeni külföldi születésű letelepültek túlnyomó többségének származási helye megegyezik honosságuk országával. Ezen általánosságban tett megállapítás mellett mégis szembetűnő különbségek nyilvánulnak meg az egyes államokkal honossági kapcsolatban levő külföldiek származási helyét illetőleg. E tekintetben a külföldi országokat két csoportra oszthatjuk és ilyen módon megkülönböztethetünk oly államokat, ahonnan érkező letelepültek 90—95%-ánál a honosság és születési hely kérdése megegyezik; ide sorozható: Lengyelország, Ausztria, Németbirodalom, Jugoszlávia, Franciaország és Olaszország és olyan országokat, amelyeknek állampolgársági kötelékébe tartozó letelepülteknek csak 74—85%-a nevezte meg ugyanazon államot egyszersmind szülőföldje gyanánt is és pedig: Cseh-Szlovákia, Oroszország, Bulgária és Svájc.

Az 52. számú táblázat a letelepültek honossági kérdését már a születési hely figyelmen kívül hagyásával szemlélteti. Ha végigpillantunk az egyes foglalkozási főosztályokba sorozott letelepültek aránysorain, úgy nem kerülheti el figyelmünket az a körülmény, hogy az őstermeléssel és a kereskedelemmel foglalkozó külföldi elemek kivételével (nem tekintve a főváros lakossága e rétegének szempontjából egészen jelentéktelen bányászat és véderő főosztályokat) mindenütt dominál a csehszlovák állampolgárok részesedése. A kereskedelmi foglalkozásokban a Lengyelországgal honossági kapcsolatban álló letelepülteké az elsőség, míg a viszonylag gyér telítettségű őstermelés rovataiban az egyébként csekély számú bulgárok arányszáma emelkedik ki.

Az őstermeléssel foglalkozó külföldiek közül a bulgárok 44·2%-os részesedése mellett megemlítendő még a csehszlovák honosok 28·2%-os aránya azzal a megkülönböztetéssel, hogy míg az előbbieket kivétel nélkül kertészettel foglalkoznak, addig az ország északi szomszédságából való letelepülteknek jórésze földbirtokos, akik vagyonuk megmentése végett, nyilván kényszerűségből vették föl a csehszlovák állampolgárságot.

Ha az iparral foglalkozó idegenek honosság szerinti tagozódását szemléljük, úgy a csehszlovák állampolgárok szupremenciája mellett (37·1%) számottevőnek mondhatjuk a jelenleg Lengyelországgal honossági kapcsolatban álló települtek arányát (24·0%). Ezen adatokból láthatjuk, hogy a fővárosban munkát vállaló külföldi iparosság származási hely szerinti kérdése, a háború előtti állapotot tekintve, lényegében nem változott, csupán az egyes államok között Trianon nyomán bekövetkezett területi eltolódások

idézték elő a letelepültek állampolgárság szerinti megoszlásában megnyilvánuló különbségeket. Hisz attól eltekintve, hogy a Cseh-Szlovákiának jutott felvidék lakossága szívesen kereste boldogulását a fővárosban, az 1910. évi népszámlálás több mint tizenkétezer cseh-, morvaországi és sziléziai születésű egyént talált Budapesten s galíciai származását pedig majd ugyanennyit.

Kimagasló a lengyel honosok túlsúlya a kereskedelmi foglalkozások körében, olyannyira, hogy 44·8%-os arányszámuk csaknem a felét teszi az ezen foglalkozási főosztályba sorozott letelepülteknek. A kereskedelemmel foglalkozó csehszlovák állampolgárok 21·5%-os viszonzyszámukkal még a felét sem teszik az előbb említetteknek, míg a harmadik helyen álló román alattvalók az összes idesorozott letelepülteknek csupán közel 10%-át jelentik.

A hitelügyi főosztályban a csehszlovák honosok 33·9%-os aránya mellett ismét számottevő a lengyel állampolgárok részesedése (25·8%), azzal a különbséggel, hogy míg az utóbbiak zöme inkább az ügynöki, addig a csehszlovák államiak a fővárosban elhelyezkedésre találó és ezen főosztályba sorozható polgárai inkább a pénzintézetek szolgálatában állanak.

A letelepültek számaránya tekintetében népesnek nem mondható közlekedési főosztályban az utódállamokkal honossági kapcsolatban levő idegenek mellett számottevőnek mondható a lengyel állampolgárok részvétele. Az ide tartozó foglalkozások részletes vizsgálata azonban arról tájékoztat bennünket, hogy az utódállamok honosai főleg mint soffőrök és mint a hajózási vállalatok alkalmazottai keresik kenyerüket, a lengyelországiak pedig inkább a bérkocsi-, illetve autotaxitulaíjdonosok rovatában szerepelnek.

A szabadfoglalkozások körében elhelyezkedett letelepültek — a csehszlovákok 31·3%-os aránya mellett — honosság szerinti megoszlása még a legkiegyensúlyozottabb képet mutatja, mivel az utódállamokon kívül elég jelentékeny hányad jut a nyugati kultúrállamok polgárainak rovataira.

Kiemelkedő a csehszlovák honosságú letelepültek számaránya a különféle napszamosok foglalkozási főosztályában (44·4%), ahol ezenkívül nagyobb számban a román, illetve lengyel állampolgárok szerepelnek közel egyező viszonzyszámokkal. Valószínűleg helyes nyomon járunk, ha a háború előtti bevándorlási viszonyokra gondolva, ezen lakhatási engedélyt nyert idegeneket Trianon következtében elvesztett felvidéki és erdélyi testvéreinknek véljük.

Mielőtt vizsgálódásainkat folytatnók, az 53. számú táblázatban honosság szerint részletezzük azon letelepülteket, akiket számuk viszonylagos jelentéktelensége miatt az »egyéb« rovatban összefoglalva mutattunk ki.

E részletezés alapján láthatjuk, hogy nem csupán Európa úgyszólván valamennyi állama, hanem még egy-két tengerentúli állam is képviselve van fővárosunk kereső népességében. Igaz ugyan, hogy parányi hányad ez ahhoz a sok-sok ezer hazánkfia számához viszonyítva, akiket messze idegenbe üzött az ország háború szülte mostoha gazdasági helyzete vagy még előbb a boldogulás és a vagyonszerzés reménye.

52. tábla. A letelepült külföldiek honosság és foglalkozási főosztályok szerint.

Foglalkozási főosztály	H o n o s s á g													Egyéb	Összesen
	Ukránok	Csehszlovákok	Jugoszlávok	Románok	Németek	Oroszok	Lengyelok	Franciaok	Angolok	Svédok	Olaszok	Bulgárok	Törökök		
a) Abszolút számokban.															
Őstermelés	7	44	9	11	6	2	4	—	1	1	—	69	—	2	156
Bányászat	1	2	—	1	4	1	7	—	1	—	—	—	—	—	1
Ipar	785	2.803	454	959	329	173	1.815	14	11	50	99	10	19	29	7.550
Kereskedelem	104	407	88	174	48	41	849	6	6	12	16	96	22	24	1.893
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	27	101	13	24	21	4	77	1	3	9	7	—	2	9	298
Közlekedés	35	98	26	38	11	3	40	—	—	2	16	1	2	2	275
Ipar-forgalom	952	3.411	581	1.196	413	222	2.788	22	21	73	138	107	45	64	10.033
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.	511	794	147	222	343	20	220	86	57	55	45	—	4	34	2.538
Védőőr	—	12	133	21	58	—	13	57	—	—	3	2	—	—	300
Napszámosok	255	685	126	241	76	18	336	9	9	31	34	5	11	34	1.870
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	248	912	154	370	30	29	131	5	4	5	10	2	—	3	1.903
Egyéb és ismeretlen foglalk.	1.985	5.979	1.039	2.098	869	304	3.537	122	93	165	230	185	60	137	16.803
Összesen															
b) Százalékokban.															
Őstermelés	4·5	28·2	5·8	7·1	3·8	1·3	2·6	—	0·6	0·6	—	44·2	—	1·3	100·0
Bányászat	5·9	11·8	—	5·9	23·5	5·9	41·1	—	5·9	—	—	—	—	—	100·0
Ipar	10·4	37·1	6·0	12·7	4·4	2·3	24·0	0·2	0·2	0·7	1·3	0·1	0·2	0·4	100·0
Kereskedelem	5·5	21·5	4·7	9·2	2·5	2·2	44·8	0·3	0·3	0·6	0·8	5·1	1·2	1·3	100·0
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	9·1	33·9	4·4	8·1	7·1	1·3	25·8	0·3	1·0	3·0	2·3	0·7	0·7	3·0	100·0
Közlekedés	12·7	35·6	9·5	13·8	4·0	1·1	14·6	0·4	—	0·7	5·8	0·4	0·7	0·7	100·0
Ipar-forgalom	9·5	34·0	5·8	11·9	4·1	2·2	27·8	0·2	0·2	0·7	1·4	1·1	0·5	0·6	100·0
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.	20·1	31·3	5·8	8·7	13·5	0·8	8·7	3·4	2·2	2·2	1·8	—	0·2	1·3	100·0
Védőőr	—	—	33·3	—	—	—	33·3	—	33·3	—	—	—	—	—	100·0
Napszámosok	4·0	44·4	7·0	19·3	0·3	4·3	19·0	—	—	—	1·0	0·7	—	—	100·0
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	13·6	36·6	6·7	12·9	4·1	1·0	18·0	0·5	0·5	1·7	1·8	0·2	0·6	1·8	100·0
Egyéb és ismeretlen foglalk.	13·0	47·9	8·1	19·4	1·6	1·5	6·9	0·3	0·2	0·3	0·5	0·1	0·2	0·2	100·0
Összesen	11·8	35·6	6·2	12·5	5·2	1·8	21·1	0·7	0·5	1·0	1·4	1·1	0·3	0·8	100·0

53. tábla. Az »Egyéb« honosságú letelepült külföldiek további részletezése.

Foglalkozási főosztály	H o n o s s á g																			Összesen
	Albán	Belga	Danzigi	Észt	Finn	Görög	Holland	Lett	Litván	Norvég	Örmény	Spanyol	Svéd	Ukrán	Kínai	Perzsa	Egyiptomi	Egyesült- Államokbeli	Nicaraguai	
Östermeles	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2
Bányászat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ipar	—	2	—	—	—	1	4	—	1	—	2	—	—	9	—	2	1	7	—	29
Kereskedelem	—	—	—	1	1	4	—	1	—	—	3	—	—	5	2	3	—	3	1	24
Ügyvrők, pénz, hitel, biztosítás	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	4	—	9
Közlekedés	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
Ipar-forgalom együtt	—	2	—	1	1	5	7	1	1	—	5	—	—	17	2	5	1	15	1	64
Polg. és egyh. közszolg. és szab. foglalkozású	1	12	1	—	1	1	8	—	—	3	—	2	—	4	—	—	—	1	—	34
Védérő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Napszámosok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	—	3	—	1	—	7	1	2	—	—	—	—	1	3	—	—	—	16	—	34
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Összesen	1	17	1	3	2	13	17	3	1	3	6	2	1	24	2	6	1	33	1	137
A letelepült külföldiek százalékában ..	0-01	0-10	0-01	0-02	0-01	0-08	0-10	0-02	0-01	0-02	0-03	0-01	0-01	0-14	0-01	0-03	0-01	0-19	0-01	0-82

54. tábla. Az iparral foglalkozó letelepült külföldiek honosság szerint.

Foglalkozási főcsoport	H o n o s s á g														Összesen
	Osztrák	Csehszlovák	Jugoszláv	Román	Német	Orosz	Lengyel	Francia	Angol	Svájc	Olasz	Bulgár	Török	Egyéb	
Vas- és fémipar	143	501	83	170	52	11	191	2	—	4	15	1	1	3	1.177
Gépgyártás stb.	113	288	54	84	58	19	182	1	7	11	8	2	1	1	829
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar	10	75	16	17	7	14	242	—	—	—	21	—	—	—	402
Fa- és csontipar	25	148	38	76	9	14	74	—	1	—	6	—	—	—	391
Bőr- stb. ipar	15	44	12	17	10	17	51	—	—	—	1	—	—	1	168
Fonó- és szövőipar	58	213	14	28	79	4	90	7	1	1	1	1	6	—	502
Ruházati ipar	134	491	77	223	25	48	405	4	—	4	10	6	3	4	1.434
Papírosipar	17	34	5	13	5	1	12	—	—	—	—	—	1	1	89
Élelmészeti ipar	59	270	42	53	25	7	195	—	—	14	4	1	4	5	679
Vegyészeti ipar	16	57	9	13	10	6	69	—	—	1	—	—	—	1	182
Építőipar	37	174	28	66	11	4	68	—	—	5	18	—	—	2	413
Sokszorosító- és műipar	58	117	13	29	20	4	34	—	—	1	6	—	—	2	284
Szálloda- stb. ipar	65	92	29	59	3	6	43	—	1	4	6	—	1	5	314
Egyéb iparágak	35	299	34	111	15	18	159	—	1	5	3	—	2	4	686
Összesen	785	2.803	454	959	329	173	1.815	14	11	50	99	10	19	29	7.550
a) Abszolút számokban.															
Vas- és fémipar	12-1	42-6	7-1	14-4	4-4	0-9	16-2	0-2	—	0-3	1-3	0-1	0-1	0-3	100-0
Gépgyártás stb.	13-6	34-8	6-5	10-1	7-0	2-3	22-0	0-1	0-9	1-3	1-0	0-2	0-1	0-1	100-0
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar	2-5	18-7	4-0	4-2	1-7	3-5	60-2	—	—	—	5-2	—	—	—	100-0
Fa- és csontipar	6-4	37-9	9-7	19-4	2-3	3-6	18-9	—	0-3	—	1-5	—	—	—	100-0
Bőr- stb. ipar	8-9	26-2	7-1	10-1	6-0	10-1	30-4	—	—	—	0-6	—	—	0-6	100-0
Fonó- és szövőipar	11-6	42-4	2-8	5-6	15-7	0-8	17-9	1-4	0-2	0-2	0-2	—	1-2	—	100-0
Ruházati ipar	9-4	34-2	5-4	15-6	1-7	3-3	28-2	0-3	—	0-3	0-7	0-4	0-2	0-3	100-0
Papírosipar	19-1	38-2	5-6	14-7	5-6	1-1	13-5	—	—	—	—	—	1-1	1-1	100-0
Élelmészeti ipar	8-7	39-8	6-2	7-8	3-7	1-0	28-7	—	—	2-1	0-6	0-1	0-6	0-7	100-0
Vegyészeti ipar	8-8	31-3	5-0	7-2	5-5	3-3	37-9	—	—	0-5	—	—	—	0-5	100-0
Építőipar	8-9	42-1	6-8	16-0	2-7	1-0	16-5	—	—	1-2	4-3	—	—	0-5	100-0
Sokszorosító- és műipar	20-4	41-2	4-6	10-2	7-1	1-4	12-0	—	—	0-4	2-0	—	—	0-7	100-0
Szálloda- stb. ipar	20-7	29-3	9-2	18-8	1-0	1-9	13-7	—	0-3	1-3	1-9	—	0-3	1-6	100-0
Egyéb iparágak	5-1	43-6	5-0	16-2	2-2	2-6	23-2	—	0-1	0-7	0-4	—	0-3	0-6	100-0
Összesen	10-4	37-1	6-0	12-7	4-4	2-3	24-0	0-2	0-2	0-7	1-3	0-1	0-2	0-4	100-0
b) Százalékokban.															

Mint már fentebb említettük — s amit az 54. számú táblázat adatai is alátámasztanak — az iparral foglalkozó letelepültek soraiban általában a csehszlovák honosok dominálnak és csupán három iparcsoportban említhetők elsőül a lengyel honosok: a kő- és agyag-, a bőr- és a vegyészeti iparban.

A legnépesebb iparágban, a ruházati iparban kevésbé domborodik ki a csehszlovák honosok fölénye, mivel 34·2%-os arányuk nem igen múlja felül az utóbb említett lengyelek viszonyszámát (28·2%). Jóval kisebb már a román és az osztrák honosok jelentősége az előbbieknél. Ellenben a letelepültek által leginkább frekventált iparcsoportok sorában a második legjelentékenyebb kategória, a vas- és fémipar oly hányadát tünteti fel a csehszlovák állampolgároknak (42·6%), hogy a sorrendben utána következő lengyel, román és osztrák honosok arányszámai külön-külön amazokénak csupán kb. egyharmadát teszik. A gépgyártásban már veszt jelentőségéből a csehszlovák honosok részesedése (34·8%), mivel a mellett, hogy ezen iparcsoportban a Lengyelországgal honossági kapcsolatban levő letelepültek is kiemelkedő arányszámot mutatnak (22·0%), a többi utódállamok mellett a német állampolgárok részvétele is említésre méltó.

A textiliparban elhelyezkedett külföldi honosok százalékos részesedése alapján megállapítható, hogy a csehszlovákok kiemelkedő túlsúlya mellett (42·4%) a lengyel honosok viszonyszámától (17·9%) alig maradnak el a német állampolgárok (15·7%), akik ily arányszámot más iparcsoportokban még megközelítőleg sem tudnak felmutatni.

A csehszlovák honosságú iparúzó letelepültek supremenciája a már említett vas- és fém-, továbbá textiliparcsoportokon kívül — mondhatnók azonos méretek között — megnyilvánul az építő- (42·1%), valamint a nyomdaiparban (41·2%) is. Ezen iparcsoportok közül az elsőül említettben a lengyel és román honosok jeleznek még közel egyező arányban jelentékenyebb részesedést (16·5, illetve 16·0%), az utóbbiban pedig a szomszéd Ausztriának fővárosunkba származott fiai visznek még a csehszlovákok mellett vezetőszerepet (20·4%-os arányszámmal). Legarányosabb megoszlást mutat a szállodaipar által foglalkoztatott letelepültek aránysora, ahol a lengyel honosok viszonylag csekély részesedése mellett az utódállamokkal honossági kapcsolatban állók rovatai egyaránt telítettek.

Mint már fentebb említettük, a kereskedelemmel foglalkozó letelepültek soraiban a lengyel honosok fölénye általánosnak mondható. Különösen négy főcsoportban domborodik ki e nemzetség szupremenciája a többi államokkal honossági kapcsolatban álló letelepültekkel szemben és pedig a fa-, bőr- stb., a textilárúkkal való kereskedelemben, a vegyeskereskedelmi ágak, valamint az utcai árusok csoportjában. E rovatokban kimutatott arányszámaik alapján megállapítható, hogy a szóbanlévő foglalkozási csoportokban kenyérkeresethez jutott idegen elemek között több, mint minden második egyen lengyel állampolgár. (L. az 55. táblát.)

A második helyet lényegesen kisebb számarányuk alapján a csehszlovák honosok tartják, akik a fával, erdei termékekkel stb. való kereskedelemben, továbbá a vasáru-, élelmiszercikkekkel és a gyógyárakkal való kereskedésben jeleznek említésre méltó részesedést. A számarányuknál fogva jelentéktelenebb bulgár honosok a főváros kereskedelmi életében úgyszólván kizárólag a zöldség- és főzelékfélék árusításával vesznek részt.

A legnépesebbnek mondható »kereskedelmi segédszemélyzet« főcsoportban a vezető szerep a csehszlovák honosoké s e főosztályban általában vezetőszerepet vivő lengyelek csak másodsorban említhetők. Említésreméltó még ezenkívül a román állampolgároknak e helyen való részesedése. Ha visszalapozunk e tanulmány 41. számú táblázatához, amely a kereskedelemmel foglalkozó letelepültek születési helyére vonatkozó adatokat tartalmazza és annak adatait a mostan tárgyalt arányszámokkal egybevetjük, úgy valószínűsítve látszik azon föltevésünk, hogy az elveszített területeinkről való idegenhonos letelepülteknek nehezebben sikerült az önállósulás, mint az északkeleti Kárpátokon túlról érkezőknek.

56. tábla. A közszolgálatok és szabadfoglalkozások körében dolgozó letelepült külföldiek honosság szerint.

Foglalkozási főcsoport	H o n o s s á g													Összesen
	Osztrák	Csehszlovák	Lengyel	Román	Német	Orosz	Lengyel	Francia	Angol	Svájc	Olasz	Török	Egyéb	
a) Abszolút számokban.														
Közigazgatás	5	42	8	35	2	1	7	—	—	—	—	—	—	100
Igazságszolgáltatás	2	6	3	3	—	—	4	—	—	1	—	—	—	19
Egyházi szolgálat	46	137	42	36	112	4	58	27	5	4	19	—	16	506
Tanügy	367	339	55	35	187	4	45	56	45	43	13	1	3	1.193
Közegészségügy	15	82	13	48	13	1	8	1	—	—	—	1	—	182
Irodalom, művészet	22	81	5	18	8	6	15	—	3	2	7	1	4	172
Egyéb értelmiség	54	107	21	47	21	4	83	2	4	5	6	1	11	366
Összesen	511	794	147	222	343	20	220	86	57	55	45	4	34	2.538
b) Százalékban.														
Közigazgatás	5.0	42.0	8.0	35.0	2.0	1.0	7.0	—	—	—	—	—	—	100.0
Igazságszolgáltatás	10.5	31.8	15.7	15.7	—	—	21.1	—	—	5.2	—	—	—	100.0
Egyházi szolgálat	9.1	27.1	8.3	7.1	22.0	0.8	11.5	5.3	1.0	0.8	3.8	—	3.2	100.0
Tanügyi	30.8	28.4	4.6	2.9	15.7	0.3	3.8	4.7	3.8	3.6	1.1	0.1	0.2	100.0
Közegészségügy	8.2	45.0	7.1	26.4	7.1	0.6	4.4	0.6	—	—	—	0.6	—	100.0
Irodalom, művészet	12.8	47.1	2.9	10.5	4.6	3.5	8.7	—	1.7	1.2	4.1	0.6	2.3	100.0
Egyéb értelmiség	14.9	29.2	5.7	12.8	5.7	1.1	22.7	0.5	1.1	1.4	1.6	0.3	3.0	100.0
Összesen	20.1	31.3	5.8	8.7	13.5	0.8	8.7	3.4	2.2	2.2	1.8	0.2	1.3	100.0

A közigazgatás és az igazságszolgáltatás szolgálatában álló idegen állampolgárok — az 56. számú táblázat tanúsága szerint — úgyszólván valamennyien az utódállamokkal vannak honossági kapcsolatban s így

letelepülteknek csak ideig-óráig tekinthetők. Egyházi szolgálatot teljesítő letelepültjeinknek közel a fele Cseh-Szlovákiából és a Németbirodalomból való és ezenkívül a másik három utódállam polgárai mellett említésreméltó még három katolikus állam részesedése, ezek: Lengyelország, Franciaország és Olaszország.

A letelepültek által leginkább frekventált szabadfoglalkozási főcsoportnak, a tanügynek telítettségét — a Függelék 8. számú táblázatának tanúsága szerint — a nyelvtanítói és nevelői foglalkozást űzők magas száma okozza. E rovatban viszonylag szép számban megtaláljuk mindazon államok honpolgárait, akik szülőiktől egy-egy világnyelv ismeretét kapták örökség gyanánt. A közegészségügyi főcsoportban, — melyet csupán a betegápolók száma duzzaszt jelentékennyé — csak az utódállamokkal honossági kapcsolatban álló letelepülteket láthatjuk nagyobb számban. A csehszlovák honosoknak az irodalom és művészet főcsoportban megnyilvánuló szupremenciája (47·1%) — miként már fentebb említettük — az itt élő cseh zenészek jelentékenyebb számával indokolható.

Miután az eddig mondottakból megismerhettük a letelepülteknek honossági országokkinti tagozódását, nem lesz érdektelen, ha e kérdés tárgyalását továbbmenőleg az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével folytatjuk.

Az 57. tábla adatai alapján megállapítható, hogy általánosságban — a számarányuknál fogva jelentéktelenebb nemzetiségűeket figyelmen kívül hagyva — az önállóaknak az alkalmazottakkal szembeni aránya kimagaslóan a lengyelek rovatában a legkedvezőbb (39·2%). E kiváló arányszámokat főként az önálló kereskedők révén érik el, amennyiben 465 lengyelhonosságú önállóval szemben csupán 384 alkalmazottat tüntet fel táblázatunk a szóban levő foglalkozási főosztály rovatában. A lengyelhonosságú kereskedők — mondhatnók — kiváltságos helyzetet még jobban megvilágítja azon körülmény, hogy az önálló kereskedést űző letelepülteknek több mint a fele (54·2%-a) az ő soraikból kerül ki. Az önálló iparosok, valamint a hitelügy körében önállósult lengyelek részesülése már korántsem ily kedvező, bár arányszámuk mindkét rovatban meghaladja, illetve megközelíti az átlagot (33·3%, illetve 29·1%). Feltűnő, hogy a közlekedési főosztályban, amely a külföldi honosságú önálló iparúzők részvétele tekintetében egészen jelentéktelen, 20 lengyelhonosságú bérkocsi-, illetve autotaxitulajdonos van kimutatva.

Az önállóak sorában a lengyeleket az utódállamok polgárai követik s élükön a csehszlovákok 22·4%-os részesedést mutatnak fel, amit leginkább az ipari főosztályban elért tömörülések révén érhettek el. Az őstermelés gyérnépességű rovatában nyilván a fővárosban élő felvidéki földbirtokosokat látjuk feltüntetve, akik ezen foglalkozási főosztályban a bulgár kertészekkel együtt képviselik a letelepedési engedélyt nyert idegen honosokat.

57. tábla. A letelepült külföldiek megoszlása honosság szerint az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével.

A) Abszolút számokban.

Honosság	Foglalkozási főosztályok											Összesen	
	Östermelé	Bányászati	Ipar	Kereskedelem	Ügyvédek, pénz, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom együtt	Polgári és egyházi közszolg. és szabad. fogl.	Védőerő	Napszármások	Nyugdíjasok és vagyonból élők		Egyéb és ism. foglalkozástal
a) Önállóak.													
Osztrák	—	—	122	30	2	1	153	39	—	—	51	1	246
Csehszlovák	21	—	284	105	21	5	415	57	—	—	120	2	615
Jugoszláv	7	—	57	41	1	—	99	11	—	—	19	3	139
Román	7	—	118	41	2	2	163	20	—	—	24	2	216
Német	2	—	50	21	1	—	72	58	—	—	13	1	146
Orosz	—	—	38	13	1	—	52	6	—	—	2	—	60
Lengyel	1	—	355	465	14	20	854	13	—	—	36	2	906
Francia	—	—	2	4	—	—	6	41	—	—	3	—	50
Angol	1	—	1	3	—	—	4	32	—	—	4	—	41
Svájci	1	—	6	4	1	—	11	33	—	—	10	—	55
Olasz	—	—	18	10	2	6	36	7	—	—	10	—	53
Bulgar	28	—	2	88	—	—	90	—	—	—	1	—	119
Török	—	—	7	17	1	—	25	1	—	—	8	—	34
Egyéb	2	—	7	16	2	—	25	5	—	—	16	—	48
Összesen	70	—	1.067	858	48	34	2.007	323	—	—	317	11	2.728
b) Alkalmazottak.													
Osztrák	7	1	663	74	25	34	797	472	—	12	—	227	1.515
Csehszlovák	23	2	2.519	302	80	93	2.996	737	—	133	—	849	4.738
Jugoszláv	2	—	397	47	12	26	482	136	1	21	—	141	783
Román	4	1	841	133	22	36	1.033	202	—	58	—	348	1.645
Német	4	4	279	27	20	11	341	285	—	1	—	26	657
Orosz	2	1	135	28	3	3	170	14	—	13	—	28	227
Lengyel	3	7	1.460	384	63	20	1.934	207	1	57	—	112	2.314
Francia	—	—	12	2	1	1	16	45	—	—	—	5	66
Angol	—	1	10	3	3	—	17	25	1	—	—	2	45
Svájci	—	—	44	8	8	2	62	22	—	—	—	4	88
Olasz	—	—	81	6	5	10	102	38	—	3	—	8	151
Bulgár	41	—	8	8	—	1	17	—	—	2	—	1	61
Török	—	—	12	5	1	2	20	3	—	—	—	—	23
Egyéb	—	—	22	8	7	2	39	29	—	—	—	2	70
Összesen	86	17	6.483	1.035	250	241	8.026	2.215	3	300	—	1.753	12.383

57. tábla. A letelepült külföldiek megoszlása honosság szerint az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével. (Vége.)

B) Százalékokban.

Foglalkozási főosztály													
Honosság	Östermetés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom: együtt	Polg. egyh. közszolg. és szabadfoglalk.	Véderő	Napszámosok	Nyugdíjasok és vagyonukból élők	Egyéb és ism. foglalk.	Összesen
a) Önállóak.													
Osztárak	—	—	11.4	3.5	4.2	3.0	7.7	12.1	—	—	16.1	9.1	9.1
Csehszlovák ...	30.0	—	26.6	12.2	43.6	14.7	20.6	17.6	—	—	37.8	18.2	22.4
Jugoszláv	10.0	—	5.3	4.8	2.1	—	4.9	3.4	—	—	6.0	27.2	5.1
Rómán	10.0	—	11.1	4.8	4.2	5.9	8.1	6.2	—	—	7.6	18.2	7.9
Német	2.9	—	4.7	2.5	2.1	—	3.6	18.0	—	—	4.1	9.1	5.4
Orosz	—	—	3.6	1.5	2.1	—	2.6	1.9	—	—	0.6	—	2.2
Lengyel	1.4	—	33.3	54.2	29.1	58.8	42.6	4.0	—	—	11.4	18.2	33.2
Francia	—	—	0.2	0.4	—	—	0.3	12.7	—	—	0.9	—	1.8
Angol	1.4	—	0.1	0.3	—	—	0.2	9.9	—	—	1.3	—	1.5
Svájci	1.4	—	0.6	0.4	2.1	—	0.5	10.2	—	—	3.2	—	2.0
Olasz	—	—	1.7	1.2	4.2	17.6	1.8	2.2	—	—	3.2	—	1.9
Bulgár	40.0	—	0.2	10.3	—	—	4.5	—	—	—	0.3	—	4.4
Török	—	—	0.6	2.0	2.1	—	1.3	0.3	—	—	2.5	—	1.3
Egyéb	2.9	—	0.6	1.9	4.2	—	1.3	1.5	—	—	5.0	—	1.8
Összesen...	100.0	—	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	—	—	100.0	100.0	100.0
b) Alkalmazottak.													
Osztárak	8.1	5.9	10.2	7.1	10.0	14.2	9.9	21.4	—	4.0	—	12.9	12.2
Csehszlovák ...	26.8	11.7	38.9	29.2	32.0	38.6	37.3	33.3	—	44.3	—	48.4	38.3
Jugoszláv	2.3	—	6.1	4.5	4.8	10.8	6.0	6.1	33.3	7.0	—	8.0	6.3
Rómán	4.6	5.9	13.0	12.8	8.8	14.9	12.9	9.1	—	19.3	—	19.9	13.3
Német	4.6	23.5	4.3	2.6	8.0	4.6	4.3	12.9	—	0.3	—	1.5	5.3
Orosz	2.3	5.9	2.1	2.7	1.2	1.2	2.1	0.6	—	4.3	—	1.6	1.8
Lengyel	3.5	41.2	22.5	37.1	25.2	8.3	24.1	9.4	33.3	19.1	—	6.4	18.7
Francia	—	—	0.2	0.2	0.4	0.4	0.2	2.0	—	—	—	0.3	0.5
Angol	—	5.9	0.2	0.3	1.2	—	0.2	1.1	33.4	—	—	0.1	0.4
Svájci	—	—	0.7	0.8	3.2	0.8	0.8	1.0	—	—	—	0.2	0.7
Olasz	—	—	1.2	0.6	2.0	4.2	1.3	1.7	—	1.0	—	0.5	1.2
Bulgár	47.8	—	0.1	0.8	—	0.4	0.2	—	—	0.7	—	0.1	0.5
Török	—	—	0.2	0.5	0.4	0.8	0.2	0.1	—	—	—	—	0.2
Egyéb	—	—	0.3	0.8	2.8	0.8	0.5	1.3	—	—	—	0.1	0.6
Összesen...	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	—	100.0	100.0
c) 100 alkalmazottra esik önálló.													
Osztárak	—	—	18.4	40.5	8.0	2.9	19.4	8.3	—	—	—	0.4	16.2
Csehszlovák ...	91.3	—	11.3	34.8	26.3	5.4	13.9	7.7	—	—	—	0.2	13.0
Jugoszláv	350.0	—	14.4	87.2	8.3	—	20.5	8.1	—	—	—	2.1	17.8
Rómán	175.0	—	14.0	30.8	9.1	5.6	15.8	9.9	—	—	—	0.6	13.1
Német	50.0	—	17.9	77.8	5.0	—	21.1	20.4	—	—	—	3.8	22.2
Orosz	—	—	28.1	46.4	33.3	—	30.6	42.9	—	—	—	—	26.4
Lengyel	33.3	—	24.3	121.1	22.2	100.0	44.2	6.3	—	—	—	1.8	39.2
Francia	—	—	16.7	200.0	—	—	37.5	91.1	—	—	—	—	75.8
Angol	—	—	10.0	100.0	—	—	23.5	128.0	—	—	—	—	91.1
Svájci	—	—	13.6	50.0	12.5	—	17.7	150.0	—	—	—	—	62.5
Olasz	—	—	22.2	166.7	40.0	60.0	35.3	18.4	—	—	—	—	35.1
Bulgár	68.3	—	25.0	1.100.0	—	—	529.4	—	—	—	—	—	195.1
Török	—	—	58.3	340.0	100.0	—	125.0	33.3	—	—	—	—	147.8
Egyéb	—	—	31.8	200.0	28.6	—	64.1	17.2	—	—	—	—	68.6
Összesen...	81.4	—	16.5	82.9	19.2	14.1	25.0	14.6	—	—	—	0.5	22.0

Lényegesen kisebb az önállóak részesedése az osztrák honosok soraiban, ahol az átlagban megnyilvánuló 9·1%-os arányszám az iparosok mellett a szabadfoglalkozások főosztályában rovatoltak révén adódik. A Németbirodalom polgárai az önállóak sorában csupán a szabadfoglalkozásúak révén érik el 5·4%-os részesedésüket.

Az alkalmazottak legnagyobb hányada a csehszlovákok soraiból regrutálódik (38·3%), akik a kereskedelmi foglalkozásoktól eltekintve valamennyi főosztályban tartják vezetőhelyüket. A sorrendben következő lengyelek rovataiban már nem észlelhető ehhez hasonló kiegyensúlyozottság, mivel a közlekedési főosztályban valamennyi utódállam, a szabadfoglalkozások körében alkalmazottak közül Ausztria és Németország, s a napszámosok soraiban pedig Románia polgárai jeleznek jobb részesedést.

Ami az önállóaknak az alkalmazottakhoz való viszonyát illeti, megállapíthatjuk, hogy a lengyelhonosoknak már fentebb vázolt kedvező arányát a jelentékenyebb számú letelepültet adó államok polgárai meg sem közelítik. Még legközelebb állanak hozzájuk e tekintetben a német honosok (22·2%), akik az iparforgalmi foglalkozásokban nyomon követik, a szabadfoglalkozások terén pedig felülmúlják a lengyeleket. Az utódállamokkal honossági kapcsolatban álló letelepültek közül kedvező a jugoszláv állampolgárok helyzete (17·8%) és utánuk sorrendben következnek az osztrák, román és csehszlovák letelepültek. Feltűnő a csehszlovákok arányszámának (13·0%) viszonylag kedvezőtlenebb alakulása, aminek magyarázatát főként a csehszlovák honosoknak az ipari alkalmazottak rovatában való tömörülése adhatja. Igen kedvezően alakul az önállóaknak az alkalmazottakkal szembeni arányszáma az összes távolabb fekvő országok rovataiba sorozott letelepülteknél, részint a kereskedelem, részint pedig a szabadfoglalkozások (nyelvtanítók) révén.

A letelepült külföldiek hitfelekezetei szerint.

Népszámlálási kiadványaink alapján ismeretese azok a különbségek, amelyek fővárosunk népességének vallás szerinti tagozódásában és továbbmenőleg az egyes felekezeteknek a különböző foglalkozási ágakban való elhelyezkedésében megnyilvánulnak. Ugyanis nem ok nélkül való annak kutatása, hogy az egyes társadalmi rétegek felekezeti viszonyai milyen képet mutatnak, mivel a konzekvenciák mindenkor bizonyos összefüggést tárnak fel egyes felekezetek és egyes foglalkozási területek között. Ha tehát a főváros dolgozó társadalma vallási viszonyainak statisztikai meghatározása mellőzhetetlen követelmény, annál inkább kell súlyt helyezni jelen tanulmányunk kapcsán a szóbanlévő kérdés feltárására, mivel a fővárosban alkalmazáshoz jutott idegen elemek vallásuk mellett népük jellegzetes tulajdonságait is magukkal hozták.

Mielőtt a letelepült külföldiek hitfelekezeti viszonyainak részletes tárgyalására rátérnénk, hasonlítsuk össze ezen vallási adatait Budapest kereső népességének ugyanezen szempont szerinti megoszlását szemléltető adatokkal.

58. tábla. Letelepült külföldiek hitfelekezetek szerinti megoszlása általában.

	Róm. kat.	Gör. kat.	Gör. kel.	Ág. ev.	Reform.	Unit.	Izraelita	Egyéb	Ismeretlen	Összesen
a) Abszolút számokban.										
Összes kereső népesség	297.686	5.203	2.389	24.594	59.522	1.422	101.098	1.037	2.194	495.145
Letelepült külföldiek .	10.144	421	428	1.187	900	59	3.488	98	78	16.803
b) Százalékban.										
Összes kereső népesség	60·1	1·1	0·5	5·0	12·0	0·3	20·4	0·2	0·4	100·0
Letelepült külföldiek .	60·3	2·5	2·5	7·1	5·4	0·4	20·8	0·6	0·4	100·0
c) Az összes népesség százalékában.										
Letelepült külföldiek .	3·4	8·0	17·9	4·8	1·5	4·1	3·4	9·4	3·6	3·4

Fenti adataink alapján megállapítható, hogy a letelepültek viszony-számai a reformátusok kivételével (5·4%, a 12%-kal szemben) valamennyi felekezet rovatában többé-kevésbbé magasabbak a főváros összes keresőinek viszonyszámainál. A legnépesebb két felekezet, a római katolikus és az izraeliták arányszámai mindkét sorban egyező kialakulást mutatnak, mivel csupán a 60, illetve 20% körüli részesedést jelző percentszámok tizedes értékeiben nyilvánul meg eltérés a letelepültek javára. Leginkább az ágostaevangélikusok rovatában mutatkozik a külföldiek jobb részesedése, mivel az összes keresők 5·0%-os viszonyszámával szemben amazok 7·1%-kal szerepelnek. Ezenkívül számottevőbb a letelepültek részvétele a görög keleti és görög katolikus felekezetek sorában is.

Ha azokat a relációkat juttatjuk kifejezésre, hogy a különböző felekeze-tekhez tartozó letelepültek minő hányadát teszik az összes kereső népesség egyes felekezeteinek, úgy azt látjuk, hogy a római katolikus és izraelita vallású külföldiek részesedését ugyanazon arányszám jelzi, mint amilyent a letelepültek mutatnak a főváros összes keresőivel szemben (3·4%). Ezekhez képest a többi felekezetekhez tartozó letelepültek a reformátusok kivételével — akiknek 1·5%-os arányszáma az imént említett átlagnak a felét sem teszi — az ugyanazon vallású összes keresőkhöz viszonyítva jobb részesedést mutatnak s különösen kiemelkedő a görög keletiek közel 18%-os viszonyszáma.

59. számú táblázatunk alapján szemléltetni kívánjuk azokat a különbségeket, amelyek foglalkozási főosztályonként Budapest kereső népességének, valamint a letelepült külföldieknek hitfelekezeti megoszlásában meg-nyilvánulnak.

59. tábla. A főváros kereső népességének, valamint a letelepült külföldieknek hittelekezet szerinti megoszlása foglalkozási főosztályok szerint.

Foglalkozási főosztályok	Róm. kat.	Gör. kat.	Gör. kel.	Ag. ev.	Reform.	Unit.	Izraelita	Egyéb	Ismeretlen	Összesen
--------------------------	-----------	-----------	-----------	---------	---------	-------	-----------	-------	------------	----------

1. Összes kereső népesség. (1925).										
a) Abszolút számokban.										
Östermelés	2.629	74	117	193	667	4	491	10	16	4.201
Bányászat	115	1	1	22	25	1	105	—	1	271
Ipar	107.571	1.898	918	7.951	18.835	377	26.578	279	482	164.889
Kereskedelem	16.041	295	186	1.452	3.078	87	21.970	107	99	43.315
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	5.940	71	46	776	1.216	45	8.900	24	35	17.053
Közlekedés	15.049	195	90	1.207	3.846	83	2.135	20	50	22.675
Ipar-forgalom	144.716	2.460	1.241	11.408	27.000	593	59.688	480	687	248.203
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.	46.933	746	306	4.955	10.317	373	21.852	269	547	86.298
Véderő	4.248	77	65	474	1.117	30	48	5	160	6.224
Napszámások	11.501	265	128	656	2.282	55	709	17	62	15.675
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	18.331	283	181	2.014	3.607	106	8.575	58	83	33.238
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	69.328	1.298	351	4.894	14.532	261	9.735	248	659	101.306
Összesen	297.686	5.203	2.389	24.594	58.622	1.422	101.088	1.037	2.194	495.145
b) Százaléokban.										
Östermelés	62.6	1.7	2.8	4.6	15.9	0.1	11.7	0.2	0.4	100.0
Bányászat	42.4	0.4	0.4	8.1	9.2	0.4	38.7	—	0.4	100.0
Ipar	65.2	1.2	0.6	4.8	11.4	0.2	16.1	0.2	0.3	100.0
Kereskedelem	37.0	0.7	0.4	3.4	7.1	0.2	50.7	0.3	0.2	100.0
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	34.8	0.4	0.3	4.6	7.1	0.3	52.2	0.1	0.2	100.0
Közlekedés	66.4	0.8	0.4	5.3	17.0	0.4	9.4	0.1	0.2	100.0
Ipar-forgalom	58.3	1.0	0.5	4.8	10.9	0.2	24.0	0.2	0.3	100.0
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.	54.3	0.9	0.4	5.7	12.0	0.5	25.3	0.3	0.6	100.0
Véderő	68.2	1.2	1.0	7.6	18.0	0.5	0.8	0.1	2.6	100.0
Napszámások	73.4	1.7	0.8	4.2	14.5	0.4	4.5	0.1	0.4	100.0
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	55.2	0.8	0.6	6.1	10.8	0.3	25.8	0.2	0.2	100.0
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	68.4	1.3	0.3	4.8	14.4	0.3	9.6	0.2	0.7	100.0
Összesen	60.1	1.1	0.5	4.9	12.0	0.3	20.4	0.2	0.5	100.0
2. Letelepült külföldiek.										
a) Abszolút számokban.										
Östermelés	56	3	68	13	6	—	10	—	—	156
Bányászat	8	3	—	5	—	—	—	1	—	17
Ipar	4.869	234	134	528	398	27	1.305	26	28	7.550
Kereskedelem	482	29	128	63	51	6	1.111	18	5	1.893
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	102	2	3	22	19	—	147	2	1	288
Közlekedés	177	10	10	13	10	1	47	2	3	275
Ipar-forgalom	5.838	278	275	831	478	34	2.810	49	40	10.033
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.	1.799	17	20	249	127	6	275	38	7	2.538
Véderő	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Napszámások	202	22	13	15	25	1	21	1	—	300
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	1.050	23	19	156	119	5	492	6	—	1.870
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	1.396	78	33	123	145	13	80	4	31	1.903
Összesen	10.144	421	428	1.187	900	59	3.488	98	78	16.803
b) Százaléokban.										
Östermelés	35.9	1.9	43.6	8.4	3.8	—	6.4	—	—	100.0
Bányászat	47.1	17.6	—	29.4	—	—	—	5.9	—	100.0
Ipar	64.5	3.1	1.8	6.9	5.3	0.4	17.3	0.3	0.4	100.0
Kereskedelem	25.5	1.5	6.8	3.3	2.7	0.3	58.7	1.0	0.2	100.0
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	34.2	0.7	1.0	7.4	6.4	—	49.3	0.7	0.3	100.0
Közlekedés	64.4	3.6	3.6	4.7	3.6	0.4	17.1	0.8	1.8	100.0
Ipar-forgalom	58.2	2.8	2.7	8.8	4.8	0.3	28.0	0.5	0.4	100.0
Polg. és egyh. közszolg. és szab. fogl.	70.9	0.7	0.8	9.8	5.0	0.2	10.8	1.5	0.3	100.0
Véderő	100.0	—	—	—	—	—	—	—	—	100.0
Napszámások	67.3	7.4	4.4	5.0	8.3	0.3	7.0	0.3	—	100.0
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	56.2	1.2	1.0	8.3	6.4	0.3	26.3	0.3	—	100.0
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	73.4	4.1	1.7	6.5	7.6	0.7	4.2	0.2	1.6	100.0
Összesen	60.3	2.5	2.5	7.1	5.4	0.4	20.8	0.8	0.4	100.0

Vizsgálódásainkat kezdjük meg azzal a foglalkozási főosztállyal, amely telítettségénél fogva úgy a főváros összes keresőinek, mint pedig a letelepülteknek soraiban magasan kiemelkedik, vagyis az iparral. Mindkét sorban azt látjuk, hogy az iparosságnak közel kétharmada a római katolikusok közül kerül ki. Lényeges különbség az izraeliták rovatában sem mutatkozik, amennyiben az összes keresőknek 16·1%-a vallotta magát ezen felekezethez tartozónak, a letelepült iparosok közül pedig 17·3%. A másik két számottevőbb keresztény felekezet arányszámainak kialakulása már lényegesebb különbséget mutat, mivel az idegen elemek sorából kikerülő református iparosok arányszáma (5·3%) a felét sem teszi ezen felekezethez tartozó fővárosi iparosságnak (11·4%) és ezzel szemben az ugyanezen foglalkozású ágostai evangélikus letelepültek részesedése (6·9%) nagyobb, mint az összes keresők sorában kimutatott hitsorsosaiké.

A kereskedelmi foglalkozások rovatába sorozottak vallási viszonyai — ismét a két legjelentékenyebb felekezet arányszámain keresztül vizsgálva a kérdést — már lényegesen eltérő képet mutatnak. A főváros kereskedelemmel foglalkozó népességének 37%-a a római katolikus egyház tanait követi s 50·7%-a pedig a zsidóság köréből kerül ki. E két felekezethez tartozókon kívül még a két már fentebb említett protestáns vallás híveinek részesedése említhető meg. A letelepültek soraiban a felekezeti arányok lényeges eltolódást jeleznek, mivel a kereskedelmi foglalkozásokban a zsidóság 58·7%-os viszonzszámmal van érdekelve s a katolikusok 25·5%-kal. A többi keresztény felekezetek közül kiemelkedő a görög keletieknek 6·8%-os arányszáma s e mellett a reformátusok csekély részesedése (2·7%).

Ha a főváros hitelüggyel foglalkozó lakosságának felekezeti megoszlását szemléljük, nem kerülheti el figyelmünket az a hasonlatosság, amely e népréteg és a kereskedelmi főosztályba sorozottak vallási tagozódása között megnyilvánul. Ezen megállapítással szemben a letelepült külföldiek vallási hovatartozósága a szóbanlévő két foglalkozási főosztályban feltűnő eltéréseket jelez. Nevezetesen a külföldi honosságú kereskedők közül csak minden negyedik egyén vallja magát római katolikusnak, míg a hitelüggyel foglalkozók sorában minden harmadik egyén ezen vallás hívéje; ezzel szemben az izraelita felekezetű kereskedők már fentebb említett 58·7%-os viszonzszáma mellett a hitelügyi főosztályban a zsidók 49·3%-os részesedését látjuk. Ezenkívül a protestáns felekezetekhez tartozó letelepültek részvételét is jelentékenyebb arányszám jelzi e foglalkozások rovatában, mint aminő részükről a kereskedelem körében megnyilvánul.

A közlekedési főosztályban a római katolikusok aránya úgy általában, mint a letelepültek sorában egyezőnek mondható, mivel mindkét viszonzszám azt juttatja kifejezésre, hogy ezen foglalkozási körben a keresők két-

harmadrésze római katolikus vallású. Ezzel szemben míg a közlekedés körében elhelyezkedett összes izraeliták aránya a 10%-ot sem éri el, addig a letelepültek soraiból kikerülő zsidóság részesedése meghaladja a 17%-ot.

Legfeltűnőbb a főváros kereső népességének és a letelepültek felekezeti megoszlása közötti különbség a közszolgálatok és szabadfoglalkozások rovatában. Míg ugyanis az ide sorozottak közül általában alig több mint minden második egyén kerül ki a római katolikusok soraiból, addig az idegen állampolgároknak 70-90%-a tartozik a főváros legnépesebb felekezetéhez. Hasonló nagy eltolódásokat észlelhetünk a többi felekezetek rovataiban is, amennyiben a zsidók általában megnyilvánuló 25-30%-os részesedésével szemben ezen felekezethez tartozó letelepültek aráyszáma csupán 10-8%, és a protestáns felekezetek sorában is a reformátusok sokkal kevesebb az ágostai evangélikusok pedig jóval nagyobb részvételt érzékeltetnek ezen foglalkozási főosztályba tartozó idegen elemek közül, mint aminőt a szóbanlévő felekezeteknél általában láthatunk.

A nyugdíjasok és vagyonukból élők felekezeti tagozódása a megfigyeléseink tárgyát képező sorokban hasonlóan mondható, csupán a két protestáns felekezet arányszámai jeleznek bizonyos eltolódásokat.

Mivel az őstermeléssel foglalkozó letelepültek csak a görög keleti és a római katolikus felekezetek rovatában érzékeltetnek jelentékenyebb tömörülést és figyelemmel egyébként is jelentéktelen számarányukra, az őstermelést mellőzhetőnek véljük.

Ezen fentebb vázolt különbségek kialakulása, amelyek Budapest kereső népességének és a letelepült külföldiek hitfelekezet szerinti megoszlásában megnyilvánulnak, a tulajdonképeni külföldi államokból bevándoroltak vallási viszonyai mellett részben az ország szétdarabolásával is indokolható. Véleményünk szerint ugyanis a római katolikus valláson kívüli többi keresztény felekezet arányszámainak kialakulása arra enged következtetni, hogy a trianoni határokon kívül maradt volt honfitársaink sorából kikerült és ezen felekezetekhez tartozó letelepültek teszik népesebbé a külföldiek szóbanlévő vallásrovatait. Az idegen állampolgárok születési helyét tárgyaló fejezetben láthattuk, hogy a főváros lakossága eme rétegeből minden harmadik egyén a levált területrészekben született s így e szembe-szökően magas arány kétségtelenül indokolja az ágostai evangélikusok jelentékeny részének felvidéki, a görög katolikusok és keletiek erdélyi, bácskai és bánáti származását. A református vallású letelepültek rovatának gyérebb telítettsége az előbb mondottak alapján érthetőnek látszik, mivel ezen felekezethez tartozó letelepültek számának kialakulásához területi elhelyezkedésük révén a nagymagyarországi származású reformátusok nem igen járultak hozzá.

60. tábla. Az iparral foglalkozó letelepült külföldiek hitfelekezetek szerint.

Foglalkozási főcsoport	Róm. kat.	Gör. kat.	Gör. kel.	Ág. cv.	Reform.	Unit.	Izraelita	Egyéb	Ismeretlen	Összesen
a) Abszolút számokban.										
Vas- és fémipar	820	36	14	86	76	4	132	3	6	1.177
Gépgyártás stb.	547	21	18	82	37	2	107	5	10	829
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar ...	338	24	9	8	7	—	11	—	5	402
Fa- és csontipar	253	14	7	24	30	2	61	—	—	391
Bőr- stb. ipar	81	2	5	11	11	—	57	1	—	168
Fonó- és szövőipar	317	6	4	73	12	—	87	3	—	502
Ruházati ipar	730	41	26	64	69	8	484	5	7	1.434
Papírosipar	43	3	2	12	3	—	26	—	—	89
Élelmészeti ipar	485	25	12	47	34	1	69	6	—	679
Vegyészeti ipar	124	7	4	11	8	—	28	—	—	182
Építőipar	280	11	6	27	29	1	57	1	1	413
Sokszorosító- és műipar	193	—	—	23	13	—	55	—	—	284
Szállodai stb. ipar	184	15	10	23	19	4	58	1	—	314
Egyéb iparágak	474	29	17	37	50	5	73	1	—	686
Összesen	4.869	234	134	528	398	27	1.305	26	29	7.550
b) Százaléokban.										
Vas- és fémipar	69·6	3·0	1·2	7·3	6·4	0·4	11·2	0·3	0·6	100·0
Gépgyártás stb.	66·0	2·5	2·2	9·9	4·5	0·2	12·9	0·6	1·2	100·0
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar ...	84·1	6·0	2·2	2·0	1·8	—	2·7	—	1·2	100·0
Fa- és csontipar	64·7	3·6	1·8	6·1	7·7	0·5	15·6	—	—	100·0
Bőr- stb. ipar	48·2	1·2	3·0	6·5	6·5	—	34·0	0·6	—	100·0
Fonó- és szövőipar	63·2	1·2	0·8	14·5	2·4	—	17·3	0·6	—	100·0
Ruházati ipar	50·9	2·8	1·8	4·5	4·8	0·6	33·8	0·3	0·5	100·0
Papírosipar	48·3	3·4	2·2	13·5	3·4	—	29·2	—	—	100·0
Élelmészeti ipar	71·4	3·7	1·8	6·9	5·0	0·1	10·2	0·9	—	100·0
Vegyészeti ipar	68·2	3·8	2·2	6·0	4·4	—	15·4	—	—	100·0
Építőipar	67·8	2·7	1·5	6·6	7·0	0·2	13·8	0·2	0·2	100·0
Sokszorosító- és műipar	67·9	—	—	8·1	4·6	—	19·4	—	—	100·0
Szállodai stb. ipar	58·6	4·7	3·2	7·3	6·1	1·3	18·5	0·3	—	100·0
Egyéb iparágak	69·1	4·2	2·5	5·4	7·3	0·7	10·6	0·2	—	100·0
Összesen	64·5	3·1	1·8	7·0	5·3	0·3	17·3	0·3	0·4	100·0

Fenti adataink alapján — amelyek a letelepültek felekezeti megoszlását iparcsoportonként mutatják be — láthatjuk, hogy a római katolikusok többsége minden iparcsoportban megnyilvánul, sőt a bőr- és a papírosipar kivételével arányszámuk abszolút többséget jelez. Különösen kiemelkedik kedvező részesedésük a kő-, agyag- (84·1%), az élelmészeti (71·4%) és a vas- és fémiparban (69·6%). Feltűnő, hogy az izraeliták arányszámai ugyanezen iparcsoportokban jelzik a legkisebb részvételüket. Ezzel szemben legjelentékenyebb részesedésük a bőr- (34%), a ruházati (33·8%) és a papírosiparban (29·2%) van. Elenyészően csekély részvételük a kő- és agyagiparban, ahol arányszámuk mindössze 2·7%. A protestáns felekezetekhez tartozó letelepültek közül az ágostai evangélikusok részesedése csupán a textil- és a papírosiparban múlja felül, a gépgyártásban pedig csak megközelíti a 10%-ot. A reformátusok a faipar mellett még az építőiparban

és az egyéb iparágak rovatában jeleznek 7%-os, illetve ennél alig magasabb részvételt. A még külön nem említett keresztény felekezetekhez tartozó idegen állampolgárok az egyes iparcsoportokban oly gyéren vannak képviselve, hogy talán csak a görög katolikusoknak a kő-, földiparban meg nyilvánuló 6%-os arányszámát emelhetjük ki.

Következő 61. számú táblázatunkban a kereskedelem körében megélhetést találó letelepültek felekezeti megoszlását mutatjuk be.

61. tábla. A kereskedelemmel foglalkozó letelepült külföldiek hitfelekezetek szerint.

Foglalkozási főcsoport	Róm. kat.	Gör. kat.	Gör. kel.	Ág. ev.	Református	Unitárius	Izraelita	Egyéb	Ismeretlen	Összesen
a) Abszolút számokban.										
Állatokkal, mezőgazd. term. kereskedő	26	1	23	2	2	—	23	1	—	78
Fával, erdei term. stb. való kereskedés	25	4	1	2	3	—	34	—	—	69
Vas- és fémárúkereskedés	25	—	1	8	1	1	52	—	—	88
Anyag- és üvegárúkereskedés	6	1	—	—	—	—	7	—	—	14
Fa-, bőr- stb. árúkereskedés	11	—	—	1	2	—	26	—	—	40
Fonó-, szövőipari stb. árukkal való keresk.	26	5	2	5	1	—	91	4	—	134
Élelmzési stb. cikkekkel való kereskedés ..	43	4	6	6	2	—	72	1	—	134
Gyógy- és vegyészeti árukkal való keresk.	20	—	1	5	—	—	16	—	—	42
Könyv- és műkereskedés	2	1	2	1	—	—	6	—	—	12
Vegyeskereskedési ágak	59	2	14	11	10	—	304	7	—	407
Utcai árusok, kofák, házaló keresk.	54	2	68	3	2	1	193	3	1	327
Kereskedelmi segédszemélyzet	185	9	10	19	28	4	287	2	4	548
Összesen	482	29	128	63	51	6	1.111	18	5	1.893
b) Százalékban.										
Állatokkal, mezőgazd. term. kereskedő	33·4	1·3	29·5	2·5	2·5	—	29·5	1·3	—	100·0
Fával, erdei term. stb. való kereskedés	36·3	5·8	1·4	2·9	4·3	—	49·3	—	—	100·0
Vas- és fémárúkereskedés	28·5	—	1·1	9·1	1·1	1·1	59·1	—	—	100·0
Agyag- és üvegárúkereskedés	42·9	7·1	—	—	—	—	50·0	—	—	100·0
Fa-, bőr- stb. árúkereskedés	27·5	—	—	2·5	5·0	—	65·0	—	—	100·0
Fonó-, szövőipari stb. árukkal való keresk. .	19·5	3·7	1·5	3·7	0·7	—	67·9	3·0	—	100·0
Élelmzési stb. cikkekkel való kereskedés ..	32·1	3·0	4·5	4·5	1·5	—	53·7	0·7	—	100·0
Gyógy- és vegyészeti árukkal való keresk.	47·6	—	2·4	11·9	—	—	38·1	—	—	100·0
Könyv- és műkereskedés	16·7	8·3	16·7	8·3	—	—	50·0	—	—	100·0
Vegyeskereskedési ágak	14·5	0·5	3·4	2·7	2·5	—	74·7	1·7	—	100·0
Utcai árusok, kofák, házaló keresk.	16·6	0·6	20·8	0·9	0·6	0·3	59·0	0·9	0·3	100·0
Kereskedelmi segédszemélyzet	33·8	1·6	1·8	3·5	5·1	0·7	52·4	0·4	0·7	100·0
Összesen	25·5	1·5	6·8	3·3	2·7	0·3	58·7	0·9	0·3	100·0

Fenti adataink alapján látható, hogy az izraelita vallású letelepültek arányszámai az állatokkal és mezőgazdasági termékekkel, valamint a gyértelítettségű gyógy- és vegyészeti árukkal való kereskedelem kivételével valamennyi főcsoportban érzékeltetik az ezen felekezethez tartozók szupremenciáját. Legfőlényesebb a részesedésük a vegyes kereskedelmi ágaktól eltekintve — melyeknek képét, mint már mondtunk, sajnos, a hiányos foglalkozási jelzéssel nyilvántartott letelepültek lapjainak jelentékeny száma eltorzítja — a textilipari árukkal való kereskedelemben (67·9%), továbbá a külföldi elemek által frekvenciáltabb foglalkozási főcsoportokat tekintve a vas- és fémárúkereskedelemben (59·1%), valamint az utcai árusok csoportjában (59%).

A mondottak alapján természetesnek találhatjuk, hogy a római katolikusok minoritása, a zsidók kisebb részesedését jelző két főcsoport kivételével, általánosságban megnyilvánul. Részleteiben vizsgálva e kérdést, azt látjuk, hogy mindössze négy olyan foglalkozási főcsoport van, ahol az oda-sorozott letelepültek közül átlag minden harmadik egyén a római katolikus felekezethez tartozik és pedig: az állatokkal és mezőgazdasági terményekkel, a fával és erdei termékekkel, az élelmezési cikkekkel való kereskedelemben, végül a kereskedelmi segédszemélyzet rovatában. Ezzel szemben a textilkereskedelemben való részvételük oly jelentéktelen, hogy arányszámuk még a 20%-ot sem éri el.

Ha e két legjelentékenyebb számarányú hitfelekezethez tartozó külföldi állampolgárok fentebb tárgyalt viszonyszámait párhuzamosan szemléljük, úgy méltán mondhatjuk, hogy az izraeliták inkább az iparcikkek, a római katolikusok pedig a mezőgazdasági termények (élelmiszerek) áruba-bocsátásával foglalkoznak.

A többi keresztény felekezetekhez tartozó letelepültek a kereskedelmi foglalkozásokban a görög keletiek kivételével oly kevésbé vannak érdekelve, hogy azokkal céltalan lenne részletesebben foglalkozni. E kiemelt felekezethez tartozó idegen állampolgárok is csak két főcsoportban, a mezőgazdasági terményekkel való kereskedelemben (29.5%) és az utcai kofák sorában (20.8%) mutatnak kiemelkedő arányszámot, jórészt a görög keleti bulgárok érdekeltsége révén.

62. tábla. A közszolgálatok és szabadfoglalkozások körében dolgozó letelepült külföldiek hitfelekezetei szerint.

Foglalkozási főcsoport	Róm. kat.	Gör. kat.	Gör. ke.	Ag. ev.	Református	Unitárius	Izraelita	Egyéb	Ismeretlen	Összesen
a) Abszolút számokban.										
Közigazgatás	59	4	2	8	19	3	3	1	1	100
Igazságszolgáltatás	8	—	—	1	2	—	7	1	—	19
Egyházi szolgálat	457	—	1	4	11	—	31	2	—	506
Tanügy	929	3	5	146	47	1	32	24	6	1.193
Közegészségügy	107	5	3	20	21	—	23	3	—	182
Irodalom, művészet	101	1	4	19	5	1	38	3	—	172
Egyéb értelmiség	138	4	5	51	22	1	141	4	—	366
Összesen	1.799	17	20	249	127	6	275	38	7	2.538
b) Százalékban.										
Közigazgatás	59.0	4.0	2.0	8.0	19.0	3.0	3.0	1.0	1.0	100.0
Igazságszolgáltatás	42.1	—	—	5.3	10.5	—	36.8	5.3	—	100.0
Egyházi szolgálat	90.3	—	0.2	0.8	2.2	—	6.1	0.4	—	100.0
Tanügy	77.9	0.3	0.4	12.2	3.9	0.1	2.7	2.0	0.5	100.0
Közegészségügy	58.8	2.7	1.7	11.0	11.5	—	12.6	1.7	—	100.0
Irodalom, művészet	58.7	0.6	2.3	11.1	2.9	0.6	22.1	1.7	—	100.0
Egyéb értelmiség	37.7	1.1	1.4	13.9	6.0	0.3	38.5	1.1	—	100.0
Összesen	70.9	0.7	0.8	9.8	5.0	0.2	10.8	1.5	0.3	100.0

A 62. tábla adatai a szabadfoglalkozások körében elhelyezkedett letelepültek hitfelekezetek szerinti tagozódását tárja elénk. A római katolikusoknak már előbb vázolt kimagasló többsége az ide tartozó valamennyi főcsoportban oly mértékben nyilvánul meg, hogy a többi felekezetekhez tartozók érdekeltisége — mondhatnánk — jelentéktelenné törpül. Kiváltképen megnyilatkozik e felekezethez tartozó külföldi állampolgárok szinte kizárólagos vezető szerepe az egyházi szolgálat rovatában, mivel e helyütt a külföldi szerzetesrendeknek a fővárosban tartózkodó tagjai révén a 90%-ot is meghaladja a római katolikus letelepültek részesedése. Jóval felülmúlja az átlagot a tanügyi foglalkozások sorában is a római katolikus vallásúak aránya (77·9%), nyilván az ausztriai és csehszlovákiai származású nevelők és nyelvmenterek révén. A zsidóság részvétele a telitettebb főcsoportok közül csak az egyéb értelmiség címen nevezett foglalkozások sorában árul el kiemelkedőbb arányszámot (38·5%), amit a közelebbi meghatározás nélküli »magántisztviselők« idesorozása magyarázhat. Ezenkívül említésre méltó még az irodalom, művészet körében elért 22%-ot meghaladó részesedésük.

A protestáns felekezethez tartozó letelepültek közül a reformátusok a közegészségügy rovatában jutnak az átlagnál jóval magasabb arányszámhoz (11·5%), annak jeléül, hogy az ország szétdarabolása által idegen állampolgárokká vált orvosok és kórházi ápolók szívesen keresik boldogulásukat régi hazájuk fővárosában. Alig kevesebb az ágostai evangélikusok részesedése is a szóbanlevő főcsoportban (11%), de az ezen felekezethez tartozó idegen elemeknek arányszámai a tanügy (12·2%) és az irodalom, művészet (11·1%) rovatokban is jelentékenyebb, mint aminő az ágostai evangélikusoknak a szabadfoglalkozásokban való érdekeltiségét általában kifejezi. Az elsőül említett főcsoportban a Németbirodalomból származó nyelvtanítók és nevelők vannak leginkább kimutatva, míg az irodalom és művészet rovat már valószínűleg nagymagyarországi származású ágostai evangélikus vallású egyéneket is rejt magában. Az »egyéb« felekezetűek számsora csak a tanügyi főcsoport rovatában mutat említésreméltó tömörülést a fővárosban letelepedett anglikán vallású nyelvmenterek részvétele folytán.

Miután az előzőekben a különféle vallásfelekezethez tartozó letelepülteknek az egyes foglalkozási főcsoportokban való elhelyezkedését szemlélítettük, a továbbiakban rá kívánunk mutatni azokra a különbségekre, melyek munkaterületenkint az önállóak és alkalmazottak felekezeti viszonyai alapján megnyilvánulnak.

Ha a 63. számú táblázatunk adatai alapján általánosságban vizsgáljuk a két kategóriába sorozott letelepültek vallás szerinti tagozódását, úgy feltűnő különbségeknek jövünk nyomára. Míg ugyanis az önállóak sorában a római katolikusok 36·4%-os részvétele mellett az izraeliták 44·5%-os részesedéssel a maguk számára biztosítják a relatív többséget, addig az alkalmazottaknak 66·2%-a, vagyis abszolút többsége a római katolikus

hitvallást követi s e helyütt az idegen honosságú zsidóság csupán 15%-os arányszámmal szerepel.

Részleteiben vizsgálva a kérdést, megállapíthatjuk, hogy az önállóak között legkedvezőbb a római katolikusok számaránya a szabadfoglalkozások (53·2%) és a nyugdíjasok s vagyonukból élők rovatában (52·7%). A szóbanlevő felekezethez tartozó önálló iparosok 44·9%-os részesedése relatív többséget jelent, mivel az izraeliták 41·7%-os részvétele mellett a protestáns vallású iparosok közel 10%-os arányszáma is említésre méltó. A többi iparforgalmi foglalkozásokban a zsidóság abszolút szupremenciája már azon körülményt juttatja kifejezésre, hogy a kereskedelem, hitel és közlekedés körében önállósult letelepültek kétharmadrésze ezen felekezethez tartozik.

Az alkalmazottak körében az izraelita vallású idegen elemek két foglalkozási főosztályban vannak az átlagot kifejező arányuknál erősebben érdekelve és pedig: a kereskedelmi (52·1%), valamint a hitelügyi alkalmazottak sorában (46·%). A többi munkaterület alkalmazottainak zöme — a kisebb jelentőségű őstermelés kivételével, ahol a görög keletieké az elsőség — a római katolikus vallású letelepültek soraiból adódik a protestáns felekezetek viszonylag jelentéktelen részvétele mellett.

63. tábla. A letelepült külföldiek megoszlása hitfelekezetek szerint az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével.

A) Abszolút számokban.

Hitfelekezet	Foglalkozási főosztályok												Összesen
	Őstermelés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügyvédek, pénz, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom együtt	Polg és egyh. közszolg. és szab. foglalk.	Védőerő	Napszámosok	Nyugdíjasok és vagyonukból élők	Egyéb és ismeretlen foglalk.	
a) Önállóak.													
Római kat. ...	22	—	479	126	10	11	626	172	—	—	167	7	994
Görög kat. ...	—	—	19	7	1	—	27	2	—	—	1	—	30
Görög keleti ...	29	—	20	104	—	—	124	5	—	—	5	—	163
Ágostai ev. ...	7	—	56	17	2	1	76	52	—	—	30	1	166
Református ...	5	—	37	15	2	1	55	29	—	—	19	1	109
Unitárius	—	—	2	1	—	—	3	—	—	—	2	—	5
Izraelita	7	—	445	572	32	21	1.070	46	—	—	90	2	1.215
Egyéb	—	—	7	15	—	—	22	17	—	—	3	—	42
Ismeretlen	—	—	2	1	1	—	4	—	—	—	—	—	4
Összesen .	70	—	1.067	858	48	34	2.007	323	—	—	317	11	2.728
b) Alkalmazottak.													
Római kat. ...	34	8	4.390	356	92	166	5.012	1.627	3	202	—	1.314	8.192
Görög kat. ...	3	3	215	22	1	10	251	15	—	22	—	76	367
Görög keleti ..	39	—	114	24	3	10	151	15	—	13	—	30	248
Ágostai ev. ...	6	5	472	46	20	12	555	197	—	15	—	113	886
Református ...	1	—	361	36	17	9	423	98	—	25	—	130	677
Unitárius	—	—	25	5	—	1	31	6	—	1	—	12	50
Izraelita	3	—	860	539	115	26	1.540	229	—	21	—	63	1.856
Egyéb	—	1	19	3	2	2	27	21	—	1	—	3	52
Ismeretlen	—	—	27	4	—	5	36	7	—	—	—	12	55
Összesen .	86	17	6.483	1.035	250	241	8.026	2.215	3	300	—	1.753	12.383

63. tábla. A letelepült külföldiek megoszlása hitfelekezetek szerint az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével. (Vége.)

B) Százaléokban.

Hitfelekezet	Foglalkozási főosztályok												Összesen
	Östermek	Bányászat	Ipár	Kereskedelem	Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipár-forgalom együtt	Polg. és egyházi közszolg. és szab. fogl.	Védető	Napszámosok	Nyugdíjasok és vagyonuktól élők	Egyéb és ismeretlen foglalk.	
a) Önállóak.													
Római kat. ...	31.4	—	44.9	14.6	20.8	32.4	31.1	53.2	—	—	52.7	63.6	36.4
Görög kat.	—	—	1.8	0.8	2.1	—	1.3	0.6	—	—	0.3	—	1.1
Görög keleti ..	41.4	—	1.9	12.1	—	—	6.2	1.6	—	—	1.6	—	6.1
Ág. ev.	10.0	—	5.2	2.1	4.2	2.9	3.8	16.1	—	—	9.5	9.1	6.1
Református....	7.2	—	3.5	1.8	4.2	2.9	2.8	9.0	—	—	6.0	9.1	4.0
Unitárius.....	—	—	0.2	0.1	—	—	0.2	—	—	—	0.6	—	0.2
Izraelita	10.0	—	41.7	66.7	66.6	61.8	53.3	14.2	—	—	28.4	18.2	44.5
Egyéb	—	—	0.6	1.7	—	—	1.1	5.3	—	—	0.9	—	1.5
Ismeretlen.....	—	—	0.2	0.1	2.1	—	0.2	—	—	—	—	—	0.1
Összesen	100.0	—	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	—	—	100.0	100.0	100.0
b) Alkalmazottak.													
Római kat. ...	39.5	47.1	67.7	34.5	36.8	68.9	62.5	73.5	100.0	67.4	—	75.0	66.2
Görög kat.	3.5	17.6	3.3	2.1	0.4	4.1	3.1	0.7	—	7.4	—	4.3	3.0
Görög keleti ..	45.3	—	1.7	2.3	1.2	4.1	1.9	0.7	—	4.3	—	1.7	2.0
Ág. ev.	7.0	29.4	7.3	4.3	8.0	5.0	6.9	8.9	—	5.0	—	6.4	7.1
Református....	1.2	—	5.6	3.5	6.8	3.8	5.3	4.4	—	8.3	—	7.4	5.5
Unitárius.....	—	—	0.4	0.5	—	0.4	0.4	0.3	—	0.3	—	0.7	0.4
Izraelita	3.5	—	13.3	52.1	46.0	10.8	19.2	10.3	—	7.0	—	3.6	15.0
Egyéb	—	5.9	0.3	0.3	0.8	0.8	0.3	0.9	—	0.3	—	0.2	0.4
Ismeretlen.....	—	—	0.4	0.4	—	2.1	0.4	0.3	—	—	—	0.7	0.4
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	—	100.0	100.0
c) 100 alkalmazottra esik önálló.													
Római kat.	64.7	—	10.9	35.4	10.9	6.6	12.5	10.6	—	—	—	0.5	12.1
Görög kat.	—	—	8.8	31.8	100.0	—	10.8	13.3	—	—	—	—	8.2
Görög keleti ..	74.4	—	17.5	433.3	—	—	82.1	33.3	—	—	—	—	65.7
Ág. ev.	116.7	—	11.9	37.0	10.0	8.3	13.7	26.4	—	—	—	0.9	18.9
Református....	500.0	—	10.2	41.7	11.8	11.1	13.0	29.6	—	—	—	0.8	16.1
Unitárius.....	—	—	8.0	20.0	—	—	9.7	—	—	—	—	—	10.0
Izraelita	233.3	—	51.7	106.1	27.8	80.8	69.5	20.1	—	—	—	3.2	65.5
Egyéb	—	—	36.8	500.0	—	—	81.5	81.0	—	—	—	—	80.8
Ismeretlen.....	—	—	7.4	25.0	—	—	11.1	—	—	—	—	—	7.3
Összesen	81.4	—	16.5	82.9	19.2	14.1	25.0	14.6	—	—	—	0.6	22.0

Sokkal frappánsabban emelik ki a két kategória szerint szétválasztott idegen elemek felekezeti vonatkozásait azon arányszámaink, melyek ugyan-csak a 63. számú táblázat alapján azt juttatják kifejezésre, hogy az egyes foglalkozási főosztályokban 100 alkalmazottra hány önálló esik. A szóban levő kérdést általában vizsgálva, megállapítható, hogy az önállóaknak az alkalmazottakkal szemben megnyilvánuló aránya — főleg a soraikból kikerülő önálló kereskedők révén — legkedvezőbb a számarányuknál fogva jelentéktelenebb görög keletiek rovatában (65·7%). Jelentőségteljesebb a zsidóság számarányának kialakulása (65·5%), mivel ezen felekezethez tartozó letelepültek sorában úgyszólván valamennyi foglalkozási körben az önállósulás kérdése a legkedvezőbb képet mutatja. Különösképen áll ez a kereskedelmi foglalkozásokra (106·1%), de a szabadfoglalkozások kivételével a többi főosztályok arányszámainak kialakulása is a fentieket támasztja alá. A római katolikus vallású külföldi állampolgárok szóbanlevő értelmű viszonyzáma (12·1%) — amely úgyszólván a legjelentéktelenebb — azt juttatja kifejezésre, hogy ezen felekezethez tartozó letelepültek legkevésbé rendelkeznek az önállósuláshoz szükséges vállalkozó szellemmel s anyagi eszközökkel, amelyek a gazdasági életben való érvényesüléshez feltétlen megkívánnatnak. Ugyanez vonatkozik a protestáns felekezetű letelepültekre is, mivel a soraikban kimutatott arányszámok az ágostai evangélikus és református vallású önállóaknak nem sokkal kedvezőbb arányát szemléltetik.

A letelepült külföldiek családi viszonyai.

Tanulmányunk előző fejezeteiben a lakhatási bizonylatot nyert külföldi elemek társadalmi elhelyezkedésére, demográfiai viszonyaira vonatkozó tárgyalásainkat a rendelkezésünkre álló adatok alapján csupáncsak a nép-reteg soraiból kikerülő családfőkre és a magánosokra vonatkoztathattuk. Az önálló keresettel nem bíró eltartott családtagok kénytelen-kelletlen kiestek megfigyelési körünkől s ezek jelentőségét, illetőleg az egyes foglalkozásokban megnyilvánuló súlyát csak az alábbiakban szemléltethetjük.

Mielőtt a letelepültek családi körülményeinek részletes vizsgálatát megkezdendők, az egybevetés lehetővé tétele céljából parallel mutatjuk be a főváros lakosságának, valamint a letelepült népességnek foglalkozási főosztályonkinti megoszlását a keresők és eltartottak megkülönböztetésével.

A 64. tábla adatai alapján megállapítható, hogy általában a keresők és eltartottak aránya az összes lakosság és a letelepült külföldiek körében egyenlőnek mondható, amennyiben a főváros népességéből 100 keresőre 94, az idegen állampolgárok közül pedig 93 eltartott esik. Részleteiben vizsgálva a kérdést, már jelentékeny különbségekről szólhatunk. A legnépesebb foglalkozási főosztályban, az iparban a keresők és eltartottak aránya a főváros lakosságának javára billenti a mérleget, mivel ezek rovatában a szóban levő

viszonyszám 99,4, az idegen elemek közül pedig átlag 126 családtag eltartásának gondja nehezedik 100 kereső vállaira. A kereskedelmi főosztályban is csak a letelepültek rovatában nyilvánul meg az eltartottak nagyobb részesedése (127,1%), míg az összes népesség sorában a keresők és eltartottak aránya kiegyensúlyozottnak látszik (99,7%). Az ügynökök, pénz-, hitelügy csoportjával vonatkozásban levő külföldi elemek arányszáma egészen közel áll az ugyanezen főosztályba tartozó fővárosi lakosság soraiban megnyilvánuló percentekhez s a közlekedés körébe tartozók között is viszonylag alig nagyobb az eltartottak száma a letelepültek soraiban (135,3), mint aminő az összes lakosság idevonatkozó rovatában.

64. tábla. A főváros népessége, valamint a letelepült külföldiek megkülönböztetése keresők és eltartottak szerint.

Foglalkozási főosztályok	Összes népesség				Letelepült külföldiek			
	keresők	eltartottak	összesen	100 keresőre esik eltartott	keresők	eltartottak	összesen	100 keresőre esik eltartott
Östermelés	4.201	4.288	8.489	102,1	156	149	305	95,5
Bányászat	271	385	656	142,1	17	40	57	235,3
Ipar	164.889	163.822	328.711	99,4	7.550	9.496	17.046	125,8
Kereskedelem	43.315	43.201	86.516	99,7	1.893	2.406	4.299	127,1
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	17.053	18.280	35.333	107,2	298	317	615	106,4
Közlekedés	22.675	29.708	52.383	131,0	275	372	647	135,3
Ipar-forgalom együtt ..	248.203	255.396	503.599	102,9	10.033	12.631	22.664	125,9
Polg., egyh. közszolg. és szabadfoglalkozású	86.298	70.256	156.554	81,4	2.538	714	3.252	28,1
Véderő	6.224	4.407	10.631	70,8	3	2	5	66,7
Napszámosok	15.675	12.189	27.864	77,8	300	315	615	105,0
Nyugd. és vagyonukból élők ...	33.238	67.554	100.792	203,3	1.870	1.158	3.028	61,9
Egyéb és ismeretlen	101.306	51.760	153.066	51,1	1.903	717	2.620	37,7
Összesen .	495.145	465.850	960.995	94,1	16.803	15.686	32.489	93,4

Szembetűnő különbséget mutat a keresők és eltartottak aránya a közszolgálatok és szabadfoglalkozások főosztályában, mivel e helyütt az összes lakosság eltartottjainak 81,4%-os viszonzszámával szemben a letelepült külföldiek által eltartottak csupán 28,1%-kal szerepelnek. A napszámosok rovatában jelen tárgyalásunk alapját képező arányszámok kialakulása, bár kisebb eltéréssel, fordított képet mutat, mert míg a külföldi honosságú napszámosok családtagjai felülmúlják eltartóik számát (105,0%), addig az összes lakosság körében 100 hasonló foglalkozású keresőre alig 78 eltartott esik.

Az iparral foglalkozó letelepültek soraiban az eltartottaknak megnyilvánuló magasabb számarányát úgy véljük érthetővé tenni, hogy visszatérünk a 27. számú táblázat adatai alapján levont tanulságokra. A hivatkozott fejezetben láthattuk, hogy a külföldi elemek közepes életkora (41 év 11 hó) a szóbanlevő foglalkozási főosztályban lényegesen magasabb annál,

mint amilyent az ugyanolyan foglalkozású ipari népesség keresői mutatnak (33 év 1 hó). Megállapításunkból önként adódik tehát azon következtetésünk, hogy a magasabb kormediánnal rendelkező idegen honosok soraiban minden bizonnyal nagyobb a családos egyének számaránya, mint általában a főváros ipari foglalkozású népességében. A kereskedelemnél az életkoron kívül már más tényezőt is említhetünk. Jelen tanulmányunk egyik fejezetében már rámutattunk arra a különbségre, melyet a kereskedelmi főosztályban az önállóak és alkalmazottak részesedését jelző arányszámok kifejezésre juttatnak. Láthattuk, hogy az összes lakosságból kikerülő kereskedelmi foglalkozásúak sorában 100 alkalmazottra csak 71 önálló kereskedő esik s ezzel szemben az idegen állampolgárok közül 83. Ha e mellett azon körülményt is figyelembe vesszük, hogy a külföldi honos önálló kereskedőknek majdnem a fele (48%-a) lengyelországi származású, akiknek soraiban (mint már előbb a letelepültek származási helyének ismertetéséről szóló fejezetben láttuk) legmagasabb a családosok arányszáma: helytállónak mondhatjuk azon elgondolásunkat, hogy a letelepültek eltartottjainak viszonylag magasabb számát a családalapításra inkább képes önálló kereskedők nagyobb részesedése magyarázza.

Ugyancsak a 64. számú táblázat adatai alapján láthattuk, hogy feltűnően kevés a szabadfoglalkozásokban letelepültek eltartottjainak száma. Mivel azonban az idesorozott külföldi elemek főként azokat a foglalkozási ágakat népesítik be, amelyeknek természete egyenesen kizárja vagy legalább is megnehezíti a családalapítást (ápolónők, nevelőnők, szerzetesnők), úgy ezen foglalkozási főosztályban kimutatott eltartottak arányszámának illetlen való kialakulását érthetőnek véljük.

Miután a fővárosban letelepedett idegen honosok keresők és eltartottak szerinti tagozódását már általánosságban bemutattuk, továbbmenőleg rá kívánunk mutatni e népréteg családi körülményeire, már amennyire ezen törekvésünket a rendelkezésünkre álló anyag lehetővé teszi. Nézzük elsősorban is, hogy az egyes foglalkozási főosztályokban a magános és a családos letelepültek aránya milyen kialakulásokat mutat s e mellett legyünk tekintettel a családok összetételére, a családtagok számára is. (L. a 65. táblát.)

Feltűnő jelenség, hogy az östermeléssel foglalkozók közül a családosok alig múlják felül a magánosok számát, noha tudvalevő, hogy ép az östermelés az a munkaterület, amelynek művelői sorában a korai családalapítás révén kiemelkedő a családosok aránya.

Már jóval magasabb a családosok részesedése az ipari és a kereskedelmi foglalkozásokban, mivel e rovatokban a családfők egyaránt 60-90%-kal szerepelnek. Ezen egyező arányszámok mellett azonban kiemelhetjük a kereskedelem körében elhelyezkedett, gyermekkel bíró családosok valamivel nagyobb részesedését, ami azután a családtagok magasabb számarányában is megnyilvánul.

65. tábla. Letelepült külföldi családtagok szerint.

Megnevezés	Östermelés	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom együtt	Polgári, egyházi közszolg. és szan- hadfoglalkozás	Véderő	Napszámosok	Nyugdíjasok és vagyonukból élők	Egyéb és ismeret- len foglalk.	Összesen
A) Alsóulí számokban.													
Magános családok:	74	2	2.954	739	136	80	3.911	2.112	2	133	1.214	1.510	8.956
csak feleséggel:	39	2	2.048	482	64	85	2.681	242	—	79	228	159	3.428
csak gyermekkel:	4	1	224	62	7	6	300	20	—	16	204	78	602
feleséggel és gyermekkel:	39	12	2.324	610	91	104	3.141	164	1	72	224	156	3.797
Együtt:	82	15	4.596	1.154	162	195	6.122	426	1	167	656	393	7.847
Magánosok és családosok összesen:	156	17	7.550	1.893	298	275	10.033	2.538	3	300	1.870	1.903	16.803
Családtagok száma:													
feleség:	78	14	4.372	1.092	155	189	5.822	406	1	151	452	315	7.225
gyermek:	71	26	5.124	1.314	162	183	6.809	308	1	164	706	402	8.461
Együtt:	149	40	9.496	2.406	317	372	12.631	714	2	315	1.158	717	15.686
Letelepültek összesen:	305	57	17.046	4.299	615	647	22.664	3.262	5	615	3.028	2.620	32.459
B) Százalékokban.													
Magános családok:	47,4	11,8	39,1	39,0	45,6	29,1	39,0	83,2	66,7	44,3	64,9	79,3	53,3
csak feleséggel:	25,0	11,8	27,1	25,5	21,5	30,9	26,7	9,5	—	26,4	12,2	8,4	20,4
csak gyermekkel:	2,6	5,9	3,0	3,3	2,4	2,2	3,0	0,8	—	5,3	10,9	4,1	3,7
feleséggel és gyermekkel:	25,0	70,5	30,8	32,2	30,5	37,8	31,3	6,5	33,3	24,0	12,0	8,2	22,6
Együtt:	52,6	88,2	60,9	61,0	54,4	70,9	61,0	16,8	33,3	55,7	35,1	20,7	46,7
Magánosok és családosok összesen:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
100 családtagra esik családtag:	181,7	266,7	206,6	208,5	195,7	190,8	206,3	167,6	200,0	188,6	176,6	182,4	200,0
100 letelepült közül a foglalkozási főszályvokra esik:	1,0	0,2	52,4	13,2	1,9	2,0	69,7	10,0	—	1,9	9,3	8,1	100,0

A hitelügyi foglalkozási főosztályba sorozott letelepülteknek 54·4%-a esik a családosok rovatába, tehát kevesebb mint az előbb említett két, a külföldi elemek által leginkább frekvenciált főosztályba. Közreható tényezők gyanánt megnevezhetjük az idetartozó letelepülteknek fiatalabb közepes életkorát, a foglalkozások természetét tekintve pedig a nehezebb önállósulási lehetőséget és talán a családalapítás szempontjából a nagyobb megfontolást.

Legkiemelkedőbb a családosok részvétele a közlekedési foglalkozásokban, ahol a letelepülteknek több mint 70%-a él együtt familiájával. Ezzel szemben a családtagok számarányát már nem mondhatjuk kiemelkedőnek, mivel azt látjuk, hogy e főosztályban egy-egy családfőre átlag még két családtag sem jut.

Az úgynevezett szabadfoglalkozások főosztályában a családosoknak csupán csak 16·8%-os részesedése a már fentebb mondottak alapján előre látható volt.

A családos napszamosok részesedéséhez mérten (55·7%) a családtagok számaránya viszonylag alacsonynak látszik (188·6). Mivel azonban az ide-sorozott külföldi elemek — mint láthattuk — főleg az idősebb korcsoportokat népesítik be s ennek következtében közepes életkoruk is a legmagasabb, joggal feltehetjük tehát, hogy a letelepülési engedélyt nyert családos napszamosok gyermekei vagy nem követték szülőiket az idegen országba, vagy pedig mint önálló keresettel bíró egyének, személyükre szóló külön lakhatási bizonylatot kaptak.

Ugyancsak a 65. számú táblázat alapján láthatjuk, hogy az összes letelepülteknek több mint a fele, 52·4%-a az ipari foglalkozások révén jut kenyérhez, holott a főváros összes lakosságából ugyanezen főosztályra 328.711 egyén esik, vagyis a népesség 34·6%-a. Ezenkívül a kereskedelem (13·2%) és a szabadfoglalkozások adnak még nagyobb számban megélhetést a külföldi állampolgároknak, mivel másutt — a hiányos jelzésű foglalkozások révén felduzzasztott főosztályok rovataitól eltekintve — az összes letelepültek részesedése nem haladja meg a 2%-ot sem.

A mondottak után térjünk vissza az ipari foglalkozású letelepültek családi körülményeinek tüzetesebb vizsgálatára és igyekezzünk feltárni azokat a különbségeket, amelyek e népréteg iparcsoportonként való szétválasztása alapján mutatkoznak. (L. a 66. táblát.)

Célszerűnek látszik, hogy a családosok és magánosok egymás közötti arányszámainak kialakulására vonatkozó tárgyalásunk meneténél a sorrendi hely kérdését is figyelembe vegyük. Feltűnően magas a családosok részesedése a kő-, és földiparban, ahol a letelepülteknek majdnem háromnegyedrésze (74·6%-a) e rovatba osztatott be. Ugyancsak e helyütt láthatjuk a gyermekkel bíró családfők maximális arányszámát is és pedig úgy a feleségével együtt élő (41·8%), mint pedig az özvegy, illetve elvált családosok (8·2%) sorában.

66. tábla. Az iparral foglalkozó letelepült külföldi családfelek családtagok szerint.

Megnevezés	Vas- és fémipar	Gépgyártás stb.	Kő-, föld-, agyag- stb. ipar	Fa- és csontipar	Bőr-, sörté-, szőr- stb. ipar	Fonó- és szövőipar	Ruházati ipar	Papírosipar	Élelmészeti ipar	Vegyészeti ipar	Építőipar	Sokszorosító- és műipar	Szállandai stb. ipar	Egyéb iparágak	Összesen
A) Abszolút számokban.															
Magános	409	298	102	139	58	205	714	43	241	70	121	104	169	281	2.954
Családos:	338	275	99	119	50	126	282	23	196	51	133	87	75	194	2.048
csak feleséggel	16	18	33	9	2	7	69	4	17	5	6	8	10	20	224
csak gyermekkel	414	238	168	124	58	164	369	19	225	56	153	85	60	191	2.324
feleséggel és gyermekkel	766	531	300	252	110	297	720	46	438	112	292	180	145	405	4.596
Együtt															
Magánosok és családosok összesen .	1.177	829	402	391	168	502	1.434	89	679	182	413	284	314	686	7.550
Családtagok száma:															
feleség	752	513	267	243	108	290	651	42	421	107	286	172	135	385	4.372
gyermek	840	486	456	266	138	353	850	47	476	109	357	169	123	464	5.124
Együtt	1.592	999	723	509	246	643	1.501	89	897	216	643	341	258	839	9.496
Letelepültek összesen	2.769	1.828	1.125	900	414	1.145	2.935	178	1.576	398	1.056	625	572	1.525	17.046
B) Százdalban.															
Magános	34.7	35.9	25.4	35.5	34.5	40.8	49.8	48.3	35.5	38.5	29.3	36.6	53.8	41.0	39.1
Családos:	28.7	33.2	24.6	30.5	29.8	25.1	19.7	25.8	28.9	28.0	32.2	30.7	23.9	28.3	27.1
csak feleséggel	1.4	2.2	8.2	2.3	1.2	1.4	4.8	4.5	2.5	2.7	1.5	2.8	3.2	2.9	3.0
csak gyermekkel	35.2	28.7	41.8	31.7	34.5	32.7	25.7	21.4	33.1	30.8	37.0	29.9	19.1	27.8	30.8
feleséggel és gyermekkel	65.3	64.1	74.6	64.5	65.5	59.2	50.2	51.7	64.5	61.5	70.7	63.4	46.2	59.0	60.9
Együtt															
Magánosok és családosok összesen .	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
100 családfőre esik családtag	207.3	188.1	241.0	202.0	223.6	216.5	208.3	193.5	204.8	192.9	220.2	189.4	177.9	207.2	206.6
100 letelepült közül a foglalkozási főcsoportokra esik	16.2	10.7	6.6	5.3	2.4	6.7	17.2	1.0	9.3	2.3	6.2	3.7	3.4	9.0	100.0

A második helyen az építőipar áll, amelyben még szintén meghaladja a családoso k hányada a 70%-ot, de ezen iparcsopottban a gyermektelen családfo k részesedése már jelentékenyebb, mint az előbb említett kő-, és földiparban. Jóval kisebb, de majdnem egyenlő viszony számokat találunk a bőr-, valamint a vas- és fémiparban, ahol a családoso letelepültek részvételét 65%-ot meghaladó arány szám jelzi. E két ipari főcsoportban a családoso k nak közel egyező részesedése mellett jelentékeny eltérés nyilvánul meg a családok felépítettsége tekintetében, mivel a bőriparban 100 családfo re 224, a vas- és fémiparban pedig csak 207 családtag esik. Az élelmezési, valamint a fa- és csontiparban elhelyezkedésre talált külföldi elemek szóbanlevő viszony számainak kialakulása hasonló képet mutat (64·5%) és nem sokkal jelentékenyebb a családoso k arány száma a gépgyártás foglalkoztatta letelepültek sorában sem (64·1%). Ezen együttemlített iparcsopottokban a gyermektelen családfo k számaránya viszont már különbségeket juttat kifejezésre és ennek eredményeképen a gépgyártás rovatában találjuk a családtagok legkisebb részesedését, mivel az idesorozott családfo k re még két családtag eltartásának feladata sem hárul. Feltűnő, hogy a textiliparban viszonylag mily alacsony a családoso k aránya (59·2%), noha ugyanezen főcsoportban a gyermektelen családfo k kisebb részvetele révén a családtagok száma az átlagnál magasabb percenttel jut kifejezésre (216·5).

A magánosok csupán csak egy főcsoportban, a szállodaiparban dominálnak, ahol arányuk majdnem eléri az 54%-ot. A családoso k alárendeltebb jelentősége számarányuk mellett a családtagoknak ezen iparcsopottban megnyilvánuló legkisebb viszony száma alapján (177·9) is megállapítható. Ezenkívül még két iparcsopottban jelentkezik a magánosoknak nagyobb, mondhatnánk a családoso letelepültek részesedésével közel egyező arány száma és pedig a ruházati (49·8%) és a papirosiparban (48·3%). Az elsőül említettben inkább a gyermekkel bíró, utóbbiban pedig csak a feleségét eltartó családfo k részvetele a jelentékenyebb.

Ami az összes letelepülteknek iparcsopottonkinti megoszlását illeti, kiemelhetjük, hogy míg a családfo k legmagasabb számát a vas- és fémipar tünteti fel, addig az összes külföldi elemek sorában a legnagyobb hányad a ruházati iparra jut (17·2%). Ezen főcsoporton kívül — miként az részben az idegen honosságú keresők száma, részben pedig e népréteg családi felépítettségében megnyilvánuló különbségek alapján érthetőnek is látszik — a vas- és fémipar (16·2%), a gépgyártás (10·7%) és az élelmezési ipar (9·3%) juttat legtöbb külföldi állampolgárnak megélhetést.

Mielőtt a 67. számú táblázat adataihoz kommentárt fűznénk, vessük fel a kérdést, vajjon milyen tényezők bírhatnak befolyással a családoso k számarányának kialakulására? Ilyen tényező gyanánt nevezhetjük meg, mint legfontosabbat, az életkort, mivel tanulmányunk egyik előző fejezetében már láthattuk azokat a különbségeket, melyeket az egyes foglalkozási

csoportokban a letelepültek eltérő korviszonyai jeleznek. E mellett említhetjük még a nemek aránya között megnyilvánuló eltéréseket, annál is inkább, mivel már módunkban állt érzékelteni, hogy a letelepültek soraiban a családos nők szerepe egészen alárendelt jelentőséggel bír. Ide sorozhatjuk végül, mint a vagyonyhelyzet fokmérőjét, az önállósulás kérdését, illetve az önállóknak az alkalmazottakkal szembeni arányát, bár ez utóbbit ép az egyes foglalkozások eltérő természete miatt óvatosan kell kezelnünk.

A mondottak igazolására alábbi táblázatunkban az ipari főcsoportokat a családos letelepültek arányszámának csökkenő sorrendje alapján állítottuk össze és ezen arányszámok mellé iktattuk az egyes iparcsoportokba tartozó idegen elemek közepes életkorát, a nemek arányát és az önállóak viszonyszámát.

67. tábla. Az iparral foglalkozó családos letelepültek arányszámára befolyással bíró tényezők.

Sorrendi szám	Ipari főcsoportok	100 letelepült közül családos	Az életkor közép-száma (mediánja)		100 férfira esik nő	100 letelepült közül önálló
			év	hó		
1	Kő-, föld-, agyag- stb. ipar	74·6	49	—	21	3·0
2	Építőipar	70·7	46	—	1	20·1
3	Bőr-, sörté-, szőr- stb. ipar	65·5	43	9	6	18·5
4	Vas- és fémipar	65·3	40	—	2	8·2
5	Élelmezési ipar	64·5	45	—	12	5·4
6	Fa- és csontipar	64·5	44	1	3	18·4
7	Gépgyártás stb.	64·1	42	9	7	11·0
8	Sokszorosító- és műipar	63·4	43	6	11	11·3
9	Vegyészeti ipar	61·5	46	—	31	0·5
10	Fonó- és szövőipar	59·2	40	—	27	4·6
11	Egyéb iparágak	59·0	40	—	25	2·0
12	Papírosipar	51·7	43	1	39	9·0
13	Ruházati ipar	50·2	38	9	63	38·4
14	Szállodaipar	46·2	38	1	41	5·1

Fenti adataink alapján azt mondhatjuk, hogy általában igazoltnak látszik a családosok arányszámára befolyással bíró tényezők szerepe. E szerint csupán csak azokat az iparcsoportokat vegyük szemügyre, amelyekben az egyik vagy másik tényezőt kifejezésre juttató arányszám kivételes alakulást mutat.

Mindjárt a legtöbb családos letelepültet kimutató kő-, és földiparban kiemelkedő a nők részesedése. Igaz ugyan, hogy ezen iparcsoportban viszonylag legmagasabb a családos — így nyilván idősebb korú — nők érdekeltsége. A vas- és fémiparban a fiatalabb közepes életkort a foglalkozások nehezebb volta, míg az élelmezési iparban a nők jelentékenyebb részvételét az ide tartozó iparágak könnyebb természete indokolja.

Az ipari főcsoportok sorrendi helyzetét tekintve legtöbb és e mellett számottevő kivétel nyilvánul meg az önállóak arányszámait feltüntető

rovatban. Ezeket leginkább azokban az iparcsoportokban találjuk, ahová tartozó iparágak főként nagyipari jellegűek és így az önállósulás elé a foglalkozás természete emel gátat. Bár a ruházati iparba tartozó családосok utolsóelőtti helyét úgy életkoruk, mint nemi arányuk is alátámasztja, mégis a varrónők magas száma révén az önállóak részesedése valamennyi iparcsoportéhoz képest kimagaslóan a legjelentékenyebb.

A tulajdonképeni kereskedelem körébe tartozó foglalkozási főcsoportok közül a vegyeskereskedelmi ágak rovatában kimutatott letelepültek oly nagy számban kerülnek ki a családосok sorából, hogy a magánosokként nyilvántartottak aránya e főcsoportban a 14%-ot nem éri el. (L. a 68. táblát.) E rovat telítettsége — mint már említettük — legfőképpen a közelebbi meghatározás nélküli kereskedők magas száma révén adódik s így további összehasonlításokra a sorukban kimutatott arányszámokat nem használhatjuk fel. Az idegen elemek részvétele szempontjából jelentéktlenebb foglalkozási csoportok közül a családосok számaránya tekintetében elsőül említhetjük az állatokkal, mezőgazdasági termékekkel való kereskedelmet, ahol a szóbanlévő egyének részesedése meghaladja a 60%-ot. Nem sokkal kisebb a családосok arányszáma az élelmezési cikkekkel való kereskedelem körében (59·0%), csak hogy míg e főcsoportban a gyermekkel bíró családфők nagyobb részesedése folytán 100 családфőre 223 családtag jut, addig a mezőgazdasági termékekkel való kereskedelem körébe tartozóknál csupán 179. Teljesen azonos arányszámmal (58·0%) szerepelnek a külföldi honos családосok a fával, erdei termékekkel stb. való, valamint vas- és fémárúkereskedelemben, mégis a családtagok számarányát az elsőül említett főcsoportban a gyermekkel bíró családфők jelentékenyebb részvétele folytán jóval magasabb percentszám jelzi.

A letelepültek részvétele szempontjából egyik legszámottevőbb kereskedelmi főcsoport, a textilárúkkal való kereskedelem rovatában találjuk a családосok minimális arányszámát, amennyiben e népréteg nagyobbik felének (57·5%-ának) csupán saját létfenntartásáról kell gondoskodnia. Így természetszerűleg e helyütt látjuk a gyermekes családфők viszonylag legkisebb számát s ezen körülmény kihatással van a családtagok számarányának kialakulására is.

Az utcai árusok, kofák és házalókereskedők foglalkozási főcsoportjában, ahol az idevonatkozó fejezetünk tárgyalásánál a legidősebb közepes életkort észlelhettük, egyaránt kiemelkedik úgy a családосoknak (79·5%), mint pedig a családtagoknak számaránya (231·9%). A kereskedelmi segéd-személyzet, vagyis az üzletágak közelebbi megjelölésének mellőzésével nyilvántartott, főként fiatalabbkorú alkalmazottak sorában érhetőnek látszik a magánosok közel 62%-os részesedése s az idetartozó családосok közül a gyermektelen családфők alacsony számaránya.

68. tábla. A kereskedelemmel foglalkozó letelepült külföldi családfelek családtagok szerint.

Megnevezés	Állatokkal, mezőgazd. termékekkel való keresk.	Fával, erdei termékekkel stb. való keresk.	Vas- és fémárukeresk.	Agyag- és üvegárukeresk.	Fa-, bőr- stb. árukeresk.	Fonó-, szövőipari stb. árukkal való keresk.	Élelmészeti stb. cikkekkel való keresk.	Gyógy- és vegyszeti árukkal való keresk.	Könyv- és műkereskedés	Vegyeskereskedelmi ágak	Utcai árusok, kofák és házalókereskedők	Kereskedelmi segédszemélyzet	Összesen
A) Abszolút számokban.													
Magános családok	31	29	37	8	12	77	55	24	6	54	67	339	739
csak feleséggel	19	17	31	3	13	31	31	7	--	128	110	92	482
csak gyermekkel	4	2	2	--	2	1	2	1	1	13	17	17	62
feleséggel és gyermekkel együtt	24	21	18	3	13	25	46	10	5	212	133	100	610
	47	40	51	6	28	57	79	18	6	353	260	209	1.154
Magánosok és családok összesen	78	69	88	14	40	134	134	42	12	407	327	548	1.893
Családtagok száma													
feleség	43	38	49	6	26	56	77	17	5	340	243	192	1.092
gyermek	41	52	38	6	23	40	99	12	10	453	360	180	1.314
együtt	84	90	87	12	49	96	176	29	15	793	603	372	2.406
Letelepültek összesen	162	159	175	26	89	230	310	71	27	1.200	930	920	4.299
B) Százalékban.													
Magánosok családok	39.7	42.0	42.0	57.2	30.0	57.5	41.0	57.1	50.0	13.3	20.5	61.9	39.0
csak feleséggel	24.4	24.7	35.2	21.4	32.5	23.1	23.2	16.7	--	31.4	33.6	16.8	25.5
csak gyermekkel	5.1	2.9	2.3	--	5.0	0.7	1.5	2.4	8.3	3.2	5.2	3.1	3.3
feleséggel és gyermekkel együtt	30.8	30.4	20.5	21.4	32.5	18.7	34.3	23.8	41.7	52.1	40.7	18.2	32.2
	60.3	58.0	58.0	42.8	70.0	42.5	59.0	42.9	50.0	86.7	79.5	38.1	61.0
Magánosok és családok összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
100 családfőre esik családtag	178.7	225.0	170.6	200.0	175.0	168.4	222.8	161.1	250.0	224.6	231.9	178.0	208.5
100 letelepült közül a foglalkozási főcsoportokra esik	3.8	3.7	4.1	0.6	2.1	5.3	7.2	1.7	0.6	27.9	21.6	21.4	100.0

Miután a 68. számú táblázat alapján bemutattuk azokat a különbségeket, amelyek az egyes kereskedelmi foglalkozások főcsoportjaiba sorozott letelepültek családi viszonyai tekintetében megnyilvánulnak, továbbmenőleg a családosok arányszámait ezek kialakulására befolyással bíró tényezők behatását érzékeltető percentszámokkal parallel kívánjuk szemléltetni. Vizsgálódásainkat természetesen csak azon főcsoportokra vonatkoztatjuk, amelyekben a letelepültek száma jelentékenyebbnek mondható.

69. tábla. A kereskedelemmel foglalkozó családos letelepültek arányszámára befolyással bíró tényezők.

Sorrendi szám	Kereskedelmi főcsoportok	100 letelepült közül családos	Az életkor közép- száma (mediánja)		100 férfitra esik nő	100 letelepült közül önálló.
			év	hó		
1	Vegyeskereskedelmi ágak	86·7	47	9	8	90·2
2	Állatokkal stb. való kereskedés	60·3	42	8	16	64·1
3	Élelmzési stb. cikkekkel való kereskedés	59·0	41	2	19	32·1
4-5	Fával, erdei term. való kereskedés	58·0	45	—	17	23·2
4-5	Vas- és fémárukereskedés	58·0	37	6	24	21·6
6	Fonó- és szövőipari stb. áruval való keresk.	42·5	32	8	25	14·9

A családosok arányszámainak csökkenő sorrendjében felsorakoztatott kereskedelmi főcsoportokban közzétett adatok alátámasztják eljárásunk helyességét, mivel láthatjuk, hogy általában a családosok szám-arányának csökkenésével az életkort, valamint az önállóaknak az alkalmazottakkal szembeni részesedését kifejező viszonyszámok egyenes arányban állanak, míg a nők részvételét érzékeltető percentek fordított arányt mutatnak.

Ezen szabályszerűség mellett szembeötlük, hogy a fával, erdei termékekkel való és a vas- és fémárukereskedelemben a családos letelepültek egyező arányszáma mellett a közepes életkort kifejező arányszámok feltűnő különbséget jeleznek. E kérdés megvilágítására a foglalkozások természetében rejlő különbség szolgálhat magyarázatul, mivel feltehető, hogy a nagyobb fizikai erőfeszítést igénylő vas- és fémárukereskedelemben a családosok is inkább a fiatalabb letelepültek sorából kerülnek ki.

Az egyes foglalkozások természete a magánosok és családosok szám-arányának kialakulása tekintetében egyik főosztályban sem tükröződik vissza olyannyira, mint a közszolgálatok és szabadfoglalkozások körében. Igaz ugyan, hogy ezen főosztály a legkülönbözőbb társadalmi kategóriákba tartozó elemekből épül fel, de a letelepülteknek néhány idesorozott foglalkozási ágban való tömörülése révén, családi állapotukat tekintve sokkal nagyobb eltolódásokat észlelhetünk, mint aminő a hasonló hivatású fővárosi lakosság soraiban megnyilvánul.

70. tábla. A közszolgálatok és szabadfoglalkozások körében dolgozó letelepült külföldi családfejek családtagok szerint.

Megnevezés	Közigazgatás	Igazságszolgálat	Egyházi szolgálat	Tanügy	Közegészségügy	Irodalom, művészet	Egyéb értelmiség	Összesen
A) Abszolút számokban.								
Magános	39	13	473	1.131	146	67	243	2.112
Családos:								
csak feleséggel	21	4	10	40	25	67	75	242
csak gyermekkel	3	—	3	5	2	2	5	20
feleséggel és gyermekkel	37	2	20	17	9	36	43	164
együtt	61	6	33	62	36	105	123	426
Magánosok és családosok összesen ...	100	19	506	1.193	182	172	366	2.538
Családtagok száma:								
feleség	58	6	30	57	34	103	118	406
gyermek	82	4	48	33	11	49	81	308
együtt	140	10	78	90	45	152	199	714
Letelepültek összesen.....	240	29	584	1.283	227	324	565	3.252
B) Százaléokban.								
Magánosok	39·0	68·4	93·5	94·8	80·2	39·0	66·4	83·2
Családos:								
csak feleséggel	21·0	21·1	2·0	3·4	13·7	39·0	20·5	9·5
csak gyermekkel	3·0	—	0·5	0·4	1·1	1·1	1·4	0·8
feleséggel és gyermekkel	37·0	10·5	4·0	1·4	5·0	20·9	11·7	6·5
együtt	61·0	31·6	6·5	5·2	19·8	61·0	33·6	16·8
Magánosok és családosok összesen ...	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
100 családfőre esik családtag	229·5	166·7	236·4	145·2	125·0	144·8	161·8	167·6
100 letelepült közül a foglalkozási főcsoportokra esik	7·4	0·9	17·9	39·4	7·0	10·0	17·4	100·0

Mindjárt a közigazgatás körébe sorozott idegen honosok rovatában láthatjuk, hogy a családosok részesedése 61%-ot tesz ki és e mellett átlag minden második családfőnek van eltartott gyermeke. A szóbanlévő arányszám illetően való kialakulását érthetővé teszi azon körülmény, hogy az itt kimutatott letelepülteknek többsége úgyszólván kizárólagosan a férfinemhez tartozó altisztek, szolgák és egyéb segédszemélyzet köréből adódik, amely népréteg általában véve nem idegenkedik a korai családalapítástól.

Az úgynevezett szabadfoglalkozások közül az egyházi szolgálatot teljesítő letelepültek zöme (93·5%-a) a magánosok rovatában van kimutatva. Mivel az idesorozott külföldi elemek — mint már említettük — többnyire a szerzetesrendek tagjaiból kerülnek ki, az arányszámok illetően való kialakulásához nem kell bővebb kommentárt fűznünk. Ezen megállapításunk mellett feltűnő, hogy a szóbanlévő foglalkozási főcsoportban a családtagok számaránya mennyire felülmúlja az átlagot. Ha jelen tanulmányunk

»Függelékében« fellapozzuk a részletes foglalkozási táblázatot (8. tábla), úgy látni fogjuk, hogy az egyházi szolgálatban álló tisztviselők, díjnokok és szolgák csekély kivétellel lengyel honosságúak, akiknek soraiban — miként az idevonatkozó fejezetben szemléltettük — feltűnően kiemelkedik a családosoak arányszáma. Úgy véljük, hogy ezen megállapítás alapján helyesen írjuk a családtagok viszonylag nagyobb számát is e népréteg javára.

Még magasabb a magánosok számaránya a tanügyi főcsoportban (94·8%). E helyütt az idetartozó, leginkább telített foglalkozások természete mellett a nemek aránya is döntő befolyással bír a magánosok feltűnő arányának kialakulására, mivel e főcsoportban a nyelvtanítónők és nevelőnők részesedése meghaladja a 92%-ot. Ugyanezen két tényező közrehatása nyilvánul meg az egyedülálló letelepültek számarányát tekintve a közegészségügy körében és pedig főként a betegápolónők jelentékenyebb részvétele folytán, bár itt a családosoak részesedése már jóval magasabb (19·8%).

A szabadfoglalkozások közül a családosoak arányszáma csupán az irodalom és művészet rovatában érzékelteti abszolút többségét (61%). E mellett feltűnő, hogy a családfőeknek nem sokkal több, mint egyharmada bír gyermekkel, ami a családtagok számarányának kialakulásában is megnyilvánul.

A 71. számú táblázat alapján a letelepültek családi viszonyait foglalkozási főosztályonként az önállóak és alkalmazottak különválasztásával kívánjuk bemutatni.

A magánosan élő letelepültek részesedése a közszolgálatok és szabadfoglalkozások, valamint a nyugdíjasok és vagyonukból élők főosztályai kivételével jóval alárendeltebb jelentőségű az egyes foglalkozási kategóriákban, mint aminőt a családosoak arányszámai jeleznek. Különösen kiemelkedik e tekintetben a közlekedési főosztályban kimutatott önálló családfők hányada (91·2%) s ezenkívül ugyanezen főosztályban találjuk a családtagok maximális részesedését is (235·5%). Habár a külföldi honos önálló kereskedők rovatában a családosoak aránya meghaladja a 84%-ot, az önálló iparosoknak pedig már csak 66·5%-a kerül ki a családosoak sorából, a családtagok számaránya mégis közel egyezőnek mondható, sőt az önálló iparos családfők gondoskodnak valamivel több családtag eltartásáról.

Az alkalmazottak sorában a családosoak és magánosok arányszámainak kialakulása mondhatnók fordított képet mutat, mivel általában azt látjuk, hogy az idesorozott külföldi elemek nagyobbik felét (55·5%-át) a családeltartás gondjai nem érintik. A letelepültek részvétele szempontjából kisebb jelentőségű foglalkozási főosztályokat tekintve adataink arról tájékoztatnak bennünket, hogy a polgári és egyházi szabadfoglalkozások (84·0%), a kereskedelem (58·6%) és az őstermelés (54·7%) rovatában a magánosok dominálnak, a hitel körében pedig az alkalmazottaknak teljesen egyforma hányada van kimutatva a családosoak, illetve a magánosok rovatában.

71. tábla. Letelepült külföldi családfők családtagok szerint az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésével.

Megnevezés	Östermék	Bányász	Ipar	Kereskedelem	Ügyvédek, pénz, hitel, biztosítás	Közeledés	Ipar-foglalom együtt	Polgári, egyházi közszolg. és szabad foglalkozás	Védő	Napszámok	Nyugdíjasok és vagyonkiből élők	Egyéb és ismeretlen	Összesen
A) Abszolút számokban.													
a) Önállóak.													
Magános	27	—	357	132	11	3	503	251	—	—	182	2	965
Családos:													
csak feleséggel	21	—	265	275	17	11	564	43	—	—	91	6	725
csak gyermekkel ..	1	—	38	38	1	1	78	2	—	—	15	1	97
feleséggel és gyermekekkel	21	—	409	415	19	19	862	27	—	—	29	2	941
Együtt	43	—	710	728	37	31	1.504	72	—	—	135	9	1.763
Magánosok és családok összesen	70	—	1.067	858	48	34	2.007	328	—	—	317	11	2.728
Családtagok száma:													
feleség	42	—	672	688	36	30	1.426	70	—	—	120	8	1.666
gyermek	41	—	951	956	35	43	1.988	41	—	—	63	8	2.138
Együtt	83	—	1.623	1.644	71	73	3.414	111	—	—	183	16	3.804
Letelepültek összesen.	153	—	2.690	2.502	119	107	5.418	434	—	—	500	27	6.532
b) Alkalmazottak.													
Magános	47	2	2.597	607	125	77	3.408	1.861	2	133	—	1.419	6.870
Családos:													
csak feleséggel	18	2	1.785	209	47	74	2.117	199	—	79	—	135	2.548
csak gyermekkel ..	3	1	186	24	6	5	222	18	—	16	—	68	327
feleséggel és gyermekekkel	18	12	1.915	195	72	85	2.279	137	1	72	—	131	2.638
Együtt	39	15	3.886	428	125	164	4.618	354	1	167	—	384	5.513
Magánosok és családok összesen	86	17	6.483	1.035	250	241	8.026	2.215	3	300	—	1.753	12.383
Családtagok száma:													
feleség	36	14	3.700	404	119	159	4.396	336	1	151	—	266	5.186
gyermek	30	26	4.173	358	127	140	4.824	267	1	164	—	325	5.611
Együtt	66	40	7.873	762	246	299	9.220	603	2	315	—	591	10.797
Letelepültek összesen.	152	57	14.356	1.797	496	540	17.246	2.818	5	615	—	2.344	23.180
B) Százalékban.													
a) Önállóak.													
Magános	38.6	—	33.5	15.4	22.9	8.8	25.1	77.7	—	—	57.4	18.2	35.4
Családos:													
csak feleséggel	30.0	—	24.6	31.8	35.4	32.4	28.1	13.3	—	—	28.7	54.5	26.6
csak gyermekkel ..	1.4	—	3.6	4.4	2.1	2.9	3.9	0.6	—	—	4.7	9.1	3.5
feleséggel és gyermekekkel	30.0	—	38.3	48.4	39.6	55.9	42.9	8.4	—	—	9.2	18.2	34.5
Együtt	61.4	—	68.5	84.6	77.1	81.2	74.9	22.3	—	—	42.6	81.8	64.6
Magánosok és családok összesen	100.0	—	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	—	—	100.0	100.0	100.0
100 családfőre esik családtag	193.0	—	228.6	226.4	191.9	235.5	226.8	154.2	—	—	135.6	177.8	215.8
100 letelepült közül a fogl. főoszt.-ra esik	2.3	—	41.2	38.3	1.8	1.6	82.9	6.7	—	—	7.7	0.4	100.0
b) Alkalmazottak.													
Magános	54.7	11.8	40.1	58.6	50.0	32.0	42.5	84.0	66.7	44.3	—	80.9	55.5
Családos:													
csak feleséggel	20.9	11.8	27.5	20.2	18.8	30.7	26.4	9.0	—	26.4	—	7.7	20.6
csak gyermekkel ..	3.5	5.9	2.9	2.3	2.4	2.1	2.7	0.8	—	5.3	—	3.9	2.6
feleséggel és gyermekekkel	20.9	70.5	29.5	18.9	28.8	35.2	28.4	6.2	33.3	24.0	—	7.5	21.3
Együtt	45.3	88.2	59.9	41.4	50.0	68.0	57.5	16.0	33.3	55.7	—	19.1	44.5
Magánosok és családok összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	—	100.0	100.0
100 családfőre esik családtag	169.2	266.7	202.6	178.0	196.8	182.3	199.7	170.3	200.0	188.6	—	176.9	195.8
100 letelepült közül a fogl. főoszt.-ra esik	0.7	0.2	61.9	7.8	2.2	2.3	74.4	12.1	—	2.7	—	10.1	100.0
c) 100 alkalmazottra esik önálló.													
Magánosok közül ..	57.41	—	13.7	21.7	8.8	3.9	14.8	13.5	—	—	—	0.1	14.0
Családok közül ..	110.3	—	18.3	169.6	29.6	18.9	32.6	20.3	—	—	—	2.7	32.0
Általában ..	81.4	—	16.5	82.9	19.2	14.1	25.0	14.6	—	—	—	0.6	22.0

A családososok aránya — ismét csak a népesebb főosztályokat tekintve — legszámottevőbb az ipar körében alkalmazott idegen elemek rovatában (59·9%), ahol ennek megfelelőleg a családtagok viszony száma is a legmagasabb, kifejezésre juttatván, hogy az ipari alkalmazottak közül kikerülő családfőeknek átlag két hozzátartozójuk eltartásáról kell gondoskodni. Ehhez legközelebb áll a hitel körében alkalmazottak családtagjainak számaránya (196·8%), míg a családós kereskedelmi segédszemélyzet jóval kisebb részesedésének megfelelőleg a családtagok viszony száma azon körülményt juttatja kifejezésre, hogy e helyütt 100 családfőre csak 178 családtag esik.

Ugyancsak a 71. számú táblázat alapján vizsgáljuk meg azokat a különbségeket, amelyek a magánosok és családósok soraiban az alkalmazottak és önállóak számának egybevetése alapján megnyilvánulnak. E kérdést általában tekintve azt mondhatjuk, hogy míg a családósok közül 100 alkalmazottra 32 önálló esik, addig a magánosok rovatában a szóbanlévő arányt 14·0%-os viszony szám érzékelteti. Részleteiben vizsgálva a kérdést azt látjuk, hogy a családósok sorában az önállóak jóval kedvezőbb arányszámának kialakulását főként az önálló kereskedők kiemelkedő magas részesedése (169·6%) idézi elő. Feltűnő az önálló családfők részesedése az őstermelés rovatában is, mivel idevonatkozó arányszámunk tanúsága szerint az alkalmazottak az önállóak számát alig, hogy megközelítik (110·3%). A családós önálló iparosok részesedését kisebb arányszám érzékelteti (18·3%), mint aminő az önállósult családfők részvételét a többi foglalkozási főosztályban szemlélteti.

A magános letelepültek közül az önállóak legmagasabb arányszámát az őstermelés jelzi (57·4%), míg az önálló kereskedők e helyütt 21·7%-os részesedésükkel — bár jóval kisebb különbséggel — ismét felülmúlják az önálló iparosok számarányát (13·7%).

Befejezésül a 72. számú táblázatunk alapján ha csak főbb vonásaiban is szemléltetni kívánjuk azokat a különbségeket, amelyek a családós letelepültek soraiban eltartott gyermekeik száma alapján megnyilvánulnak.

Általában azt mondhatjuk, hogy a családós letelepülteknek csak alig több, mint a felét (56·3%-át) sorozhatjuk az eltartott gyermekkel bíró családfők rovatába és ezek közül is kiemelkedik a csupán az egygyermekes idegenhonosok számaránya (26·2%).

Foglalkozási főosztályonként vizsgálva a kérdést, úgy a gyermekkel bíró családósok legmagasabb számarányát a nyugdíjasok és vagyonukból élők rovatában találjuk (65·2%), ahol e mellett az egy- és kétgyermekes családfők részesedése is jóval nagyobb az átlagnál. E tekintetben még a hitelügy körében elhelyezkedett családós letelepültek (60·5%-ot) is felülmúlják a két legnépesebb főosztályba tartozó gyermekkel bíró családfők számarányát, mivel az ipari főosztályban a szóbanlévő kérdést 55·4%-os arányszám érzékelteti s a kereskedelem körébe tartozóknál 58·1%.

72. tábla. Letelepült külföldi családfők a gyermekek száma szerint.

Megnevezés	Östermek	Bányászat	Ipar	Kereskedelem	Ügynekők, pénz, hitel, biztosítás	Közlekedés	Ipar-forgalom együtt	Polgári, egyházi köz- szolg. és szabad- foglalkozás	Véderő	Napszámok	Nyugdíjasok és vagyonukból élők	Egyéb és ismeretlen	Összesen
A) Abszolút számokban.													
Gyermek nélkül...	39	22.048	482	64	85	2.681	242	—	79	228	159	3.428	
1.....	24	61.098	297	57	60	1.518	104	1	40	240	128	2.055	
2.....	14	3 774	217	26	34	1.054	56	—	32	127	66	1.349	
3.....	2	2 401	91	11	13	518	14	—	9	43	24	610	
4.....	2	2 158	38	2	1	201	4	—	4	11	10	232	
5 és több	1	—	117	29	2	2 150	6	—	3	7	6	173	
együtt	43	132.548	672	98	110	3.441	184	1	88	428	234	4.419	
Összesen	82	154.596	1.154	162	198	5.122	426	1	167	656	393	7.847	
B) Százalékban.													
Gyermek nélkül...	47·6	13·3	44·6	41·9	39·5	43·6	43·8	56·8	—	47·3	34·8	40·5	43·7
1.....	29·3	40·1	23·9	25·6	35·3	30·8	24·8	24·4	100·0	23·9	36·5	32·6	26·2
2.....	17·1	20·0	16·8	18·8	16·0	17·4	17·2	13·2	—	19·2	19·4	16·8	17·2
3.....	2·4	13·3	8·7	7·9	6·8	6·7	8·5	3·3	—	5·4	6·6	6·1	7·7
4.....	2·4	13·3	3·4	3·3	1·2	0·5	3·3	0·9	—	2·4	1·7	2·5	3·0
5 és több	1·2	—	2·6	2·5	1·2	1·0	2·4	1·4	—	1·8	1·0	1·5	2·2
együtt	52·4	86·7	55·4	58·1	60·5	56·4	56·2	43·2	100·0	52·7	65·2	59·5	56·3
Összesen	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

A két utóbbi foglalkozási réteg közül az ipari főosztályban az egy- és kétgyermekes, a kereskedelmi foglalkozásokba tartozók sorában pedig a három vagy annál több eltartott gyermekkel bíró családfők arányszáma magasabb. A gyermektelen családok letelepültek aránya csupán csak a közszolgálatok és szabadfoglalkozások főosztályában (56·8%) múlja felül a gyermekkel bíró családfők részesedését. Magyarázatul szolgáljon, hogy azokban az idetartozó foglalkozási főcsoportokban, ahol a családokat viszonylag nagyobb számban is találjuk, részint fiatalabb koruk (közszolgálati altisztek, szolgák stb. továbbá az egyéb értelmiség körében a k. m. n. magántisztviselők) részint, talán mondhatnók jellegzetes hivatásuk (irodalom, művészet) folytán jelentéktlenebb a gyermekkel bíró házastársak számaránya.

III.

Néhány adat a külföldi honosok gazdasági helyzetéről.

A külföldi honosok lakásviszonyai.

A nagyvárosok lakásviszonyaira vonatkozó adatok nemcsak arról tájékoztatnak bennünket, hogy a népesség az általános szociális és közegészségügyi követelményeknek megfelelő bérleményekben lakik-e vagy sem, hanem beszámolnak a lakosság anyagi helyzetéről is, feltárva oly fontos körülményeket, amelyekről részletes és áttekintő lakásstatisztika hiányában csupán csak elmosódó kontúrok homályában tapogatódnánk.

A lakásstatisztika révén — hogy csak néhány fontosabb szempontot ragadjunk ki — bepillantást nyerünk a lakásbérlők társadalmi helyzetébe, lakásaik nagyságára, ezek lakottságára, kényelmi és higiénikus berendezettségére, feleletet kapunk a város lakosságának lakbérleti viszony szerinti tagozottságára vonatkozólag, továbbá arra a körülményre, hogy hány lakásbérlő képes szolgálatára háztartási alkalmazottat tartani és közülük hány kénytelen a bérfizetés megkönnyítése céljából lakását albérlővel vagy ágyrajárával megosztani? Szorosan ehhez a kérdéskomplexumhoz tartozik annak az ismerete is, hogy a város lakosságának minő hányada él úgynevezett rendes lakásokban, hányan laknak közülük oly bérleményekben, amelyek vagy egyáltalában nem, vagy pedig csak részben létesültek lakás céljaira s végül hányan élnek a szorosan vett háztartásokba nem sorozható intézetekben.

Bár a székesfővárosi statisztikai hivatalnak az 1925. évi népszámlálással egyidejűleg végrehajtott lakásstatisztikai felvétele a fent vázolt kérdésekre kiterjedő, részletes adatokat szolgáltatott Budapest népességének lakásviszonyairól, ez alkalommal a külföldi honosokra vonatkozólag a kutatás nem terjedt ki oly arányokban, hogy a felvétel eredményei alapján e problémával kapcsolatosan velük hosszabban foglalkozhatnánk. Már mélyebben nyúlt bele a kérdés vizsgálatába az 1930. évi népszámlálás és ennek következtében ismeretessé váltak azok a különbségek, amelyek a főbérleti lakást tartó külföldiek soraiból állampolgárság, társadalmi hovatartozandóság és lakásnagyság tekintetében megnyilvánulnak. Tájékoztatlanok maradtunk azonban a külföldi elemek lakbérleti viszony szerinti megoszlását illetőleg, noha kétségtelen, hogy a főbérleti lakásokban lakó idegenek lakásviszonyai alapján is értékes adatokat nyertünk azok anyagi helyzetére vonatkozólag.

73. tábla. Az összes kereső népesség, valamint az idegen honosok (keresők) a lakásul szolgáló bérletmenny
mínósége szerinti. — 1925.

Megnevezés	Az összes kereső népességből						Az idegen honosok							
	rendes lakásban			egyéb bérletmennyben			intézeti háztartásban			összesen				
	lakik						lakik							
	absz.	%	absz.	%	absz.	%	absz.	%	absz.	%	absz.	%		
Östermetés	3.720	88,55	89	2,12	392	9,33	4.201	316	93,77	1	0,30	20	5,93	337
Bányászati	261	96,31	4	1,48	6	2,21	271	10	100,00	—	—	—	—	10
Ipar	157.694	95,64	3.645	2,21	3.550	2,15	164.889	7.261	96,40	84	1,12	187	2,48	7.532
Kereskedelem	41.966	96,89	820	1,89	529	1,22	43.315	1.709	97,32	16	0,91	31	1,77	1.756
Ügynekők, pénz, hitel és biztosítás	16.918	99,21	19	0,11	116	0,68	17.053	317	98,14	—	—	6	1,86	323
Közlekedés	21.261	93,76	930	4,10	484	2,14	22.075	138	47,59	141	48,62	11	3,79	290
Bányászati, ipar, keresk. stb. összesen	238.100	95,93	5.418	2,18	4.685	1,89	248.203	9.435	95,20	241	2,43	235	2,37	9.911
Polgári és egyházi közszolg. és szabadfogl.	79.890	92,57	586	0,68	5.822	6,75	86.298	3.185	84,62	13	0,35	566	15,03	3.764
Véderő	3.255	52,30	67	1,08	2.902	46,62	6.224	18	81,82	—	—	4	18,18	22
Napszámosok	14.330	91,42	288	1,84	1.057	6,74	15.675	707	92,42	7	0,92	51	6,66	765
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	32.388	97,44	198	0,61	652	1,96	33.238	791	94,96	1	0,12	41	4,92	833
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	96.892	95,64	589	0,58	3.825	3,78	101.306	4.609	92,72	80	1,61	282	5,67	4.971
Főösszeg	468.576	94,63	7.235	1,46	19.335	3,91	495.145	19.061	92,52	343	1,66	1.199	5,82	20.603

Az 1925. évi népszámlálás lakásstatistikai felvételéből merített tanulmányunk kereteibe illeszthető adatok alapján összeállítottuk alábbi táblázatunkat, amely a lakásul szolgáló helyiségek minősége szerint csoportosítja a keresettel bíró külföldi honosokat.

Adataink alapján megállapítható, hogy a külföldi honos keresőknek zöme, 92·52%-a rendes lakásokban lakott, vagyis valamivel kisebb hányada, mint az össze keresők (94·63%). Ez a különbség az intézeti háztartások rovatába sorozottak révén egyenlítődik ki, mivel a főváros összes kereső lakosságának csak 3·91%-a lakott ily bérleményben, a külföldi honosoknak pedig majdnem 6%-a.

Általában az egyéb bérleményekben lakó idegen honosok viszonylagos száma közel egyező kialakulást mutat az ugyanilyen helyiségekben lakó összes keresőkével, ha azonban részleteiben vizsgáljuk e kérdést, úgy lényeges különbségek nyilvánulnak meg az egyes rovatokban. Felötlik, hogy e helyütt úgy az iparral foglalkozó, mind pedig a kereskedelem körébe tartozó idegen honosok részesedése csak felét teszi az ugyanilyen foglalkozású összes keresők rovataiban kimutatott egyének viszonzyszámának. Mivel az ipari foglalkozású külföldi honosoknak viszonylag nagyobb hányada a gyáriparban, ipartelepeken helyezkedett el, érthető, hogy közülük kevesebben is laknak a mintegy kisipari jellegű műhelyekben, üzlethelyiségekben, illetve az ily bérleményekkel kapcsolatos lakásokban, mint ahányan a főváros ipari népességéből. Ezzel szemben a kereskedelem rovatában észlelhető és a külföldi honosok javára mutatkozó különbséget azzal magyarázhatjuk, hogy mivel a kereskedelemmel foglalkozó idegen állampolgárok sorában lényegesen kedvezőbb az önállóak részesedése, mint Budapest összes kereső népességéből az ugyanilyen foglalkozású egyéneké, feltételezhető tehát, hogy az idegen honosok jobb anyagi helyzetük révén kisebb arányban kényszerültek üzleti helyiségekben meghúzódni.

Leginkább szembetűnő azonban az a különbség, amely a közlekedés körében elhelyezkedett összes keresők és külföldi honosok rovataiban mutatkozik. Míg ugyanis a főváros összes kereső népességének csupán csak 4%-a, addig a külföldi honosoknak 48·62%-a lakott egyéb bérleményekben. Azt hisszük, helyes alapokon nyugszik következtetésünk, ha az idegen elemek számarányának ilyen módon való alakulását — a részletes foglalkozási táblázatra gondolva — egyrészt az idesorozott sofförök, másrészt pedig a külföldi hajózási vállalatok alkalmazottainak viszonylag jelentékenyebb számával magyarázzuk, akik foglalkozásuk, illetve szolgálatuk révén többnyire nem rendes lakásokban, hanem inkább garage-okban, műhelyekben, illetve hajókon, esetleg hivatalos helyiségekben laknak.

Az intézeti háztartásokban lakó külföldi honosok különösképen a szabadfoglalkozásúak rovatában (15·03%) müljék felül az összes keresők közül idesorozottak arányszámát (6·75%). Ha azonban figyelembe vesszük,

hogy a szabadfoglalkozású idegen elemek jelentékeny hányada szerzetes, illetve kórházi ápoló, viszonylagos többségükre máris magyarázatot találunk.

Következő táblázatunkkal megkezdjük azoknak a lakásügyi adatoknak bemutatását, amelyek felhasználásával a főbérleti lakást tartó külföldiek anyagi viszonyaira és szociális helyzetére kívánunk rávilágítani.

74. tábla. Külföldi honos főbérlok lakásnagyság szerint. — 1930.

Lakás nagyság	Összes főbérlok		Külföldi honos főbérlok		
	absz.	%	absz.	%	az összes főbérlok százalékában
Konyhából álló lakás	751	0·31	30	0·39	4·00
1 szobás lakás	127.187	53·10	4.755	62·17	3·74
2 „ „	63.715	26·60	1.793	23·44	2·82
3 „ „	28.044	11·71	602	7·87	2·15
4 „ „	12.665	5·29	246	3·22	1·94
5— „ „	7.146	2·99	223	2·91	3·12
Összesen .	239.508	100·00	7.649	100·00	3·19

A külföldi honosok közül 7649 rendelkezik főbérleti lakással, vagyis az összes budapesti főbérloknek 3·19%-a idegen állampolgár. Ha feltételezzük, hogy a külföldi honos keresőknek a főváros összes keresőivel szemben való aránya az 1925. évi népszámlálás óta lényegesen nem változott, úgy azt mondhatjuk, hogy az összes keresőknek 48·3%-a, a külföldi honosoknak pedig csupán 37·1%-a főbérlok. Világosabb képet kapunk e tekintetben, ha ugyancsak a 74. számú táblázat alapján az összes főbérlok, valamint a külföldi honosok adatait lakásnagyság szerint parallel vesszük szemügyre. Kitűnik, hogy az összes főbérlokkal szemben az idegen honosok a kizárólag konyhából és az egy szobából álló lakások rovataiban, — de főleg az utóbbiban — jeleznek nagyobb részesedést, míg a nagyobb lakásokban számarányuk kivétel nélkül jelentéktelenebb, mint az összes főbérloké.

Ha a külföldi honosok főbérleti lakásait az összes budapesti főbérleti lakásokhoz viszonyítjuk, úgy arra az eredményre jutunk, hogy a külföldiek arányszáma a legkisebb lakások rovataiban meghaladja átlagos részesedésüket (4·00, illetve 3·74%), majd a nagyobb lakásokban számarányuk fokozatosan csökken és csak az öt vagy több szobából álló lakásaik révén jelez az átlaghoz közelálló, 3·12%-os arányszámot.

Láthatjuk tehát, hogy a főbérleti lakásokban lakó külföldi honosok gazdasági helyzete kedvezőtlenebb, mint a fővárosi főbérloké általában. Bár csupán abból a körülményből, hogy az idegen elemeknek nagyobb hányada húzódik meg kisebb lakásokban, mint amennyi fővárosunk főbérleti lakástartó népességéből, teljes értékű következtetés nem vonható le, mivel egyrészt számolnunk kell a lakásügyi korlátozásokkal, amelyek az általában

rövidebb idő óta Budapesten élő idegen elemek szabad lakásválasztását talán fokozottabb mértékben gátolták, mint amennyire befolyásolták a főváros törzssökös lakosságáét s e mellett az utóbbiaknál a nagyobb lakás tartása nem csupán az anyagi jólétet, hanem az albérlőtartás révén talán jövedelmi forrást is jelenthet. Ezenkívül nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy az egyes népfajok kedvezőtlenebb lakásviszonyai nem csupán szerényebb anyagi helyzetükkel, hanem esetleg az igénytelenségen túlmenő higiéniai és kulturális érzékhányával is indokolhatók.

A 75. számú tábla adatai módot nyújtanak arra, hogy a külföldi honosok lakásviszonyait ne csak általában, hanem a főbérlok honossága szerint részletezve is bemutassuk. Célszerűnek látszik adataink egybevetését akként eszközölni, hogy összefogjuk a csupán konyhából álló, valamint az egyszobás lakásokat, továbbá a tulajdonképeni polgári jellegű két-három szobás és végül a már bizonyos anyagi jólétre következtetni engedő 4 és annál több szobából álló lakásokat.

Elsősorban is vegyük fontolóra, hogy fővárosunk valamennyi főbérleti lakásának nagyságszerinti tagozódásához képest a külföldi honosok lakásadatai minő különbségeket tárnak szemünk elé. Ezen összehasonlítás alapján a külföldi honosokat három kategóriába oszthatjuk és pedig: elsőül említhetjük az egyesült állambeli, az angol, a német és a francia honos főbérloket, akiknek lakásviszonyai kedvezőbbek, mint a főváros főbérloiei általában; a második csoportba tehetjük az átlaghoz közel álló arányszámúak révén az osztrákokat és az olaszokat és végül a harmadik kategóriába sorozhatjuk a lengyel, csehszlovák, román, jugoszláv és orosz honosságú főbérloket, mint olyanokat, akiknek 67—77%-a egyszobás lakásokban húzódik meg. Ezek szerint tehát mintegy igazolva látjuk előbbi feltevésünket, hogy a fővárosban élő külföldi honosok kedvezőtlenebb lakásviszonyai nem csupán gazdasági okokból erednek, hanem egyrészt kulturális vonatkozásúak is.

Ha a külföldi honosok rovatai közül csupán csak a népesebbeket szemléljük, úgy elsőül kedvező arányszámaik révén a német honos főbérloket említhetjük. Kitűnik ugyanis, hogy e nemzetiségbelieknek még egyharmadrésze sem lakik egyszobás és annál kisebb lakásokban és jólétük bizonyoságaul több mint 16%-uk négy vagy több szobás főbérleti lakást bír. Oly adatok ezek, melyek élénken dokumentálják a német faj eredményes szorgalmát és magasabb kulturális igényeit. Bár az osztrák honos főbérloeknek csak közel 7%-a tart 4 és annál több szobából álló lakást, mégis kedvezőeknek mondhatjuk lakásviszonyaikat, mivel közel 40%-uk 2—3 szobás lakást tart. Adataink szerint tehát a fővárosunkban élő osztrák honosoknál is fellelhető a polgári életmódot jellemző 2—3 szobás lakás tartására irányuló törekvés s ha lakásviszonyaik általában kedvezőtlenebbek is, mint a német honosságú főbérlokei, ennek magyarázatát nem annyira e két faj közötti kulturális különbségekben kereshetjük, hanem inkább azzal a

75. tábla. A külföldi honos főbérlet lakásnagyság és honosság szerint. — 1930.

Lakásnagyság	honos főbérletők száma												Külföldi honos főbérletők száma összesen
	Osztrák	Cseh-szlovák	Jugoszláv	Román	Német	Olasz	Lengyel	Orosz	Angol	Francia	Amerikai Egy. Áll.	Egyéb	
a) Abszolút számban.													
Konyhából álló lakás	3	11	4	1	1	1	5	2	—	—	—	2	30
1 szobás lakás	463	1 467	270	562	151	99	1 344	151	16	26	9	197	4 755
2 „	245	460	54	122	151	45	514	35	19	21	19	108	1 793
3 „	101	131	18	41	100	12	125	7	18	7	7	35	602
4 „	33	71	15	19	44	8	18	1	10	2	6	19	246
5 — „	25	53	13	24	34	8	10	1	10	6	5	34	223
Összesen	870	2 193	374	769	481	173	2 016	197	73	62	46	395	7 649
b) Százalékbán.													
Konyhából álló lakás	0 35	0 50	1 07	0 13	0 21	0 58	0 25	1 01	—	—	—	0 51	0 39
1 szobás lakás	53 22	66 89	72 19	73 08	31 39	57 23	66 67	76 65	21 91	41 94	19 57	49 87	62 17
Együtt:	53 57	67 39	73 26	73 21	31 60	57 81	66 92	77 66	21 91	41 94	19 57	50 38	62 56
2 szobás lakás	28 16	20 98	14 44	15 87	31 39	26 01	25 50	17 77	26 03	33 87	41 30	27 34	23 44
3 „	11 61	5 97	4 81	5 33	20 79	6 94	6 20	3 55	24 66	11 29	15 22	8 86	7 87
Együtt:	39 77	26 95	19 25	21 20	52 18	32 95	31 70	21 32	50 69	45 16	56 52	36 20	31 31
4 szobás lakás	3 79	3 24	4 01	2 47	9 15	4 62	0 89	0 51	13 70	3 22	13 04	4 81	3 22
5 — „	2 87	2 42	3 48	3 12	7 07	4 62	0 49	0 51	13 70	9 68	10 87	8 61	2 91
Együtt:	6 66	5 66	7 49	5 59	16 22	9 24	1 38	1 02	27 40	12 90	23 91	13 42	6 13
Összesen	100 00	100 00	100 00	100 00	100 00	100 00	100 00	100 00	100 00	100 00	100 00	100 00	100 00
c) Az összes főbérletők százalékbán.													
Konyhából álló lakás	0 40	1 47	0 53	0 13	0 13	0 13	0 67	0 27	—	—	—	0 27	4 00
1 szobás lakás	0 37	1 15	0 21	0 44	0 12	0 08	1 06	0 12	0 01	0 02	0 01	0 15	3 74
2 „	0 39	0 72	0 09	0 19	0 24	0 07	0 81	0 05	0 03	0 03	0 03	0 17	2 82
3 „	0 36	0 47	0 07	0 15	0 36	0 04	0 44	0 02	0 07	0 02	0 02	0 13	2 15
4 „	0 26	0 56	0 12	0 15	0 35	0 06	0 14	0 01	0 08	0 01	0 05	0 15	1 94
5 — „	0 35	0 74	0 18	0 34	0 48	0 11	0 14	0 01	0 14	0 08	0 07	0 48	3 12
Összesen	0 36	0 92	0 16	0 32	0 20	0 07	0 84	0 08	0 03	0 03	0 02	0 16	3 19

körülménnyel indokolhatjuk, hogy az Ausztriából ideszármazottak közül kevesebben tudtak maguk számára önálló egzisztenciát teremteni és ezáltal jobb megélhetést biztosítani.

A lengyel honosok lakásviszonyait szemléltető adataink már közel sem állanak arányban azokkal a viszonyszámokkal, amelyek alapján kimutattuk, hogy a letelepültek sorából legtöbben — főként a különféle kereskedelmi foglalkozások révén — a Lengyelországból származottak közül önállósították magukat. Hisz azt látjuk, hogy a lengyel honos főbérloknak 67%-a egyszobás vagy csak kizárólag konyhából álló lakásokban lakik, csak 6%-a tart három szobából álló lakást s az ennél nagyobb lakásokban lakók számaránya pedig még az 1%-ot is alig haldja meg. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a Lengyelországgal honossági kapcsolatban álló letelepülteknek jelentékeny hányadát a lengyel zsidók teszik, akiknek lakáshigiéniai »igényei« közismertek, a szóbanlevő arányszámok kialakulását érthetőnek találhatjuk.

Közel egyező lakásviszonyokat észlelhetünk három utódállammal, Cseh-Szlovákiával, Jugoszláviával és Romániával honossági kapcsolatban álló főbérlok rovataiban. Ezek közül még a csehszlovák állampolgároknál találjuk a legkedvezőbb arányszámokat, bár tanulmányunknak a letelepültek honosság szerinti megoszlását tárgyaló fejezetében azt látjuk, hogy ép a csehszlovákok soraiban legjelentéktlenebb az önállóaknak az alkalmazottakkal szemben való aránya. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt a körülményt, hogy az ezen államokkal honossági kapcsolatban álló külföldieknek jelentős hányada egyaránt a gyáriparban jutott alkalmazáshoz, viszont a csehszlovák honosok magasabb szakképzettségük révén nyilván jobb anyagi viszonyok közt élhetnek, mint jugoszláv, illetve román honos munkatársaik.

Az orosz állampolgárok lakásadatai élénken dokumentálják bérloők szomorú sorsát. Közel 78%-uk egyszobás és annál kisebb lakásokban húzódik meg és ezek jó része is minden bizonnyal szükség-lakás telepeken utaltatott ki számukra. Kétségtelen, hogy e helyütt a kedvezőtlen lakásviszonyokat nem hozhatjuk összefüggésbe kulturális okokkal, hisz köztudomású, hogy a szovjeturalom üldözései folytán főképen az orosz intelligencia vált földönfutóvá.

Következő feladatunk, hogy a 76. számú tábla alapján szemléltessük a külföldi honos főbérlok társadalmi rétegek szerinti megoszlását.

Ezen adataink módot nyújtanak arra, hogy a külföldi honosok lakásviszonyait az összes főbérlok adataival párhuzamosan vizsgáljuk. A legnépesebb társadalmi kategóriával kezdve szemlélődéseinket, megállapítható, hogy a külföldi honos munkásság lakásviszonyai még talán kedvezőtlenebb, mint aminőt a fővárosi munkásság sorában általában kimutattunk. Mivel azonban az egyes lakástípusokban lényegesebb különbségek fel nem fedez-

76. tábla. A külföldi honos főbérlők lakásnagyság és társadalmi rétegek szerint. — 1930

Lakás nagyság	Munkások	Közfoglalkoztatottak	Iparosok	Kereskedők	Piaci és utcai árusok	Kereskedelmi alkalmazottak	Magán-tisztviselők	Küztisztviselők	Szabad-foglalkozásúak	Nyugdíjasok és vagyonukból élők	Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	Összesen
1. Összes főbérlők.												
a) Abszolút számban.												
Konyhából álló lakás	490	25	47	10	9	12	3	4	2	16	133	751
1 szobás lakás	68.267	11.541	5.974	1.894	2.362	4.417	6.676	4.506	790	7.194	13.566	127.187
2 " "	10.522	2.234	5.040	3.554	827	4.098	11.302	8.379	1.820	8.928	7.011	63.715
3 " "	808	115	1.870	2.416	113	1.334	5.802	4.652	2.044	6.033	2.857	28.044
4 " "	55	11	702	1.224	9	373	2.404	1.883	1.782	3.057	1.165	12.665
5— " "	7	—	315	555	—	98	1.396	859	1.574	1.623	719	7.146
Összesen ..	80.149	13.926	13.948	9.653	3.820	10.332	27.583	20.288	8.012	26.851	25.451	238.508
b) Százalékban												
Konyhából álló lakás	0-61	0-18	0-34	0-10	0-27	0-12	0-01	0-01	0-02	0-06	0-52	0-31
1 szobás lakás	85-18	82-87	42-83	19-62	71-15	42-75	24-20	22-22	9-86	26-79	53-30	53-10
2 " "	13-13	16-04	36-13	36-82	24-91	39-66	40-98	41-31	22-72	33-25	27-55	26-60
3 " "	1-00	0-83	13-41	25-03	3-40	12-91	21-03	22-94	25-51	22-47	11-23	11-71
4 " "	0-07	0-08	5-03	12-68	0-27	3-61	8-72	9-28	22-24	11-39	4-58	5-29
5— " "	0-01	—	2-26	5-75	—	0-95	5-06	4-24	19-65	6-04	2-82	2-99
Összesen ..	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00
2. Külföldi honos főbérlők.												
a) Abszolút számban.												
Konyhából álló lakás	21	—	3	—	—	1	—	—	—	1	4	30
1 szobás lakás	3.146	39	200	66	234	195	228	17	21	77	532	4.755
2 " "	483	6	182	127	97	134	320	24	38	114	268	1.793
3 " "	33	1	64	65	13	24	195	17	31	67	92	602
4 " "	3	—	12	23	—	7	81	8	13	49	50	246
5— " "	1	—	14	17	—	7	72	7	16	41	48	223
Összesen ..	3.687	46	475	298	344	368	896	73	119	349	994	7.849
b) Százalékban												
Konyhából álló lakás	0-56	—	0-63	—	—	0-27	—	—	—	0-29	0-40	0-39
1 szobás lakás	85-33	84-78	42-11	22-15	68-03	53-00	25-45	23-29	17-65	22-06	53-52	62-16
2 " "	13-10	13-04	38-31	42-62	28-19	36-41	35-71	32-88	31-93	32-66	26-96	23-44
3 " "	0-90	2-18	13-47	21-81	3-78	6-52	21-76	23-28	26-05	19-20	9-26	7-87
4 " "	0-08	—	2-53	7-72	—	1-90	9-04	10-96	10-92	14-04	5-03	3-22
5— " "	0-03	—	2-95	5-70	—	1-90	8-04	9-59	13-45	11-75	4-83	2-92
Összesen ..	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00
c) Az összes főbérlők százalékában.												
Konyhából álló lakás	4-29	—	6-39	—	—	8-33	—	—	—	6-28	3-64	4-00
1 szobás lakás	4-61	0-34	3-35	3-49	9-90	4-41	3-42	0-38	2-66	1-07	3-92	3-74
2 " "	4-59	0-27	3-61	3-57	11-73	3-27	2-83	0-29	2-09	1-28	3-82	2-82
3 " "	4-09	0-87	3-42	2-69	11-51	1-80	3-36	0-37	1-52	1-11	3-22	2-15
4 " "	5-47	—	1-71	1-88	—	1-88	3-37	0-43	0-73	1-60	4-29	1-94
5— " "	14-29	—	4-45	3-06	—	7-15	5-16	0-82	1-02	2-53	6-68	3-12
Összesen ..	4-60	0-88	3-74	3-09	10-28	3-58	3-25	0-85	1-49	1-80	3-91	3-19

hetők, azt mondhatjuk, hogy a főbérleti lakással bíró fővárosi munkásságnak, valamint az idesorozható külföldi honosoknak 86%-a 1 szobás és annál kisebb, 14%-a pedig 2—3 szobából álló lakásokban lakik.

A külföldi honosságú iparosok lakásviszonyainak vizsgálatánál már lényegesebb különbségeket találunk. Felötlik, hogy a külföldről ideszármazott iparosoknak 81%-a 1—2 szobás lakásokban lakik, holott a fővárosi önálló iparúzóknak szóbanlevő viszonyszámát 79%-ban jelölhetjük meg. E mellett csak a 3, valamint az 5 szobás és annál nagyobb lakások rovataiban jeleznek az idegen honos iparosok kedvezőbb részesedést, az ugyanilyen típusú lakásokban lakó összes fővárosi iparosokkal szemben. Ezen adatok élénken dokumentálják, hogy a külföldi honos iparosok lakásügye még a gazdasági viszonyok leromlása következtében leszegényedett fővárosi iparosság lakásviszonyainak átlagos színvonalát sem éri el.

Egyaránt kedvezőbb képet tárnak elénk azok az arányszámok, amelyek az összes fővárosi, illetve a külföldi honos kereskedők lakásviszonyait szemléltetik. Megállapítható, hogy a főváros önálló kereskedőinek körülbelül ugyanolyan hányada lakik 3 szobás vagy annál nagyobb lakásban, mint az iparosok közül 1 szobás vagy annál kisebb lakásban. Ha összehasonlításunkat csupán csak a külföldi honosokra vonatkoztatjuk, úgy kitűnik, hogy míg az iparosoknak 19%-a lakik 3 vagy annál több szobás lakásban, addig a kereskedelemnek több mint 35%-a tart ilyen bérleményt. Az összes fővárosi kereskedők és az ugyanezen kategóriába sorozható külföldiek lakásadatainak egybevetése alapján azt látjuk, hogy a külföldiek lakásügy tekintetében alatta maradnak a fővárosi kereskedők lakásviszonyai átlagos színvonalának.

A nélkül, hogy e megállapításunknak különösebb jelentőséget tulajdonítanánk, feltűnik a főbérleti lakásban lakó külföldi honosságú kofák és piaci árusok kedvezőbb arányszáma. Nem a saját terményeiket árusító bolgár kertészek révén alakultak-e így adataik?

A kereskedelmi alkalmazottak rovataiban ismét szembetűnő a külföldi honosoknak alárendeltebb helyzete. A külföldieknek 1 szobás és annál kisebb lakásokban lakó, 53%-on felüli hányadával szemben az összes fővárosi kereskedelmi alkalmazottaknak alig 43%-a lakik ily bérleményekben. A nagyobb lakásokban az arány mindjobban eltolódik a külföldiekkel szemben s csak az 5-nél több szobából álló lakások rovataiban mutatnak a külföldi honos főbérlek kedvezőbb részesedést. Még feltűnőbb különbségeket találunk, ha a kereskedelmi alkalmazottak lakásadatait az önálló kereskedőkével vetjük egybe. Ilyenformán azt látjuk, hogy míg általában az 1 szobás és annál kisebb lakásokban lakó kereskedők közel 20%-os arányával szemben az alkalmazottaknak majdnem 43%-a lakik ily bérleményekben, addig a külföldi honos kereskedőknek 22%-a tart 1 szobás lakást az alkalmazottak 53%-os hányadával szemben. A 2—3 szobás lakásokban lakó kereskedők és kereskedelmi alkalmazottak viszonyszámai között csak 10%-os különbséget

találunk s az ugyanolyan nagyságú lakástípusokban lakó külföldi honos önálló kereskedők, illetve kereskedelmi segédszemélyzet részesedését jelző arányszámok közötti különbséget 21·5%-ban állapíthatjuk meg. Kétségtelen tehát, hogy a külföldi honos kereskedelmi alkalmazottak jövedelmi viszonyai kedvezőtlenebbek, mint fővárosunk ugyanezen társadalmi rétegéé általában.

A főbérleti lakással bíró magántisztviselők adatainak összehasonlítása alapján szemünkbe ötlük a külföldi honosok lakásviszonyainak kedvezőbb volta. Bár az 1 szobából álló lakásokban némileg magasabb, a 2 szobás lakástípus rovataiban pedig alacsonyabb a külföldi származású magántisztviselők arányszáma e foglalkozási kategóriába tartozó összes budapesti főbérllőkéhez képest, de e mellett a 3 szobás és annál nagyobb lakásokban lakó külföldieknek közel 39%-os hányadával szemben az összes magántisztviselők csak alig 35%-os részesedést tudnak felmutatni. Az arányszámok illetén való kialakulásával kapcsolatban felvetjük a kérdést, vajjon nem az ipari és kereskedelmi vállalatoknak külföldről szerződttetett főtisztviselői és egyéb jól dotált szakerői révén dominálnak-e az idegen elemek a nagyobb lakásokban?

Lakásviszonyok tekintetében valamennyi társadalmi réteg közül a legkedvezőbb képet a szabadfoglalkozásúak adatai mutatják. Szembetűnők azonban ama különbségek, melyek e társadalmi kategóriába tartozó összes főbérllők, valamint a külföldi honosok lakásügye tekintetében megnyilvánulnak. Az arányszámok egybevetése alapján arra az eredményre jutunk, hogy az idesorozható valamennyi főbérllőnek alig 10%-a húzódik meg 1 szobás és annál kisebb lakásokban, a külföldi elemek 17·65%-os hányadával szemben. A 2—3 szobás lakásokban is jóval kedvezőtlenebb az idegenek részesedése, míg a 4 szobás és annál nagyobb lakásokban az általában kimutatott közel 42%-os arányszámmal szemben a külföldiek rovatában azt észleljük, hogy közülük alig minden negyedik főbérllő (24·37%) sorozható ily lakáskategóriába.

E különbségek magyarázata gyanánt rá kell mutatnunk a szabadfoglalkozású külföldi elemek részletes foglalkozás szerinti tagozódására. A Függelékben közzétett 8. számú táblázatban szemléltetjük, hogy a mintegy jobb megélhetést nyújtó foglalkozások (orvos, gyógyszerész, ügyvéd, író, művész) viszonylag gyérebb telítettséget mutatnak, mint fővárosunk hasonló foglalkozású keresőie általában és az intézeti bentlakással járó élethivatások népes rovatain kívül csak egy-két, különösebb jólétet nem biztosító foglalkozási csoportban (nyelvtanító, színházi zenész) mutatnak a fővárosban élő külföldi elemek nagyobb részesedést.

A nyugdíjasok és vagyonukból élők lakásviszonyaira vonatkozó adataink a külföldi honosok kedvezőbb helyzetét tárják elénk. Feltűnik, hogy 1—3 szobás lakásokban az összes főbérllők viszonyismái a magasabbak, de már a négy szobás és kiváltképen az 5 és annál nagyobb lakások rovataiban a külföldi honos főbérllők részesedése érzékelteti jóval előnyösebb jövedelmi viszonyaikat.

A külföldi honosok lakásviszonyaira vonatkozó adatok tárgyalásának végére értünk. Ismételten rá kell mutatnunk azonban arra a körülményre, hogy bár az idegen elemek gazdasági viszonyaira vonatkozólag kétségtelenül tanulságos adatokat nyertünk, de azokat teljes értékűeknek meg sem fogadhatjuk el, mivel a nyers lakásadatok csak részben tárják fel tulajdonosaik valódi életkörülményeit. Célunk eléréséhez szükségesnek tartanók, hogy egyrészt ismerjük az albérletben lakó, valamint az ágybérlo külföldi honosokra vonatkozó adatokat, másrészt pedig kíváncsi lenné kiemelni azokat a bérleményeket, amelyek nem csupán a főbérlo családok lakásául szolgálnak, hanem az albérlo tartás révén mintegy jövedelmi forrásnak is tekinthetők.

Külföldi honos budapesti háztulajdonosok.

A fővárosban élő idegen elemek kereseti viszonyainak, vagyoni helyzetének megvilágítására — sajnos — még oly csekély értékű adatokkal sem rendelkezünk, mint amilyeneket tanulmányunk előző fejezetében e népréteg lakásviszonyaira vonatkozólag bemutattunk. Mindazonáltal, ha ezen kérdéssel nem is tudtunk foglalkozni, nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat az adatokat, amelyeket a székesfővárosi statisztikai hivatal által 1930. évben végrehajtott népszámlálás alkalmával a budapesti háztulajdonra vonatkozó statisztikai felvételből meríthetünk.

A 77. számú táblázat alapján láthatjuk, hogy a budapesti háztulajdonosok közül, akiknek száma az 1930. évi népszámlálás alkalmával 18.326 volt, 597 külföldi állampolgár. A külföldi honos háztulajdonosok túlnyomórészt az utódállamok valamelyikével állanak honossági kapcsolatban és ezek sorában is kiemelhető a csehszlovák állampolgárok 33·17%-os részesedése.

Foglalkozási főosztályok szerint vizsgálva e kérdést, kiténik, hogy a külföldi honos háztulajdonosok közül 205 a vagyonukból élők osztályában van kimutatva, ami azt jelenti, hogy minden harmadik egyén a szóbanlévő szempont alapján ide soroztatott. E körülményből azonban nem lehet arra következtetni, hogy a külföldi honos háztulajdonosok közül ennyinek nem lenne valamilyen más foglalkozása, mivel ily feldolgozásoknál gyakran előfordul, hogy a foglalkozás szempontjából hiányos jelzésű lapok is a vagyonukból élők csoportjába kerülnek.

Az östermeléssel foglalkozó külföldiek sorában a csehszlovák honosok kiemelkedő arányán kívül még az egyéb honosságú háztulajdonosok rovatában látunk jelentékeny részesedést, ahová sorozottak egyrésze minden bizonnyal a fővárosban vagyont szerzett bulgárok soraiban keresendő. A 132 ipari foglalkozással bíró külföldi honos háztulajdonos közül 88 önálló iparos, akik állampolgárságukat tekintve főként csehszlovákok, osztrákok és németek. A kereskedő-háztulajdonosok úgyszólván valamennyien az önállóak soraiból kerülnek ki és azoknak több mint egyharmada csehszlovák állampolgár. Azt hisszük,

77. tábla. Külföldi honos háztulajdonosok megoszlása a tulajdonos foglalkozása és honossága szerint. — 1930.

Foglalkozás	Háztulaj- donosok összesen	Ezek közül						idegen honos együtt
		osztrák	cseh- szlovák	jugo- szláv	német	egyéb		
							honos	
<i>Östermelés</i> { absz.....	874	—	25	12	1	39	77	
{ %	—	—	32.47	15.59	1.30	50.64	100.00	
Ebből földbirtokos	489	—	27	11	—	10	42	
<i>Ipar-forgalom.</i>								
Bányászat	18	—	—	—	—	—	—	
Ipar	4.269	22	38	4	11	57	132	
{ absz.....	—	16.67	28.79	3.03	8.33	43.18	100.00	
{ %	—	—	—	—	—	—	—	
Ebből önállóak	2.906	17	20	3	8	40	88	
alkalmazottak :								
tisztviselők	355	3	3	—	3	9	18	
egyéb segédszemélyzet	1.008	2	15	7	—	8	26	
Kereskedelem	2.102	9	23	6	2	23	63	
{ absz.....	—	14.29	36.51	9.52	3.17	36.51	100.00	
{ %	—	—	—	—	—	—	—	
Ebből önállóak	1.621	8	20	5	2	22	57	
alkalmazottak	481	1	3	1	—	1	6	
Közlekedés	1.022	—	1	—	—	10	11	
Együtt { absz.....	7.411	31	62	10	13	90	206	
{ %	—	15.05	30.10	4.85	6.31	43.69	100.00	
<i>III. Közszolgálatok.</i>								
Közigazgatás	978	—	—	—	—	—	—	
Igazságügyi szolgálat	424	1	10	1	—	3	15	
Ebből ügyvédek	323	1	10	1	—	1	13	
Egyházi szolgálat	22	—	3	—	—	3	6	
Tanügy	301	—	1	1	—	—	2	
Közegészségügy	387	—	5	5	1	4	15	
Ebből orvosok	294	—	4	3	1	4	12	
Irodalom, művészet	156	3	2	—	1	7	13	
Egyéb értelmiség	818	6	4	3	4	12	29	
Együtt { absz.....	3.086	10	25	10	6	29	80	
{ %	—	12.50	31.25	12.50	7.50	36.25	100.00	
<i>Véderő</i>	75	—	—	—	—	—	—	
<i>Napszámosok</i>	143	—	4	—	—	1	5	
<i>Vagyonukból élők</i> { absz.....	4.896	29	70	15	12	79	205	
{ %	—	14.15	34.15	7.31	5.85	38.54	100.00	
<i>Egyéb foglalkozásúak</i>	1.841	5	12	2	1	4	24	
Ebből nyugdíjasok	1.606	4	8	1	1	4	18	
Összesen { absz.....	1) 18.326	75	198	49	33	242	597	
{ %	—	12.56	33.17	8.21	5.53	40.53	100.00	

¹⁾ A jogi személyek nélkül.

78. tábla. Külföldi honos háztulajdonosok a budapesti háztulajdonosok
százalékában. — 1930.

Foglalkozás	H o n o s s á g					
	Oszt rák	Cseh- szlovák	Jugoszláv	Német	Egyéb	Összesen
<i>Östermelés</i>	—	2·86	1·37	0·12	4·46	8·81
Ebből földbirtokos	—	4·29	2·25	—	2·05	8·59
<i>Ipar-forgalom.</i>						
Bányászat	—	—	—	—	—	—
Ipar	0·52	0·89	0·09	0·26	1·33	3·09
Ebből önállóak	0·58	0·69	0·10	0·28	1·38	3·03
alkalmazottak :						
tisztviselők	0·84	0·84	—	0·84	2·55	5·07
egyéb segédszemélyzet	0·20	1·49	0·10	—	0·79	2·58
Kereskedelem	0·43	1·09	0·29	0·10	1·09	3·00
Ebből önállóak	0·49	1·23	0·31	0·13	1·36	3·52
alkalmazottak	0·21	0·62	0·21	—	0·21	1·25
Közlekedés	—	0·09	—	—	0·98	1·07
Együtt	0·42	0·84	0·13	0·18	1·21	2·78
<i>Közszolgálat.</i>						
Közigazgatás	—	—	—	—	—	—
Igazságügyi szolgálat	0·24	2·36	0·24	—	0·70	3·54
Ebből ügyvédek	0·31	3·09	0·31	—	0·31	4·02
Egyházi szolgálat	—	13·63	—	—	13·63	27·26
Tanügy	—	0·33	0·33	—	—	0·66
Közegészségügy	—	1·29	1·29	0·26	1·04	3·88
Ebből orvosok	—	1·36	1·02	0·34	1·36	4·08
Irodalom, művészet	1·92	1·29	—	0·64	4·49	8·34
Egyéb értelmiség	0·73	0·49	0·37	0·49	1·47	3·55
Együtt	0·32	0·81	0·32	0·20	0·94	2·59
<i>Véderő</i>	—	—	—	—	—	—
<i>Napszámosok</i>	—	2·80	—	—	0·70	3·50
<i>Vagyonukból élők</i>	0·59	1·43	0·31	0·25	1·61	4·19
<i>Egyéb foglalkozásúak</i> ..	0·27	0·65	0·11	0·05	0·22	1·30
Ebből nyugdíjasok ...	0·25	0·50	0·06	0·06	0·25	1·12
Összesen	0·41	1·08	0·27	0·18	1·32	3·26

helyes alapon nyugszik következtetésünk (gondoljunk csak vissza az önálló kereskedők állampolgárság szerinti tagozódására), ha az egyéb honosságúak rovatában kimutatott háztulajdonosok javarészét lengyel honosnak vélelmezzük. A közszolgálati és szabadfoglalkozású háztulajdonosok rovatában éri el a maximumát a csehszlovák honosok arányszáma (31·25%), akikben Laky Dezső professzor »Budapest épületviszonyai« című munkájában a felvidéken maradt ügyvédeinket, mérnökeinket és orvosainkat véli felfedezni.

Következő 78. számú táblázatunk révén azokat a relációkat kívánjuk szemléltetni, amelyek a külföldi honosságú, valamint az ugyanazon foglalkozású összes budapesti háztulajdonosok száma között mutatkozik.

Fenti adataink alapján láthatjuk, hogy a főváros háztulajdonosainak 3·26%-a külföldi állampolgár. Részleteiben vizsgálva e kérdést, felötlík, hogy az őstermeléssel foglalkozó budapesti háztulajdonosoknak 8·81%-a idegen állampolgár, akik kedvező arányszámukat főként a felvidéki földbirtokosok révén érték el. Az iparos-háztulajdonosok közül csupán 3·09% külföldi állampolgár, s feltűnő, hogy ezek közül is az ipari tisztviselők lényegesen jobb arányszámmal szerepelnek, mint az önálló iparosok. Az ipari tisztviselők fele, — nyilván a nyugati országokból való szakerők révén — egyéb honosságúnak van kimutatva. A kereskedelemben kerek 3%-os — tehát alig kisebb — arányszám jelzi a külföldi honos háztulajdonosok érdekeltségét, mint aminőt az iparosoknál láttunk, bár e helyütt az önállóak és az alkalmazottak soraiból kikerülő házbirtokosok arányaiban sokkal lényegesebb különbség nyilvánul meg (3·52, illetve 1·25%). Még kisebb a külföldi honos közszolgálati és szabadfoglalkozású háztulajdonosok részesedése (2·59%). E foglalkozási csoportban az igazságügyi szolgálathoz, a közegészségügyhöz utalt ügyvédek, illetve orvosok viszonyzáma emelkedik ki (4·02 és 4·08%).

A székesfővárosi statisztikai hivatal 1927. évi háztulajdon statisztikai felvétele arról is tájékoztat bennünket, hogy a külföldi honos háztulajdonosok közül hányan laktak Budapesten kívül.

79. táblázatunk végső arányszáma alapján láthatjuk, hogy a külföldi honos háztulajdonosoknak 49·08%-a távol él Budapesttől, ezeket tehát nem annyira foglalkozásuk, mint vagyoni érdekeik kötik fővárosunkhoz. Az átlagnál magasabb viszonyszámot látunk az őstermelésnél (54·55%), de még e csoportból is kiemelkedik a távollakó földbirtokosok több mint 83%-os aránya. Itt minden bizonnyal az elszakított területekről való volt magyar állampolgárokról van szó, akik birtokaik megtartása érdekében kénytelenek voltak magukat az utódállamok javára honosíttatni.

Feltűnő különbségek mutatkoznak a Budapesten kívül lakó iparos-háztulajdonosok arányszámaiban. Míg ugyanis az önálló iparosoknak közel a fele (47·73%), addig az ipari tisztviselőknek egynegyede (22·26%) lakik

79. tábla. A Budapesten kívül lakó külföldi honos háztulajdonosok. — 1930.

Foglalkozás	Külföldi honos háztulajdonosok száma	Ezek közül Budapesten kívül lakók	
		absz.	%
<i>Östermelés</i>	77	42	54-55
Ebből földbirtokos	42	35	83-35
<i>Ipar-forgalom.</i>			
Bányászat	—	—	—
Ipar	132	47	35-61
Ebből önállóak	88	42	47-73
alkalmazottak :			
tisztviselők	18	4	22-26
egyéb segédszemélyzet	26	1	3-87
Kereskedelem	63	34	54-00
Ebből önállóak	57	32	56-15
alkalmazottak	6	2	33-40
Közlekedés	11	—	—
Együtt	206	81	39-32
<i>Közszolgálatok.</i>			
Közigazgatás	—	—	—
Igazságügyi szolgálat	15	13	86-70
Ebből ügyvédek	13	12	92-37
Egyházi szolgálat	6	3	50-00
Tanügy	2	2	100-00
Közegészségügy	15	13	86-70
Ebből orvosok	12	10	83-40
Irodalom, művészet	13	8	61-59
Egyéb értelmiség	29	10	34-49
Együtt	80	49	61-25
<i>Véderő</i>	—	—	—
<i>Napszámosok</i>	5	—	—
<i>Vagyonukból élők</i>	205	113	55-13
<i>Egyéb foglalkozástak</i>	24	8	33-36
Ebből nyugdíjasok	18	5	27-80
Összesen	597	293	49-08

távol a fővárostól, az egyéb segédszemélyzet köréből kikerülő háztulajdonosok pedig egy kivételével, valamennyien budapesti lakosok voltak. A távol élő önálló iparosok magas száma rávilágít arra a körülményre, hogy a külföldi állampolgárok egyrésze budapesti iparvállalatát nem személyesen vezeti. A kereskedelmi foglalkozású idegen honosoknál a Budapesten kívül lakó háztulajdonosoknak magasabb arányszámát látjuk (54·00%) azzal a különbséggel, hogy az önállóakra és alkalmazottakra vonatkozó adatok között már kisebb eltérés mutatkozik, mint az iparnál. Feltűnő, hogy a közlekedés körébe sorozott idegen honos háztulajdonosok kivétel nélkül Budapesten laknak.

A Budapesttől távolélő háztulajdonosok számaránya legszámottevőbb a közszolgálatiak és szabadfoglalkozásúak között (61·25%), melynek illetően való kialakulásában jelentékeny szerepet játszanak az idesorozható ügyvéd- és orvos-háztulajdonosok. Az átlagon felüli még a vagyonukból élők rovatában a főváros területén kívül lakó háztulajdonosok száma is (55·13%), míg az egyéb foglalkozásúak közül minden harmadik háztulajdonos él távol Budapesttől.

Arra vonatkozólag, hogy a külföldi honos háztulajdonosok közül hány rendelkezik egynél több házzal, adatforrásunk alapján — sajnos — feleletet nem kaphatunk. Mégis, hogy e tekintetben némiképen tájékozódni tudjunk, alábbi 80. számú táblázatunkból párhuzamot vonhatunk az egyes foglalkozási osztályokba sorozott külföldi honos háztulajdonosok és a birtokukban lévő házak száma között.

80. tábla. Külföldi honos háztulajdonosok a tulajdonukban levő házak arányában. — 1930.

Foglalkozás	Összes	Külföldi honos	Összes	Külföldi honos	100 háztulajdonosra esik ház	
					az összes	külföldi honos
	háztulajdonosok száma		háztulajdonosok házaik száma		háztulajdonosok sorai-ban	
Őstermelés	874	77	1.071	93	122·5	120·8
Bányászat	18	—	29	—	161·1	—
Ipar	4.269	132	4.969	155	116·4	117·4
Kereskedelem	2.102	63	2.508	68	119·3	108·0
Közlekedés	1.022	11	1.082	11	105·9	100·0
Közszo. és szabadfoglalkozás	3.086	80	3.557	94	115·3	117·5
Véderő	75	—	80	—	106·7	—
Napszámosok	143	5	143	5	100·0	100·0
Vagyonukból élők	4.896	205	5.692	235	116·3	114·6
Egyéb foglalkozásúak	1.841	24	2.007	26	109·0	108·4
Összesen	¹⁾ 18.326	597	21.138	687	115·3	115·1

Fenti adataink alapján láthatjuk, hogy általában 100 külföldi honos háztulajdonosra 115 ház jut, alig kevesebb tehát, mint amennyi az összes fővárosi háztulajdonosra esik. A legkedvezőbb arányszámot (120·8%) az

¹⁾ A jogi személyek nélkül.

őstermeléssel foglalkozó külföldi honos háztulajdonosok rovatában találjuk, ami nem sokkal marad az ugyanezen foglalkozású összes budapesti háztulajdonosok viszonyszáma (122·5%) alatt. Másodsorban és együttesen említhető az iparral foglalkozó, valamint a közszolgálati és szabadfoglalkozású külföldi honos háztulajdonosok 117%-os viszonyszáma, de már azzal a különbséggel, hogy az ugyanezen főosztályokba tartozó valamennyi háztulajdonos sorában kevesebb több házzal bíró háztulajdonost találunk (116·4 és 115·3%). E foglalkozási kategóriákba sorozott háztulajdonosokénál is kevesebb a kereskedelem körébe tartozó azon idegenek száma, akik a fővárosban egynél több házzal bírnak (108·0%), holott e foglalkozási főosztályba sorozott összes budapesti háztulajdonosoknak szóbanlévő arányszáma (119·3%) jelentékenyebb, mint amennyit az iparnál látunk. A legtöbb háztulajdonost feltűntető vagyonukból élők rovatából kitűnik, hogy míg a több házzal bíró külföldi honosok arányszáma (114·6%) az átlagon alul maradt, addig a vagyonából élő összes háztulajdonosnak több ház volt birtokában (116·3%), mint a budapesti háztulajdonosoknak általában.

Külföldi honosok szerepe a munkanélküliség alakulásában.

A világháború és az ország szétdarabolása nyomán bekövetkező gazdasági válság úgyszólván alapjában rendítette meg a társadalom pilléreit. A termelő munka stagnálását nyomon követte a forgalom megbénulása, a vállalkozási lehetőségek csökkenése. A munkaalkalmak fokozódó kevesbedése folytán egyre emelkedett a munkanélküliek száma, ami viszont a fogyasztás csökkenésére volt élénk kihatással.

A munkanélküliség immár terebélyes fájának gyökerei visszanyúlnak Európa lángbaborulásának idejére. A világháború folyamán egyre több és több férfimunkaerő cserélte fel a munkászubbonyt a katonamundérral és nőttön-nőtt azon tisztviselők száma is, akiket a harci riadó csatasorba állított. A hadbavonult férfiak helyét a munkaadók kénytelenségéből női munkaerőkkel pótolták s nagyobb számban jutottak alkalmazáshoz az alig felserdült ifjak is. A háború után hazatért hadviseltek azután vagy ismét elfoglalták régi munkahelyeiket vagy pedig épen a női munkaerők olcsóbb munkavállalása miatt maguk maradtak kenyérkereset nélkül. Az ország szétdarabolása után az elvesztett területekről a fővárosba költözködő honfitársaink főleg a szellemi pályákat terhelték túl s ezen körülmény volt részben okozója a közalkalmazottak soraiban később bekövetkező létszámcsökkenéseknek is.

Átmenetileg javultak az állapotok az infláció idejében, amikor a munkaalkalmak növekedésével kétségtelenül csökkent a munkanélküliek száma. Ugyanezen időben sokan elvakíttatván a kedvező vagyonszerzési lehető-

ségtől, könnyelműen felcserélték a szűkösebb, de biztos megélhetést nyújtó állásukat a konjunktúra által életre keltett vállalatok jobb jövedelemmel kecsegtető alkalmazásával. Jött azonban a keserű kiábrándulást hozó defláció, az ifjú vállalkozások halomradőlte és alkalmazottaiknak tömegei állás nélkül maradtak.

Évek multak és gazdasági viszonyaink folytonos rosszabodása közben felső- és középiskoláink egyre ontották a végzett fiatalságot, akik közül mind többen és többen hiába kopogtattak a munkaadók ajtaján. A termelés racionalizálásával, a technika folytonos fejlődésével az emberi munkaerő mindjobban veszít jelentőségéből. A gépek már bevonulnak a hivatalokba is, amiáltal egyre növekszik a szellemi foglalkozású munkanélküliek száma. Kétségtelenül növeli a munkanélküliek számát a női munkaerő térhódítása a munkapiacon, mivel a mostoha kereseti viszonyok miatt mind több és több feleség és leánygyermek kénytelen munkát vállalni, hogy a családeltartás gondjait a férjjel, illetve családapával megossza.

A mondottak után szinte önként vetődik fel a kérdés, hogy az ország területén alkalmazásban álló idegen elemek helyét nem volnának-e képesek betölteni munka nélkül lévő honfitársaink?

E kérdésre adandó felelet helyett hivatkozunk arra a megbecsülésre, amelyet a külföldi munkapiacra érdemelt ki a magyar munkás és tisztviselő. Különösen vonatkozik ez azokra a munka területekre, amelyek speciális szakképzettséget nem is igényelnek. Sőt annyira kell értékelnünk a hazai munkás értelmét, ügyességét és ambícióját, hogy bizonyos idő alatt képes lesz megszerezni még a különleges gyártási módszerekhez szükséges szakértelmet is. Sokkal inkább áll ez a műszaki és kereskedelmi képzettséggel rendelkező hazai ifjúságra, akik ezidőszerint vagy egyáltalában nem képesek alkalmazáshoz jutni, vagy pedig képzettségüknek közel sem megfelelő munkával keresik kenyerüket.

Nem célunk azokkal a társadalmi bajokkal bővebben foglalkozni, amelyekből a munkanélküliség fakad s a rendelkezésünkre álló statisztika alapján csupáncsak arra a szerepkörre kívánunk rámutatni, amit a fővárosi munkanélküliség kérdésében az idegen honosok betöltenek. Kétségtelen, hogy ezáltal nem jutunk dűlőre az idevonatkozó problémákkal, mert bár a fővárosban kenyérkeresethez jutott külföldi elemek száma viszonylag jelentékeny, a munkanélküliség méreteire döntő befolyást mégsem gyakorol. De ha a hazai mostoha kereseti viszonyok miatt külföldre szakadt véreink jutnak eszünkbe, önkéntelenül visszatér gondolatunk arra a már érintett kérdésre: *elsősorban honfitársaink részére kell munkaalkalmat biztosítani és a munkanélküliek elhelyezkedési törekvéseit mentesíteni kell a külföldi elem konkurrenciájától.*

Azt a szerepkört, amelyet a fővárosi munkanélküliség kérdésében az idegen elemek betöltenek, egyrészt a munkanélküliség felmérését célzó összeírások statisztikai feldolgozásainak eredménye alapján ismerhetjük meg. *Sokkal mélyebb bepillantást enged azonban e probléma jelentőségébe annak vizsgálata, hogy a fizikai foglalkozásokban, valamint a szellemi pályákon alkalmazáshoz jutott külföldi honosok száma miképpen alakult az ily munkaterületeken kimutatott budapesti munkanélküliekkel szemben.*

A fővárosi munkanélküliség felmérésére az első különálló felvétel 1914. márciusában hajtatott végre, amikor Ferenczi Imre szociálpolitikai szakelőadó kezdeményezésére a fővárosi statisztikai hivatal összeíratta a Budapesten és környékén munka nélkül levő ipari és kereskedelmi alkalmazottakat, valamint a helynélküli házicselédeket. Az ország területére vonatkozólag az 1900. évi, valamint a későbbi népszámlálások alkalmával ugyan kutatás tárgyává tettett a munkanélküliség kérdése is, de a begyűjtött adatokból részletes eredmények nem igen kerültek napvilágra.

A háború után a mindinkább növekedő munkanélküliség arra készítette a székesfőváros törvényhatósági bizottságát, hogy az 1925. évben megindított úgynevezett szellemi szükségmunka akció keretében a fővárosi statisztikai hivatal irányításával a fizikai foglalkozású munkanélküliek összeírását rendelje el. Ugyancsak ezen akció keretén belül került lebonyolításra első ízben és pedig a következő év végén a szellemi pályákon levő munkanélküli egyének számbavétele, mely alkalommal a fizikai foglalkozású munkanélküliek is újból összeíratnak. Azóta évről-évre, még három ízben (illetve a szellemi pályákon állás nélkül lévőkre két alkalommal) került sor a munkanélküliség felmérésére ugyancsak a fővárosi statisztikai hivatal irányítása mellett. E felvételek egy része azonban — sajnos — a hivataltól kívülálló okok miatt nem mondható teljes értékűnek, s épen ezért egyes évekre vonatkozó adatokat fenntartással kell fogadni.

A munkanélküliségi felvételek — melyek megszervezése és eredményeinek gyors közzététele a fővárosi statisztikai hivatal jelenlegi igazgatójának, dr. Illyefalvi I. Lajosnak nevéhez fűződik, — lehetővé teszik számunkra, hogy az olvasó elé tárhatjuk azt a szerepkört, amelyet a külföldi honosok a munkanélküliek táborában betöltenek.

E helyütt kell még megemlékeznünk a m. kir. központi statisztikai hivatal által 1928. év elején végrehajtott országos adatgyűjtésről is, amelynek célja a szellemi munkások számbavétele volt. Ezen adatgyűjtés kiterjedt a munkanélküli szellemi munkásokra is és így az összeírási anyag feldolgozási eredménye alapján értékes adatokat nyertünk a munkanélküliség szóban levő vonatkozásának megvilágítására.

A következőkben elsősorban is szemléltetni fogjuk a fővárosi statisztikai hivatal adatgyűjtése alapján azt a szerepkört, amelyet a külföldi honos munkanélküliek a fővárosi munkanélküliség kérdésének vizsgálatánál betöltenek..

A) Külföldi honos munkanélküliek.

a) A fizikai foglalkozásokban.

E kérdés tárgyalását a háború utáni felvételek eredményei alapján a külföldi honos munkanélküliek számának alakulásával kezdjük.

81. tábla. Külföldi honosok szerepe a munkanélküliség alakulásában. — 1925—1930.

Időpont, ill. foglalkozás		Összes		Külföldi honos		Külföldi honosok az összes munkanélküliek százalékában
		m u n k a n é l k ü l i e k				
		abszolút számokban	százalékban	abszolút számokban	százalékban	
1925. dec.	Ipar	12.603	85·7	433	89·3	3·4
	Kereskedelem	1.905	12·9	45	9·3	2·4
	Háztartási alkalmazottak	206	1·4	7	1·4	3·4
	Együtt..	14.714	100·0	485	100·0	3·3
1926. dec.	Ipar	16.445	86·8	395	91·4	2·4
	Kereskedelem	1.999	10·5	22	5·1	1·1
	Háztartási alkalmazottak	507	2·7	15	3·5	2·9
	Együtt....	18.951	100·0	432	100·0	2·3
1928. febr.	Ipar	8.700	86·6	200	90·5	2·3
	Kereskedelem	1.274	12·7	20	9·0	1·6
	Háztartási alkalmazottak	67	0·7	1	0·5	1·5
	Együtt....	10.041	100·0	221	100·0	2·2
1929. márc.	Ipar	8.897	90·6	177	95·7	2·0
	Kereskedelem	871	8·9	8	4·3	0·9
	Háztartási alkalmazottak	55	0·5	—	—	—
	Együtt....	9.823	100·0	185	100·0	1·9
1930. febr.	Ipar	17.071	90·3	354	92·2	2·1
	Kereskedelem	1.731	9·2	28	7·3	1·6
	Háztartási alkalmazottak	97	0·5	2	0·5	2·1
	Együtt....	18.899	100·0	384	100·0	2·0

Fenti adataink alapján láthatjuk, hogy az 1925. decemberi felvétel 485 külföldi állampolgárt talált a fővárosi fizikai foglalkozású munkanélküliek sorában. A következő évben tartott számbavétel alkalmával — bár a munkanélküliek száma jelentékeny, mintegy 22%-os emelkedést mutat az előző évi létszámhoz képest, — a foglalkozás nélküli idegenek száma mégis kb. 10%-kal kevesebbedett (432). Mint már fentebb említettük s amint azt az előtünk levő táblázat adatai is alátámasztják, az 1928. és 1929. évi összeírás nem végződött kellő eredménnyel, mivel a fizikai foglalkozású munkanélküliek jelentékeny része az adatgyűjtésből kimaradt. Annak dacára, hogy a mondott ok miatt a szóbanlévő két esztendőre vonatkozó abszolút számadatokból nem áll módunkban következtetni a kereset nélküli külföldi honos fizikai munkások számának alakulására, arányszámaink segítségével mégis megállapítható, hogy évről-évre kevesebb idegen állampolgár várja alkalmazás-

hoz jutását a munkanélküliek között. Az 1930. évi összeírás alkalmával — melynek adataiból a továbbiakban tárgyalásunk anyagát vettük — a Budapesten számbavett 18.899 fizikai foglalkozást űző munkanélküli egyén közül 384 egyén vallotta magát idegen állampolgárnak. 1925. évben a foglalkozás nélküli külföldi honosok az összes fizikai munkanélkülieknek 3·3%-át tették s ezen arányszám — mondhatjuk fokozatos csökkenéssel — 1930 február haváig 2·0%-ra esett.

A munkanélküli idegen elemeknek számadataink alapján megnyilvánuló csökkenése elsősorban azzal a hatósági intézkedéssel magyarázható, mely a hazai munkaadó által való alkalmazás előzetes bejelentéséhez köti a letelepedés engedélyezését. E mellett feltehető, hogy a kereset nélküli idegen elemek a munkaalkalom hiánya miatt lassankint elhagyják a főváros területét és vagy visszatérnek hazájukba, vagy pedig oly állam területére költözködnek, ahol kedvezőbb elhelyezkedési lehetőségek kínálóznak.

82. tábla. Külföldi honos munkanélküliek megoszlása nem és foglalkozás szerint. 1930. február.

Foglalkozás	Az összes			A külföldi honos munkanélküliek								
	férfi	nő	együtt	abszolút számokban			százalékban			az összes munkanélküliek %-ában		
				férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt
<i>Ipar.</i>												
Vas- és fémipar	1.667	95	1.762	20	3	23	6·3	4·3	6·0	1·2	3·2	1·3
Gépgyártás	2.129	77	2.206	39	1	40	12·4	1·4	10·4	1·8	1·3	1·8
Kő-, föld- agyag-, aszbeszt- és üvegipar	907	287	1.194	70	30	100	22·2	43·6	26·1	7·7	10·4	8·4
Fa- és csontipar	1.228	67	1.295	28	—	28	8·9	—	7·3	2·3	—	2·2
Bőr-, sörte-, szőr-, toll- stb. ipar	181	64	245	1	2	3	0·3	2·9	0·8	0·6	3·1	1·2
Fonó- és szövőipar	445	308	753	6	5	11	1·9	7·3	2·9	1·3	1·6	1·5
Ruházati ipar	1.903	807	2.710	36	6	42	11·4	8·7	10·9	1·9	0·7	1·5
Papirosipar	68	106	174	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Élelmezési és élvezeti cikkek gyártása	977	162	1.139	23	3	26	7·3	4·3	6·8	2·4	1·9	2·3
Vegyészeti ipar	220	56	276	4	2	6	1·3	2·9	1·6	1·8	3·6	2·2
Építőipar	3.422	81	3.503	44	3	47	14·0	4·3	12·2	1·3	3·7	1·3
Sokszorosító- és műip.	385	232	617	7	2	9	2·2	2·9	2·3	1·8	0·9	1·5
Szállodai, vendéglői stb. ipar	607	195	802	9	6	15	2·9	8·7	3·9	1·5	3·1	1·9
Egyéb iparágak	293	102	395	4	—	4	1·3	—	1·0	1·4	—	1·0
Együtt	14.432	2.639	17.071	291	63	354	92·4	91·3	92·2	2·0	2·4	2·1
<i>Kereskedelem</i>	1.522	209	1.731	24	4	28	7·6	5·8	7·3	1·6	1·9	1·6
<i>Háztartási alkalmazottak</i> ..	26	71	97	—	2	2	—	2·9	0·5	—	2·8	2·1
Összesen	15.980	2.919	18.899	315	69	384	100·0	100·0	100·0	2·0	2·4	2·0

Hozzájárulhat továbbá még az idegen honos munkanélküliek számának kevesbedéséhez azon körülmény is, hogy a külföldről, kiváltképpen pedig az utódállamoknak jutott területeinkről ideszármazottaknak egy része évek multával magyar állampolgárságot szerzett, illetve visszahonosított és ezek most már mint honfitársaink várják sorsuk jobbrafordulását.

A 82. számú táblázat adatai alapján láthatjuk, hogy a legutolsó felvétel időpontjában a foglalkozás nélküli külföldi honosok közül minden negyedik munkás (26·1%) a kő-, föld- stb. ipar körében vált munkanélkülivé. Másodszorban említhetjük 12·2%-os részesedésük révén az építőiparban alkalmazás nélkül maradt idegen elemeket. Mivel foglalkozásuk után a kő-, föld- stb. iparba sorozott letelepülteknek tekintélyes hányadát — miként azt a Függelék 8. számú táblázata szemlélteti — a téglagyártás rovatában mutattuk ki, a felvétel időpontját tekintve, érthetőnek látszik, hogy e helyütt találjuk a legtöbb külföldi honos munkanélkülit. Ugyancsak a felvétel időpontjában indokolható az építőipar rovatában kimutatott alkalmazás nélküli idegenek számaránya annál is inkább, mivel a fővárosi munkanélküliek legmagasabb száma a szóbanlevő iparcsoportban lelhető fel.

A már említett két foglalkozási főcsoporton kívül 10%-on felüli részesedést jeleznek még a külföldi honos munkanélküliek a ruházati iparban, valamint a gépgyártás körében, vagyis abban a két iparcsoportban, amelyek révén az építőipar után a legtöbb munkás vesztette el kenyérkeresetét fővárosunkban.

Feltűnő jelenség, hogy a nagyszámú letelepültet alkalmazó iparcsoportok közül a vas- és fémipar, az élelmezési ipar és a textilipar rovataiban viszonylag kevesebb munkanélküli idegen elem van kimutatva, holott a budapesti foglalkozás nélküli munkások száma ezen iparcsoportokban épen nem mondható jelentéktelennek. Igaz ugyan, ha figyelembe vesszük e három iparcsoportba sorozott, lakhatási bizonylatot nyert külföldieknek alkalmazásuk minősége szerinti megoszlását, úgy azt látjuk, hogy kivált a vas- és fémiparban a szakképzettebb munkásság száma dominál, akik speciális munkára alkalmaztatván, kevésbé vannak kitéve a létszámapasztás keserű következményeinek.

Tanulmányunk jelen fejezetében fentebb már utaltunk arra a körülményre, mint a munkanélküliség egyik eredőjére, hogy a világháború után mindjobban növekedett jelentőségében a nők térhódítása a munkapiacon. Hogy a mondottakat a külföldi honos munkanélküliekkel vonatkozásban adatokkal is alátámasszuk, nem tartjuk érdektelennek közreadni a következő arányszámokat :

	Száz külföldi honos munkanélküli közül	
	1914-ben	1930-ban
Férfi	91·0	82·0
Nő	9·0	18·0
Együtt	100·0	100·0

Láthatjuk tehát, hogy a legutolsó összeírás alkalmával a külföldi honos női munkanélküliek aránya éppen kétszer akkora volt, mint a háborút megelőzőleg.

Ugyancsak a 82. számú táblázat alapján szemléltetjük a fizikai foglalkozású munkanélküliek nem szerinti megoszlását is. A nők kiemelhető részesedést csupán csak a kő-, föld- stb. iparcsoportban jeleznek (43·6%), vagyis ugyanabban a rovatban, ahol általában a legtöbb alkalmazás nélküli idegen állampolgárt találjuk. Számuk annál is inkább jelentékeny, mivel ezen iparcsoportban az összes fővárosi munkanélküli nőkkel szemben megállapított részesedésük meghaladja a 10%-ot.

A mondottak után továbbmenőleg szemléltetni kívánjuk, hogy az egyes foglalkozási csoportokban kimutatott munkanélküli idegen állampolgárok miképpen oszlanak meg honossági ország szerint.

83. tábla. Külföldi honos fizikai foglalkozású munkanélküliek megoszlása honosság szerint. — 1930. február.

Foglalkozás	Osztrák	Csehszlovák	Román	Jugoszláv	Német	Olasz	Bolgár	Francia	Angol	Lengyel	Orosz	Svájci	Török	Összesen
<i>Ipar.</i>														
Vas- és fémipar	4	8	3	2	1	1	—	—	—	3	1	—	—	23
Gépgyártás	8	11	8	2	—	—	—	—	—	8	2	1	—	40
Kő-, föld-, agyag-, aszbeszt és üvegipar	4	18	3	4	—	1	—	—	—	66	4	—	—	100
Fa- és csontipar	1	9	9	1	1	—	1	—	—	5	1	—	—	28
Bőr-, sörté-, szőr-, toll- stb. ipar	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	3
Fonó- és szövőipar	2	3	2	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	11
Ruházati ipar	7	11	9	2	—	1	—	—	—	8	3	1	—	42
Papírosipar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Élelmezési- és élvezeti cikkek gyártása	1	5	9	4	—	—	—	—	—	6	1	—	—	26
Vegyészeti gyár	1	1	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	6
Építőipar	6	15	10	4	1	2	—	—	—	6	2	—	1	47
Sokszorosító és műipar	2	4	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	9
Szállodai, vendéglői stb. ipar	3	8	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	15
Egyéb iparágak	1	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4
Együtt	40	94	59	21	4	5	1	1	—	111	15	2	1	354
<i>Kereskedelem</i>	2	12	4	3	—	—	—	—	—	6	1	—	—	28
<i>Háztartási alkalmazottak</i> ..	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Összesen { absz.	42	107	63	24	4	5	1	1	1	117	16	2	1	384
{ %	10·9	27·9	16·4	6·2	1·0	1·3	0·3	0·3	0·3	30·5	4·1	0·5	0·3	100·0

Láthatjuk, hogy a lengyel honosok kivételével — akiknek soraiból került ki a foglalkozás nélküli külföldi honosságúak majd egyharmada (30·5%-a) — az utódállamokkal honossági kapcsolatban álló munkanél-

küliek szerepelnek viszonylag jelentékenyebb arányszámokkal. Nem tarjuk érdektelennek e helyen felemlíteni, hogy a világháború előtt, a már fentebb említett felvétel alkalmával a külföldi honos munkanélküliek zöme, 67·4%-a az osztrák honosok közül iratott össze. Köztudomású, hogy a Monarchia fennállásának idején az osztrák tartományok közül Cseh-Morvaországból és Galiciából vándorolt be a legtöbb külföldi állampolgár. Mivel pedig a szóbanlevő területek a világháború befejezése után Lengyelországnak, illetve Cseh-Szlovákiának jutottak, joggal mondhatjuk, hogy a külföldi honos munkanélküliek származási helyét tekintve, a helyzet lényegesen nem változott. Különbbség gyanánt csupáncsak azon körülményt vélelmezhetjük, hogy a román és jugoszláv honosságú munkanélküliek rovataiban kimutatott egyének többnyire oly területekről valók, amelyek Trianon előtt a Magyarbirodalomhoz tartoztak.

84. tábla. Külföldi honos fizikai foglalkozású munkanélküliek megoszlása a magyarországi tartózkodás tartama szerint. — 1930. február.

Foglalkozás	Tartózkodás tartama							Kiemeretlen	Összesen
	—1	1—2	2—3	3—5	5—10	10—			
	é v								
<i>Ipar.</i>									
Vas- és fémipar	2	4	3	—	5	9	—	23	
Gépgyártás	—	1	2	2	3	30	2	40	
Kő-, föld-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar	—	—	—	2	2	92	4	100	
Fa- és csontipar	1	—	2	—	11	12	2	28	
Bőr-, sörte-, szőr-, toll- stb. ipar	—	—	—	—	1	2	—	3	
Fonó- és szövőipar	—	—	—	—	6	4	1	11	
Ruházati ipar	7	6	—	—	4	25	—	42	
Papirosipar	—	—	—	—	—	—	—	—	
Élelmezési és élvezeti cikkek gyártása	—	8	5	3	8	2	—	26	
Vegyészeti ipar	—	—	—	—	—	6	—	6	
Építőipar	—	1	1	1	—	40	4	47	
Sokszorosító- és műipar	—	—	1	3	1	4	—	9	
Szállodai, vendéglői stb. ipar	1	—	1	1	1	11	—	15	
Egyéb iparágak	—	—	2	1	1	—	—	4	
Együtt	11	20	17	13	43	237	13	354	
<i>Kereskedelem</i>	—	1	—	1	1	20	5	28	
<i>Háztartási alkalmazottak</i>	—	—	—	—	—	2	—	2	
Összesen { absz.	11	21	17	14	44	259	18	384	
{ %	2·86	5·47	4·43	3·64	11·46	67·45	4·69	100·0	

Ami a külföldi honos munkanélküliek magyarországi tartózkodásának tartamát illeti, megállapítható, hogy ezeknek 67%-a már több mint tíz év óta lakik a ország területén. Ha e mellett figyelembe vesszük, hogy az utolsó öt év alatt a foglalkozás nélküli idegen elemeknek csupán 16%-a lépte át

országunk határát, úgy megállapíthatjuk, hogy az utóbbi években érkező külföldiek — épen a hatóságoknak a munkakereső idegenek beköltözését megszorító intézkedései révén — nem a munkaközvetítőket keresték fel, hanem nyomban elfoglalhatták a részükre fenntartott munkahelyet.

b) A szellemi pályák körében.

A szellemi foglalkozású munkanélküliek szociális helyzetének felmérését — mint már fentebb említettük — három ízben kísérelte meg a székesfőváros statisztikai hivatala. Annak dacára, hogy az első két alkalommal, vagyis 1926. december havában és ezt követőleg 1928. februárjában megtartott felvételek általában sikerrel végződtek, adataikat a külföldi honosságú szellemi foglalkozású egyének számbeli alakulásának vizsgálatára mégsem használhatjuk fel, mivel 1926. decemberében a fővárosban összeírt 6509 munkanélküli közül csupán 64 (alig 1%) vallotta magát idegen állampolgárnak s egy év múltával számbavett 7487 állásnélküli tisztviselő közül viszont már 319 (4·3%) bírt külföldi honossággal. Valószínűnek tartjuk, hogy az első alkalommal az összeírással szemben táplált bizalmatlanság (esetleges kiutasítástól való félelem) miatt a legtöbb idegen állampolgár magyar honosnak vallotta magát. E mellett közrejátszhatott az idegen elemek soraiban azon elgondolás is, hogy a számlálólapokon bevallott adatok alapján meginduló hatósági akció munkaalkalmat, pénzsegélyt minden bizonnyal elsősorban a magyar állampolgároknak fog juttatni.

Ezek előrebecsátása után bemutatjuk az 1928. évi felvétel főbb eredményeit.

85. tábla. Külföldi honos szellemi foglalkozású munkanélküliek 1928-ban.

Megnevezés	Összes		Külföldi honos		Külföldi honosok az összes munkanélküliek százalékában
	m u n k a n é l k ü l i e k				
	abszolút számokban	százalékban	abszolút számokban	százalékban	
Alkalmazásban még nem volt	1.239	16·5	16	5·0	1·3
Köztisztviselő	1.324	17·7	11	3·4	0·8
Ipari tisztviselő.....	1.509	20·2	19	6·0	1·3
Kereskedelmi «	1.751	23·4	260	81·5	14·8
Egyéb «	1.664	22·2	13	4·1	0·7
Magántisztviselők együtt	4.924	65·8	292	91·6	5·9
Összesen	7.487	100·0	319	100·0	4·3

A szellemi pályák körében munkanélküli idegen honosok túlnyomó többsége, 81·5%-a a kereskedelmi tisztviselők rovatába soroztatott. Ezen arányszám kialakulása annál szembeszökőbb, mivel a kereskedelem körében

a fővárosi szellemi foglalkozású munkanélkülieknek csupán 23·4%-a van kimutatva. Feltűnően kevés az ipar körében munkanélkülivé vált külföldi elemek száma (19), holott az állás nélküli ipari tisztviselők másfélezres létszáma szintén számot ad ezen kategória ugyancsak nehéz helyzetéről. Úgy látszik, hogy az idegen országokból ideszármazott ipari tisztviselők főként gyártelepeken speciális munkakörre alkalmaztatván, szórványosabban jutnak a »leépítettek« keserű sorsára, míg az idegen országokkal honossági kapcsolatban álló kereskedelmi tisztviselők inkább kisebb vállalkozásokban és üzletekben rokon kötelek alapján jutottak alkalmazáshoz, akik munkaadójuk anyagi összeroppanása folytán veszítették el állásukat.

86. tábla. Külföldi honos szellemi foglalkozású munkanélküliek nem szerinti megoszlása. — 1928.

Megnevezés	Összes		K ü l f ö l d i h o n o s			
	m u n k a n é l k ü l i e k		az összes munka- nélküliek %-ában			
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Alkalmazásban még nem volt	608	631	7	9	1·1	1·4
Köztisztviselő	652	672	7	4	1·0	0·6
Ipari tisztviselő.....	1.120	389	13	6	1·1	1·5
Kereskedelmi tisztviselő	1.100	651	252	8	22·9	1·2
Egyéb tisztviselő	1.029	635	7	6	0·6	0·9
Magántisztviselők együtt	3.249	1.675	272	20	8·3	1·1
Összesen	4.509	2.978	286	33	6·3	1·1

A 86. számú táblázat alapján megállapíthatjuk, hogy a szellemi pályák körében munkanélkülivé vált idegen honosok nemek szerinti vizsgálata merőben más képet mutat, mint aminőt fentebb a fizikai munkanélküliek sorában láthattunk. Amott a külföldi honosságú nők valamivel nagyobb részesedését észlelhettük, itt ellenben a munkanélküli nőtisztviselők jelentéktelen hányada mellett (1·1%) a férfiak 6·3%-os részesedést jeleznek. A férfiak magasabb arányszámát azon körülmény magyarázza, hogy a fővárosi állás nélküli kereskedelmi tisztviselők közül majd minden negyedik egyén (22·9%) idegen állampolgárnak vallotta magát.

Annak valószínűsége mellett, hogy fővárosunkban viszonylag kevesebb külföldi honos tisztviselő nő jutott alkalmazáshoz, mint ahány magát idegen állampolgárként feltüntető férfi a szellemi foglalkozású férfi alkalmazottak számához képest, a fentebb vázolt arányszámok kialakulásához hozzájárult azon körülmény is, hogy a »leépítés« folytán inkább a magasabb képzettségű és jobb fizetésű férfialkalmazottakat menesztik az olcsóbb női munkaerők helyett.

87. tábla. Külföldi honos szellemi foglalkozású munkanélküliek honosság szerint megoszlása. — 1928.

Megnevezés	Csehszlovák	Jugoszláv	Lengyel	Német	Olasz	Oszták	Rómán	Svéd	Összesen
Alkalmazásban még nem volt	6	2	1	—	—	4	3	—	16
Köztisztviselő	—	2	—	1	—	—	7	1	11
Ipari tisztviselő	5	1	1	1	1	5	5	—	19
Kereskedelmi „	105	13	24	1	1	19	97	—	260
Egyéb „	3	1	2	2	—	1	4	—	13
Magántisztviselők együtt	113	15	27	4	2	25	106	—	292
Összesen { absz. . .	119	19	28	5	2	29	116	1	319
{ %	37·3	5·9	8·8	1·6	0·6	9·1	36·4	0·3	100·0

Végezetül a 87. számú táblázatban az olvasó elé tárjuk a szellemi foglalkozású munkanélküliek honosságára vonatkozó adatainkat. E nép-reteg sorában közel egyező arányban találjuk a csehszlovák és román honosokat (37·3%, illetve 36·4%), akiken kívül még az oszták és lengyel honosok szerepelnek említésre méltó, közel 10%-os részesedéssel.

Adataink alapján tehát megállapítható, hogy a szellemi pályákon munkanélkülivé vált idegen honosok — épúgy mint a fizikai foglalkozásúaknál láthattuk — főként az utódállamokkal állanak honossági kapcsolatban, ami a mellett tesz tanúságot, hogy fővárosunk dacára a mostoha gazdasági viszonyoknak megsem vesztette el teljesen vonzóerejét a Magyarbirodalom távolabbeső területeinek lakosságára nézve.

B) A letelepült külföldiek számarányának jelentősége a fővárosi munkanélküliség szemléletében.

a) A fizikai foglalkozásokban.

Az ipar körében alkalmazott külföldi elemek számarányának a munkanélküliség méreteire vonatkoztatható jelentőségét — miként azt már fentebb említettük — akként érzékeltethetjük, hogy az egyes foglalkozási ágakban munkanélkülivé vált egyének számát párhuzamba állítjuk az ugyanazon munkaterületeken foglalkoztatott külföldi honos alkalmazottak adataival. Bár kétségtelen, hogy abszolút tiszta képet a rendelkezésünkre álló statisztika alapján nem festhetünk, mivel egyrészt a 87. számú táblázatban közzétett összehasonlító adatok között mutatkozó időkülönbség, másrészt pedig az összehasonlítás alapjául szolgáló két felvétel feldolgozási módszerében mutatkozó eltérés akadályozza törekvésünket. De megnehezíti munkánkat még az a körülmény is, hogy a letelepült külföldieknek alkalmazási minőségét

nem tudtuk minden esetben tüzetesen megállapítani. Mindezek dacára megkíséreljük a rendelkezésre álló adatok felhasználását, amelyek segítségével mégis csak közelebb jutunk azon kérdés megvilágításához, hogy a külföldi elemek minő szerepkört töltenek be a fővárosi munkanélküliség alakulásában.

Az ipar körében munkanélkülivé vált egyének száma — miként az a 88. számú táblázatból kitűnik — az 1930. február 7-i összeírás adatai szerint 17.071 volt és ezzel szemben az előző év szeptemberében 5.761 külföldi honos állott a főváros ipari munkahelyein alkalmazásban. E két adat egybevetése alapján megállapítható, hogy száz munkanélkültre közel 38 külföldi honos ipari alkalmazott jutott. Az iparcsoportok részletes vizsgálata feltűnő különbségeket juttat kifejezésre. Adataink egybevetése alapján legmagasabb az idegen elemek viszonyszáma a vas- és fémiparban (57·7%). A textiliparban, a bőr-, sörte- stb., továbbá az élelmezési, valamint a vegyészeti iparban kiemelkedő magas viszonyszámok tanúsága szerint megállapítható, hogy a külföldi honosok alkalmazásának megszűnése esetén úgyszólván felére csökkenne a budapesti munkanélküliek száma az említett iparcsoportokban.

Alkalmazási viszony szerint vizsgálva e kérdést, kitűnik, hogy 127 munkanélküli művezetővel szemben 215 külföldi állampolgárt foglalkoztattak a fővárosi ipartelepek ily minőségben. Ha összehasonlításunkat iparcsoportonként végezzük el, úgy azt látjuk, hogy úgyszólván valamennyi iparcsoportban orvosolható lenne a munkanélküliség kérdése, ha az ipari vállalatok az állástalan fővárosi művezetők kenyérkeresetéhez juttatása érdekében az idegen honosok alkalmazását — természetesen gyáriparunk érdekeinek lehető szemmeltartása mellett — fokozatosan megszüntetnék.

A szakképzett munkásság adatai — általánosságban végezve az összehasonlítást — már nem tanuskodnak ilyen mértékben a fővárosi munkanélküliek elhelyezkedését megnehezítő helyzetről, amennyiben 10.007 munkanélküli előmunkás, szakmunkás és iparossegéd mellett 3527 hasonló minőségben alkalmazott külföldi honosról ad számot táblázatunk. Az ily módon megnyilvánuló 35·2%-os arányszám mellett azonban egyes iparcsoportokban már ismét azt láthatjuk, hogy a fővárosi szakképzett munkásság munkáinak lényegesen bővülne az ugyanazon szakmabeli külföldi elem konkurrenciája nélkül. Ilyen iparcsoportok gyanánt említhetjük elsősorban a vas- és fémipart, ahol 70 letelepült idegen honos esik 100 munkanélkültre. Számottevő még a külföldiek arányszáma a textiliparban (63·6%), a bőr-, sörte- stb. (53·2%), a papiros- (47·9%) és az élelmezési iparban (47·8%).

Mint már fentebb hangsúlyoztuk, hogy bár egyes iparágakban a gyártási módszerek tökéletesítése, hazai iparunk fejlesztése érdekében elismerjük a külföldi művezető-személyzet átmenetileg tartó alkalmazásának indokolt voltát, számarányukat az állásnélküli művezetők rovására mégis jelenté-

88. tábla. Az ipari munkanélküliek, valamint az ipar körében alkalmazott letelepült külföldiek megoszlása ipari főcsoportok és az alkalmazás minősége szerint.

Megnevezés	Összesen	Ezek közül					
		művezető	elő- munkás, szak- munkás	iparos- segéd	s. munkás és betanít- tott nap- számos	tanulási- nap- számos	
a) Munkanélküliek. ¹⁾							
Vas- és fémipar	1.762	8	316	960	182	213	
Gépgyártás	2.206	19	333	1.288	218	139	
Kő-, föld-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar ...	1.194	10	191	202	359	409	
Fa- és csontipar	1.295	4	134	865	136	83	
Bőr-, sörte-, szőr-, toll- és ruggyantaipar ...	245	3	41	100	66	9	
Fonó- és szövőipar.....	753	5	161	196	243	45	
Ruházati ipar	2.710	15	256	1.890	112	41	
Papírosipar.....	174	2	37	59	63	3	
Élelmezési és élvezeti cikkek gyártása	1.139	4	113	446	255	83	
Vegyészeti ipar	276	—	19	36	97	71	
Építőipar	3.503	49	127	1.319	639	513	
Sokszorosító- és műipar	617	7	163	258	103	10	
Szállodai, vendéglős-, kávé- és fürdőipar ..	802	1	16	458	34	11	
Egyéb iparágak	395	—	21	2	30	262	
Együtt { absz.	17.071	127	1.928	8.079	2.537	1.892	
%	100-0	0-7	11-3	47-3	14-9	11-1	
b) Letelepült külföldiek. ²⁾							
Vas- és fémipar	1.017	11	899	85	3		
Gépgyártás	547	17	232	231	41		
Kő- föld-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar	370	5	47	278	45		
Fa- és csontipar	302	4	257	36	2		
Bőr-, sörte-, szőr-, toll- és ruggyantaipar ...	119	12	75	42	—		
Fonó- és szövőipar.....	380	114	227	133	7		
Ruházati ipar	854	9	795	49	1		
Papírosipar.....	64	4	46	16	1		
Élelmezési és élvezeti cikkek gyártása	540	24	267	219	40		
Vegyészeti ipar	129	10	5	109	9		
Építőipar	305	—	271	17	13		
Sokszorosító- és műipar	228	5	180	40	1		
Szállodai, vendéglős-, kávé- és fürdőipar ..	286	—	165	101	4		
Egyéb iparágak	620	—	61	471	56		
Együtt { absz.	5.761 ³⁾	215	3.527	1.827	223		
%	100-0	3-7	61-2	31-7	3-9		
c) Száz munkanélkültre esik letelepült külföldi.							
Vas- és fémipar	57-7	137-5	70-5	46-7	1-4		
Gépgyártás	24-8	89-5	14-3	106-0	29-5		
Kő-, föld-, agyag-, aszbeszt és üvegipar	31-0	50-0	12-0	77-4	11-0		
Fa- és csontipar	23-3	100-0	25-7	26-5	2-4		
Bőr-, sörte-, szőr-, toll- és ruggyantaipar ...	48-5	400-0	53-2	63-6	—		
Fonó- és szövőipar.....	50-5	2.280-6	63-6	54-7	15-6		
Ruházati ipar	31-5	60-0	37-0	43-8	2-4		
Papírosipar.....	36-8	200-0	47-9	25-4	33-3		
Élelmezési és élvezeti cikkek gyártása	47-4	600-0	47-8	85-9	48-2		
Vegyészeti ipar	46-7	—	9-1	112-4	12-7		
Építőipar	8-7	—	18-7	2-7	2-5		
Sokszorosító- és műipar	37-0	71-4	42-8	38-8	10-0		
Szállodai, vendéglős-, kávé- és fürdőipar ..	35-7	—	34-8	297-1	36-4		
Egyéb iparágak	157-0	—	265-2	1.570-0	21-4		
Együtt	37-7	169-3	35-2	72-0	11-8		

¹⁾ 1930. február 7-i állapot. — ²⁾ 1929. szeptember 15-i állapot. — ³⁾ A m. kir. közp. statisztikai hivatal 1929. év gyáripari statisztikai felvétele alapján.

kenynek tartjuk. Ennél is feltűnőbb azonban az a körülmény, hogy az idegenből származott és alkalmazáshoz jutott szakmunkások, kivált egyes iparcsoportokban, ily mértékben gátolják a külföldön is becsületet szerzett magyar munkás kenyérkereseti lehetőségét.

Még kevésbé találhatunk elfogadható magyarázatot arra, hogy amikor 2537 segédmunkás, illetve betanított napszámos várt elhelyezkedésre fővárosunkban, addig 1827 idegen állampolgár jutott megélhetéshez ilyen minőségben a különféle iparágakban. Felötlik, hogy a szállodai, vendéglőstb. ipar körében majd háromannyi az alkalmazásban álló idegen honosságú segédmunkások és betanított napszámosok száma, mint az ugyanilyen képzettségű munkanélkülieké. E mellett még két ipari főcsoportban múlják felül a külföldi állampolgárságú segédmunkások a munkanélküliek számát: a vegyészeti iparban (112·4%) és a gépgyártás körében (106·0%). Átlagonfelüli az idegen honos segédmunkások arányszáma még az élelmezési iparban is (85·9%).

Már lényegesen kisebb arányszámot kapunk, ha az alkalmazásban levő külföldi honos tanulatlan napszámosokat viszonyítjuk az idetartozó munkanélküliekhez (11·8%). Ha azonban figyelembe vesszük azt, hogy ezen munkáskategóriába tartozó alkalmazottaknál képzettségről úgyszólván szó sem eshet, a 223 idegen állampolgárságú tanulatlan napszámos tehát bármikor felváltható lenne az idetartozó fővárosi munkanélküliek közül.

A kereskedelem és hitel körében kimutatott munkanélküliek és az ugyanezen foglalkozásokban alkalmazott letelepült külföldiek alábbi adatainak egybevetése alapján kitűnik, hogy az idegen elemek e helyütt még kedvezőbb arányszámot értek el, mint aminőt az ipari főosztályban:

	Munkanélküliek	Letelepült külföldiek	Száz munkanélküli-re esik letelepült külföldi
Kereskedelem	1.655	726	43·9
Hitel, biztosításügy stb.	76	106	139·5
Kereskedelem és hitel együtt	1.731	832	48·1

Sajnos a rendelkezésünkre álló adatok alapján nem bocsátkozhatunk annak vizsgálatába, hogy az egyes kereskedelmi főcsoportokban e kérdés miként alakul, mivel — mint már fentebb érintettük — igen sok külföldi honos kereskedelmi alkalmazottat kénytelenek voltunk az úgynevezett kereskedelmi segédszemélyzet csoportjába besorozni szakmabeli hovatartozandóságuk tüzetesebb meghatározásának hiányában. Ennek következtében a 89. táblázat alapján a szóban levő kérdést csupán csak az alkalmazás minősége szerint szemléltethetjük.

89. tábla. A kereskedelem és hitel körében munkanélkülivé vált egyének, valamint ugyanezen foglalkozásokban alkalmazott letelepült külföldiek megoszlása az alkalmazás minősége szerint.

Megnevezés	Munkanélküliek ¹⁾	Letelepült külföldiek ²⁾	Száz munkanélküli-re esik letelepült külföldi
Segéd, ügynök	498	642	128·9
Munkás	326	69	21·2
Szolga	250	74	29·6
Napszámos	495	31	6·3
Tanonc	24	16	9·9
Egyéb	138	}	
Együtt ...	1.731		
		832	48·1

Fenti adataink alapján felötlük, hogy ép a különösebb szakképzettséggel rendelkező külföldi honosok számaránya emelkedik ki leginkább a munkanélküliek rovására, mivel alkalmazásban nem álló száz kereskedő-segédre és ügynökre 129 ugyanilyen foglalkozású idegen állampolgár esik. Lényegesen kisebb már az idegen elemeknek a munkanélküliekkel szemben való jelentősége az alacsonyabb foglalkozási kategóriákban. Arányszámaink tanúsága szerint a kereskedelem és hitel körében alkalmazott külföldi honos szolgák körülbelül egyharmadát, a munkások pedig alig több, mint egyötödét teszik az ugyanezen kategóriába sorozható munkanélkülieknek.

Amit fentebb az ipari munkanélküliség tárgyalásánál a külföldi honosok tömeges alkalmazásáról, mint a fővárosi munkanélküliség egyik számottevő tényezőjéről mondtunk, még talán hatványozottabb mértékben vonatkozathatjuk a kereskedelem és hitel körében elhelyezkedett idegen elemekre. Mert, ha számszerint kevesebb külföldi állampolgár jutott is alkalmazáshoz fővárosunk kereskedelmi életében, nem kerülheti ki figyelmünket az a körülmény, hogy a jobban dotált alkalmazottak soraiban viszont számuk felülmúlja a hasonló képzettségű munkanélküliekét. E mellett, ha az iparban a külföldi művezetők és szakmunkások *átmeneti* alkalmazásának indokolt voltát el is fogadjuk, vajjon milyen érvek hozhatók fel a kereskedelem és hitel körében elhelyezést nyert idegen elemek foglalkoztatásának szükségessége mellett?

b) A szellemi pályák körében.

Az értelmiségi pályákon munkanélkülivé vált egyénekre vonatkozó adatokat — mint már említettük — a m. kir. központi statisztikai hivatalnak a szellemi munkások összeírása alapján készült kiadványából ³⁾ vettük.

¹⁾ 1930. febr. 7-i állapot. — ²⁾ 1929. szept. 15-i állapot.

³⁾ A szellemi munkások összeírása. 1928. Magy. Stat. Közlemények. Új sorozat. 79 köt. Budapest, 1930.

90. tábla. Munkanélküli szellemi munkások, valamint a szellemi pályákon elhelyezkedett letelepült külföldiek foglalkozás szerint.

Megnevezés	Munka- nélküliek ¹⁾	Letelepült külföldiek ²⁾	Száz munka- nélküli-re esik letelepült külföldi
Östermelés	99	11	11.1
Bányászat és kohászat	14	10	71.4
Ipar	1.134	722	63.7
Kereskedelem	1.808	309	17.1
Hitel és biztosításügy	602	144	23.9
Közlekedés	199	69	34.7
Magánhivatalnok, hivatalnok k. m. n.	.	291	.
Együtt	3.856	1.556	40.4
<i>Közfoglalkozás és szabadfoglalkozás.</i>			
Közigazgatás	259	30	11.6
Igazságszolgáltatás	125	19	15.2
Egyházi szolgálat	9	³⁾ 13	144.4
Tanügy	220	⁴⁾ 267	121.4
Ebből:			
elemi iskolai tanító	61	9	14.8
középiskolai tanár	44	4	9.1
Közegészségügy	109	53	48.6
Ebből:			
orvos	42	32	76.2
Tudományos és egyéb közérdekű társ. stb.	55	8	14.5
Irodalom és művészet	255	150	58.8
Ebből:			
író	10	5	50.0
szerkesztő, hírlapíró	55	7	12.7
festő és szobrászművész	33	16	48.5
ének- és zeneművész	24	12	50.0
színész	109	8	7.3
Egyéb és k. m. n. szabadfoglalkozás	174	67	38.5
Ebből:			
magánmérnök, magánvegyész	53	37	69.8
Együtt	1.206	607	50.3
Tanulmánya befejezése óta foglalk. nem jutott	934	.	.
Egyéb foglalkozás	88	6	6.8
Összesen	6.084	2.169	35.7

¹⁾ 1928. március 1-én. — ²⁾ 1929. szeptember 15-én. — ³⁾ Ezenkívül 460 szerzetes és 11 lelkész, hittoktató. — ⁴⁾ Ezenkívül 906 nevelő, nevelőnő.

Az összeírás alkalmával ugyanis az értelmiségi pályákon működőkön kívül számbavétettek mindazon egyének is: »akik már voltak alkalmazásban (munkahelyen) és azt szolgálati bizonyítvánnyal vagy munkakönyvvvel igazolják, továbbá azok a 18—24 éves egyének is, akik tanulmányaikat befejezván, munkát keresnek, de munkaalkalomhoz nem jutnak.« A szellemi foglalkozás fogalmának meghatározásánál a statisztikai hivatal a hat középiskola sikeres elvégzését kötötte ki, de számba vette azokat az egyéneket is, akik bár kisebb iskolai végzettséggel rendelkeznek, de mégis szellemi munkát végeznek. Az úgynevezett szabadfoglalkozású egyéneket az összeírás az esetben vette munkanélkülieknek, ha a számbavétel időpontját megelőző fél esztendőn át havonkénti munkajövedelmük az adózás szempontjából kikötött létminimumnál, vagyis 80 pengőnél kevesebb volt. Bár kétségtelen, hogy az utóbbi meghatározás nem fedi teljesen a munkanélküliség fogalmát, mégis az így nyert becses adatok révén hozzávetőlegesen szemléltetni tudjuk a szabadfoglalkozású külföldi elemeknek azt a befolyását is, amelyet azok fővárosunk értelmiségének válságos helyzetére gyakorolnak.

90. táblázatunk alapján elsősorban is a magántisztviselőkre vonatkozó adatokat vegyük vizsgálat alá. Felötlük, hogy 3856 állásnélküli magántisztviselővel szemben — akik több mint 63%-át teszik a szellemi pályákon munkanélküliek gyanánt kimutatott egyéneknek — 1556 letelepült külföldi volt alkalmazásban magántisztviselői minőségben, akik viszont közel 72%-át tették az idegen honos szellemi foglalkozásúaknak. Az abszolút számadatok egybevetése alapján megállapítható tehát, hogy két munkanélküli magántisztviselőre egy külföldi állampolgársággal rendelkező magántisztviselő jutott.

Legtöbb munkanélküli tisztviselő, számszerint 1808 a kereskedelmi pályákon vesztette el kenyerét. Ugyanezen foglalkozási főosztályban 309 idegen honos tisztviselő jutott alkalmazáshoz, ami azt jelenti, hogy e helyütt már csak közel hat munkanélküli után mutathatunk ki egy külföldi honos kereskedelmi tisztviselőt.

Lényegesen más a helyzet az ipari főosztályban, ahol 1134 állástalan tisztviselő mellett 722 idegen állampolgársággal rendelkező tisztviselőt jelez táblázatunk annak bizonyosságául, hogy minden három munkanélküli ipari tisztviselőre két, ugyanilyen minőségben alkalmazott külföldi honos jut.

A szóbanlévő arányszámok közötti különbség oka főként a két foglalkozási kör eltérő természetéből adódik. Tanulmányunknak a külföldiek foglalkozási ágak szerinti elhelyezkedését tárgyaló fejezetében láttuk, hogy az ipar körében alkalmazáshoz jutott tisztviselők zöme oly iparágakban jutott álláshoz, amelyek főként ipartelepeken mérnökök és műszaki képzettségű irodai személyzet irányítása mellett állítják elő produktumaikat (gépgyártás, élelmezési, textil-, vegyészeti ipar stb.). Érthető ugyanis, hogy

a budapesti ipartelepek egyes különleges gyártási módszerek bevezetése érdekében arra törekedtek, hogy speciális képzettségű külföldi szaktisztviselők munkavállalását lehetővé tegyék és ennek következtében gyártmányaik versenyképességét fokozzák. Ezzel szemben a kereskedelmi vállalatok egyrészt kevésbé érezték szükségét idegen honosságú tisztviselők alkalmazásának, másrészt talán ép az állásnélküli kereskedelmi tisztviselők nagy száma miatt jóval kevesebb külföldi állampolgárt alkalmazhattak.

A hitel- és biztosításügy rovatában 602 munkanélküli tisztviselő mellett 144 letelepült külföldi foglalkoztatásáról adnak számot adataink. E két adat egybevetése alapján kimutatott 23·9%-os arányszám, bár az átlagnak felét sem teszi, mégis feltűnő, ha tekintetbe vesszük azt, hogy az e helyütt kimutatott idegen honosok alig csekély kivétellel a fővárosi bankok és biztosítási intézetek szolgálatában állanak, vagyis oly munkaadóknál, ahonnan ebbe a foglalkozási főosztályba sorozott munkanélküliek zömét »leépítették.«

A közlekedés körében alkalmazott idegen honos tisztviselőknek a munkanélküliekkel szemben kimutatott 34·7%-os aránya — annak figyelembe vételével, hogy azok leginkább külföldi hajózási vállalatok alkalmazásában állanak, — túlzottnak nem igen mondható.

A letelepült tisztviselőknek a magántisztviselői társadalom válságos helyzetére gyakorolt befolyásának szemléltetésénél említendőnek tartjuk még azon körülményt, hogy a 3856 munkanélküli magántisztviselőn kívül még 934 személyt írt össze a m. kir. központi statisztikai hivatal, mint olyanokat, akik bár a tisztviselői pályákra megfelelő képzettséget szereztek, de az általános gazdasági pangás kényszerhatása következtében tanulmányaik befejezése óta foglalkozáshoz nem juthattak. *Hisz kétségtelen, hogy egy világváros normális fejlődési viszonyok közepette éppen az iparforgalmi foglalkozások sokféle ágazatain, mint organizmusának lüktető hajszlerezetén képes felszívni nemcsak az úgynevezett fizikai foglalkozásokra képzett fiatalságot, hanem a közép- és felsőiskolát végzett ifjúság javarészét is. Ezzel szemben azt láttuk, hogy fővárosunk fiatalságának a nemzetfejlesztő produktív munkába való bekapcsolódását csak részben akadályozzák a mostoha gazdasági viszonyok, s érvényesülésüket jelentékeny részben a Budapesten foglalkozáshoz jutott idegen honosok konkurrenciája nehezíti meg.*

A közszolgálat és szabadfoglalkozások körében 607 alkalmazásban lévő idegen állampolgárról adnak számot adataink, míg ugyanezen foglalkozásokban 1206 munkanélküli szellemi munkás került összeírásra a fővárosban. E két számadat egybevetése alapján alig nagyobb percentszámot kapunk (50·3%), mint aminőt általában a magántisztviselői foglalkozásoknál láttunk.

A közigazgatás és az igazságszolgáltatás rovataiban közzétett adatokkal felesleges részletesebben foglalkoznunk, mivel az itt kimutatott »letelepült külföldiek« idegen állampolgárságát (talán az ügyvédeknel alkalmazott néhány irodai munkaerő kivételével) átmeneti jellegűnek, sőt feldolgozásunk óta valószínűleg már megszűntnek vélelmezhetjük.

Az oktatással foglalkozó külföldi elemeknek az idesorozott munkanélküliekkel szemben megnyilvánuló túlsúlya egészen jelentéktelen számmá zsugorodik, ha figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy e helyütt a letelepültek rovatába 226 nyelvmestert soroztunk be, akiknek számát fővárosunk lakosságának kulturális érdekeire való tekintettel magasnak nem mondhatjuk.

Feltűnő jelenség, hogy a közegészségügy körébe tartozó foglalkozásokban 53 külföldi állampolgár jutott megélhetéshez a 109 munkanélkülivel, illetőleg a létminimum alatti jövedelemmel (80 pengő) tengődő közegészségügyhöz tartozó foglalkozású egyénnel szemben. Valószínűnek tartjuk, hogy a 32 idegen honosságú orvos is jobb körülmények között él, mint a 42 munkanélküli gyanánt összeírt fővárosi kartársa.

A külföldi állampolgárságú írók és művészek stb. közel 60%-os arányszámmal szerepeltek a fővárosban kereset, illetve szerződés nélkül maradt pályatársaikkal szemben. Kétségtelen ugyan, hogy az idesorozható idegen honosok soraiban jeles írók és művészek vannak, az már azonban vita tárgyát képezheti, hogy a színházi zenekarokban helyetfoglaló külföldi, nagyrészt csehszlovák honosságú zenészt nem lehetne-e pótolni akár zene-művészeti főiskolát végzett magyar állampolgárral. Vagy gondoljunk talán Németországnak ép a közelmúltban kibocsátott ama rendeletére, amellyel saját művészei elhelyezkedésének megkönnyítése érdekében a külföldi — köztük az ott élő magyar — művészek tartózkodási engedélyét visszavonta.

*

Feladatunknak végére értünk. Tanulmányunkban egyrészt arra törekedtünk, hogy az olvasó elé tárjuk a fővárosban élő külföldi elemek demografiai viszonyait, másrészt pedig rámutassunk a külföldi honosok gazdasági helyzetére. Bár jól tudjuk, hogy a rendelkezésünkre álló anyag szerénysége folytán a kérdés megvilágítása nem végződhetett oly eredménnyel, mint aminőt annak fontossága megkívánna, de úgy véljük, mégsem végeztünk hiábavaló munkát akkor, amikor jelen tanulmányunk megírásával elindultunk oly munkaterületen, amelyen előttünk még alig jártak.

Kíváncsúnak tartottuk azon kérdésnek megválaszolását, hogy minő arányokban bontakozott ki a külföldi elemeknek a budapesti munkapiacon való térfoglalása és ezzel kapcsolatosan kutatás tárgyává tettük, hogy a

munkanélküliség kialakulására az idegen honosok bevándorlása minő behatással volt. *Ismételten hangsúlyozzuk, hogy bár a fővárosban megélhetéshez jutott külföldiek az egyre növekvő munkanélküliség kérdésében döntő befolyással korántsem bírnak, mégis azt a tényt kell leszögeznünk, hogy nélkülük lényegesen csökkenne az alkalmazásért mindhiába kilincselő honfitársaink száma.* Hisz köztudomású, hogy külföldre szakadt véreink is a világgazdasági válság következtében mind gyakrabban és tömegesebben jutnak az elbocsátás keserű sorsára s ha már a szükség okozta kényszerhelyzetben a munka szabadsága nem védelmezhető, mentsük meg a nemzet produktív erejéből azt, ami menthető s nyujtsunk segédkezet — ismételjük külföldi mintára — a hazai munkásnak és lateinernek egyaránt, hogy a lehetőség határain belül megélhetését hazájában tudja biztosítani.

FÜGGELÉK.

Részletes kimutatások.

1. Letelepült külföldiek családtagok szerint. — 1929. szept. 15.

A) Általában.

Megnevezés	Családfők és magánosok			Ezek közül családdal vándorolt be							Családtagok száma	Letelepültek összes száma
	férfi	nő	együtt	f é r f i					összesen			
				csak feleséggel	csak gyermekkel	feleséggel és gyermekkel	együtt	nő				
Östermelés	146	10	156	89	3	39	81	1	82	149	305	
Bányászat, ipar, kereskedelem.												
Bányászat	15	2	17	2	—	12	14	1	15	40	57	
Ipár.												
Vas- és fémipar	1.149	28	1.177	338	14	414	766	2	768	1.592	2.769	
Gépgyártás stb.	778	51	829	275	15	238	528	3	531	999	1.828	
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar.	332	70	402	99	8	168	275	25	300	723	1.125	
Fa- és csontipar	379	12	391	119	9	124	252	—	252	509	900	
Bőr- stb. ipar	159	9	168	50	1	58	109	1	110	246	414	
Fonó- és szövőipar	395	107	502	126	1	184	291	6	297	643	1.145	
Ruházati ipar	880	554	1.434	282	9	369	660	60	720	1.501	2.935	
Papírosipar	64	25	89	23	2	19	44	2	46	89	178	
Élelmezési ipar	607	72	679	196	11	225	432	6	438	897	1.576	
Vegyészeti ipar	139	43	182	51	1	56	108	4	112	216	398	
Építőipar	410	3	413	133	3	153	289	3	292	643	1.056	
Szakszorosító- és műipar	257	27	284	87	4	85	176	4	180	341	625	
Szálloda- stb. ipar	221	93	314	75	7	60	142	3	145	258	572	
Egyéb iparágak	547	139	686	194	3	191	388	17	405	839	1.525	
Ipár összesen	6.317	1.283	7.550	2.048	88	2.324	4.460	186	4.596	9.496	17.046	
Kereskedelem.												
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	67	11	78	19	1	24	44	3	47	84	162	
Fával, erdei term. stb. való keresk.	59	10	69	17	—	21	38	2	40	90	159	
Vas- és fémárúkereskedelem	71	17	88	31	1	18	50	1	51	87	175	
Agyag- és üvegárúkereskedés	10	4	14	3	—	3	6	—	6	12	26	
Fa-, bőr- stb. árúkereskedés	34	6	40	13	—	13	26	2	28	49	89	
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	107	27	134	31	—	25	56	1	57	96	230	
Élelmezési stb. cikkekkel való keresk.	113	21	134	31	1	46	78	1	79	176	310	
Gyógy- és vegyészeti árukkal való ker.	37	5	42	7	—	10	17	1	18	29	71	
Könyv- és műkereskedés	6	6	12	—	—	5	5	1	6	15	27	
Vegyéskereskedelmi ágak	376	31	407	128	6	212	346	7	353	793	1.200	
Utcai árusok, kofák, házalókeresk.	272	55	327	110	—	133	243	17	260	603	930	
Kereskedelmi segédszemélyzet	402	146	548	92	10	100	202	7	209	372	920	
Kereskedelem összesen	1.554	339	1.893	482	19	610	1.111	43	1.154	2.406	4.289	
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	264	84	288	64	4	91	159	3	162	317	615	
Közlekedés	261	14	275	85	4	104	193	2	195	372	647	
Bányászat, ipar, kereskedelem összesen	8.411	1.622	10.033	2.681	115	3.141	5.937	185	6.122	12.631	22.664	
Polgári és egyházi közszolgáltatás és szabadfoglalkozás.												
Közigazgatás	90	10	100	21	—	37	58	3	61	140	240	
Igazságszolgáltatás	10	9	19	4	—	2	6	—	6	10	29	
Egyházi szolgálat	55	451	506	10	—	20	30	3	33	78	584	
Tanügy	51	1.142	1.193	40	—	17	57	5	62	90	1.283	
Közegészségügy	48	134	182	25	—	9	34	2	36	45	227	
Irodalom, művészet	148	24	172	67	—	36	103	2	105	152	324	
Egyéb értelmiség	228	138	366	75	—	43	118	5	123	199	565	
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás összesen	630	1.908	2.538	242	—	164	406	20	426	714	3.252	
Véderő	3	—	3	—	—	1	1	—	1	2	5	
Napszámosok	230	70	300	79	6	72	157	10	167	315	615	
Nyugdíjasok és vagyonukból élők ..	215	1.655	1.870	228	2	224	454	202	656	1.158	3.028	
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	311	1.592	1.903	159	1	156	316	77	393	717	2.620	
Főösszeg	9.946	6.857	16.803	3.428	127	3.797	7.352	495	7.847	15.686	32.489	

1. Letelepült külföldiek családtagok szerint. — 1929. szept. 15. (Folytatás.)

B) Önkéntesek.

Megnevezés	Családfők és magánosok			Ezek közül családdal vándorolt be							Családtagok száma	Letelepültek összes száma
	férfi	nő	együtt	férfi					nő	összesen		
				csak feleséggel	csak gyermekkel	feleséggel és gyermekkel	együtt					
Östermelés.....	63	7	70	21	—	21	42	1	43	83	153	
Bányászat, ipar, kereskedelem.												
Bányászat.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ipar.....												
Vas- és fémipar.....	96	—	96	32	2	43	77	—	77	164	260	
Gépgyártás stb.....	90	1	91	30	1	34	65	—	65	136	227	
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar.....	12	—	12	7	1	2	10	—	10	12	24	
Fa- és csontipar.....	71	1	72	23	3	32	58	—	58	129	201	
Bőr- stb. ipar.....	31	—	31	9	—	16	25	—	25	67	98	
Fonó- és szövőipar.....	16	7	23	6	—	9	15	1	16	32	55	
Ruházati ipar.....	295	256	551	99	5	190	294	23	317	749	1.300	
Papírosipar.....	8	—	8	1	—	4	5	—	5	11	19	
Élelmészeti ipar.....	30	7	37	13	—	9	22	—	22	40	77	
Vegyeszeti ipar.....	1	—	1	1	—	—	1	—	1	1	2	
Építőipar.....	81	2	83	23	—	43	66	2	68	186	269	
Sokszorosító- és műipar.....	27	5	32	10	—	13	23	—	23	48	80	
Szálloda- stb. ipar.....	13	3	16	5	—	7	12	—	12	24	40	
Egyéb iparágak.....	14	—	14	4	—	7	11	—	11	24	38	
Ipar összesen.....	785	282	1.067	263	12	409	684	26	710	1.623	2.690	
Kereskedelem.												
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	46	4	50	13	1	20	34	2	36	67	117	
Fával, erdei term. stb. való keresk.	14	2	16	4	—	9	13	2	15	36	52	
Vas- és fémárkereskedelem.....	18	1	19	10	—	9	19	1	20	39	58	
Agyag- és üvegárkereskedés.....	1	—	1	—	—	1	1	—	1	3	4	
Fa-, bőr- stb. árkereskedés.....	19	1	20	11	—	8	19	—	19	35	55	
Fonó-, szövőip. stb. árakkal való keresk.	18	2	20	6	—	9	15	—	15	31	51	
Élelmészeti stb. cikkekkel való keresk.	37	6	43	12	1	24	37	1	38	89	132	
Gyógy- és vegyeszeti árakkal való ker.	4	—	4	1	—	—	1	—	1	1	5	
Könyv- és műkereskedés.....	1	—	1	—	—	1	1	—	1	3	4	
Vegyeskereskedelmi ágak.....	347	23	370	113	6	203	322	7	329	749	1.119	
Utcai árusok, kofák, házalókeresk.	263	51	314	103	—	131	234	17	251	591	905	
Kereskedelmi segédszemélyzet.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kereskedelem összesen.....	768	90	858	273	8	415	696	30	726	1.644	2.502	
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás.....	47	1	48	17	—	19	36	1	37	71	119	
Közlekedés.....	84	—	84	11	1	19	31	—	31	78	107	
Bányászat, ipar, kereskedelem összesen	1.634	373	2.007	584	21	862	1.447	57	1.504	3.411	5.418	
Polgári és egyházi közszolgáltatás és szabadfoglalkozás.												
Közigazgatás.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Igazságszolgáltatás.....	1	—	1	—	—	1	1	—	1	3	4	
Egyházi szolgálat.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tanügy.....	35	185	220	19	—	11	30	1	31	48	268	
Közegészségügy.....	29	13	42	6	—	4	10	1	11	15	57	
Irodalom, művészet.....	20	5	25	5	—	6	11	—	11	18	43	
Egyéb értelmiség.....	33	2	35	13	—	5	18	—	18	27	62	
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás összesen.....	118	205	323	43	—	27	70	2	72	111	484	
Véderő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Napszámosok.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Nyugdíjasok és vagyonukból élők ..	152	185	317	91	2	29	122	13	135	183	500	
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	5	8	11	6	—	2	8	1	9	16	27	
Főösszeg.....	1.972	758	2.728	725	23	941	1.689	74	1.763	3.804	6.532	

1. Letelepült külföldiek családtagok szerint. — 1929. szept. 15. (Vége.)

C) Alkalmazottak.

Megnevezés	Családfők és magánosok			Ezek közül családdal vándorolt be						Családtagok száma	Letelepültek összes száma
	férfi	nő	együtt	f é r f i					összesen		
				csak feleséggel	csak gyermekkel	feleséggel és gyermekkel	együtt	nő			
Östermelés.....	83	3	86	18	3	18	39	—	39	66	152
Bányászat, ipar, kereskedelem.											
Bányászat.....	15	2	17	2	—	12	14	1	15	40	57
Ipar.....											
Vas- és fémipar.....	1.053	28	1.081	306	12	371	689	2	691	1.428	2.509
Gépgyártás stb.....	688	50	738	245	14	204	463	3	466	863	1.601
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar.....	320	70	390	92	7	166	265	25	290	711	1.101
Fa- és csontipar.....	308	11	319	96	6	92	194	—	194	380	699
Bőr- stb. ipar.....	128	9	137	41	1	42	84	1	85	179	316
Fonó- és szövőipar.....	379	100	479	120	1	155	276	5	281	611	1.090
Ruházati ipar.....	585	298	883	183	4	179	366	37	403	752	1.635
Papírosipar.....	56	25	81	22	2	15	39	2	41	78	159
Élelmezési ipar.....	577	65	642	183	11	216	410	6	416	857	1.499
Vegyészeti ipar.....	138	43	181	50	1	56	107	4	111	215	396
Építőipar.....	329	1	330	110	3	110	223	1	224	457	787
Sokszorosító- és műipar.....	230	22	252	77	4	72	153	4	157	293	545
Szálloda- stb. ipar.....	208	90	298	70	7	53	130	3	133	234	532
Egyéb iparágak.....	533	139	672	190	3	184	377	17	394	815	1.487
Ipar összesen.....	5.532	951	6.483	1.785	76	1.915	3.776	110	3.886	7.873	14.358
Kereskedelem.											
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	21	7	28	6	—	4	10	1	11	17	45
Fával, erdei term. stb. való keresk...	45	8	53	13	—	12	25	—	25	54	107
Vas- és fémárkereskedelem.....	53	16	69	21	1	9	31	—	31	48	117
Agyag- és üvegárkereskedés.....	9	4	13	3	—	2	5	—	5	9	22
Fa-, hór- stb. árkereskedés.....	15	5	20	2	—	5	7	2	9	14	34
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	89	25	114	25	—	16	41	1	42	65	179
Élelmezési stb. cikkekkel való keresk.	76	15	91	19	—	22	41	—	41	87	178
Gyógy- és vegyészeti árukkal való ker.	33	5	38	6	—	10	16	1	17	28	66
Könyv- és műkereskedés.....	5	6	11	—	—	4	4	1	5	12	23
Vegyeskereskedelmi ágak.....	29	8	37	15	—	9	24	—	24	44	81
Utcai árusok, kofák, házalókeresk...	9	4	13	7	—	2	9	—	9	12	25
Kereskedelmi segédszemélyzet.....	402	146	548	92	10	100	202	7	209	372	920
Kereskedelem összesen.....	786	249	1.035	209	11	195	415	13	428	762	1.797
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás....	217	38	255	47	4	72	123	2	125	246	496
Közlekedés.....	227	14	241	74	3	85	162	2	164	299	540
Bányászat, ipar, kereskedelem összesen	6.777	1.249	8.026	2.117	94	2.279	4.490	128	4.618	9.220	17.246
Polgári és egyházi közzszolgáltatás és szabadfoglalkozás.											
Közigazgatás.....	90	10	100	21	—	37	58	3	61	140	240
Igazságszolgáltatás.....	9	9	18	4	—	1	5	—	5	7	25
Egyházi szolgálat.....	55	451	506	10	—	20	30	3	33	78	584
Tanügy.....	16	957	973	21	—	6	27	4	31	42	1.015
Közegészségügy.....	19	121	140	19	—	5	24	1	25	30	170
Irodalom, művészet.....	128	19	147	62	—	30	92	2	94	134	281
Egyéb értelmiség.....	195	136	331	62	—	38	100	5	105	172	503
Polgári és egyházi közzszolgálat és szabadfoglalkozás összesen.....	512	1.703	2.215	199	—	187	386	18	354	603	2.818
Véderő.....	3	—	3	—	—	1	1	—	1	2	5
Napszámosok.....	280	70	350	79	6	72	157	10	167	316	615
Nyugdíjasok és vagyonukból élők ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	224	1.529	1.753	135	1	131	267	67	334	591	2.344
Főösszeg....	7.829	4.554	12.383	2.548	104	2.638	5.290	223	5.513	10.797	23.180

2. Letelepült külföldiek az eltartott gyermekek száma szerint. — 1929. szept. 15.

A) Általában.

Megnevezés	1	2	3	4	5	6	6—	Együtt	Gyermekek száma összesen
	eltartott gyermekek								
Östermelés.....	24	14	2	2	1	—	—	43	71
Ebből nő.....	1	—	—	—	—	—	—	1	1
Bányászat, ipar, kereskedelem.									
Bányászat.....	8	3	2	2	—	—	—	18	28
Ebből nő.....	1	—	—	—	—	—	—	1	1
Ipar.									
Vas- és fémpar.....	185	140	73	15	11	2	—	430	840
Gépgyártás stb.....	121	69	44	15	7	—	—	256	486
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar.....	77	60	25	23	8	4	4	201	456
Fa- és csontipar.....	61	36	21	10	1	3	1	133	266
Bőr- stb. ipar.....	20	18	11	7	3	1	—	60	138
Fonó- és szövőipar.....	67	60	25	9	6	3	1	171	353
Ruházati ipar.....	190	144	63	27	10	3	1	438	850
Papirosipar.....	8	9	4	1	1	—	—	23	47
Élelmészeti ipar.....	113	63	41	15	7	2	1	242	476
Vegyészeti ipar.....	31	20	5	3	1	1	—	61	109
Építőipar.....	61	44	29	12	6	6	1	159	357
Szakszorosító- és műipar.....	49	25	11	4	3	1	—	93	169
Szállodai stb. ipar.....	35	22	10	1	2	—	—	70	123
Egyéb iparágak.....	80	64	39	16	8	3	1	211	454
Ipar összesen.....	1.098	774	401	158	74	20	14	2.548	5.124
Ebből nő.....	68	39	19	8	2	—	—	136	245
Kereskedelem.									
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	16	11	1	—	—	—	—	28	41
Fával, erdei term. stb. való keresk.	4	11	7	—	1	—	—	23	52
Vas- és fémárukereskedés.....	11	5	2	—	1	1	—	20	38
Agyag- és üvegárukereskedés.....	—	3	—	—	—	—	—	3	6
Fa-, bőr- stb. árukereskedés.....	10	3	1	1	—	—	—	15	23
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	15	8	3	—	—	—	—	26	40
Élelmészeti stb. cikkekkel való keresk.	21	12	10	3	1	—	1	48	99
Gyógy- és vegyészeti árukkal való ker.	10	1	—	—	—	—	—	11	12
Könyv- és műkereskedés.....	2	4	—	—	—	—	—	6	10
Vegyéskereskedési ágak.....	98	71	26	19	8	2	1	225	453
Utcai árusok, kofák, házalókereskedők	41	51	33	13	8	2	2	150	360
Kereskedelmi segédszemélyzet.....	69	37	8	2	1	—	—	117	180
Kereskedelem összesen.....	297	217	91	38	20	5	4	672	1.314
Ebből nő.....	20	16	7	—	—	—	—	43	73
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás.....	57	26	11	2	1	—	1	98	162
Ebből nő.....	—	2	1	—	—	—	—	3	7
Közlekedés.....	60	34	13	1	—	2	—	110	183
Ebből nő.....	2	—	—	—	—	—	—	2	2
Bányászat, ipar, keresk. összesen.....	1.518	1.054	518	201	95	36	19	3.441	6.809
Ebből nő.....	91	57	27	8	2	—	—	185	328
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.									
Közigazgatás.....	16	15	4	2	2	1	—	40	82
Igazságszolgáltatás.....	—	2	—	—	—	—	—	2	4
Egyházi szolgálat.....	12	41	4	1	—	2	—	23	48
Tanügy.....	11	11	—	—	—	—	—	22	33
Közegészségügy.....	11	—	—	—	—	—	—	11	11
Irodalom, művészet.....	29	7	2	—	—	—	—	38	49
Egyéb értelmiség.....	25	17	4	1	—	1	—	48	81
Polg. és egyh. közs. és szabadfogl. össz.	104	58	14	4	2	4	—	184	308
Ebből nő.....	17	2	1	—	—	—	—	20	24
Véderő.....	1	—	—	—	—	—	—	1	1
Napszámosok.....	40	32	9	4	2	—	1	88	164
Ebből nő.....	2	5	1	2	—	—	—	10	23
Nyugdíjasok és vagyonukból élők.....	240	127	43	11	3	4	—	428	706
Ebből nő.....	114	60	20	5	1	2	—	202	331
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	128	66	24	10	6	—	—	234	402
Ebből nő.....	42	18	9	6	2	—	—	77	139
Főösszeg.....	2.055	1.349	610	232	109	44	30	4.419	8.461
Ebből nő.....	267	142	58	21	5	2	—	495	846

2. Letelepült külföldiek az eltartott gyermekek száma szerint. — 1929. szept. 15. (Folytatás.)

B) Öndílak.

Megnevezés	1	2	3	4	5	6	6—	Együtt	Gyermekek száma összesen
	eltartott gyermekekkel								
Östermelés.....	11	7	1	2	1	—	—	22	41
Ebből nő.....	1	—	—	—	—	—	—	1	1
Bányászat, ipar, kereskedelem.									
Bányászat.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ipar.									
Vas- és fémipar.....	18	17	5	3	2	—	—	45	89
Gépgyártás stb.....	12	13	7	2	1	—	—	35	72
Kő- föld-, agyag- stb. ipar.....	3	—	—	—	—	—	—	3	3
Fa- és csontipar.....	16	9	4	4	—	2	—	35	74
Bőr- stb ipar.....	3	7	3	—	2	1	—	16	42
Fonó- és szövőipar.....	7	1	—	2	—	—	—	10	17
Ruházati ipar.....	77	80	35	16	7	2	1	218	460
Papírosipar.....	3	—	1	—	—	—	—	4	6
Élelmezési ipar.....	4	2	2	1	—	—	—	9	18
Vegyészeti ipar.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Építőipar.....	12	9	14	4	4	2	—	45	120
Sokszorosító- és műipar.....	5	6	1	—	1	—	—	13	25
Szállodal stb. ipar.....	3	3	1	—	—	—	—	7	12
Egyéb iparágak.....	3	2	2	—	—	—	—	7	13
Ipar összesen.....	166	149	75	32	17	7	1	447	951
Ebből nő.....	11	7	6	—	2	—	—	26	53
Kereskedelem.									
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	13	9	1	—	—	—	—	23	34
Fával, erdei term. stb. való keresk.	2	6	3	—	—	—	—	11	23
Vas- és fémárúkereskedés.....	5	2	2	—	1	—	—	10	20
Agyag- és üvegárúkereskedés.....	—	1	—	—	—	—	—	1	2
Fa-, bőr- stb. árúkereskedés.....	3	3	1	1	—	—	—	8	16
Fonó-, szövőip. stb. árúkkal való keresk.	4	3	2	—	—	—	—	9	16
Élelmezési stb. cikkekkel való keresk.	11	7	5	2	1	—	—	26	53
Gyógy- és vegyészeti árúkkal való ker.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Könyv- és műkereskedés.....	—	1	—	—	—	—	—	1	2
Vegyeskereskedési ágak.....	94	69	25	18	7	2	1	216	433
Utcai árusok, kofák, házalókereskedők	40	50	33	13	8	2	2	148	357
Kereskedelmi segédszemélyzet.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kereskedelem összesen.....	172	151	72	34	17	4	8	453	956
Ebből nő.....	9	14	7	—	—	—	—	30	58
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	8	9	3	—	—	—	—	20	35
Ebből nő.....	—	1	—	—	—	—	—	1	2
Közlekedés	9	5	4	—	—	2	—	20	43
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bányászat, ipar, keresk. összesen	355	314	154	66	24	13	4	940	1.985
Ebből nő.....	20	22	13	—	2	—	—	57	113
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.									
Közigazgatás.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Igazságszolgáltatás.....	—	1	—	—	—	—	—	1	2
Egyházi szolgálat.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tanügy.....	6	6	—	—	—	—	—	12	18
Közegészségügy.....	5	—	—	—	—	—	—	5	5
Irodalom, művészet.....	5	1	—	—	—	—	—	6	7
Egyéb értelmiség.....	3	—	2	—	—	—	—	5	9
Polg. és egyh. közzs. és szabadfogl. össz.	19	8	2	—	—	—	—	29	41
Ebből nő.....	2	—	—	—	—	—	—	2	2
Véderő	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Napszámosok	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyugdíjasok és vagyonukból élők ..	29	11	4	—	—	—	—	44	63
Ebből nő.....	9	3	1	—	—	—	—	13	18
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	—	1	2	—	—	—	—	3	8
Ebből nő.....	—	—	1	—	—	—	—	1	3
Főösszeg....	414	341	163	88	35	13	4	1.038	2.138
Ebből nő.....	32	25	15	—	2	—	—	74	137

2. Leteleptült külföldiek az eltartott gyermekek száma szerint. — 1929. szept. 15. (Vége.)

C) *Alkalmazottak.*

Megnevezés	1	2	3	4	5	6	6—	Együtt	Gyermekek szám összesen
	eltartott gyermekek								
Östermelés.....	13	7	1	—	—	—	—	21	30
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bányászat, ipar, kereskedelem.									
<i>Bányászat</i>	6	3	2	2	—	—	—	13	26
Ebből nő....	1	—	—	—	—	—	—	1	1
<i>Ipar.</i>									
Vas- és fémipar.....	167	123	68	12	9	2	4	385	751
Gépgyártás stb.....	109	56	37	13	6	—	—	221	414
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar.....	74	60	25	23	8	4	4	198	453
Fa- és csontipar.....	45	27	17	6	1	1	1	98	192
Bőr- stb. ipar.....	17	11	8	7	1	—	—	44	96
Fonó- és szövőipar.....	60	59	25	7	6	3	1	161	336
Ruházati ipar.....	113	64	28	11	3	1	—	220	390
Papírosipar.....	5	9	3	1	1	—	—	19	41
Élelmezési ipar.....	109	61	39	14	7	2	1	233	458
Vegyészeti ipar.....	31	20	5	3	1	1	—	61	109
Építőipar.....	49	35	15	8	2	4	1	114	237
Sokszorosító- és műipar.....	44	19	10	4	2	1	—	80	144
Szállodai stb. ipar.....	32	19	9	1	2	—	—	63	111
Egyéb iparágak.....	77	62	37	16	8	3	1	204	441
Ipar összesen.....	932	625	326	126	57	22	13	2.101	4.173
Ebből nő.....	57	32	13	8	—	—	—	110	192
Kereskedelem.									
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	3	2	—	—	—	—	—	5	7
Fával, erdei term. stb. való keresk.	2	5	4	—	1	—	—	12	29
Vas- és fémárukereskedés.....	6	3	—	—	—	1	—	10	18
Agyag- és üvegárukereskedés.....	—	2	—	—	—	—	—	2	4
Fa-, bőr- stb. árukereskedés.....	7	—	—	—	—	—	—	7	7
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	11	5	1	—	—	—	—	17	24
Élelmezési stb. cikkekkel való keresk.	10	5	5	1	—	—	1	22	46
Gyógy- és vegyészeti árukkal való ker.	10	1	—	—	—	—	—	11	12
Könyv- és műkereskedés.....	2	3	—	—	—	—	—	5	8
Vegyeskereskedési ágak.....	4	2	1	1	1	—	—	9	20
Utcai árusok, kofák, házalókereskedők	1	1	—	—	—	—	—	2	3
Kereskedelmi segédszemélyzet.....	69	37	8	2	1	—	—	117	180
Kereskedelem összesen....	125	66	19	4	8	1	1	219	358
Ebből nő.....	11	2	—	—	—	—	—	13	15
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás ..	48	17	8	2	1	—	1	78	127
Ebből nő.....	—	1	1	—	—	—	—	2	5
Közlekedés.....	51	29	9	1	—	—	—	90	140
Ebből nő.....	2	—	—	—	—	—	—	2	2
Bányászat, ipar, keresk. összesen....	1.163	740	364	185	61	23	15	2.501	4.824
Ebből nő.....	71	35	14	8	—	—	—	128	215
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.									
Közigazgatás.....	16	15	4	2	2	1	—	40	82
Igazságszolgáltatás.....	—	1	—	—	—	—	—	1	2
Egyházi szolgálat.....	12	1	4	1	—	2	—	23	48
Tanügy.....	5	5	—	—	—	—	—	10	15
Közegészségügy.....	6	—	—	—	—	—	—	6	6
Irodalom, művészet.....	24	6	2	—	—	—	—	32	42
Egyéb értelmiség.....	22	17	2	1	—	1	—	43	72
Polg. és egyh. közs. és szabadfogl. össz.	85	48	12	4	2	4	—	155	267
Ebből nő.....	15	2	1	—	—	—	—	18	22
Véderő.....	1	—	—	—	—	—	—	1	1
Napszámosok.....	40	32	9	4	2	—	1	88	164
Ebből nő.....	2	5	1	2	—	—	—	10	23
Nyugdíjasok és vagyonukból élők.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	115	56	17	8	3	—	—	194	325
Ebből nő.....	38	16	6	6	1	—	—	67	117
Foösszeg....	1.417	883	403	151	68	27	16	2.968	5.611
Ebből nő.....	126	58	22	16	1	—	—	223	377

3. Letelepült külföldiek kor szerint. — 1929. szept. 15.

A) Általában.

Megnevezés	é v e s												Isme- retlen	Összesen
	—20	21—25	26—30	31—35	36—40	41—45	46—50	51—55	56—60	61—65	66—			
Östermelés.....	2	9	21	28	14	17	18	12	8	12	15	—	156	
Ebből nő.....	—	—	—	5	—	—	2	—	1	2	—	—	10	
Bányászat, ipar, kereskedelem.														
Bányászat.....	—	—	1	1	4	3	2	3	1	2	—	—	17	
Ebből nő.....	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2	
Ipar.														
Vas- és fémipar.....	2	73	192	158	152	148	112	108	96	69	66	1	1.177	
Gépgyártás stb.....	3	45	122	89	107	89	81	78	87	62	66	—	829	
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar.....	2	19	31	37	45	34	40	48	53	54	36	3	402	
Fa- és csontipar.....	3	28	37	38	47	53	43	38	31	35	38	—	391	
Bőr- stb. ipar.....	2	13	14	21	21	18	18	21	15	11	14	—	168	
Fonó- és szövőipar.....	8	62	72	54	49	61	63	56	31	26	20	—	502	
Ruházati ipar.....	7	140	194	238	184	173	148	123	99	59	69	—	1.434	
Papírosipar.....	1	9	9	10	6	16	13	7	8	7	3	—	89	
Élelmezési ipar.....	5	47	67	69	63	81	75	81	79	57	55	—	679	
Vegyészeti ipar.....	1	10	16	17	19	24	20	22	24	16	13	—	182	
Építőipar.....	—	10	34	59	48	46	52	54	39	37	34	—	413	
Sokszorosító- és műipar.....	—	16	40	32	29	36	30	37	20	21	23	—	284	
Szállodai stb. ipar.....	4	16	58	52	45	35	28	27	21	11	17	—	314	
Egyéb iparágak.....	7	43	97	92	97	65	77	73	63	36	36	—	686	
Ipar összesen.....	45	581	988	900	912	879	800	773	686	501	490	4	7.550	
Ebből nő.....	17	175	196	192	153	145	101	83	78	49	44	—	1.233	
Kereskedelem.														
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	—	2	4	10	14	18	7	11	4	6	2	—	78	
Fával, erdei term. stb. való keresk.	—	3	8	8	9	7	9	4	9	6	6	—	69	
Vas- és fémárukereskedés.....	—	4	17	20	7	9	9	9	6	4	3	—	88	
Agyag- és üvegárukereskedés.....	1	1	1	3	1	3	2	1	—	1	—	—	14	
Fa-, bőr- stb. árukereskedés.....	—	3	6	4	4	4	1	9	1	2	6	—	40	
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	1	17	36	25	16	15	8	8	5	1	2	—	134	
Élelmezési stb. cikkekkel való keresk.	1	6	15	21	19	23	18	11	7	7	6	—	134	
Gyógy- és vegyszeti árukkal való ker.	—	3	15	7	5	2	—	2	4	2	2	—	42	
Könyv- és műkereskedés.....	—	3	1	2	3	2	—	1	—	—	—	—	12	
Vegyeskereskedési ágak.....	—	6	26	42	44	52	61	69	37	38	32	—	407	
Utcai árusok, kofák, házalókereskedők	—	3	8	20	18	31	47	55	37	38	70	—	327	
Kereskedelmi segédszemélyzet.....	4	75	130	115	62	47	42	24	20	14	15	—	548	
Kereskedelem összesen.....	7	126	287	277	202	218	204	204	180	119	144	—	1.893	
Ebből nő.....	3	31	66	74	32	30	23	31	14	15	20	—	339	
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás ..	—	10	43	67	34	34	31	26	17	17	19	—	298	
Ebből nő.....	—	1	10	8	4	2	3	1	2	—	3	—	34	
Közlekedés.....	—	6	27	60	40	35	24	15	22	19	17	—	275	
Ebből nő.....	—	1	3	2	2	1	1	1	2	—	—	—	14	
Bányászat, ipar, keresk. összesen	52	678	1.831	1.371	1.192	1.164	1.061	1.021	886	658	670	4	10.033	
Ebből nő.....	20	208	275	276	192	178	129	116	95	66	67	—	1.622	
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.														
Közigazgatás.....	—	5	21	25	13	5	13	3	5	5	5	—	100	
Igazságszolgáltatás.....	1	2	6	3	2	1	1	2	—	—	1	—	19	
Egyházi szolgálat.....	12	32	59	66	43	53	49	60	45	26	61	—	506	
Tanúgv.....	2	47	167	266	215	164	103	79	56	37	56	1	1.193	
Közegészségügy.....	2	8	20	51	33	24	16	16	4	3	5	—	182	
Irodalom, művészet.....	—	5	21	23	27	21	22	13	20	11	9	—	172	
Egyéb értelmiség.....	—	30	86	79	41	34	26	13	24	16	17	—	366	
Polg. és egyh. közs. és szabadfogl. össz.	17	128	380	518	374	302	230	186	154	98	154	1	2.538	
Ebből nő.....	16	100	274	395	296	244	165	146	104	62	105	1	1.908	
Véderő.....	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3	
Napszámosok.....	1	11	25	26	32	35	36	29	44	23	38	—	300	
Ebből nő.....	1	2	5	4	5	6	11	4	13	7	12	—	70	
Nyugdíjasok és vagyonukból élők ..	35	61	136	142	121	100	109	148	205	241	571	—	1.870	
Ebből nő.....	31	60	134	139	120	96	100	134	181	216	444	—	1.655	
Egyéb és ismeretlen foglalkozásuk	27	107	288	354	304	251	198	147	115	74	90	—	1.903	
Ebből nő.....	17	83	192	313	268	228	172	117	93	52	57	—	1.592	
Földszeg.....	134	990	2.130	2.494	2.088	1.889	1.652	1.545	1.362	1.106	1.538	5	16.803	
Ebből nő.....	85	453	880	1.132	881	752	579	517	487	405	685	1	6.857	

3. Letelepült külföldiek kor szerint. — 1929. szept. 15. (Folytatás.)

B) Önellőak.

Megnevezés	é t e s												Összesen
	—20	21—25	26—30	31—35	36—40	41—45	46—50	51—55	56—60	61—65	66—	Isme- retlen	
Östermelés	—	1	2	13	5	9	11	8	7	7	7	—	70
Ebből nő.....	—	—	—	3	—	—	2	—	1	1	—	—	7
Bányászat, ipar, kereskedelem.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Bányászat</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Ipar.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vas- és fémipar.....	—	3	9	12	11	17	8	7	10	7	12	—	96
Gépgyártás stb.....	—	3	11	7	14	17	8	8	12	—	11	—	91
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar.....	—	—	—	3	3	—	1	1	—	4	3	—	12
Fa- és csontipar.....	—	2	2	3	6	5	18	6	10	11	9	—	72
Bőr- stb. ipar.....	—	1	—	2	3	2	3	9	2	3	6	—	31
Fonó- és szövőipar.....	—	2	1	1	4	1	4	5	3	2	—	—	23
Ruházati ipar.....	—	25	35	77	80	77	69	74	50	28	36	—	551
Papírosipar.....	—	—	—	1	—	4	1	—	2	—	—	—	8
Élelmészeti ipar.....	—	1	1	2	1	7	4	3	9	2	2	—	37
Vegyészeti ipar.....	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Építőipar.....	—	—	3	6	10	11	17	12	11	7	6	—	83
Sokszorosító- és műipar.....	—	—	3	1	2	6	6	5	3	3	3	—	32
Szállodai stb. ipar.....	—	—	—	—	3	4	3	4	1	—	1	—	16
Egyéb iparágak.....	—	—	1	2	2	2	—	1	3	3	—	—	14
Ipar összesen.....	—	37	66	114	138	153	142	141	116	70	89	—	1.067
Ebből nő.....	—	23	31	48	50	36	32	20	20	12	10	—	282
Kereskedelem.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	—	—	3	7	7	11	5	7	3	5	2	—	50
Fával, erdei term. stb. való keresk.	—	—	1	2	2	4	2	1	3	—	1	—	16
Vas- és fémárukereskedés.....	—	—	2	1	2	4	4	2	2	1	1	—	19
Agyag- és üvegárukereskedés.....	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Fa-, bőr- stb. árukereskedés.....	—	—	—	2	2	2	1	7	—	1	5	—	20
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	—	—	—	6	5	4	3	1	—	—	1	—	20
Élelmészeti stb. cikkekkel való keresk.	—	—	—	4	8	8	10	3	4	4	2	—	43
Gyógy- és vegyészeti árukkal való ker.	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1	—	4
Könyv- és műkereskedés.....	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Vegyeskereskedési ágak.....	—	2	21	35	41	50	58	66	36	31	30	—	370
Utcai árusok, kofák, házalókereskedők	—	3	7	20	18	29	46	53	35	36	67	—	314
Kereskedelmi segédszemélyzet.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kereskedelem összesen.....	—	5	34	80	85	113	129	140	83	79	110	—	858
Ebből nő.....	—	—	1	6	6	8	17	15	9	11	17	—	90
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás ..	—	2	3	6	1	3	8	5	7	8	5	—	48
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Közlekedés	—	—	—	3	3	4	7	1	9	4	3	—	34
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bányászat, ipar, keresk. összesen	—	44	103	203	228	273	286	287	215	161	207	—	2.007
Ebből nő.....	—	23	32	54	56	44	50	35	29	23	27	—	373
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Közigazgatás.....	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Igazságszolgáltatás.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyházi szolgálat.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tanügy.....	—	2	7	12	23	33	32	30	28	19	34	—	220
Közezségügy.....	—	1	5	17	10	3	2	1	1	1	1	—	42
Irodalom, művészet.....	—	—	4	1	4	2	8	2	1	1	2	—	25
Egyéb értelmiség.....	—	—	5	5	2	4	4	2	7	4	2	—	35
Polg. és egyh. közsz. és szab. fogl. össz.	—	3	21	35	39	42	47	35	37	25	39	—	323
Ebből nő.....	—	1	8	15	25	29	33	22	24	17	31	—	205
Véderő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Napszámosok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	—	2	1	5	7	8	17	25	43	41	168	—	317
Ebből nő.....	—	2	—	3	6	4	11	13	25	26	75	—	165
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	—	1	1	—	—	—	2	3	1	—	3	—	11
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	2	—	6
Főösszeg.....	—	51	128	256	279	332	363	358	303	234	424	—	2.728
Ebből nő.....	—	26	40	75	87	77	98	72	79	67	135	—	756

3. Letelepült külföldiek kor szerint. — 1929. szept. 15. (Vége.)

C) Alkalmazottak.

Megnevezés	é v e s											Isme- retlén	Összesen
	20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	66-		
Östermelés	2	8	19	15	9	8	7	4	1	5	8	—	84
Ebből nő	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	3
Bányászat, ipar, kereskedelem.													
<i>Bányászat</i>	—	—	1	1	4	3	2	3	1	2	—	—	17
Ebből nő	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2
<i>Ipar.</i>													
Vas- és fémipar	2	70	183	146	141	131	104	101	86	62	54	1	1.081
Gépgyártás stb.	3	42	111	82	93	72	73	70	75	62	55	—	738
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar.	2	19	31	37	42	34	39	47	53	50	33	3	390
Fa- és csontipar	3	26	35	35	41	48	25	32	21	24	29	—	319
Bőr- stb. ipar	2	12	14	19	18	16	15	12	13	8	8	—	137
Fonó- és szövőipar	8	60	71	53	45	60	59	51	28	24	20	—	479
Ruházati ipar	7	115	159	161	104	96	79	49	49	31	33	—	883
Papírosipar	1	9	9	9	6	12	12	7	6	7	3	—	81
Élelmészeti ipar	5	46	66	67	62	74	71	73	70	55	53	—	642
Vegyészeti ipar	1	10	16	17	19	24	20	21	24	16	13	—	181
Építőipar	—	10	31	53	38	35	35	42	28	30	28	—	330
Sokszorosító- és műipar	—	16	37	31	27	30	24	32	17	18	20	—	252
Szállodai stb. ipar	4	16	56	52	42	31	25	23	20	11	16	—	298
Egyéb iparágak	7	43	96	90	95	63	77	72	60	33	36	—	672
Ipar összesen	45	494	917	852	778	726	658	632	550	431	401	4	8.483
Ebből nő	17	152	165	144	103	109	69	63	58	37	34	—	951
Kereskedelem.													
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	—	2	1	3	7	7	2	4	1	1	—	—	28
Fával, erdei term. stb. való keresk.	—	3	7	6	7	3	7	3	6	6	5	—	53
Vas- és fémárukereskedés	—	4	15	19	5	5	5	7	4	3	2	—	69
Agyag- és üvegárukereskedés	1	1	1	2	1	3	2	1	—	1	—	—	13
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	—	3	6	2	2	—	—	2	1	1	1	—	20
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	1	17	36	19	11	11	5	7	5	1	1	—	114
Élelmészeti stb. cikkekkel való keresk.	1	6	15	17	11	15	8	8	3	3	4	—	91
Gyógy- és vegyészeti árukkal való ker.	—	3	15	5	5	2	—	2	4	1	1	—	38
Könyv- és műkereskedés	—	3	1	2	3	1	—	1	—	—	—	—	11
Vegyeskereskedési ágak	—	4	5	7	3	2	3	3	1	7	2	—	37
Utcai árusok, kofák, házalókereskedők	—	—	1	—	—	2	1	2	2	2	3	—	13
Kereskedelmi segédszemélyzet	4	75	130	115	62	47	42	24	20	14	15	—	548
Kereskedelem összesen	7	121	233	197	117	100	75	64	47	40	34	—	1.035
Ebből nő	3	31	65	68	26	22	6	16	5	4	3	—	249
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás ..	—	8	40	61	33	31	23	21	10	9	14	—	250
Ebből nő	—	1	10	8	4	2	—	1	2	—	3	—	33
Közlekedés	—	6	37	57	37	31	17	14	13	15	14	—	241
Ebből nő	—	1	3	2	2	1	1	1	1	2	—	—	14
Bányászat, ipar, keresk. összesen	52	629	1.228	1.168	964	891	775	734	621	497	463	4	8.026
Ebből nő	20	185	243	222	136	134	79	81	66	43	40	—	1.249
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.													
Közigazgatás	—	5	21	25	13	5	13	3	5	5	5	—	100
Igazságszolgáltatás	1	2	6	3	2	1	—	2	—	—	1	—	18
Egyházi szolgálat	12	32	59	66	43	53	49	60	45	26	61	—	506
Tanügy	2	45	160	254	192	131	71	45	28	18	22	1	973
Közegészségügy	2	7	15	34	23	21	14	15	3	2	4	—	140
Irodalom, művészet	—	5	17	22	23	19	14	11	19	10	7	—	147
Egyéb értelmiség	—	30	81	74	39	30	22	11	17	12	15	—	331
Polg. és egyh. közzs. és szab. fogl. össz.	17	126	355	475	335	280	183	151	117	73	115	1	2.215
Ebből nő	16	99	266	380	271	215	132	124	80	45	74	1	1.703
Véderő	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3
Napszámosok	1	11	25	26	32	35	36	29	44	23	38	—	300
Ebből nő	1	2	5	4	5	6	11	4	13	7	12	—	70
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	8	84	211	340	297	243	187	132	107	66	78	—	1.753
Ebből nő	7	75	187	309	266	226	166	109	86	48	50	—	1.529
Főösszeg	80	858	1.848	2.027	1.638	1.437	1.188	1.051	890	664	702	5	12.383
Ebből nő	44	361	701	917	678	581	388	318	245	144	176	1	4.554

4. Letelepült külföldiek hittelekezet szerint. — 1929. szept. 15.

A) Általában.

Megnevezés	Rom. kat.	Gör. kat.	Gör. kel.	Ag. ev.	Réform.	Unitárius	Izraelita	Egyéb	Ismeretlen	Összesen
Östermelés	56	8	68	18	6	—	10	—	—	156
Ebből nő	3	—	3	—	2	—	2	—	—	10
Bányászat, ipar, kereskedelem.										
<i>Bányászat</i>	8	3	—	5	—	—	—	1	—	17
Ebből nő	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
<i>Ipar.</i>										
Vas- és fémipar	820	36	14	86	76	4	132	3	6	1.177
Gépgyártás stb.	547	21	18	82	37	2	107	5	10	829
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar	338	24	9	8	7	—	11	—	5	402
Fa- és csontipar	253	14	7	24	30	2	61	—	—	391
Bőr- stb. ipar	81	2	5	11	11	—	57	1	—	168
Fonó- és szövőipar	317	6	4	73	12	—	87	3	—	502
Ruházati ipar	730	41	26	64	68	8	484	5	7	1.434
Papírosipar	43	3	2	12	3	—	26	—	—	89
Élelmezési ipar	485	25	12	47	34	1	69	6	—	679
Vegyészeti ipar	124	7	4	11	8	—	28	—	—	182
Építőipar	280	11	6	27	29	1	57	1	1	413
Sokszorosító- és műipar	193	—	—	23	13	—	55	—	—	284
Szállodai stb. ipar	184	15	10	23	19	4	58	1	—	314
Egyéb iparágak	474	29	17	37	50	5	73	1	—	686
Ipar összesen	4.869	284	134	528	398	27	1.305	26	29	7.550
Ebből nő	835	37	13	72	63	6	204	1	2	1.233
Kereskedelem.										
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	26	1	23	2	2	—	23	1	—	78
Fával, erdei term. stb. való keresk.	25	4	1	2	3	—	34	—	—	69
Vas- és fémárukereskedés	25	—	1	8	1	1	52	—	—	88
Agyag- és üvegárukereskedés	6	1	—	—	—	—	7	—	—	14
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	11	—	—	1	2	—	26	—	—	40
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	26	5	2	5	1	—	91	4	—	134
Élelmezési stb. cikkekkel való keresk.	43	4	6	6	2	—	72	1	—	134
Gyógy- és vegyszeti árukkal való ker.	20	—	1	5	—	—	16	—	—	42
Könyv- és műkereskedés	2	1	2	1	—	—	6	—	—	12
Vegyeskereskedési ágak	59	2	14	11	10	—	304	7	—	407
Utcai árusok, kofák, házalókereskedők	54	2	68	3	2	1	193	3	1	327
Kereskedelmi segédszemélyzet	185	9	10	19	28	4	287	2	4	548
Kereskedelem összesen	482	29	128	63	51	6	1.111	18	5	1.893
Ebből nő	142	5	4	11	14	2	161	—	—	339
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás ..	102	2	3	22	19	—	147	2	1	288
Ebből nő	16	—	—	2	1	—	15	—	—	34
Közlekedés	177	10	10	18	10	1	47	2	8	275
Ebből nő	9	—	—	—	1	—	4	—	—	14
Bányászat, ipar, keresk. összesen	5.638	278	275	631	478	34	2.610	48	40	10.033
Ebből nő	1.004	42	17	85	79	8	384	1	2	1.622
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.										
Közigazgatás	59	4	2	8	19	3	3	1	1	100
Igazságszolgáltatás	8	—	—	1	2	—	7	1	—	19
Egyházi szolgálat	457	—	1	4	11	—	31	2	—	506
Tanügy	929	3	5	146	47	1	32	24	—	1.193
Közegészségügy	107	5	3	20	21	—	23	3	—	182
Irodalom, művészet	101	1	4	19	5	1	38	3	—	172
Egyéb értelmiség	138	4	5	51	22	1	141	4	—	366
Polg. és egyh. közsz. és szabadfogl. össz.	1.789	17	20	249	127	6	275	38	7	2.538
Ebből nő	1.513	9	8	171	80	1	98	22	—	1.908
Véderő	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Napszámosok	202	22	18	16	26	1	21	1	—	300
Ebből nő	55	7	—	4	2	—	2	—	—	70
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	1.050	23	19	156	119	5	492	6	—	1.870
Ebből nő	936	22	15	129	105	5	440	3	—	1.655
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	1.396	78	88	183	145	13	80	4	31	1.903
Ebből nő	1.192	63	14	108	121	11	49	3	31	1.592
Főösszeg	10.144	421	428	1.187	900	59	3.488	98	76	16.803
Ebből nő	4.703	143	57	497	389	25	975	29	39	6.857

4. Letelepült külföldiek hitfelekezete szerint. — 1929. szept. 15. (Folytatás.)

B) Önkéntesek.

Megnevezés	Róm. kat.	Gör. kat.	Gör. kel.	Ág. ev.	Reform.	Unitárius	Izraelita	Egyéb	Ismeretlen	Összesen
Östermelés	22	—	22	7	5	—	7	—	—	70
Ebből nő	2	—	3	—	1	—	1	—	—	7
Bányászat, ipar, kereskedelem.										
Bányászat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ipar										
Vas- és fémipar	48	1	2	3	6	—	35	—	1	96
Gépgyártás stb.	37	—	2	6	3	1	40	1	1	91
Kő-, föld- agyag- stb. ipar	10	—	—	—	—	—	2	—	—	12
Fa- és csontipar	25	3	1	5	2	—	36	—	—	72
Bőr- stb. ipar	9	—	1	4	—	—	17	—	—	31
Fonó- és szövőipar	14	—	1	2	—	—	6	—	—	23
Ruházati ipar	234	13	8	21	17	1	255	2	—	551
Papírosipar	4	—	—	—	—	—	4	—	—	8
Élelmezési ipar	22	1	1	1	2	—	6	4	—	37
Vegyészeti ipar	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Építőipar	42	—	3	9	3	—	26	—	—	83
Szakszerelő- és műipar	20	—	—	5	—	—	7	—	—	32
Szállodai stb. ipar	7	1	1	—	—	—	7	—	—	16
Egyéb iparágak	7	—	—	—	3	—	4	—	—	14
Ipar összesen	479	18	20	58	37	2	445	7	2	1.067
Ebből nő	166	7	3	19	16	—	70	1	—	282
Kereskedelem.										
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	12	1	20	—	1	—	15	1	—	50
Fával, erdei term. stb. való keresk.	2	—	—	1	1	—	12	—	—	16
Vas- és fémárukereskedés	7	—	1	1	1	—	9	—	—	19
Agyag- és üvegárukereskedés	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	4	—	—	—	1	—	15	—	—	20
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	5	1	1	—	—	—	9	4	—	20
Élelmezési stb. cikkekkel való keresk.	5	1	—	—	—	—	37	—	—	43
Gyógy- és vegyészeti árukkal való ker.	1	—	—	1	—	—	2	—	—	4
Könyv- és műkereskedés	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Vegyeskereskedési ágak	43	2	14	11	9	—	284	7	—	370
Utcai árusok, kofák, házalókereskedő	46	2	68	3	2	1	188	3	1	314
Kereskedelmi segédszemélyzet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kereskedelem összesen	128	7	104	17	15	1	572	15	1	858
Ebből nő	29	—	3	1	3	—	54	—	—	90
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás	10	1	—	2	2	—	32	—	1	48
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Közlekedés	11	—	—	1	1	—	21	—	—	34
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bányászat, ipar, keresk. összesen	628	27	124	78	55	3	1.070	22	4	2.007
Ebből nő	195	7	6	20	19	—	125	1	—	373
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.										
Közigazgatás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Igazságszolgáltatás	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Egyházi szolgálat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tanügy	136	1	3	31	17	—	15	17	—	220
Közegészségügy	13	—	—	5	3	—	21	—	—	42
Irodalom, művészet	14	—	1	5	3	—	2	—	—	25
Egyéb értelmiség	8	1	1	11	6	—	8	—	—	35
Polg. és egyh. közs. és szabadfogl. ossz.	172	2	5	52	29	—	48	17	—	323
Ebből nő	125	2	2	27	20	—	18	11	—	205
Véderő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Napszámosok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	167	1	5	30	19	2	90	3	—	317
Ebből nő	96	1	2	12	11	2	41	—	—	165
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	7	—	—	1	1	—	2	—	—	11
Ebből nő	4	—	—	1	—	—	1	—	—	6
Főösszeg	994	30	183	168	109	5	1.215	42	4	2.728
Ebből nő	422	10	13	60	51	2	186	12	—	756

4. Letelepült külföldiek hitfelekezet szerint. — 1929. szept. 15. (Vége.)

C) Alkalmazottak.

Megnevezés	Róm. kat.	Gör. kat.	Gör. kei.	Ág. ev.	Reform.	Unitárius	Izraelita	Egyéb	Ismeretlen	Összesen
Üstermelés	24	3	39	6	1	—	3	—	—	86
Ebből nő	1	—	—	—	1	—	1	—	—	3
Bányászat, ipar, kereskedelem.										
Bányászat	8	3	—	5	—	—	—	1	—	17
Ebből nő	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Ipar.										
Vas- és fémipar	772	35	12	83	70	4	97	3	5	1.081
Gépgyártás stb.	510	21	16	76	34	1	67	4	9	738
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar.	328	24	9	8	7	—	9	—	5	390
Fa- és csontipar	228	11	6	19	28	2	25	—	—	319
Bőr- stb. ipar	72	2	4	7	11	—	40	1	—	137
Fonó- és szövőipar	303	6	3	71	12	—	81	3	—	479
Ruházati ipar	496	28	18	43	52	7	229	3	7	883
Papírosipar	39	3	2	12	3	—	22	—	—	81
Élelmészeti ipar	463	24	11	46	32	1	63	2	—	642
Vegyészeti ipar	124	7	4	11	7	—	28	—	—	181
Építőipar	238	11	3	18	26	1	31	1	1	330
Sokszorosító- és műipar	173	—	—	18	13	—	48	—	—	252
Szállodai stb. ipar	177	14	9	23	19	4	51	1	—	298
Egyéb iparágak	467	29	17	37	47	5	69	1	—	672
Ipar összesen	4.390	215	114	472	361	25	880	19	27	6.488
Ebből nő	669	30	10	53	47	6	134	—	2	951
Kereskedelem.										
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	14	—	3	2	1	—	8	—	—	28
Fával, erdei term. stb. való keresk.	23	4	1	1	2	—	22	—	—	53
Vas- és fémárukereskedés	18	—	—	7	—	1	43	—	—	69
Agyag- és üvegárukereskedés	5	1	—	—	—	—	7	—	—	13
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	7	—	—	1	1	—	11	—	—	20
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	21	4	1	5	1	—	82	—	—	114
Élelmészeti stb. cikkekkel való keresk.	38	3	6	6	2	—	35	1	—	91
Gyógy- és vegyészeti árukkal való ker.	19	—	1	4	—	—	14	—	—	38
Könyv- és műkereskedés	2	1	2	1	—	—	5	—	—	11
Vegyeskereskedési ágak	16	—	—	—	1	—	20	—	—	37
Utcai árusok, kofák, házalókereskedők	8	—	—	—	—	—	5	—	—	13
Kereskedelmi segédszemélyzet	185	9	10	19	28	4	287	2	4	548
Kereskedelem összesen	356	22	24	46	36	5	539	3	4	1.035
Ebből nő	113	5	1	10	11	2	107	—	—	249
Ügynökök, pénz, hitel, biztosítás ..	92	1	3	20	17	—	115	2	—	250
Ebből nő	16	—	—	2	1	—	14	—	—	33
Közlekedés	166	10	10	12	9	1	26	2	5	241
Ebből nő	9	—	—	—	1	—	4	—	—	14
Bányászat, ipar, keresk. összesen ..	5.012	251	151	555	423	31	1.540	27	30	8.026
Ebből nő	809	35	11	65	60	8	259	—	1	1.249
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.										
Közigazgatás	59	4	2	8	19	3	3	1	1	100
Igazságszolgáltatás	7	—	—	1	2	—	7	1	—	18
Egyházi szolgálat	457	—	1	4	11	—	31	2	—	506
Tanügy	793	2	2	115	30	1	17	7	6	973
Közegetszésgügy	94	5	3	15	18	—	2	3	—	140
Irodalom, művészet	87	1	3	14	2	1	36	3	—	147
Egyéb értelmiség	130	3	4	40	16	1	133	4	—	331
Polg. és egyh. közs. és szabadfogl. össz.	1.827	15	15	197	98	6	228	21	7	2.215
Ebből nő	1.388	7	6	144	60	1	80	11	6	1.703
Véderő	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Napszámosok	202	22	13	15	25	1	21	1	—	300
Ebből nő	55	7	—	4	2	—	2	—	—	70
Nyugdíjasok és vagyonukból élők ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak ..	1.314	76	30	113	130	12	63	3	12	1.753
Ebből nő	1.165	62	12	102	118	11	45	2	12	1.529
Főösszeg	8.192	367	248	886	677	50	1.886	52	55	12.388
Ebből nő	3.418	111	29	315	241	20	387	13	20	4.554

5. Letelepült külföldiek születési hely szerint. — 1929. szept. 15. (Folytatás.)

A) Általában.

Megnevezés	Csonka-Magyar-ország	Magyarország				Ausztria		Európa												Más világrészek					Mindössze			
		Ausztriának		Itélt része		Ölvesztett terület összesen	Bécs	Egyéb Ausztria	Németbirodalom	Cseh-Szlovákia	Olaszország	Franciaország	Nagy-Britannia	Svájc	Oroszország	Lengyelország	Románia	Jugoszlávia	Bulgária	Törökország	Egyéb Európa	Egyesült-Államok	Égyéb Amerika	Áfrika		Ázsia	Ausztrália	
		Csonka-Magyar-ország	Ausztriának	Cseh-Szlovákia	Jugoszlávia-nak																							Románia-nak
Újnyelők, pénz, hitel, biztosítás	82	1	51	6	25	85	21	5	18	21	3	1	1	3	1	45	4	8	—	—	—	2	1	—	—	—	298	
Ebből nő.....	11	—	5	—	2	7	6	1	1	1	1	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	34	
Közelkedés	68	1	36	19	89	95	13	9	7	24	12	3	—	—	—	24	5	9	—	1	3	—	—	—	—	—	275	
Ebből nő.....	6	—	—	1	3	4	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	
Bányászat, ipar és keresk. összesen	2 165	74 1 508	336 1 057	2 975	392	411	390	882	90	22	12	23	171	1 857	118	225	90	28	51	6	2	4	20	—	—	—	40 033	
Ebből nő.....	527	12 245	46 190	483	83	63	49	113	5	2	1	4	18	227	9	21	4	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1 822	
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.																												
Közigazgatás.....	17	—	25	5	31	61	2	1	3	7	—	—	—	—	2	3	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	100	
Igazságszolgáltatás.....	4	—	5	3	3	11	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	
Egyházi szolgálat.....	18	3	102	19	37	161	8	27	109	26	21	26	4	5	4	55	3	25	—	2	11	1	—	—	—	—	506	
Tanügy.....	26	3	54	8	33	98	117	291	188	215	14	53	37	43	6	42	6	42	—	—	6	2	2	—	—	—	1 193	
Középszegély.....	21	2	51	7	44	104	7	9	10	17	—	—	—	—	1	3	2	7	—	—	—	—	—	—	—	—	193	
Írodalom, művészet.....	23	1	30	6	17	54	17	8	6	31	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	172	
Egyéb értelmiség.....	119	4	49	15	37	105	26	18	21	24	3	4	4	5	3	26	2	3	—	—	4	—	1	—	—	—	366	
Polg. és egyh. közs. és szab. fogl. össz.	228	13 816	63 202	594	179	353	337	320	41	83	48	55	18	148	16	83	—	—	—	—	27	3	3	—	—	—	2 638	
Ebből nő.....	119	8 208	41 118	375	128	332	306	257	31	73	32	52	6	84	11	76	—	—	—	1	18	3	2	—	—	—	1 908	
Védőerő																												
Napszámosok.....	29	8	88	10	52	153	1	9	1	24	8	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	
Ebből nő.....	7	—	23	3	10	36	—	5	—	5	—	—	—	—	—	13	52	4	9	2	—	—	—	—	—	—	70	
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	437	9	356	74	208	573	65	114	55	177	25	11	8	10	10	228	25	38	4	5	10	2	1	1	3	—	1 870	
Ebből nő.....	417	8	321	62	182	573	55	99	44	147	19	8	4	8	8	198	23	33	3	3	9	—	—	—	—	—	1 655	
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	155	31	587	73	247	1 018	70	162	39	215	9	5	3	8	24	101	19	64	1	1	9	—	—	—	—	—	1 903	
Ebből nő.....	116	26	491	56	304	877	52	140	35	198	7	4	2	5	7	73	15	57	—	—	2	—	—	—	—	—	1 592	
Fűszeg.....																												
Ebből nő.....	3 028	130 2 883	564 1 872	5 428	708	1 053	825	1 028	168	122	71	84	288	2 491	179	428	168	87	97	11	6	5	27	1	5	1	16 803	
Ebből nő.....	1 188	54 1 291	208 805	2 358	318	639	434	721	62	87	39	69	39	596	58	190	11	4	32	3	2	1	5	1	—	—	6 857	

5. Letelepült külföldiek születési hely szerint. — 1929. szept. 15. (Folytatás.)
B) *Öndíloak.*

Megnevezés	Csonka-Magyarország	Magyarország				Ausztria		Európa										Más világrészek				Mindössze					
		Románia				Egyéb Ausztria	Bécs	Egyéb Európa	Egyesült-Államok	Afrika	Ázsia	Ausztrália															
		Élevesített területi összesen																									
		Élevesített területi összesen																									
		Ausztriának	Cseh-Szlovákiának	Jugoszláviának	ittél része					Németbirodalom	Cseh-Szlovákia	Olaszország	Franciaország	Nagy-Britannia	Svájc	Oroszország	Lengyelország	Románia	Jugoszlávia	Bulgária	Törökország						

5. Letelepült külföldiek születési hely szerint. — 1929. szept. 15. (Folytatás.)

C) Alkalmazottak.

Megnevezés	Csonka-Magyar-ország	Magyarország				Ausztria		Európa										Más világrészek				Mindössze						
		Magyarország				Ausztria		Európa										Más világrészek										
		Magyarország				Ausztria		Európa										Más világrészek										
		Ausztrliának	Cseh-Szlovákia- nak	Jugoszlávia- nak	Románia- nak	elvezett terü- letei összesen	Bécs	Egyéb Ausztria	Nemzetbirodalom	Cseh-Szlovákia	Olaszország	Franciaország	Nagy-Britannia	Svájc	Oroszország	Lengyelország	Románia	Jugoszlávia	Bulgária	Törökország	Egyéb Európa		Egyes.-Államok	Égyéb Amerika	Afrika	Ázsia	Ausztrália	
ittél része		ittél része		ittél része		ittél része		ittél része		ittél része		ittél része		ittél része		ittél része		ittél része		ittél része		ittél része		ittél része		ittél része		
Östermelés.....	3	—	13	6	4	23	1	5	2	7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bányászat, ipar, kereskedelem.	8	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bányászat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ipar.	295	3	188	41	149	381	43	58	44	109	6	1	2	8	93	11	24	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vas- és fémipar	188	5	114	22	64	205	45	31	45	59	6	1	2	14	109	8	21	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gépgyártás stb.	74	—	22	10	10	42	3	8	27	12	—	—	—	16	188	2	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar.	67	2	73	14	5	14	34	8	4	6	9	1	—	5	23	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fa- és csontipar	38	1	14	5	14	34	8	4	6	9	1	—	—	5	23	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bőr- stb. ipar	38	1	14	5	14	34	8	4	6	9	1	—	—	5	23	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fonó- és szövőipar	58	3	72	11	22	108	23	44	77	91	4	1	1	3	61	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ruházati ipar	206	3	201	29	140	373	28	32	11	59	1	1	1	21	110	12	19	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fűtőipar	25	—	17	—	11	28	7	5	3	5	—	—	—	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Élelmiszeri ipar	110	2	91	24	44	161	23	38	30	93	4	1	1	5	147	5	16	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Végveszeti ipar	33	2	26	6	13	47	7	9	16	1	—	—	—	2	52	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Építőipar	69	11	56	18	38	123	7	13	8	51	0	—	—	3	31	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szakszorosító- és műipar	89	1	35	10	21	67	19	17	14	21	2	—	—	3	12	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szállólat stb. ipar	38	22	57	17	50	147	12	26	2	14	2	—	—	5	29	5	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb iparágak	128	6	153	17	110	286	12	17	19	54	2	—	—	15	113	6	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ipar összesen	1.418	81	1.115	225	746	1.151	244	309	278	632	49	10	5	14	105	908	69	144	12	8	19	4	2	0	—	—	—	—
Ebből nő	291	8	162	27	124	321	38	30	20	69	2	2	2	2	11	134	6	12	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kereskedelem.	4	—	4	—	4	8	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	12	—	7	3	5	15	3	—	—	—	—	—	—	2	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fával, erdei term. stb. való keresk.	20	—	5	5	6	16	1	2	4	5	1	—	—	2	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vas- és fémárukereskedés	2	—	—	—	2	3	2	1	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Agyag- és üveárukereskedés	2	—	—	—	2	3	2	1	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	8	—	2	—	5	11	3	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	52	—	8	5	11	24	6	3	1	—	—	—	—	1	25	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Élelmiszeri stb. cikkekkel való keresk.	24	—	11	3	9	23	4	3	2	6	—	—	—	7	19	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyógy- és vegyeszeti árukkal való ker.	14	—	—	—	1	7	11	1	2	4	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Könyv- és műkereskedés	17	—	—	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Végveszeti-kereskedési áruk	10	3	2	2	2	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Utcai áruk, kofák, házalókereskedők	4	—	2	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kereskedelmi segédszemélyzet	201	2	92	21	68	183	13	11	8	33	1	—	—	3	76	4	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kereskedelem összesen	367	5	199	39	119	302	34	23	23	68	2	2	2	2	17	171	7	14	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	171	—	33	8	22	63	13	9	3	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

6. Letelepült külföldiek a Magyarországon való tartózkodás tartama szerint. — 1929. szept. 15. (Folytatás.)
A) Általában.

Megnevezés	Magyarországi tartózkodás tartama																		Ismeretlen	Összesen
	é v																			
	1-1	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35	35-40	40-45	45-50		
Ügyvédek, pénz, hitel, biztosítás ... Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	6	37	57	42	48	43	12	10	8	—
Közlekedés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	9	31	54	33	39	36	20	6	7	8
Ebből nő.....	—	1	—	—	4	9	7	6	9	8	31	54	33	39	36	20	6	7	8	2
Bányászati, ipar, keresk. összesen Ebből nő.....	6	11	35	40	223	256	272	208	181	206	1.237	1.970	1.682	1.433	1.161	563	295	149	98	32
	—	2	4	8	37	47	40	30	20	23	255	339	312	227	141	57	33	20	21	6
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.....	—	2	—	1	1	3	7	4	5	1	24	17	14	7	8	1	2	2	1	—
Közigazgatás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Iparszolgálat	8	15	27	30	52	26	22	13	13	11	53	51	54	38	34	30	18	3	6	2
Egyházi szolgálat	1	—	5	29	106	88	67	41	53	66	362	188	82	46	31	13	3	3	5	4
Tanügy	—	1	3	4	11	6	7	7	7	7	51	43	12	8	9	3	1	—	—	—
Közegészségügy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	30	23	25	21	8	3	1	2	—
Irodalom, művészet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	22	30	23	25	35	16	1	3	—
Egyéb értelmiség	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	73	54	55	55	16	1	1	—	—
Egyéb és egyh. közzsz. és szab. fogl. össz.	10	21	43	67	191	187	119	81	102	104	558	404	241	183	140	71	28	13	14	10
Ebből nő.....	9	17	34	54	167	117	99	56	72	81	475	288	165	107	76	48	20	4	12	7
Védőró	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	3
Napszámosok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	56	54	32	31	16	13	7	8	1
Ebből nő.....	—	—	2	2	5	7	7	14	6	7	12	15	13	7	6	4	5	2	1	—
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	1	16	56	76	130	87	60	57	36	34	213	277	206	223	164	90	47	54	58	5
Ebből nő.....	1	10	41	63	117	57	50	49	35	28	190	206	185	203	144	80	34	46	52	4
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	2	3	7	23	91	65	72	65	50	74	458	440	219	159	88	48	14	12	5	8
Ebből nő.....	2	3	6	16	73	55	55	48	38	64	411	396	187	122	59	27	9	10	5	6
Főösszeg.....	19	51	144	214	656	536	535	429	380	435	2.533	3.172	2.405	2.037	1.588	796	399	237	179	58
Ebből nő.....	12	32	85	141	394	276	245	185	168	196	1.343	1.307	865	666	426	216	101	83	91	25

6. Letelepült külföldiek a Magyarországon való tartózkodás tartama szerint. — 1929. szept. 15. (Folytatás.)
B) Öndíjak.

Megnevezés	Magyarországi tartózkodás tartama																		Ismeretlen	Összesen
	é v																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15	20	25	30	35	40	45	50		
Östermelés																				
Ebből nő.....	—	—	—	4	5	1	2	2	8	—	9	12	11	5	2	5	2	1	2	70
Bányászat, ipar, kereskedelem.																				
Bányászat																				
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ipar.																				
Vas- és fémpar	—	—	—	—	—	2	—	1	1	8	17	21	13	16	16	7	5	3	1	96
Gégyártás stb.	—	2	—	—	—	—	—	—	—	8	15	15	16	17	4	4	6	2	—	91
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	1	—	—	—	—	—	12
Fa- és csontipar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	16	18	8	7	5	—	—	—	—	31
Bőr- stb. ipar	—	—	—	—	—	2	2	2	1	2	6	3	5	2	2	—	—	—	—	23
Fonó- és szövőipar	—	—	—	—	—	2	5	6	11	75	118	101	84	65	34	11	9	1	7	551
Ruházati ipar	—	—	—	5	7	3	—	—	—	—	4	4	1	2	—	—	—	—	—	8
Papíripar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
Élelmiszeri ipar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Vegyszeri ipar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83
Fűtőipar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32
Székzenesítő- és műipar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
Szállóipar stb. ipar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
Egyéb iparágak.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
Ipar összesen.....	9	6	13	10	18	14	5	18	18	127	244	188	154	143	70	88	22	10	4	1.087
Ebből nő.....	1	4	7	2	4	4	8	4	49	62	47	36	27	11	5	5	5	5	—	282
Kereskedelem.																				
Állatokkal, mezőgazd. term. való keresk.	—	—	—	—	—	1	—	—	2	4	16	7	6	5	2	—	—	—	—	50
Fával, erdei term. stb. való keresk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	2	1	—	—	—	—	16
Vas- és fémárukereskedés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	2	2	—	—	—	—	19
Agvag- és üvegárukereskedés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Fa-, bőr- stb. árukereskedés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
Élelmiszeri stb. cikkekkel való keresk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Gyógy- és vegyszeri árukkal való ker.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Könyv- és műkereskedés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Vegyeskereskedési ágak	—	3	1	6	8	1	2	4	4	18	74	83	56	64	23	9	5	2	3	370
Útfai árusok, kofák, házalókereskedők	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	314
Kereskedelmi segédszemélyzet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	858
Kereskedelem összesen.....	1	1	4	5	6	18	12	9	8	10	69	169	130	148	67	30	12	4	3	90
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	17	16	14	13	8	2	—	—	—

6. Letelepült külföldiek a Magyarországon való tartózkodás tartama szerint. — 1929. szept. 15. (Folytatás.)
B) Ónallóak.

Megnevezés	Magyarországi tartózkodás tartama																		Ismeretlen	Összesen	
	é v																				
	1-1	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35	35-40	40-45	45-50			50-
Úgytörök, pénz, hitel, biztosítás .. Ebből nő.....	—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	5	5	8	8	10	8	8	8	—	—	48
Közlekedés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Ebből nő.....	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	3	8	8	9	4	2	1	1	—	34
Értékpapír, ipar, keresk. összesen .. Ebből nő.....	1	1	14	11	21	27	28	28	24	27	202	385	381	298	310	144	88	37	15	10	2.007
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.	—	—	2	4	7	3	6	5	8	4	58	79	63	50	41	19	7	9	8	—	373
Közigazgatás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Igazgatási szolgálat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyházi szolgálat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tanügy	1	—	—	5	6	10	2	4	7	7	37	47	40	26	15	7	3	2	1	—	220
Közegészségügy	—	—	—	1	2	1	—	1	1	3	7	9	2	2	7	2	—	—	—	—	42
Iskolák, művelészet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	4	2	—	—	—	—	—	25
Egyéb értelmiség	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	6	3	—	—	—	—	—	—	2
Polg. és egyh. közsz. és szabadfogl. össz. .. Ebből nő.....	1	—	2	6	18	11	5	9	11	13	61	78	49	80	27	12	4	2	1	—	823
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak .. Ebből nő.....	—	—	—	3	5	6	4	5	8	7	37	47	35	19	13	9	3	2	1	—	205
Vándor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Napszámosok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyugdíjasok és vagyonukból élők .. Ebből nő.....	—	8	18	16	28	13	15	12	4	9	37	31	38	19	23	12	12	13	12	1	317
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak .. Ebből nő.....	—	—	7	6	16	4	8	5	4	4	20	23	21	7	9	9	4	9	9	—	165
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak .. Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	—	5	2	—	—	—	—	—	—	11
Fűszeg.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	2	—	—	—	—	—	—	6
Ebből nő.....	2	7	84	37	65	52	51	47	41	52	301	501	464	354	362	173	88	54	39	16	2.728
Ebből nő.....	—	—	9	13	28	13	18	15	20	15	116	151	124	78	63	37	14	21	18	3	756

6. Letelepült külföldiek a Magyarországon való tartózkodás tartama szerint. — 1929. szept. 15. (Folytatás.)
C) *Alkalmazottak.*

Megnevezés	Magyarországi tartózkodás tartama																		Ismeretlen	Összesen
	é v																			
	1-1	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35	35-40	40-45	45-50		
Östermelés.																				
Ebből nő.....	—	—	—	1	2	11	3	7	3	7	18	13	11	2	2	8	—	—	—	
Bányászat, ipar, kereskedelem.																				
<i>Bányászat</i>																				
Ebből nő.....	—	—	—	—	1	—	—	2	1	—	—	4	4	2	2	1	—	—	—	
Ipar.																				
Vas- és fémipar.....	1	4	4	22	17	17	26	13	17	18	156	217	176	155	125	68	40	16	13	
Gépgyártás stb.....	—	1	2	4	15	17	17	19	11	9	100	125	103	124	93	55	23	13	6	
Kő-, föld-, agyag- stb. ipar.....	—	—	—	1	9	4	13	7	5	5	38	85	53	49	52	39	10	11	4	
Fa- és csontipar.....	—	—	—	1	1	7	6	7	5	5	47	81	49	43	19	17	8	9	6	
Bőr- stb. ipar.....	—	—	—	—	—	—	2	1	4	2	19	22	27	22	13	8	3	3	2	
Fonó- és szövőipar.....	1	2	1	49	65	59	21	12	6	46	84	57	28	24	2	17	8	3	3	
Ruházati ipar.....	—	—	—	22	19	23	19	18	24	154	175	170	120	78	26	12	8	7	2	
Papírosipar.....	—	—	—	2	1	2	1	1	1	18	70	130	96	102	80	31	22	11	7	
Élelmészeti ipar.....	2	1	13	17	9	15	15	15	18	12	14	12	16	8	5	3	2	2	1	
Vegyészeti ipar.....	—	—	—	4	5	2	5	1	5	21	42	38	21	22	7	5	—	4	12	
Építőipar.....	—	—	1	3	9	9	3	4	9	6	42	60	50	41	44	29	4	8	9	
Szokszorosító- és műipar.....	—	—	—	1	1	9	7	4	2	3	29	46	33	40	26	14	14	8	9	
Szállndai stb. ipar.....	—	—	—	—	—	—	8	9	9	13	54	61	46	33	29	7	7	1	1	
Egyéb iparágak.....	3	1	4	13	12	23	18	21	13	17	99	127	110	87	74	34	14	8	4	
Ipar összesen.....	5	7	16	21	174	161	203	143	134	144	851	1251	1020	880	684	357	201	37	78	
Ebből nő.....	—	2	1	3	25	38	27	23	11	14	157	197	182	128	68	29	23	11	8	
Kereskedelem.																				
Állatokkal, mezőgazd. term. valókeresk.	—	—	—	2	—	—	1	1	—	—	7	10	4	1	2	—	—	—	—	
Fával, erdei term. stb. való keresk.	—	—	—	—	1	1	—	2	—	2	3	15	9	5	10	4	2	—	—	
Vas- és fémárukereskedés.....	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	4	18	5	21	10	5	—	—	—	
Agvag- és üvegárukereskedés.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	1	1	—	—	—	—	
Fa-, bőr- stb. árukereskedés.....	—	—	—	1	1	1	1	1	—	1	1	5	4	5	1	—	—	—	—	
Fonó-, szövőip. stb. árukkal való keresk.	—	—	—	1	2	2	2	1	—	2	14	19	26	29	12	3	1	1	—	
Élelmészeti stb. cikkekkel való keresk.	—	—	—	1	1	2	1	4	3	1	11	24	16	6	12	5	1	2	1	
Gyógy- és vegyszertári árukkal való ker.	—	—	—	2	1	2	2	1	1	1	5	7	6	8	3	1	—	—	—	
Könyv- és műkereskedés.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—	—	—	—	
Vegyes kereskedési ágak.....	—	—	—	—	—	3	2	—	2	—	7	3	8	2	6	1	3	—	—	
Utcai árusok, kofák, házaló kereskedők	—	—	3	7	8	13	9	16	11	13	68	114	119	90	45	18	7	3	2	
Kereskedelmi segédszemélyzet.....	1	3	7	18	26	21	24	17	23	122	227	208	170	105	36	15	8	5	2	
Kereskedelem összesen.....	—	1	8	1	5	6	5	2	1	4	33	53	56	42	23	7	3	—	—	
Ebből nő.....	—	—	1	1	5	6	5	2	1	4	33	53	56	42	23	7	3	—	—	

6. Letelepült külföldiek a Magyarországon való tartózkodás tartama szerint. — 1929. szept. 15. (Vége)
C) Alkalmazottak.

Magyarországi tartózkodás tartama																		Ismeretlen	Összesen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
Megnevezés																			
Újnyelők, pénz, hitel, biztosítás																			
Ebből nő	—	1	2	1	6	4	11	7	6	4	32	52	34	40	33	8	7	1	
	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	6	7	7	6	4	—	—	—	
Közlekedés																			
Ebből nő	—	1	—	—	8	8	7	6	8	8	30	51	27	33	27	16	4	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3	1	5	2	—	—	
Bányászati, ipar, keresk. összesen																			
Ebből nő	5	10	21	28	202	289	244	180	157	178	1 026	1 585	1 301	1 135	851	418	227	112	
	—	2	2	4	30	44	34	25	12	19	197	260	249	177	100	38	26	11	
Polgári és egyházi közszolgálat és szabadfoglalkozás.																			
Közigazgatás	—	2	—	1	1	3	7	4	5	1	24	17	14	7	8	1	2	2	
Igazságügy	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	2	2	2	4	3	—	—	1	
Egyházi szolgálat	8	15	27	30	52	26	22	13	13	11	53	51	54	38	34	30	18	3	
Tanügy	1	—	5	24	100	78	65	37	46	59	325	141	42	20	16	6	—	1	
Közügy	—	3	1	1	9	3	7	3	6	6	21	34	10	6	2	1	—	—	
Közügy	—	—	1	1	1	1	1	5	5	6	4	2	19	23	19	8	2	1	
Közügy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Érdem, művészet	9	21	41	61	178	188	114	72	9	15	508	381	182	153	118	58	24	13	
Polg. és egyh. közs. és szab. fogl. össz.	9	17	34	51	162	111	95	51	64	74	438	241	130	88	63	39	17	2	
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Védő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	
Napszármokok	—	—	2	2	5	7	7	14	6	7	37	56	54	82	81	16	18	7	
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	1	1	3	7	12	15	13	7	6	4	5	2	
Nyugdíjasok és vagyonukból élők	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	2	1	5	13	77	55	61	57	44	71	447	423	202	139	80	44	12	10	
Ebből nő	2	1	4	11	68	49	51	47	37	63	408	387	179	114	57	26	8	8	
Főösszeg	16	82	70	107	473	430	439	330	301	355	2 047	2 408	1 781	1 461	1 077	541	276	140	
Ebből nő	11	20	40	66	260	204	181	125	116	156	1 055	904	572	396	236	107	56	23	

7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint. — 1929. szept. 15.

A) Általában.

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	osztrák	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Östermelés.																	
Nagybirtokos, középbirtokos, kisbirtokos	24	3	27	—	15	4	3	—	—	1	—	1	1	—	—	—	2
Haszonbérlet, nagybérlet, kisbérlet	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Részes földműves, földműves k. m. n.	4	—	4	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mezőgazdasági munkás	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bolgár-, mű- és kereskedelmi kertész	105	5	110	5	20	3	5	4	1	3	—	—	—	—	69	—	—
Östermelő tisztviselő, gazdasztiszt, kasznár	6	2	8	2	3	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb östermelés	5	—	5	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	148	10	158	7	44	9	11	8	2	4	—	1	1	—	69	—	2
Ebből nő	—	—	—	—	4	1	1	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—
Bányászat.																	
Bányászati tisztviselő	8	2	10	1	2	—	—	4	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Bányász k. m. n.	7	—	7	—	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	15	2	17	1	2	—	1	4	1	7	—	1	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vas- és fémipar.																	
Vas-, érc- és acélöntő	56	2	58	10	26	—	6	1	—	14	—	—	—	1	—	—	—
Vas- és acélgégyártás	20	3	23	4	7	—	1	4	—	6	—	—	—	—	—	—	1
Vas-, érc- és fémestergályos	116	—	116	14	60	7	9	3	—	18	1	—	2	1	1	—	—
Kovács	86	1	87	2	48	6	22	—	1	7	—	—	—	1	—	—	—
Szerszámkovács	7	—	7	—	4	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gépész és szerszámgégyártó	16	—	16	3	9	—	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—
Gépszerelő (montőr)	11	—	11	1	4	2	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—
Gépész k. m. n.	32	—	32	5	9	4	8	2	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Gépkezelő, liftkezelő	14	1	15	4	8	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Drótkéfé- és drótszövetgyártás	4	1	5	1	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Vasedénygyártó, zománczó	9	—	9	1	7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Késes, köszörős	3	—	3	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Épület- és műlakatos	14	—	14	1	—	1	2	8	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Géplakatos	148	—	148	23	51	18	23	4	2	21	1	—	1	4	—	—	—
Lakatos k. m. n.	280	—	280	25	146	22	49	2	3	30	—	—	—	3	—	—	—
Vas- és ércbútorgégyártás, pénzszekrénygyártó	19	—	19	3	6	4	1	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Arany-, ezüst- és ékszműves, ékszerész	68	3	71	15	16	—	5	—	2	32	—	—	—	1	—	—	—
Ezüst- és ezüst evőeszközyárt.	5	1	6	2	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Chinaezüst- és alpakkgégyártás	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Galvánzó	3	1	4	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rézsműves, rézöntő	17	1	18	3	7	1	1	1	—	3	—	—	1	—	—	1	—
Bronzsműves, harangöntő	9	—	9	—	3	—	1	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Bádogos, bádogietető	34	—	34	—	15	—	13	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Bádogos és szerelő	61	2	63	10	17	12	4	5	1	13	—	—	—	1	—	—	—
Fém- és lámpaárugégyártás, fémöntő	49	3	52	10	15	2	7	7	—	11	—	—	—	—	—	—	—
Szerelő k. m. n.	24	—	24	—	14	2	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb vas- és fémipar	43	9	52	5	26	—	6	4	1	8	—	—	—	—	—	1	1
Együtt....	1.148	28	1.177	148	501	88	170	52	11	191	2	—	4	15	1	1	3
Ebből nő	—	—	—	—	5	8	—	4	2	6	—	—	—	2	—	—	1
Gépgégyártás és közlekedési eszközök sth. gyártása.																	
Gazdasági gépgégyártás és felszerelés	214	7	221	27	57	7	15	23	8	72	1	5	2	3	1	—	—
Gépgyári munkás k. m. n.	71	5	76	2	39	4	7	—	2	21	—	—	—	1	—	—	—
Hajógyártás és felszerelés, hajóács	6	—	6	1	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hajógyári munkás	9	—	9	—	5	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Kazánkovács	22	—	22	1	17	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Fegyver- és puska-műves	5	—	5	—	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vagon- és kocsigyári munkás	2	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kocsifényező	4	—	4	—	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Varró-, írógép-, kerékpárkészítő	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Automobil- és alkatrész-készítő	20	—	20	4	7	1	3	1	1	2	—	—	1	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	fiszesen	osztrák	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Elektrotechnikai cikkek gyárt.	13	8	21	1	11	1	3	2	—	1	—	—	2	—	—	—	—
Villamosszerelő.....	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Villamostelepek építése és berendezése	2	2	4	—	2	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Villany- és gázszerelő	84	—	84	14	37	5	15	1	—	11	—	—	1	—	—	—	—
Elektromosművek tisztviselő	5	1	6	—	—	—	1	1	—	3	—	—	—	—	1	—	—
Elektromosművek munkás...	35	1	36	—	10	1	8	1	1	15	—	—	—	—	—	—	—
Hangszeripar	17	1	18	6	8	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zongorahangoló	3	—	3	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Órásipar	39	—	39	1	8	2	5	—	—	22	—	—	—	—	—	—	1
Óra és ékszerész	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Műszerész (orvosi tudományos eszközkészítő)	7	—	7	—	—	1	2	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Fogtechnikus	62	—	62	10	24	6	8	4	—	9	—	—	1	—	—	—	—
Látszerész	22	1	23	2	6	4	—	2	—	8	—	1	—	—	—	—	—
Mechanikus	8	—	8	1	2	—	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb gépgyártás stb.	2	—	2	—	—	—	8	15	6	8	—	1	4	2	1	1	—
Együtt.....	124	25	149	41	49	13	84	58	19	182	1	7	11	8	2	1	1
Együtt.....	778	51	829	113	288	54	84	58	19	182	1	7	11	8	2	1	1
Ebből nő.....	—	—	—	7	21	3	4	3	1	9	—	1	1	1	—	—	—
Kő-, föld-, agyag-, aszhezst- és üvepipar.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kő- és földmegmunkálás....	2	—	2	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- és cementárugyártás	18	4	22	—	6	—	3	2	1	7	—	—	—	—	3	—	—
Sírkőfaragó	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kőfaragó k. m. n.	24	—	24	1	5	2	2	1	—	1	—	—	—	—	12	—	—
Cserép- és téglagyár	52	3	55	1	10	2	—	—	6	35	—	—	—	—	1	—	—
Téglaipari munkás	141	52	193	3	36	7	10	—	1	136	—	—	—	—	—	—	—
Kályhas	6	—	6	1	1	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Üveg- és üvegcsiszoló	18	—	18	—	7	2	1	2	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb kő-, föld-, agyag- stb. ipar	70	11	81	4	9	2	1	1	6	53	—	—	—	—	5	—	—
Együtt.....	332	70	402	10	75	16	17	7	14	242	—	—	—	—	24	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	2	17	—	3	—	1	46	—	—	—	—	1	—	—
Fa- és csontipar.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fűrészárú-, furnér- és parketta-gyártás	18	2	20	1	11	—	2	1	—	4	—	—	—	—	1	—	—
Dobozgyártás (fa)	4	—	4	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Hordógyártó, kádár	25	1	26	4	7	6	3	1	2	1	—	—	—	—	2	—	—
Bognár	15	—	15	—	6	2	5	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Asztalos k. m. n.	235	—	235	9	89	23	56	4	9	43	—	—	—	—	2	—	—
Bútorasztalos	9	2	11	—	4	—	1	—	1	4	—	—	—	—	1	—	—
Műasztalos	3	—	3	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Esztergályos	16	—	16	4	3	1	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Faszobrász, faragottárak gyárt.	12	—	12	2	7	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Aranyozó és fényező, keretező	4	1	5	1	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Szövő- és keféipar	—	2	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Gyékényfonás, kosárfonás ..	6	—	6	1	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Fésűs	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb csont- és faipar	30	4	34	2	13	4	2	3	1	8	—	1	—	—	—	—	—
Együtt.....	379	12	391	25	148	38	76	9	14	74	—	1	—	6	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	—	7	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Bőr-, sörté-, szőr- stb. ipar.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bőrkészítés, bőrfestés stb....	35	1	36	2	8	2	2	3	4	14	—	—	—	—	—	—	1
Bőrdíszműgyártó	8	1	9	2	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Bőrdísz	28	—	28	2	6	—	2	1	10	7	—	—	—	—	—	—	—
Szűgyártó, nyerges	27	—	27	2	14	4	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Ekszertőkészítő (bőr)	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sörté-, szőr-, tollipar	4	—	4	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Kéfe- és szőregyártás, kefékötő	28	—	28	—	2	3	3	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—
Ruggyantagyártás	26	7	33	6	11	3	6	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb bőr-, sörté-, szőr- stb. gyártás	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	159	9	168	15	44	12	17	10	17	51	—	—	—	1	—	—	1
Ebből nő.....	—	—	—	4	1	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	oszták	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Fonó- és szövőipar.																	
Takács és posztószövő	76	30	106	2	64	—	3	16	1	19	—	—	—	—	—	1	—
Kötélgyártó	2	1	3	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Festő (posztó és ruhafestő) . . .	38	4	42	4	15	1	3	7	1	10	1	—	—	—	—	—	—
Kötött-, szövöttárak gyártása, harisnyakötő	158	45	203	23	82	7	14	49	—	24	3	—	—	1	—	—	—
Csipkekészítő	3	2	5	2	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Paszományos	6	1	7	2	2	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Kartonnyomó	33	3	36	9	12	—	2	—	—	10	3	—	—	—	—	—	—
Szőnyegszövő és javító	54	2	56	8	9	6	4	5	1	18	—	—	—	—	—	5	—
Kárpitos és díszítő	—	2	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Tapétázó	3	—	3	—	2	—	—	—	—	6	—	1	1	—	—	—	—
Egyéb fonó és szövőipar	22	17	39	5	26	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	395	107	502	58	213	14	28	79	4	90	7	1	1	1	—	6	—
Ebből nő	—	—	—	10	54	4	10	13	—	15	1	—	—	—	—	—	—
Ruházati ipar.																	
Szabó k. m. n.	320	10	330	12	104	12	50	1	14	130	—	—	1	2	—	1	3
Férfi-, katona- és egyenruha szabó	16	1	17	2	4	1	1	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—
Férfi és nőiszabó	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Nőiszabó	25	25	50	3	13	2	7	2	7	14	—	—	—	1	1	—	—
Nőruhavarrónó, varrónő k.m.n. . .	—	262	262	41	104	12	32	9	3	55	2	—	1	3	—	—	—
Szűcs	33	6	39	4	10	2	6	1	1	14	—	—	—	—	1	—	—
Féhrnemű- és ágyneműkészítő . . .	10	6	16	3	10	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Féhrneművarrónő k. m. n.	—	6	6	—	1	1	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Nyakkendőkészítő	2	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Fűzőkészítő	—	4	4	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Hímzőnő, kötőnő, horgoló	—	37	37	9	12	1	4	2	—	8	1	—	—	—	—	—	—
Esdernyő- és napernyőkészítő és javító	10	4	14	2	1	1	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—
Kesztyűs	4	1	5	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kötszerész	4	1	5	1	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Női kalapkészítő	2	41	43	10	10	1	4	4	—	13	1	—	—	—	—	—	—
Férfi kalapkészítő, kalapos	27	6	33	6	11	1	9	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Sapkakészítő	59	9	68	—	9	—	—	—	6	53	—	—	—	—	—	—	—
Művirág- és díszítő	2	6	8	—	1	—	1	—	—	5	—	—	1	—	—	—	—
Cipész és csizmadia	243	3	246	12	106	28	53	2	12	28	—	—	—	1	2	1	1
Cipőfelsőrészkészítő	12	4	16	—	6	2	1	—	1	4	—	—	—	1	—	—	—
Vegytszítóintézet	8	1	9	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Féhrneműtisztító és gőzmosóda . . .	6	14	20	1	5	4	2	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—
Folttisztító, mőtőnő	1	1	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mosónő, vasalónő	—	74	74	2	37	1	21	—	1	9	—	—	—	1	2	—	—
Borbély és fodrász	87	12	99	18	28	8	22	1	—	22	—	—	—	—	—	—	—
Fésülőnő	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kozmetikus	—	2	2	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Manikűr, pedikűr	—	15	15	4	5	—	4	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Egyéb ruházati ipar	8	2	10	—	2	—	1	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	880	554	1.434	134	481	77	228	25	48	405	4	—	4	10	6	3	4
Ebből nő	—	—	—	77	203	23	80	18	7	132	3	—	3	6	2	—	—
Papirosanyag- és papiros-gyártás.																	
Papirosárugyártás	12	6	18	4	6	1	1	2	—	3	—	—	—	—	—	1	—
Cigarettahüvelykészítő	3	8	11	4	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Dobozgyártó (papír)	3	3	6	1	2	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Könyvkötő	37	8	45	5	22	1	8	2	1	6	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb papirosanyagipar	9	—	9	3	2	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	64	25	89	17	34	5	18	5	1	12	—	—	—	—	—	1	1
Ebből nő	—	—	—	2	12	2	5	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	osztály	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Szobafestő	65	—	65	—	22	8	13	4	1	16	—	—	—	1	—	—	—
Fényező és mázoló	54	—	54	8	11	5	7	—	—	21	—	—	—	2	—	—	—
Cimfestő	9	—	9	1	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lakástisztító stb.	13	1	14	—	3	—	1	—	2	6	—	—	—	1	—	—	1
Kéményseprő	4	—	4	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—
Vízvezetékjavító és vízvezeték-szerelő	6	—	6	1	3	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb építőipar	16	1	17	2	8	2	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	410	3	413	37	174	28	66	11	4	68	—	—	5	18	—	—	2
Ebből nő.....	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Sokszorosító- és műipar.																	
Könyv- és nyomdatulajdonos	41	11	52	6	25	1	7	6	1	6	—	—	—	—	—	—	—
Betűszedő, nyomdász	105	4	109	22	47	8	13	3	3	9	—	—	1	2	—	—	1
Betűöntő	6	—	6	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fényképész	21	3	24	8	6	1	3	2	—	3	—	—	—	1	—	—	—
Vésnök, ércvésnök	24	1	25	7	5	—	1	3	—	8	—	—	—	—	—	—	1
Képfaragó, szobrász (ha iparos)	12	—	12	1	4	1	2	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—
Gipszöntő és gipszszobrász	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mintakészítő	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diszletfestő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Fényképnagyító, arcképfestő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Rajzoló k. m. n.	21	1	22	9	12	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Iparművész	6	5	11	2	3	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb sokszorosító- és műipar	15	2	17	2	8	—	2	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	257	27	284	58	117	13	29	20	4	34	—	—	1	6	—	—	2
Ebből nő.....	—	—	—	6	10	2	4	2	—	2	—	—	—	—	—	—	1
Szállodás-, vendéglős- stb. ipar.																	
Szálloda- és penzióipar.....	40	38	78	18	20	7	20	2	1	3	—	—	2	1	—	1	3
Vendéglős	44	14	58	23	9	4	8	—	2	8	—	—	2	2	—	—	—
Kifőző	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korcsmáros	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csapos	10	—	10	—	3	1	4	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Pincér, pincérnő	76	8	84	13	38	3	17	—	—	12	—	—	—	1	—	—	—
Étkező- és hálókocsitársasági alkalmazott	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kávéházi ipar	34	20	54	8	12	10	8	—	1	11	—	—	—	2	—	—	2
Kávémérő	3	—	3	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Fürdőipar (fürdő, úszómester)	6	9	15	—	5	3	—	1	—	5	—	1	—	—	—	—	—
Egyéb vendéglős- és fürdőipar	5	2	7	1	3	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	221	93	314	65	92	29	59	3	6	43	—	1	4	6	—	1	5
Ebből nő.....	—	—	—	11	31	8	26	2	—	10	—	1	1	2	—	—	1
Egyéb iparágak.																	
Kazánfűtő, géptüzelő, fűtő k. m. n.	49	—	49	2	17	3	12	1	1	12	—	—	—	—	—	—	1
Gyárimunkás k. m. n.	290	127	417	21	169	22	50	4	16	131	—	—	1	2	—	1	—
Kapus	21	—	21	4	10	3	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Kocsis k. m. n.	56	—	56	1	32	4	9	—	1	7	—	—	1	—	—	—	1
Iparos k. m. n.	2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Műszaki tisztviselő	50	—	50	3	23	1	10	9	—	3	—	—	1	—	—	—	2
Gyárigazgató	12	—	12	2	1	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Gyáros	8	—	8	1	4	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—
Iparossegéd, iparosmunkás	47	11	58	—	33	—	24	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb iparágak	12	1	13	—	10	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	547	189	736	35	299	34	111	15	18	159	—	1	5	8	—	2	4
Ebből nő.....	—	—	—	6	60	5	25	2	5	35	—	—	—	1	—	—	—
Állatokkal, mezőgazdasági termékekkel való kereskedés.																	
Lókereskedő	2	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Borjú- és marhakereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Sertés kereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Halkereskedő	3	1	4	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Élelőbaromfikereskedő	—	3	3	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—

7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	osztirák	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Madár- és egyéb állatkereskedő	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mag- és növénykereskedő	4	—	4	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
Nyersbőrkereskedő	3	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csont- és tollkereskedő	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Gabonakereskedő	2	1	3	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Liszt- és terménykereskedő	5	—	5	—	1	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—
Termény- és takarmánykereskedő	3	1	4	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zöltség- és főzelékkereskedő	23	1	24	—	—	3	—	—	—	2	—	—	—	—	18	1	—
Burgonyakereskedő	—	3	3	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Gyümölcskereskedő	8	—	8	3	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	1	—	—
Virágkereskedő	8	1	9	3	—	—	—	—	1	3	—	—	—	1	—	—	1
Együtt....	87	11	78	9	12	4	6	1	3	18	—	1	—	1	20	2	1
Ebből nő.....	—	—	—	2	3	1	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Fával, erdei termékekkel, bányászati anyagokkal való kereskedés.																	
Fa- és deszkakereskedő	30	5	35	1	5	1	3	4	3	16	1	—	1	—	—	—	—
Építési anyagkereskedő	1	1	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kőszénkereskedő	6	1	7	—	3	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Fa- és szénkereskedő	18	3	21	—	8	1	—	1	1	10	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb, fával, erdei termékekkel való kereskedés	4	—	4	—	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	59	10	69	2	17	3	6	5	4	30	1	—	1	—	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	1	3	—	—	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Vas- és fémáru, gépkereskedelem.																	
Vaskereskedő, vaskályhakereskedő	22	5	27	—	7	2	2	—	1	15	—	—	—	—	—	—	—
Lámpa- és fémárúkereskedő	5	—	5	1	2	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Gazdasági és ipari gépekkel kereskedő	5	—	5	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Automobil- és autómobilalkatrészekkel kereskedő	5	2	7	1	2	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Varrógép- és varrógépészkekkel kereskedő	5	1	6	—	1	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Írógép- és írógépalaktrészekkel kereskedő	3	—	3	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Kerékpár- és kerékpáralkatrészekkel kereskedő	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Háztartási cikk kereskedő	2	1	3	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Hordókereskedő	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Műszaki cikk kereskedő	8	3	11	—	5	1	2	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Fényképeszeti cikkek szaküzl.	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fegyverkereskedő	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tornacső- és sportcikkekkel kereskedő	2	—	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Óra- és ékszerkereskedő	5	2	7	—	1	1	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—
Zongora- és hangszerkereskedő	3	—	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb vas-, fém- és gépárúkereskedés	2	2	4	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	71	17	88	8	28	4	7	6	1	33	—	—	1	—	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	2	1	1	1	2	1	8	—	—	1	—	—	—	—
Agyag- és üvegárúkereskedés.																	
Tégla- és tetőcserépkereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Porcellan-, üveg- és tükörker.	9	4	13	2	5	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	10	4	14	2	5	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	—	1
Ebből nő.....	—	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	osztály	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Fa-, bőr-, díszműáru- stb. kereskedés.																	
Bútorkereskedő	6	2	8	—	1	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—
Borkereskedő	5	2	7	—	1	1	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—
Díszmű- és norinbergi árukereskedő	11	—	11	—	3	—	—	1	—	7	—	—	—	—	—	—	—
Gyermekjátékkereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Tajtékpipakereskedő	2	—	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Papír- és rajzszekereskedő	6	—	6	—	3	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—
Papírárukereskedő (tapéta, papírmasé)	2	2	4	2	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Ruggyantakereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	34	6	40	3	8	1	1	1	3	22	—	—	1	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	2	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Fonó-, szövőipari és ruházati árukkal való kereskedés.																	
Kötél-, ponyva-, zsák- stb. kereskedés	3	—	3	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Kötött-, szövöttárukereskedő	10	2	12	1	2	1	—	—	—	7	—	—	—	—	—	1	—
Kézmű- és rövidárukereskedő	6	1	7	1	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Szőnyegkereskedő	15	—	15	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	1	—	6	4
Vászon-, vászonárker., rőfös	2	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Bélésárukereskedő	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Kelme-, szövet-, posztókereskedő	12	4	16	1	1	—	3	—	1	9	—	—	—	—	—	—	1
Selyem- és csipkekereskedő	6	3	9	3	—	1	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—
Szűcsárukereskedő	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cipőkereskedő	9	1	10	1	2	1	2	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Férfi- vagy női divatárukereskedő	16	5	21	6	2	1	2	1	—	8	—	—	1	—	—	—	—
Férfi-, egyenruhakereskedő	2	1	3	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Női ruhakereskedő	1	2	3	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Gyermekruhakereskedő	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ruhakereskedő k. m. n.	6	3	9	1	—	1	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—
Fehérneműkereskedő	3	1	4	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Női kalapkereskedő	2	1	3	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Férfikalapkereskedő	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Egyéb fonó-, szövőipari árukkal való kereskedés	8	3	11	—	—	—	1	1	—	9	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	107	27	134	16	11	6	11	3	2	70	1	—	1	1	—	7	5
Ebből nő	—	—	—	6	2	1	1	—	2	14	—	—	1	—	—	—	—
Élelmészeti és élvezeti cikkekkel italokkal való kereskedés.																	
Délgyümölcskereskedő	4	—	4	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Cukorkakereskedő	4	2	6	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1
Cukorka- és gyümölcskereskedő	7	1	8	—	1	1	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Fűszer- és gyarmatárukereskedő	11	1	12	1	3	—	4	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Teakereskedő	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Csemegekereskedő	2	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Fogyasztási szövetkezet	25	6	31	6	14	3	1	—	4	2	—	—	—	—	—	—	1
Szatócs.	8	1	9	1	2	1	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Élelmiszerkereskedő k. m. n.	3	—	3	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Békkereskedő	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Baromfikereskedő (leolt, tisztított)	5	1	6	—	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Tej-, sajt- és vajkereskedő	8	4	12	1	1	—	1	2	1	6	—	—	—	—	—	—	—
Tojáskereskedő	10	1	11	—	—	—	—	1	—	10	—	—	—	—	—	—	—
Kávékereskedő	3	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Borkereskedő	10	—	10	—	5	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Bor- és szeszereskedő	1	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb szeszestallal kereskedő	3	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ásványvízkereskedő	3	1	4	—	—	—	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	—
Dohánytőzsdés	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb élelmészeti és élvezeti cikkekkel kereskedő	4	2	6	2	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	113	21	134	13	31	5	10	5	8	58	—	1	—	—	—	—	3
Ebből nő	—	—	—	3	6	1	—	2	1	7	—	—	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	osztrák	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Gyógy- és vegyészeti árukkal való kereskedés.																	
Olaj-, kőolaj-, zsiradékkeresk.	10	2	12	1	7	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Gyógy- és vegyészeti árukkal kereskedő	6	3	9	2	1	—	2	1	—	1	—	—	1	1	—	—	—
Drogista	14	—	14	—	7	2	3	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Festék- és ényvkereskedő	6	—	6	—	—	1	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb gyógy- és vegyészeti árukkal való kereskedés	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	37	5	42	3	15	3	6	5	2	5	1	—	1	1	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Könyv- és műkereskedés.																	
Könyv- és papírkkereskedő	5	3	8	—	—	1	1	—	—	5	—	—	—	1	—	—	—
Zeneműkereskedő	1	1	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Mű- és régiségkereskedő	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb könyv- és műkereskedés	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	6	6	12	1	1	1	1	—	1	6	—	—	—	1	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	1	1	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Vegyeskereskedelmi ágak.																	
Zsibáros	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Ócskaárkereskedő	5	—	5	—	—	2	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Bizományos k. m. n.	10	2	12	3	—	1	—	1	—	7	—	—	—	—	—	—	—
Bútorzállító	18	2	20	3	7	1	2	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—
Kereskedő k. m. n.	337	22	359	11	44	18	22	11	5	219	2	3	2	5	5	6	6
Egyéb vegyeskeresk. ágak	6	4	10	5	1	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
Együtt....	378	31	407	22	52	22	26	12	5	235	3	4	2	5	5	7	7
Ebből nő	—	—	—	3	7	3	4	1	—	10	—	—	1	—	1	—	1
Utcai árusok, kofák és házalókereskedő.																	
Ujságárus (utcai)	9	4	13	—	5	—	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Képeslapárus	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyümölcsárus	15	7	22	—	1	1	2	—	—	16	—	—	—	—	1	—	1
Déligyümölcs- és cukorkaárus	8	2	10	1	—	2	—	—	—	3	—	—	—	—	—	2	1
Főzelék- és zöldségárus	54	5	59	—	1	1	—	—	—	3	—	—	—	—	54	—	—
Árus k. m. n.	105	27	132	1	8	7	5	2	4	91	—	—	—	3	9	—	2
Kofa k. m. n.	13	3	16	—	14	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Házaló	16	2	18	—	4	3	3	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—
Ószeres (handlér)	51	5	56	—	1	—	—	—	—	55	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	272	55	327	2	33	14	18	2	4	180	—	—	—	3	65	2	4
Ebből nő	—	—	—	2	9	2	5	2	2	31	—	—	—	1	1	—	—
Kereskedelmi segédszemélyzet.																	
Kereskedelmi tisztviselő	21	17	38	1	25	—	7	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Könyvelő, könyvelőnő	15	6	21	2	12	—	3	1	—	1	—	—	1	1	—	—	—
Gépirónő	—	11	11	1	2	—	3	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Pénztárosnő	—	23	23	—	9	2	2	1	1	7	—	—	1	—	—	—	—
Elárusító	—	65	65	3	23	2	9	—	1	26	—	—	—	—	1	—	—
Csomagoló	5	11	16	—	5	—	8	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Bolti szolga, bolti kifizetőleány	67	—	67	3	23	11	16	—	2	12	—	—	—	—	—	—	—
Zsákfordó, kirakó	4	—	4	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vásárcsarnoki hordár	2	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Keresk. alkalmazott k. m. n.	288	13	301	12	92	10	32	4	3	131	—	—	3	2	5	4	3
Együtt....	402	140	542	23	194	25	81	8	8	187	—	—	5	4	8	4	3
Ebből nő	—	—	—	5	57	4	26	1	2	47	—	—	2	1	1	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	osztrák	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	magyar	francia	angol	svájci	olasz	bolgár	török	egyéb
Ügynökök, pénz-, hitel- és biztosítási ügy.																	
Ügynök, alkusz	127	1	128	10	30	6	14	10	3	48	—	—	2	4	—	—	—
Lakásközvetítő, ingatlanforgalmi ügynök	3	1	4	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Tőzsdeügynök	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tőzsdebizományos	4	—	4	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	1
Bizományos k. m. n.	4	—	4	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Takarékpénztári és banktisztviselő	87	19	106	10	48	3	4	6	—	18	1	2	6	2	—	1	5
Takarékpénztári és bankaltiszt	11	5	16	2	7	2	1	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Postatakp. tisztviselő és díjnok	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Postatakp. altiszt és szolgáló	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Biztosítótisztviselő	24	2	26	3	8	—	4	2	—	6	—	—	1	1	—	—	1
Egyéb pénz-, hitel- és biztosítási ügy	2	3	5	—	2	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	264	34	298	27	101	18	24	21	4	77	1	3	9	7	—	2	9
Ebből nő	—	—	—	8	10	1	1	2	—	8	—	1	1	1	—	—	1
Vasút-, posta-, távirat-, közúti személy- és teherszállítás.																	
Gőzvasúti tisztviselő	2	1	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2
Gőzvasúti altiszt és egyéb segédszemélyzet	3	—	3	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Posta- és távirataltiszt	2	4	6	2	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Posta- és távirataltiszt és egyéb segédszemélyzet	4	—	4	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Hajózási tisztviselő	48	5	53	15	24	6	1	3	—	—	—	—	1	3	—	—	—
Hajózási altiszt és egyéb segédszemélyzet	48	2	50	3	22	8	9	3	1	1	—	—	—	2	—	1	—
Közúti villamos-tisztviselő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Közúti villamos-segédszemélyzet	16	1	17	—	11	1	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Bérgocsi tulajdonos (taxi)	35	—	35	1	5	—	2	—	—	21	—	—	—	6	—	—	—
Bérgocsi	14	—	14	2	4	1	1	—	1	2	—	—	1	1	1	—	—
Szűrtör	71	—	71	9	25	6	14	4	1	7	—	—	—	4	—	1	—
Hordár	6	—	6	—	2	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb közlekedési alkalmazott	11	1	12	3	1	4	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Együtt	261	14	275	35	98	28	38	11	3	40	1	—	2	16	1	2	2
Ebből nő	—	—	—	2	5	1	2	1	—	2	—	—	—	—	—	—	1
Közigazgatás.																	
Állami, ország. tisztviselő, díjnok	4	2	6	—	1	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Állami, ország. altiszt	4	1	5	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fővárosi tisztviselő és díjnok	10	3	13	1	6	—	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fővárosi altiszt	8	1	9	1	3	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Vármegyei tisztviselő és díjnok	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mérnök (állami, városi, megyei)	2	—	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Orvos (állami, városi, megyei)	3	—	3	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Állatorvos (áll., városi, megyei)	2	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szülésznő, baba	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Altiszt k. m. n.	34	—	34	1	21	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rendőrtisztviselő	1	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Rendőrok és altisztek	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pénzügyőrök	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Utcaseprők	11	—	11	—	2	1	6	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Sírók	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb közigazgatási alkalm.	6	2	8	—	3	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	90	10	100	5	42	8	35	2	1	7	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	4	2	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	oszt.ák	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Igazságszolgáltatás.																	
Bírósági tisztviselő, díjnok, végrehajtó	2	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Közjegyzőjelölt	2	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Ügyvéd	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ügyvédjelölt, írnok	4	9	13	1	5	3	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	10	9	19	2	6	3	3	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	1	3	2	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Egyházi szolgálat.																	
Lelkész, hitoktató	11	—	11	2	1	—	—	3	—	1	—	2	—	—	—	—	2
Egyházi szolgálatban tisztviselő, díjnok és szolgáló	29	—	29	1	1	—	—	—	4	23	—	—	—	—	—	—	—
Szerzetes, apáca	11	449	460	43	134	42	35	108	—	31	27	3	4	19	—	—	14
Egyéb egyházi szolgálat	4	2	6	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	55	451	506	46	137	42	36	112	4	58	27	5	4	19	—	—	16
Ebből nő	—	—	—	36	133	42	34	109	—	31	27	3	4	18	—	—	14
Tanügy.																	
Elemi iskolai tanító, tanítónő	1	8	9	—	4	1	1	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Középiskolai tanár, tanárnő	3	1	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Főiskolai tanár	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Felső tanintézetek, tanügyi segédszemélyzet	2	3	5	—	1	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Kereskedelmi és ipari szakoktató, tanár, tanító	1	2	3	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyelvtanító	31	195	226	25	13	5	5	51	3	1	48	35	31	7	—	1	1
Énektanár és tanító	2	2	4	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zenetanár és tanító	6	7	13	3	1	1	1	3	—	2	—	—	1	—	—	—	1
Táncitanító	1	1	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Tanár és tanító k. m. n.	2	9	11	4	2	—	—	1	—	2	—	1	1	—	—	—	—
Magántanító k. m. n.	—	3	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nevelő és nevelőnő	—	906	906	332	308	47	22	127	1	38	8	8	10	4	—	—	1
Egyéb tanügyi alkalmazott	1	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	51	1.142	1.193	367	339	55	35	187	4	45	56	45	43	18	—	1	3
Ebből nő	—	—	—	361	332	55	32	180	2	41	49	35	43	10	—	1	1
Közegészségügy.																	
Orvos	26	6	32	1	18	3	5	—	—	4	—	—	—	—	—	1	—
Gyógyszerész	1	3	4	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyógyszerészsegéd és gyakorn.	5	2	7	—	3	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szülésznő, baba (magángyakorlatot folytató)	—	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Betegápoló	3	99	102	9	42	6	34	9	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Masszőr, testgyúró	2	4	6	2	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Állatorvos	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb közegészségügyi szem.	10	16	26	3	12	4	1	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—
Együtt	48	134	182	15	82	13	48	13	1	8	1	—	—	—	—	1	—
Ebből nő	—	—	—	14	56	9	37	11	1	4	1	—	—	—	—	1	—
Irodalom, művészet.																	
Író	2	3	5	—	2	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Hírlapíró	6	1	7	1	2	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	1
Hírlapkiadó	17	7	24	2	14	—	5	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Festő-, szobrászművész	16	—	16	3	7	—	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1
Zene-, énekművész	9	3	12	2	4	1	—	1	—	3	—	—	1	—	—	—	—
Színművész	4	4	8	1	2	—	3	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Színházi zenész	82	3	85	10	47	4	2	4	4	5	—	—	1	5	—	1	2
Kórista	5	—	5	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Színházi alkalmazott	5	2	7	1	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Irodalommal, művészettel kapcsolatos egyéb foglalk.	2	1	3	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	148	24	172	22	81	5	18	8	6	15	—	3	2	7	—	1	4
Ebből nő	—	—	—	1	10	4	5	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929 szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	oszták	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Egyéb értelmiség.																	
Idegen államok, követségek és konzulátusok alkalm.	3	1	4	—	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—
Ipar- és kereskedelmi kamarák tisztviselői	1	1	2	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Emberbaráti jellegű társad. egyletek és intézetek tisztv.	2	4	6	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Magánmérnök, mérnök k. m. n.	34	3	37	10	7	2	3	7	1	2	—	—	1	2	—	—	2
Magánhivatalnok k. m. n.	153	81	234	27	51	16	39	4	3	76	—	2	1	6	—	1	8
Hivatalnok és tisztv. k. m. n.	33	22	55	10	39	—	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Írók k. m. n.	1	1	2	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Társalkodónő	—	25	25	5	6	1	1	7	—	1	1	1	1	—	—	—	1
Egyéb értelmiség	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	228	138	366	54	107	21	47	21	4	83	2	4	5	6	—	1	11
Ebből nő	—	—	—	19	39	7	17	9	2	37	1	1	2	1	—	—	3
Véderő	3	—	3	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Napszámosok.																	
Mezőgazdaság körében alkalmazott napszámos	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ipar körében alkalmazott napszámos	43	8	51	2	35	2	9	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Kereskedelem körében alkalmazott napszámos	27	1	28	1	13	1	9	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Közlekedés körében alkalmazott napszámos	2	1	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Napszámos k. m. n.	158	58	216	9	80	18	40	1	13	50	—	—	—	3	2	—	—
Együtt	280	70	300	12	133	21	58	1	13	57	—	—	—	3	2	—	—
Ebből nő	—	—	—	5	33	6	10	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—
Nyugdíjasok, főkepenzések, magánzók.																	
Nyugdíjas köztisztviselő	23	—	23	8	11	—	1	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—
Nyugdíjas tisztviselő k. m. n.	12	—	12	2	4	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyugdíjas k. m. n.	52	19	71	10	30	6	8	7	—	5	—	—	1	4	—	—	—
Háztulajdonos	8	2	10	1	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Háztartásbeli	11	1 471	1 482	194	535	101	209	56	16	295	6	5	20	20	4	3	18
Egyéb, vagyonából élő (magánzó)	109	163	272	40	99	14	21	12	2	36	2	3	10	9	—	8	16
Együtt	215	1 655	1 870	255	685	128	241	76	18	336	9	9	31	34	5	11	34
Ebből nő	—	—	—	224	610	111	221	65	16	308	6	6	28	26	3	7	24
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak.																	
Tanuló k. m. n.	34	18	52	5	26	4	10	—	—	1	—	2	—	2	1	—	1
Diáktartó és lakást albérletbe adó	—	6	6	1	1	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Zsoké	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Artista	4	1	5	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1
Cigányzenész	22	—	22	2	2	1	4	—	7	6	—	—	—	—	—	—	—
Mutatványos, bűvész, kötéltáncos	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cseléd, szakácsné szobalány stb.	57	1 311	1 368	194	684	106	263	23	14	67	4	2	4	6	1	—	—
Takarító, takarítónő, bejáró stb.	1	166	167	12	86	16	39	1	—	13	—	—	—	—	—	—	—
Szolga k. m. n.	44	1	45	2	21	3	10	—	3	4	—	—	—	2	—	—	—
Házmaster, viceházmaster	48	45	93	7	34	7	30	1	1	12	—	—	—	—	—	—	1
Őr k. m. n.	27	—	27	1	14	4	2	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—
Egyéb és ismeretlen	72	44	116	21	43	11	12	4	3	21	—	—	1	—	—	—	—
Együtt	311	1 592	1 903	248	812	164	370	30	28	131	5	4	5	10	2	—	3
Ebből nő	—	—	—	206	785	131	323	27	7	93	4	3	4	6	2	—	1
Főösszeg	9 946	6 857	16 803	1 900	9 978	1 089	2 088	889	304	3 537	122	83	165	230	185	60	137
Ebből nő	—	—	—	1 045	2 601	443	894	465	54	967	92	52	93	79	13	9	50

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	oszták	cseh- szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Nőikalkákesztő	2	19	21	6	5	—	1	3	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Férfikalkákesztő, kalapos	6	1	7	—	3	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Sapkakészítő	35	2	37	—	4	—	—	—	3	30	—	—	—	—	—	—	—
Művirág- és díszitőkészítő	—	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Cipész és csizmadia	43	1	44	3	14	6	3	—	2	14	—	—	—	1	1	—	—
Cipőfelsőréskészítő	4	1	5	—	2	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Vegyztisztító intézel	4	—	4	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Fehérneműtisztító és gőz- mosoda	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Borbély és fodrász	25	11	36	10	8	1	1	1	—	15	—	—	—	—	—	—	—
Kozmetikus (ha nem orvos)	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Manikűr, pedikűr	—	6	6	1	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb ruházati ipar	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	295	256	551	88	148	16	62	17	25	199	2	—	2	6	2	1	2
Ebből nő	—	—	—	45	87	8	36	14	3	56	2	—	2	3	—	—	—
Papírosanyag- és papíros- gyártás.																	
Dobozgyártó (papír)	3	—	3	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Könyvkötő	4	—	4	—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb papírosanyagipar	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	8	—	8	1	2	1	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Élelmezési és élvezeti cikkek gyártása.																	
Malomipar (gőz-, fűszer- és sómalom)	4	1	5	1	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Sütő, pék	4	1	5	—	2	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Cukrász	4	2	6	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Fagylalkészítő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Cukorkakészítő	5	1	6	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1
Hentes	6	1	7	—	7	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mészáros	3	—	3	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Mészáros és hentes	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bélarukészítés	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	30	7	37	1	17	3	3	—	—	9	—	—	—	—	—	2	2
Ebből nő	—	—	—	—	4	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Vegyészeti ipar.																	
Egyéb vegyszerek készítése	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Építőipar.																	
Építési vállalkozó	2	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Építész, műépítész stb.	8	—	8	—	2	1	2	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—
Építőmester	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kőműves, pallér	9	1	10	1	3	1	3	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
Ács	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Állványkészítő	4	—	4	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Útépítő, kövező, aszfaltozó stb.	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ablakos és üveges	5	—	5	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szobafestő	26	—	26	—	4	5	6	2	—	9	—	—	—	—	—	—	—
Fényező és mázoló	11	—	11	2	—	2	1	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Címfestő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Lakástisztító	9	1	10	—	1	—	1	—	1	6	—	—	—	1	—	—	—
Egyéb építőipar	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	81	2	83	4	22	9	15	3	1	24	—	—	2	3	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint												
	férfi	nő	összesen	osztrák	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svéd	olasz	bulgár	török
Sokszorosító- és műipar.																
Kő- és könyvnyomdatulajdonos	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Fényképész	7	1	8	2	2	—	1	2	—	—	—	—	—	1	—	—
Vésnök, ércvésnök	10	—	10	2	1	—	—	3	—	4	—	—	—	—	—	—
Képfaragó, szobrász	4	—	4	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Gipszöntő és gipszszobrász	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Iparművész	3	4	7	2	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb sokszorosító- és műipar	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	27	5	32	8	7	1	1	8	—	5	—	—	—	2	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	2	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Szállodás-, vendéglős- stb. ipar.																
Szálloda- és penzióipar	2	1	3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Vendéglős	6	1	7	—	2	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Kifőző	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kocsmáros	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kávémérő	3	—	3	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Együtt....	18	3	21	2	4	4	2	—	—	3	—	—	—	—	—	1
Ebből nő.....	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Egyéb iparágak.																
Iparos k. m. n.	2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyáros	8	—	8	1	4	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Egyéb iparágak	4	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	14	—	14	2	8	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Állatokkal, mezőgazd. és állati term. való kereskedés.																
Lókereskedő	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sertéskereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Halkereskedő	2	1	3	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Élőbaromfikereskedő	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Madár- és állatkereskedő	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mag- és növénykereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—
Nyersbőrkereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csont- és tojáskereskedő	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Gabonakereskedő	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Liszt- és terménykereskedő	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Termény- és takarmánykeresk.	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zöltség- és főzelékkereskedő	21	1	22	—	—	3	—	—	—	2	—	—	—	16	1	—
Gyümölcskereskedő	7	—	7	2	—	—	1	—	1	2	—	—	—	1	—	—
Virágkereskedő	5	1	6	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Együtt....	48	4	52	5	7	3	2	1	1	9	—	—	—	1	18	2
Ebből nő.....	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Fával, erdei term., hányszati sth. anyagokkal való kereskedés.																
Fa- és deszkakereskedő	5	—	5	—	1	—	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—
Koszenkereskedő	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fa- és szénkereskedő	7	2	9	—	1	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—
Egyéb, fával, erdei term. sth. anyagokkal való kereskedés	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Együtt....	14	2	16	—	3	—	1	2	—	10	—	—	—	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—

7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	osztrák	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bolgár	török	egyéb
Vas- és fémáru-, gép-kereskedelem.																	
Vas- és vaskályhakereskedő ..	2	—	2	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Lámpa- és fémárukereskedő ..	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gazdasági és ipari gépekkel való kereskedés	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Automobil- és automobilalkatrészekkel való kereskedés ..	3	—	3	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Kerékpár- és kerékpáralkatrészekkel való kereskedés ..	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Háztartási cikkek kereskedése ..	2	—	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Műszaki cikk-kereskedő	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fényképezési cikkek szaküzlete ..	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Óra- és ékszerkereskedő	3	1	4	—	—	1	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—
Zongora- és hangszerkereskedő ..	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	18	1	19	3	7	2	—	1	—	5	—	—	1	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Agyag- és üvegárukereskedés.																	
Porcellán-, üveg- és tükörker.	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fa-, bőr-, díszműáru- stb. kereskedés.																	
Bútorkereskedő	6	—	6	—	1	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—
Bőrkereskedő (ha nem nyersbőr)	4	—	4	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Díszműáru- és norinbergi árukereskedés	4	—	4	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Gyermekjátékkereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Tajtékpiakereskedő	2	—	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Papír- és rajzszekereskedő ..	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Papírárukereskedő (tapéta, papírmásé)	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	19	1	20	2	2	—	—	—	2	13	—	—	1	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fonó-, szövőipari és ruházati árukkal való kereskedés.																	
Kötött-, szövöttárukereskedő ..	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Kézmű- és rövidárukereskedő ..	1	1	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Szőnyegkereskedő	11	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	6	4
Cipőkereskedő	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Férfi- v. nőidivatárukereskedő ..	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Féhneműkereskedő	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Férfikalapkereskedő	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb, fonó-, szövőipari, ruh. árukkal való kereskedés ..	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	18	2	20	3	2	—	—	—	—	2	1	—	—	1	—	7	4
Ebből nő	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Élelmi-, élvezeti cikkekkel, italokkal való kereskedés.																	
Déligyümölcskereskedő	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Cukorkakereskedő	4	1	5	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1
Cukorka- és gyümölcskereskedő ..	7	1	8	—	1	1	1	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Fűszer-, gyarmatárukereskedő ..	4	—	4	—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Csemegekereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Szatócs	8	1	9	1	2	1	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Élelmiszerkereskedő k. m. n.	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Baromfikereskedő (ledít-, tisztított-)	3	1	4	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Tojáskereskedő	6	1	7	—	—	—	—	1	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb, szeszestallal kereskedő ..	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	37	6	43	1	6	2	2	2	1	28	—	—	—	—	—	—	1
Ebből nő	—	—	—	—	1	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	oszták	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	német-nyelvi	magyar	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Tanügy.																	
Nyelvtanító	26	173	199	22	11	5	5	44	3	1	41	30	29	7	—	—	1
Énektanár és tanító	1	1	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zenetanár és tanító	5	6	11	2	—	1	1	3	—	2	—	—	1	—	—	—	1
Táncitanító	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tanár és tanító k. m. n.	2	2	4	1	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—
Magántanító k. m. n.	—	3	3	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	35	185	220	25	15	6	6	48	3	6	41	31	30	7	—	—	2
Ebből nő.....	—	—	—	21	11	6	5	42	1	3	35	23	30	7	—	—	1
Közegészségügy.																	
Orvos (magángyakorlatot folytató)	26	6	32	1	18	3	5	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1
Gyógyszerész	1	3	4	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szülésznő, hába	—	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Állatorvos	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb közegészségügyi személyzet	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	29	13	42	1	25	3	8	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1
Ebből nő.....	—	—	—	1	7	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Irodalom, művészet.																	
Író	2	3	5	—	2	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Festő- és szobrászművész	16	—	16	3	7	—	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1
Zene- és énekművész	2	2	4	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Együtt.....	20	5	25	4	9	—	3	3	2	1	—	1	1	—	—	—	1
Ebből nő.....	—	—	—	—	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb értelmiség.																	
Magánmérnök, mérnök k. m. n.	33	2	35	9	7	2	3	7	1	2	—	—	2	—	—	—	2
Ebből nő.....	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyugdíjasok, tőkepénzesek stb., magánzók.																	
Nyugdíjas köztisztviselő	23	—	23	8	11	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—
Nyugdíjas tisztviselő k. m. n.	12	—	12	2	4	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Háztulajdonos	8	2	10	1	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Egyéb, vagyonából élő.....	109	163	272	40	99	14	21	12	2	36	2	3	10	9	—	8	16
Együtt.....	152	165	317	51	120	18	24	13	2	36	3	4	10	10	1	8	16
Ebből nő.....	—	—	—	30	66	9	14	7	—	15	—	1	8	5	—	4	6
Egyéb foglalkozások.																	
Diákpartó és lakást albérletbe adó	—	6	6	1	1	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Cigányzenész	3	—	3	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb foglalkozások	2	—	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	5	6	11	1	2	3	2	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	1	1	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Fösszeg.....	1.972	756	2.728	246	615	199	218	146	60	906	50	41	55	53	119	84	48
Ebből nő.....	—	—	—	110	201	36	69	72	8	120	37	24	42	17	5	5	10

7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)

C) Alkalmazottak.

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	oszták	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Östermelés.																	
Részes földműves, földműves k. m. n.	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mezőgazdasági munkás	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bolgár-, mű- és kereskedelmi kertész	74	1	75	5	19	1	3	2	1	3	—	—	—	—	41	—	—
Österm. tisztviselő, gazdatiszt, kasznár	6	2	8	2	3	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb östermelés	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	88	3	91	7	23	2	4	4	2	3	—	—	—	—	41	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Bányászat.																	
Bányászati tisztviselő	8	2	10	1	2	—	—	4	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Bányász k. m. n.	7	—	7	—	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	15	2	17	1	2	—	1	4	1	7	—	1	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vas- és fémipar.																	
Vas-, érc- és acélöntő	54	2	56	8	26	—	6	1	—	14	—	—	—	1	—	—	—
Vas- és acélgégyártás	20	3	23	4	7	—	1	4	—	6	—	—	—	—	—	—	1
Vas- és fémestergályos	108	—	108	12	60	6	9	3	—	13	1	—	2	1	1	—	—
Kovács	85	1	86	2	48	6	22	—	1	6	—	—	—	1	—	—	—
Szerszámkovács	7	—	7	—	4	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gépész és szerszámgyártó	16	—	16	3	9	—	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—
Gépszerező (montőr)	11	—	11	1	4	2	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—
Gépész k. m. n.	32	—	32	5	9	4	8	2	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Gépkezelő, liftkezelő	14	1	15	4	9	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Drótkéfe és drótszövetgyártás	4	1	5	1	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Vasdedénygyártó, zománczó	7	—	7	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Késes, kőszűrős	3	—	3	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Épület- és műlakatos	14	—	14	1	—	1	2	8	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Géplakatos	144	—	144	23	50	16	22	4	2	21	1	—	1	4	—	—	—
Lakatos k. m. n.	257	—	257	21	139	19	44	2	2	28	—	—	—	2	—	—	—
Vashűtő- és érchűtőgyártás	18	—	18	3	6	4	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arany-, ezüst- és ékszműves, ékszerész	41	3	44	10	12	—	4	—	—	18	—	—	—	—	—	—	—
Ezüst- és ezüstevőeszkögyárt.	4	1	5	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Kínazüst- és alpacagyártás	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Galvánzó	3	1	4	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rézsműves, rézöntő	15	1	16	3	6	1	1	1	—	2	—	—	1	—	—	—	1
Bronzsműves, harangöntő	7	—	7	—	2	—	1	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Bádogos, bádogtetőfedő	31	—	31	—	14	—	13	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Bádogos és szerelő	45	2	47	8	13	10	4	3	1	7	—	—	—	1	—	—	—
Fém- és lámpagyártás, fémöntő	47	3	50	10	14	2	7	6	—	11	—	—	—	—	—	—	—
Szerelő k. m. n.	23	—	23	—	13	2	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb vas- és fémipar	42	9	51	5	25	—	6	4	1	8	—	—	—	—	—	1	1
Együtt	1.053	28	1.081	128	479	75	102	48	8	159	2	—	4	12	1	1	3
Ebből nő	—	—	—	5	8	—	4	2	—	6	—	—	2	—	—	—	1
Gépgyártás és közlekedési eszközök gyártása stb.																	
Gazd. gépgyártás és felszerelés	212	7	219	27	56	7	15	23	8	72	1	4	2	3	1	—	—
Gépgyári munkás k. m. n.	71	5	76	2	39	4	7	—	2	21	—	—	—	1	—	—	—
Hajógyártás és felszerelés, hajóács	6	—	6	1	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hajógyári munkás	9	—	9	—	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Kazánkovács	22	—	22	1	17	—	2	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Fegyver- és puskaműves, fegyverkovács	3	—	3	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vagon- és kocsigyári munkás	2	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kocsifévenző	3	—	3	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Varró-, írógép-, kerékpárkészítő	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Automobil- és automobilalkatrész-készítő	16	—	16	4	5	—	3	—	1	2	—	—	1	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	oszták	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Elektrotechn. cikkek gyártása	12	8	20	1	11	1	3	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—
Villamstelepek építése és berendezése	2	2	4	—	2	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Villany- és gázszerelő	72	—	72	11	35	5	11	—	—	9	—	—	1	—	—	—	—
Elektromosműveknél tisztviselő	5	1	6	—	—	—	1	1	—	3	—	—	—	1	—	—	—
Elektromosműveknél munkás	35	1	36	—	10	1	8	1	1	15	—	—	—	—	—	—	—
Hangszeripar	13	—	13	3	8	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zongorahangoló	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Órásipar	15	—	15	1	4	1	3	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Műszerész (orvosi tudom. eszközöket készítő)	50	—	50	9	18	6	7	3	—	7	—	—	—	—	—	—	—
Fogtechnikus	12	1	13	1	4	4	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—
Látszerész	4	—	4	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb gépgyártás	122	25	147	41	48	12	8	15	6	8	—	1	4	2	1	1	—
Együtt	688	50	738	103	267	48	73	50	18	150	1	6	10	8	2	1	—
Ebből nő	—	—	—	7	21	3	4	2	1	9	—	1	1	1	—	—	—
Kő-, föld-, agyag-, aszbeszt- és üvepipar.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kő- és földmunkálás	2	—	2	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- és cementárgyártás	18	4	22	—	6	—	3	2	1	7	—	—	—	3	—	—	—
Kőfaragó k. m. n.	21	—	21	1	5	2	2	1	—	1	—	—	—	9	—	—	—
Cserép- és téglagyár	52	3	55	1	10	2	—	—	6	35	—	—	—	1	—	—	—
Téglagyári munkás	141	52	193	5	36	7	10	—	—	136	—	—	—	—	—	—	—
Kályhas	4	—	4	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Üvegmegmunkáló, üvegcsiszoló	13	—	13	—	3	2	—	2	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb kő-, föld-, stb. ipar	69	11	80	3	9	2	1	1	6	53	—	—	—	5	—	—	—
Együtt	320	70	390	8	70	16	16	7	14	241	—	—	—	18	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	2	17	—	3	—	1	46	—	—	—	1	—	—	—
Fa- és csontipar.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fűrészáru-, furnér- és parkettagyártás	17	2	19	1	11	—	2	—	—	4	—	—	—	1	—	—	—
Dobozgyártás (fa)	4	—	4	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Hordógyártó, kádár	22	1	23	3	7	6	2	1	2	—	—	—	—	2	—	—	—
Bognár	14	—	14	—	6	2	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Asztalos k. m. n.	193	—	193	8	85	19	47	4	5	23	—	—	—	2	—	—	—
Bútorasztalos	9	2	11	—	4	—	—	—	1	4	—	—	—	1	—	—	—
Műasztalos	3	—	3	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Esztergályos	9	—	9	3	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Faszobrász, faragottáruk gyártása	7	—	7	—	6	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Aranyozó, fényező, keretező	3	—	3	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Seprő- és keféipar	—	2	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Gyékényfonás, kosárfonás	3	—	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fésűs	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb fa- és csontipar	22	4	26	1	11	3	1	1	1	7	—	1	—	—	—	—	—
Együtt	308	11	319	19	188	32	64	6	9	44	—	1	—	6	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	7	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Bőr-, sörte-, szőr- stb. ipar.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bőrkikészítés, bőrfestés, bőrgyártás stb.	30	1	31	2	6	2	2	—	4	14	—	—	—	—	—	—	1
Bőrdíszmügyártó	8	—	8	2	1	—	—	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—
Bőrdísz	18	—	18	2	4	—	2	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—
Szűgyártó, nyerges	22	—	22	2	9	4	4	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—
Ekszertokkészítés (bőr)	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sörte-, szőr-, tollipar	3	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kefe- és seprőgyártás, kefekötő	18	—	18	—	1	2	2	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—
Ruggyantagyártás	26	7	33	6	11	3	6	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb bőr-, sörte-, szőr- stb. ipar	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	128	9	137	15	34	11	16	7	16	36	—	—	—	1	—	—	1
Ebből nő	—	—	—	4	1	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	oszt. rak	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Fonó- és szövőipar.																	
Takács és posztószövő	71	30	101	1	61	—	3	15	1	19	—	—	—	—	—	1	—
Kötélgyártó	2	1	3	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Festő (ruha- és posztófestő)	33	4	37	4	15	1	2	6	—	8	1	—	—	—	—	—	—
Kötött-, szövöttáru gyártása, harisnyakötő	155	44	199	23	81	6	14	48	—	24	3	—	—	—	—	—	—
Csipkekötő	3	1	4	2	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Paszományos	6	—	6	1	2	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Kartonnyomó	33	3	36	9	12	—	2	—	—	10	3	—	—	—	—	—	—
Szőnyegszövő és javító	51	1	52	8	9	5	4	5	1	18	—	—	—	—	—	2	—
Kárpitos és díszítő	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tapétázó	3	—	3	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb fonó- és szövőipar	22	15	37	5	24	—	—	—	—	6	—	1	1	—	—	—	—
Együtt	379	100	479	56	206	12	27	76	3	87	7	1	1	—	—	8	—
Ebből nő	—	—	—	9	50	3	10	13	—	14	1	—	—	—	—	—	—
Ruházati ipar.																	
Szabó k. m. n.	198	6	204	5	77	11	34	1	3	70	—	—	1	—	—	1	1
Férfi-, egyenruha- és katonasz.	9	—	9	1	4	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Férfi- és női szabó	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Női szabó	9	10	19	1	7	2	1	—	2	6	—	—	—	—	—	—	—
Női ruhavarrónő, varrónő k. m. n.	—	101	101	12	40	4	12	1	1	30	—	—	—	1	—	—	—
Szűcs	20	5	25	3	8	2	5	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—
Féhnemű- és ágyneműkészítő	6	4	10	2	7	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Féhneművarrónő k. m. n.	—	2	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fűzőkészítő	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hímzőnő, kötőnő	—	17	17	3	7	1	—	1	—	4	1	—	—	—	—	—	—
Esőernyő- és napernyőkészítő, javító	2	3	5	2	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Késztyűs	3	1	4	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kötyszerző	4	1	5	1	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Női kalapkészítő	—	22	22	4	5	1	3	1	—	7	1	—	—	—	—	—	—
Férfikalapkészítő, kalapos	21	5	26	6	8	1	8	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Sapkakészítő	24	7	31	—	5	—	—	—	3	23	—	—	—	—	—	—	—
Művirág- és díszítőkészítő	2	4	6	—	1	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Cipész és csizmadia	200	2	202	9	92	22	50	2	10	14	—	—	—	—	1	1	1
Cipőfelsőrészkészítő	8	3	11	—	4	2	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Vegytisztítóintézet	4	1	5	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—
Féhneműtisztító és gőzmosoda	5	14	19	1	5	4	2	—	1	5	—	—	—	1	—	—	—
Folttisztító, műtömd	1	1	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mosnő, vasalónő stb.	—	74	74	2	37	1	21	—	1	9	—	—	—	1	2	—	—
Borbély és fodrász	62	1	63	8	20	7	21	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—
Fésülőnő (házakhoz járó)	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kozmetikus	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Manikűr, pedikűr	—	9	9	3	3	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Egyéb ruházati ipar	6	2	8	—	2	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	585	298	883	65	343	61	161	8	23	206	2	—	2	4	4	2	2
Ebből nő	—	—	—	32	116	15	44	4	4	76	1	—	1	3	2	—	—
Papírosanyag- és papírosgyártás.																	
Papírosáru gyártás	12	6	18	4	6	1	1	2	—	3	—	—	—	—	—	1	—
Cigarettafüvevénykészítő	3	8	11	4	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Dobozgyártó (papír)	—	3	3	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Könyvkötő	33	8	41	5	20	1	9	2	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb papírosanyagipar	8	—	8	3	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	56	25	81	16	32	4	13	4	—	10	—	—	—	—	—	1	1
Ebből nő	—	—	—	2	12	2	5	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	osztrák	cseh- szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Élelmézési és élvezeti cikkek gyártása.																	
Malomipar (gőz-, fűszer- stb. malom)	174	6	180	7	45	6	5	3	—	106	—	—	6	—	—	1	1
Sütő, pék	80	2	82	2	40	15	12	1	1	10	—	—	1	—	—	—	—
Cukrász	47	9	56	10	27	5	6	2	—	3	—	—	2	1	—	—	—
Cukorkakészítő	5	3	8	3	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csokoládé- és kakaógyártás.	6	5	11	3	2	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2
Likörgyártás	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Konzervgyártás (hús, főzelék, gyümölcs)	10	3	13	1	5	1	—	1	1	4	—	—	—	—	—	—	—
Hentes	41	—	41	1	27	2	4	1	1	3	—	—	1	—	1	—	—
Mészáros	44	—	44	3	29	1	6	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—
Mészáros és hentes	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szalámgyártás	6	1	7	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—
Bélarukészítés, béltisztító	6	1	7	1	3	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
Vágóhídi munkás	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb húsipar	3	2	5	1	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Sajt-, vaj-, túrógyártás.	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Dohánygyári tisztviselő	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dohánygyári munkás	6	9	15	—	6	1	4	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Malátakészítmények gyártása	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Sörgyári tisztviselő	9	5	14	3	5	—	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Sörgyári munkás	82	9	91	16	32	2	2	7	1	31	—	—	—	—	—	—	—
Szeszgyártás	8	—	8	2	1	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Ecetgyártás	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Likőr-, pálinka-, rum- és konyakgyártás	10	1	11	1	6	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—
Szikvizgyártás	5	1	6	—	1	1	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Jéggyártás	4	—	4	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vízműveknél tisztviselő	3	—	3	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vízműveknél munkás	10	—	10	—	3	—	2	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb élelmézési és élvezeti cikkek gyártása	11	3	14	2	3	—	3	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.	577	65	642	58	253	38	50	25	7	186	—	—	14	4	1	2	3
Ebből nő	—	—	—	6	36	4	5	2	—	11	—	—	1	—	—	—	—
Vegyészeti ipar.																	
Gázgyári tisztviselő	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gázgyári munkás	47	5	52	2	18	3	8	—	1	20	—	—	—	—	—	—	—
Gyertya-, szappangyártó	18	5	23	2	5	—	2	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—
Illatszergyártás	2	1	3	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Kocsi- és bőrkenőcs-, fénymaz- gyártás	4	1	5	1	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Aszfalt- és kátránygyártás	1	—	1	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Festékgyártás, kence-, lakk- készítés	6	1	7	1	5	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb vegyiszerek készítése	56	30	86	10	24	5	1	10	5	31	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.	138	43	181	16	57	9	13	10	6	89	—	—	1	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	2	16	2	1	3	1	18	—	—	—	—	—	—	—
Építőipar.																	
Építési vállalkozó	19	—	19	3	8	1	1	2	—	3	—	—	—	1	—	—	—
Építész, műépítész stb., építészmérnök	11	—	11	1	1	—	3	1	—	2	—	—	2	1	—	—	—
Építőmester	4	—	4	—	1	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Kőműves, pallér	100	—	100	14	54	5	19	—	—	5	—	—	—	3	—	—	—
Ács	26	—	26	4	13	1	5	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Állványkészítő	16	—	16	—	14	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Cserép- és palafedő	6	—	6	—	4	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Ütéptő, kövező	19	—	19	1	7	2	2	1	—	2	—	—	—	4	—	—	—
Ablakos és üveges	8	—	8	—	4	—	2	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Mennyezet- stb. készítő	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szobafestő	39	—	39	—	18	3	7	2	1	7	—	—	—	1	—	—	—
Fényező és mázoló	43	—	43	6	11	3	6	—	—	15	—	—	—	2	—	—	—
Címfestő	8	—	8	1	2	2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—

**7. Leteleptült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	oszták	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Lakástisztító, poloskairtó stb.	4	—	4	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Kéményseprő	4	—	4	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Vízvezetékjavító és vízvezeték-szerelő	6	—	6	1	3	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb építőipar.	15	1	16	2	7	2	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	329	1	330	33	152	19	51	8	3	44	—	—	3	15	—	—	2
Ebből nő.....	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sokszorosító- és műipar.																	
Könyv- és nyomdaipar ...	40	11	51	6	25	1	7	6	1	5	—	—	—	—	—	—	—
Betűszedő, nyomdász	105	4	109	22	47	8	13	3	3	9	—	—	1	2	—	—	1
Betűöntő	6	—	6	—	4	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Fényképész	14	2	16	6	4	1	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Vésnök, ércvénnök	14	1	15	5	4	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1
Képfaragó, szobrász	8	—	8	—	3	—	2	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Mintakészítő	3	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diszletfestő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Fényképnagyító, arcképfestő.	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Rajzoló k. m. n.	21	1	22	9	12	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Iparművész	3	1	4	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb sokszorosító- és műipar	14	2	16	2	7	—	2	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	230	22	252	50	110	12	28	12	4	29	—	—	1	4	—	—	2
Ebből nő.....	—	—	—	4	9	2	4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1
Szállodás-, vendéglős- stb. ipar.																	
Szálloda- és penzióipar	38	37	75	18	19	7	19	2	1	3	—	—	2	1	—	1	2
Vendéglős	38	13	51	23	7	1	8	—	2	6	—	—	2	2	—	—	—
Kifőző	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csapos	10	—	10	—	3	1	4	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Pincér, pincérnő	76	8	84	13	38	3	17	—	—	12	—	—	—	1	—	—	—
Étkező- és hálókocsitársasági alkalmazott.	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kávéházi ipar	34	20	54	8	12	10	8	—	1	11	—	—	—	—	2	—	2
Fürdőipar (fürdős, úszómester)	6	9	15	—	5	3	—	1	—	5	—	1	—	—	—	—	—
Egyéb vendéglős- és fürdőipar	5	2	7	1	3	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	208	90	298	63	88	25	57	3	6	40	—	—	1	4	6	1	4
Ebből nő.....	—	—	—	10	30	8	26	2	—	10	—	—	1	1	2	—	—
Egyéb iparágak.																	
Kazánfűtő k. m. n.	49	—	49	2	17	3	12	1	1	12	—	—	—	—	—	—	1
Gyárimunkás k. m. n.	290	127	417	21	169	22	50	4	16	131	—	—	1	2	—	1	—
Kapus	21	—	21	4	10	3	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Kocsis k. m. n.	56	—	56	1	32	4	9	—	1	7	—	—	1	—	—	—	1
Műszaki tisztviselő	50	—	50	3	23	1	10	9	—	3	—	—	—	1	—	—	—
Gyárigazgató	12	—	12	2	1	—	—	1	—	3	—	1	2	—	—	—	2
Iparossegéd, iparosmunkás k. m. n.	47	11	58	—	33	—	24	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb iparágak	8	1	9	—	6	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt....	533	139	672	33	291	38	110	15	18	159	—	—	1	4	3	1	4
Ebből nő.....	—	—	—	6	60	5	25	2	5	35	—	—	—	—	1	—	—
Állatokkal, mezőgazd. és áll. termékekkel való kereskedés.																	
Lókereskedő	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Borjú- és marhakereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Hátlakereskedő	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Élelbaromfikereskedő	—	2	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Mag- és növénykereskedő	3	—	3	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Nyersbőrkereskedő	2	—	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	osztrák	cseh-slovák	jugoszláv	román	német	orosz	magyar	francia	angol	svájci	olasz	bolgár	török	egyéb
Gabonakereskedő	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Liszt- és terménykereskedő ..	4	—	4	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—
Termény- és takarmánykeresk.	2	1	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zöldség- és főzelékkereskedő ..	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Burgonyakereskedő	—	3	3	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Gyümölcskereskedő	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb állatokkal, mezőgazd.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
term. való kereskedés	3	—	3	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	21	7	28	4	5	1	4	—	2	9	1	—	—	—	2	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	2	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Fával, erdei term., ásványi anyagokkal való kereskedés.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fa- és deszkakereskedő	25	5	30	1	4	1	2	2	3	15	1	—	1	—	—	—	—
Építési anyagkereskedő	1	1	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kőszénkereskedő	5	1	6	—	2	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Fa- és szénkereskedő	11	1	12	—	7	1	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb fával, erdei term. stb. való kereskedés	3	—	3	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	45	8	53	2	14	3	5	3	4	20	1	—	1	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	3	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Vas-, fémáru- és gépkereskedelem.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vas-, vaskályhakereskedő ...	20	5	25	—	7	1	2	—	1	14	—	—	—	—	—	—	—
Lámpa- és fémárukereskedő ..	4	—	4	—	2	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Gazdasági és ipari gépekkel kereskedő	4	—	4	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Automobil- és automobilalkatrészekkel kereskedő	2	2	4	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Varrógép- és varrógépalaktrészekkel kereskedő	5	1	6	—	1	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Irógép- és írógépalaktrészekkel kereskedő	3	—	3	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Háztartási, konyhaberendezési cikk-kereskedő	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hordókereskedő	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Műszaki cikk-kereskedő	6	3	9	—	3	1	2	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Fegyverkereskedő	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tornaeszköz- és sportcikk-kereskedő	2	—	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Óra- és ékszerkereskedő	2	1	3	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Zongora- és hangszerkereskedő ..	2	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb vas-, fém- és gépkeresk.	2	2	4	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	58	16	69	5	21	2	7	5	1	28	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	2	1	1	1	2	1	9	—	—	—	—	—	—	—
Agyag- és üvegáru.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tégla- és tetőcserepkereskedő ..	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Porcellán-, üveg- és tükörker.	8	4	12	2	4	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	1	—
Együtt	9	4	13	2	4	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	1	—
Ebből nő	—	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fa-, bőr-, díszműáru-, papír-stb. kereskedés.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bútorkereskedés	—	2	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Bőrkereskedés (nem nyers) ..	1	2	3	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Díszmű-, norinbergi árukeresk.	7	—	7	—	3	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Papír- és rajzszerszerkereskedő ..	4	—	4	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Papírárukereskedő (tapéta, papírmásé)	2	1	3	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Ruggyantakereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	15	5	20	1	6	1	1	1	1	9	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	1	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	oszt. rak	cseh- szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	dán	bolgár	török	egyéb
Fonó-, szövőipari és ruházati árukkal való kereskedés.																	
Kötél-, ponyva-, zsák-, zsinor-kereskedő	3	—	3	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Kötött-, szövöttárukereskedő	9	2	11	1	2	1	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—
Kézmű és rövidárukereskedő	5	—	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Szövegkereskedő	4	—	4	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Vászon-, vászonárukereskedő	2	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Bélésárukereskedő	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Kelme-, szövet-, posztókereskedő	12	4	16	1	1	—	3	—	1	9	—	—	—	—	—	—	1
Selyem- és csipkekereskedő	6	3	9	3	—	1	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—
Szűcsárukereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cipőkereskedő	8	1	9	—	1	1	2	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Férfi- és nődivatárukereskedő	15	5	20	5	2	1	2	1	—	8	—	—	1	—	—	—	—
Férfi-ruha-, egyenruhakereskedő	2	1	3	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Nőruhakereskedő	1	2	3	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Gyermekegyenruhakereskedő	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ruhakereskedő k. m. n.	6	3	9	1	—	1	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—
Fehérneműkereskedő	3	—	3	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Nőalkalmatárukereskedő	2	1	3	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb fonó-, szövőipari stb. kereskedő	7	3	10	—	—	—	1	1	—	8	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	88	25	114	18	9	6	11	3	2	68	—	—	1	—	—	—	1
Ebből nő.....	—	—	—	4	2	1	1	—	2	14	—	—	1	—	—	—	—
Élelmiszeri és élvezeti cikkekkel és italokkal való kereskedés.																	
Déligyümölcskereskedő	2	—	2	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Fűszer- és gyarmatárukereskedő	7	1	8	1	1	—	4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Teakereskedő	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Csemegekereskedő	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fogyasztási szövetkezet	25	6	31	6	14	3	1	—	4	2	—	—	—	—	—	—	1
Élelmiszerkereskedő	2	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Bélikereskedő	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Baromfikereskedő (leölt, tisztított)	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Tej-, sajt- és vajkereskedő	8	4	12	1	1	—	1	2	1	6	—	—	—	—	—	—	—
Tojáskereskedő	4	—	4	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Kávékereskedő	3	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Borkereskedő	10	—	10	—	5	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Bor- és szeszkereskedő	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb szeszitalal kereskedő	2	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Ásványvízkereskedő	3	1	4	—	—	—	—	1	—	2	—	—	1	—	—	—	—
Dohánytőzsdés	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb élelmiszeri és élvezeti cikkekkel kereskedő	4	2	6	2	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	76	15	91	12	25	3	8	3	7	30	—	—	1	—	—	—	2
Ebből nő.....	—	—	—	3	5	—	—	1	1	5	—	—	—	—	—	—	—
Gyógy- és vegyészeti árukkal való kereskedés.																	
Olaj-, kőolaj-, zsiradék- és fagygyógyárukereskedő	9	2	11	—	7	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Gyógy- és vegyészeti árukereskedő	6	3	9	2	1	—	2	1	—	1	—	—	1	1	—	—	—
Drugsista	12	—	12	—	6	2	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Festék- és ényvkereskedő	5	—	5	—	—	1	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb gyógy- és vegyészeti árukkal való kereskedés	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	33	5	38	2	14	3	6	4	2	5	—	—	1	1	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Könyv- és műkereskedés.																	
Könyv- és papirkereskedő	4	3	7	—	—	1	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Zeneműkereskedő	1	1	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Mű- és régiségkereskedő	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb könyv- és műkereskedés	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	5	6	11	1	1	1	1	—	1	5	—	—	—	1	—	—	—
Ebből nő.....	—	—	—	1	1	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint											
	férfi	nő	összesen	oszták	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár
Vegyes kereskedelmi ágak.															
Zsibáros	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Őcskaárkereskedő	3	—	3	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Bizományos k. m. n.	7	2	9	3	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
Bútorszállító	14	2	16	3	3	1	2	—	—	4	1	1	—	—	1
Egyéb vegyes keresk. ágak ..	5	3	8	3	1	—	2	—	—	1	—	—	—	—	1
Együtt	29	8	37	9	4	2	4	—	—	14	1	1	—	—	1
Ebből nő	—	—	—	2	2	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—
Utcal árusok, kofák és házaló kereskedők.															
Újságáros (utcai)	9	4	13	—	5	—	4	—	—	4	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Kereskedelmi segédszemélyzet.															
Kereskedelmi tisztviselő	21	17	38	1	25	—	7	1	—	4	—	—	—	—	—
Könyvelő, könyvelőnő	15	6	21	2	12	—	3	1	—	1	—	—	—	—	—
Gépirónő	—	11	11	1	2	—	3	—	—	4	—	—	1	1	—
Pénztárosnő	—	23	23	—	9	2	2	1	1	7	—	—	1	—	—
Elárulótőnő	—	65	65	3	23	2	9	—	1	26	—	—	—	—	—
Csomagoló	5	11	16	—	5	—	8	1	—	2	—	—	—	—	—
Boltiszolga, kifizetőleány	67	—	67	3	23	11	16	—	2	12	—	—	—	—	—
Zsákhordó, kirakó	4	—	4	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Vásárcsarnoki hordár	2	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Kereskedelmi alkalmazott k. m. n.	288	13	301	12	92	10	32	4	3	131	—	—	3	2	5
Együtt	402	146	548	23	194	25	81	8	8	187	—	—	5	4	4
Ebből nő	—	—	—	5	57	4	26	1	2	47	—	—	2	1	1
Ügynökök, pénz-, hitel- és biztosításiügy.															
Ügynök és alkusz	86	1	87	8	13	5	12	10	2	34	—	—	1	2	—
Lakásközvetítő, ingatlanforg. ügynök	3	1	4	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Tőzsdeügynök	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tőzsdebizományos	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Takarékp. és banktisztviselő ..	37	19	106	10	48	3	4	6	—	18	1	2	6	2	1
Takarékp. és banktisztvis.	11	5	16	2	7	2	1	—	1	3	—	—	—	—	—
Postatakarékpénztári tisztv. és díjnok	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Postatakarékpénztári altiszt és szolga	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Biztosítóintézeti tisztviselő ..	24	2	26	3	8	—	4	2	—	6	—	—	1	1	1
Egyéb pénz-, hitel- és biztosítási ügy	2	3	5	—	2	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Együtt	217	32	250	25	80	12	22	20	3	63	1	3	8	5	1
Ebből nő	—	—	—	8	9	1	1	2	—	8	—	1	1	1	—
Vasút, posta, távírda és teher-szállítás.															
Gőzvasúti tisztviselő	2	1	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Gőzvasúti altiszt és segédszemélyzet	3	—	3	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Posta- és távírdatisztviselő ..	2	4	6	2	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—
Posta- és távírdaaltiszt és segédszemélyzet	4	—	4	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Hajózási tisztviselő	48	5	53	15	24	6	1	3	—	—	—	—	1	3	—
Hajózási altiszt és segédszemélyzet	48	2	50	3	22	8	9	3	1	1	—	—	—	2	1
Közüti villamos tisztviselő ..	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Közüti villamos s.-személyzet ..	16	1	17	—	11	1	4	—	—	1	—	—	—	—	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	osztrák	cseh-szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bulgár	török	egyéb
Bérekcsitulajdonos	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Bérekcsifuváros	14	—	14	2	4	1	1	—	1	2	—	—	1	1	1	—	—
Sóffár	71	—	71	9	25	6	14	4	1	7	—	—	—	—	—	—	—
Hordár	6	—	6	—	2	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb közlekedési alkalmazott	11	1	12	3	1	4	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	227	14	241	34	33	26	36	11	3	20	1	—	2	10	1	2	2
Ebből nő	—	—	—	2	5	1	2	1	—	2	—	—	—	—	—	—	1
Közigazgatás.																	
Allami és országgyűlési tisztviselő és díjnok	4	2	6	—	1	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Allami és országgy. altiszt ..	4	1	5	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fővárosi tisztviselő és díjnok	10	3	13	1	6	—	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fővárosi altiszt	8	1	9	1	3	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Vármegyei tisztv. és díjnok	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mérnök (állami, városi, megyei)	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Orvos (hatósági, városi, megyei)	3	—	3	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Allatorvos (hatósági, városi, m.)	2	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szülésznő, bába stb.	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Altiszt k. m. n.	34	—	34	1	21	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rendőrtisztviselő	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rendőrök és altisztek	2	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Pénzügyőrök	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Útcaseprők	11	—	11	—	2	1	6	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Sírók	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb közigazgatási alkalmazottak	6	2	8	—	3	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	80	10	90	5	42	8	35	2	1	7	—	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	—	4	2	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Igazságszolgáltatás.																	
Bírósági tisztviselők, díjnokok	2	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Közjegyzőjelölt	2	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Ügyvéd	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ügyvédjelölt, írnok	4	9	13	1	5	3	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	9	9	18	2	5	3	3	—	—	4	—	1	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	1	3	2	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Egyházi szolgálat.																	
Lelkészek, hitoktatók	11	—	11	2	1	—	—	3	—	1	—	2	—	—	—	—	2
Egyházi szolgálatban alkalmazott tisztv., díjnokok és szolgák	29	—	29	1	1	—	—	—	4	23	—	—	—	—	—	—	—
Szerzetesek, apácák	11	44	460	43	134	42	35	108	—	31	27	3	4	19	—	—	14
Egyéb egyházi szolgálat	4	2	6	—	1	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	55	451	506	46	137	42	36	112	4	68	27	5	4	19	—	—	16
Ebből nő	—	—	—	36	133	42	34	109	—	31	27	3	4	18	—	—	14
Tanügy.																	
Elemi iskolai tanító, tanítónő	1	8	9	—	4	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Középiszkolai tanár, tanárnő	3	1	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Főiskolai tanár	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Felső tanintézetek tanügyi segédzsemlénye	2	3	5	—	1	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Kereskedelmi és ipari szakoktatók, tanárok és tanítók	1	2	3	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyelvtanító	5	22	27	3	2	—	—	7	—	—	7	5	2	—	—	1	—
Enektanár és tanító	1	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zenetanár és tanító	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Táncitanító	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tanár és tanító k. m. n.	—	7	7	3	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nevelő és nevelőnő	—	906	906	332	308	47	22	127	1	38	8	8	10	4	—	—	1
Egyéb tanügyi alkalmazott	1	5	6	—	2	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt.....	16	952	973	342	324	49	29	139	1	39	15	14	13	6	—	1	1
Ebből nő	—	—	—	340	321	49	27	138	1	38	14	12	13	3	—	1	—

**7. Letelepült külföldiek nem, honosság és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept 15. (Vége.)**

Foglalkozás	Nem szerint			Honosság szerint													
	férfi	nő	összesen	osztók	cseh- szlovák	jugoszláv	román	német	orosz	lengyel	francia	angol	svájci	olasz	bolgár	török	egyéb
Közegészségügy.																	
Gyógyszerészség, gyakornok	5	2	7	—	3	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Betegápoló	3	99	102	9	42	6	34	9	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Masszőr	2	4	6	2	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb közegészségügyi szem.	9	16	25	3	11	4	1	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	18	121	140	14	57	10	40	18	1	4	1	—	—	—	—	—	—
Ebből nő	—	—	—	13	49	8	34	11	1	4	1	—	—	—	—	—	—
Irodalom, művészet.																	
Hírlapíró	6	1	7	1	2	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	1
Hírlapkiadás	17	7	24	2	14	—	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeneművész, énekművész	7	1	8	1	4	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Színművész	4	4	8	1	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Színházi zenész	82	3	85	11	47	4	2	4	3	5	—	—	1	5	—	1	2
Kóristák	5	—	5	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Színházi alkalmazottak	5	2	7	—	3	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Irodalommal, művészettel kapcsolatos egyéb foglalk.	2	1	3	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	128	19	147	18	72	5	15	5	4	14	—	2	1	7	—	1	3
Ebből nő	—	—	—	1	9	4	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Egyéb értelmiség.																	
Idegen államok követs. alk.	3	1	4	—	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—
Ipari és kereskedelmi kamarák tisztviselői	1	1	2	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Emberbaráti társulatok, egy- letek tisztviselői	2	4	6	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Magánmérnök, mérnök k. m. n.	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Magánhivatalnok k. m. n.	153	81	234	27	51	16	39	4	3	76	—	2	1	6	—	1	8
Hivatalnok k. m. n.	33	22	55	10	39	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Írók k. m. n.	1	1	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Társalkodó	—	25	25	5	6	1	1	7	—	1	1	1	1	—	—	—	1
Egyéb értelmiség	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	195	136	331	45	100	18	44	14	3	81	2	4	3	6	—	1	9
Ebből nő	—	—	—	18	39	7	17	9	1	37	1	1	2	1	—	—	3
Védő																	
Védő	3	—	3	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Napszámosok.																	
Mezőgazd. körében alk. napsz.	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ipar körében alk. napszámos	43	8	51	2	35	2	9	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Kereskedelem körében alkalmazott napszámos	27	1	28	1	13	1	9	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Közlekedés körében alkalmazott napszámos	2	1	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Napszámos k. m. n.	158	5	163	9	80	18	40	1	13	50	—	—	—	3	2	—	—
Együtt	230	76	306	12	133	21	58	1	13	57	—	—	—	3	2	—	—
Ebből nő	—	—	—	5	33	6	10	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb és ism. foglalkozásúak.																	
Zsoké	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Artista	4	1	5	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1
Cigányzenész	19	—	19	2	2	1	2	—	7	5	—	—	—	—	—	—	—
Mutatványos, bűvész	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cseléd, szakácsnő stb.	58	131	189	194	684	106	263	23	14	67	4	2	4	6	1	—	—
Takarítónő, bejárónő stb.	—	167	167	12	86	16	39	1	—	13	—	—	—	—	—	—	—
Szolga k. m. n.	44	1	45	2	21	3	10	—	3	4	—	—	—	2	—	—	—
Házmaster stb.	48	45	93	7	34	7	30	1	1	12	—	—	—	—	—	—	1
Éjjeliőr	27	—	27	1	14	4	2	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—
Egyéb foglalkozásúak	22	5	27	6	7	4	2	1	2	5	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	224	1.529	1.753	227	849	141	348	26	28	112	5	2	4	8	1	—	2
Ebből nő	—	—	—	195	764	122	318	24	7	82	4	2	4	6	1	—	—
Főösszeg	7.829	4.554	12.383	1.515	4.728	783	1.645	657	237	2.314	68	45	88	151	61	23	70
Ebből nő	—	—	—	731	1.836	298	613	333	30	544	49	22	31	41	4	1	21

8. Letelepült külföldiek az alkalmazás minősége és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15.

Foglalkozás	Tisztviselő	Művezető	Szakk munkás	Segéd	Munkás	Inas	Altiszt	Szolgá	Napszámos	Összesen
Östermelés.										
Részes földműves, földműves k. m. n.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Mezőgazdasági munkás	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Bolgár-, mű- és kereskedelmi kertész	2	—	—	39	32	—	—	—	2	75
Österm. tisztviselő, gazdatiszt, kasznár	8	—	—	—	—	—	—	—	—	8
Egyéb östermelés	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Együtt.....	11	—	—	39	32	—	—	—	4	86
Ebből nő	2	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Bányászat.										
Bányászati tisztviselő	10	—	—	—	—	—	—	—	—	10
Bányász k. m. n.	—	—	1	—	4	—	—	—	2	7
Együtt.....	10	—	1	—	4	—	—	—	2	17
Ebből nő	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Vas- és fémipar.										
Vas-, érc- és acélöntő	1	2	44	—	7	1	—	—	1	56
Vas- és acélgyártás	8	3	5	—	6	—	—	1	—	23
Vas- és fémestergályos	1	—	107	—	—	—	—	—	—	108
Kovács	1	—	85	—	—	—	—	—	—	86
Szerszámkovács	—	1	6	—	—	—	—	—	—	7
Gépező és szerszámgyártó	2	1	12	—	1	—	—	—	—	16
Gépszerelő (montőr)	—	—	10	—	1	—	—	—	—	11
Gépező k. m. n.	—	—	32	—	—	—	—	—	—	32
Gépkezelő, liftkezelő	—	—	—	—	15	—	—	—	—	15
Drótkéfe- és drótszövetgyártás	1	—	1	—	3	—	—	—	—	5
Vasdedénygyártó, zománczó	2	—	5	—	—	—	—	—	—	7
Késes, köszörűs	—	—	2	—	—	—	—	—	1	3
Épület- és mulakatos	7	—	6	—	1	—	—	—	—	14
Géplakatos	—	—	144	—	—	—	—	—	—	144
Lakatos k. m. n.	—	—	257	—	—	—	—	—	—	257
Vasbútor- és bútorgyártás	6	3	5	—	4	—	—	—	—	18
Arany-, ezüst- és ékszműv., ékszerész	2	—	42	—	—	—	—	—	—	44
Ezüst- és ezüstevészkegyártás	1	—	1	—	2	—	—	1	—	5
Kínazüst- és alpaccagyártás	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Galvánzó	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4
Rézműves, rézöntő	5	—	7	—	3	—	—	—	1	16
Bronzműves, harangöntő	—	—	7	—	—	—	—	—	—	7
Bádogos, bádogtetőfedő	—	—	31	—	—	—	—	—	—	31
Bádogos és szerelő	2	1	44	—	—	—	—	—	—	47
Fém- és lámpagyártás, fémöntő	9	11	11	—	19	—	—	—	—	50
Szerelő k. m. n.	—	—	23	—	—	—	—	—	—	23
Egyéb vas- és fémipar	15	5	8	—	23	—	—	—	—	51
Együtt.....	64	27	889	—	85	1	—	2	3	1.081
Ebből nő	8	—	4	—	16	—	—	—	—	28
Gépgyártás és közlekedési eszközök stb. gyártása.										
Gazdasági gépgyártás és felszerelés..	85	12	6	—	92	—	—	2	22	219
Gépgyári munkás k. m. n.	—	—	1	—	71	—	—	—	4	76
Hajógyártás és felszerelés, hajóács..	3	—	2	—	1	—	—	—	—	6
Hajógyári munkás	—	—	5	—	4	—	—	—	—	9
Kazánkovács	—	—	22	—	—	—	—	—	—	22
Fegyver- és puskaműves, fegyverkovács	2	—	1	—	—	—	—	—	—	3
Vagon- és kocsigyári munkás	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Kocsifényező	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Varró-, írógép-, kerékpárkészítő....	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Automobil- és automobilalkatrész-kész.	5	—	10	—	—	1	—	—	—	16
Elektrotechnikai cikkek gyártása ...	9	1	2	—	6	—	—	—	2	20

**8. Leteleptült külföldiek az alkalmazás minősége és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Tisztviselő	Művezető	Szakk munkás	Segéd	Munkás	Írás	Altiszt	Szolgá	Napszám	Összesen
Villamostelepek építése és berendezése	3	—	—	—	1	—	—	—	—	4
Villany- és gázszerelő	—	—	71	—	—	1	—	—	—	72
Elektromos műveknél tisztviselő	6	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Elektromos műveknél munkás	—	—	4	—	23	—	1	—	8	36
Hangszeripar	1	—	12	—	—	—	—	—	—	13
Zongorahangoló	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Órásipar	—	—	14	—	—	1	—	—	—	15
Műszerész (orvosi, tudományos eszközöket készítő)	1	—	46	—	—	3	—	—	—	50
Fogtechnikus	—	—	13	—	—	—	—	—	—	13
Látszerész	2	—	2	—	—	—	—	—	—	4
Egyéb gépgyártás	74	18	15	—	33	2	1	—	4	147
Együtt	191	31	232	—	281	8	2	2	41	738
Ebből nő	27	—	1	—	18	1	—	—	3	50
Kő-, föld-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar.										
Kő- és földmunkálás	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2
Cement- és cementárugyártás	1	—	1	—	16	—	—	—	4	22
Kőfaragó k. m. n.	1	—	20	—	—	—	—	—	—	21
Cserép- és téglagyár	10	—	7	—	35	—	—	—	3	55
Téglagyári munkás	—	—	—	—	161	—	—	—	32	193
Kályhas	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4
Üvegtermelő, üvegcsiszoló	1	—	12	—	—	—	—	—	—	13
Egyéb kő-, föld- stb. ipar	7	—	3	—	65	—	—	—	5	80
Együtt	20	—	47	—	278	—	—	—	45	390
Ebből nő	2	—	—	—	58	—	—	—	10	70
Fa- és csontipar.										
Fűrészárú-, furnér- és parkettagyártás	4	—	3	—	9	—	2	—	1	19
Dobozgyártás (fa)	—	—	2	—	2	—	—	—	—	4
Hordógyártó, kádár	2	—	19	—	2	—	—	—	—	23
Bognár	—	—	14	—	—	—	—	—	—	14
Asztalos k. m. n.	—	—	188	—	—	5	—	—	—	193
Bútorasztalos	4	—	3	—	3	—	—	—	1	11
Műasztalos	1	—	2	—	—	—	—	—	—	3
Észtergályos	—	—	9	—	—	—	—	—	—	9
Faszobrász, faragottárak gyártása	—	—	7	—	—	—	—	—	—	7
Aranyozó, fényező, keretező	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Seprő- és keféipar	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Gyékényfonás, kosárfonás	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Fésűs	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Egyéb fa- és csontipar	5	—	2	—	19	—	—	—	—	26
Együtt	17	—	257	—	86	5	2	—	2	319
Ebből nő	7	—	1	—	3	—	—	—	—	11
Bőr-, sörte-, szőr- stb. ipar.										
Bőrkikészítés, bőrfestés, bőrgyártás stb.	3	—	5	—	23	—	—	—	—	31
Bőrdíszműgyártó	1	—	8	—	—	—	—	—	—	9
Bőrdísz	—	—	16	—	1	1	—	—	—	18
Szűgyártó, nyerges	—	—	21	—	1	—	—	—	—	22
Ekszettorkészítő (bőr)	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Sörte-, szőr-, tollipar	1	—	—	—	2	—	—	—	—	3
Kefe- és seprőgyártás, kefekötő	1	—	16	—	1	—	—	—	—	18
Ruggyantagyártás	12	1	6	—	14	—	—	—	—	33
Egyéb bőr-, sörte-, szőr- stb. ipar	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Együtt	18	1	75	—	42	1	—	—	—	137
Ebből nő	3	—	1	—	5	—	—	—	—	9

**8. Települt külföldiek az alkalmazás minősége és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Tisztviselő	Művezető	Szakt munkás	Segéd	Munkás	Inas	Alfisz	Szolgá	Napszámos	Összesen
Fonó- és szövőipar.										
Takács és posztószövő.....	16	1	66	—	17	—	—	1	—	101
Kötélgártó.....	1	—	1	—	1	—	—	—	—	3
Festő (posztó- és ruhafestő).....	5	1	15	—	14	—	—	—	2	37
Kötött-, szövöttáruk gyárt., harisnyakötő	57	4	69	—	63	—	1	1	4	199
Csipkekészítő.....	1	1	—	—	2	—	—	—	—	4
Paszományos.....	1	1	2	—	2	—	—	—	—	6
Kartonnyomó.....	5	—	8	—	23	—	—	—	—	36
Szőnyegszövő és javító.....	—	1	48	—	3	—	—	—	—	52
Kárpitos, díszítő.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Tapétázó.....	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Egyéb fonó- és szövőipar.....	13	—	14	—	8	—	—	1	1	37
Együtt.....	99	9	227	—	138	—	1	3	7	479
Ebből nő.....	15	—	53	—	30	—	—	—	2	100
Ruházati ipar.										
Szabó k. m. n.....	1	—	200	—	3	—	—	—	—	204
Férfi-, katona- és egyenruhaszabó ..	2	—	5	—	2	—	—	—	—	9
Férfi- és női szabó.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Női szabó.....	—	—	17	—	1	1	—	—	—	19
Női ruhavarrónő, varrónő k. m. n....	—	—	101	—	—	—	—	—	—	101
Szűcs.....	2	—	20	—	2	1	—	—	—	25
Fehérnemű- és ágyneműkészítés.....	4	—	5	—	1	—	—	—	—	10
Fehérneművarrónő k. m. n.....	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Fűzőkészítő.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Hímzőnő, kötőnő.....	1	—	16	—	—	—	—	—	—	17
Esoernyő- és napernyőkészítő, javító	1	—	4	—	—	—	—	—	—	5
Kesztyűs.....	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4
Kötszerész.....	3	—	1	—	1	—	—	—	—	5
Női kalapkészítő.....	2	—	17	—	2	1	—	—	—	22
Férfikalapkészítő, kalapos.....	4	—	17	—	4	—	—	—	1	26
Sapkakészítő.....	—	—	30	—	1	—	—	—	—	31
Művirág- és díszitőkészítő.....	2	—	3	—	1	—	—	—	—	6
Cipész és csizmadia.....	6	—	189	—	3	4	—	—	—	202
Cipőfelsőrészkészítő.....	—	—	11	—	—	—	—	—	—	11
Vegytisztítóintézet.....	—	—	3	—	2	—	—	—	—	5
Fehérneműtisztító és gőzmosoda ..	1	—	3	—	15	—	—	—	—	19
Folttisztító, mütömő.....	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Mosónő, vasalónő stb.....	—	—	74	—	—	—	—	—	—	74
Borbély és fodrász.....	—	—	63	—	—	—	—	—	—	63
Fésülőnő (házakhoz járó).....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Kozmetikus.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Manikűr, pedikűr.....	—	—	—	—	9	—	—	—	—	9
Egyéb ruházati ipar.....	—	1	4	—	2	—	1	—	—	8
Együtt.....	29	1	795	—	48	7	1	—	1	883
Ebből nő.....	10	—	253	—	32	3	—	—	—	298
Papírosanyag- és papírosgyártás.										
Papírosárugyártás.....	10	—	3	—	5	—	—	—	—	18
Cigarettafüvevénykészítő.....	4	—	1	—	5	—	—	—	1	11
Dobozgyártó (papír).....	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3
Könyvkötő.....	—	1	40	—	—	—	—	—	—	41
Egyéb papírosanyagipar.....	3	—	2	—	3	—	—	—	—	8
Együtt.....	17	1	46	—	16	—	—	—	1	81
Ebből nő.....	3	—	10	—	11	—	—	—	1	25
Élelmezési és élvezeti cikkek gyártása.										
Malomipar (gőz-, fűszer- stb. malom)	23	1	19	—	124	—	1	—	12	180
Sütő, pék.....	—	—	67	—	6	3	—	—	6	82
Cukrász.....	8	—	37	—	5	3	—	1	2	56
Cukorkakészítő.....	4	—	1	—	3	—	—	—	—	8
Csokoládé és kakaógyártás.....	7	—	1	—	3	—	—	—	—	11
Likörgyártás.....	2	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Konzervgyártás (hús, főzelék, gyümölcs)	8	—	2	—	3	—	—	—	—	13
Hentes.....	—	—	39	—	—	2	—	—	—	41
Mészáros.....	—	—	44	—	—	—	—	—	—	44
Mészáros és hentes.....	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Szalámggyártás.....	5	—	—	—	1	—	—	—	1	7

**8. Leteleptült külföldiek az alkalmazás minősége és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Tisztviselő	Művezető	Szakt munkás	Segéd	Munkás	Inas	Altiszt	Szolgá	Napielzárás	Összesen
Bélarukészítés, bétisztító	4	—	3	—	—	—	—	—	—	7
Vágóhídi munkás	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Egyéb húspár	3	—	—	—	1	—	—	—	1	5
Sajt-, vaj-, túrógyártás	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2
Dohánygyári tisztviselő	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Dohánygyári munkás	—	—	—	—	14	—	—	—	1	15
Malátakészítmények gyártása	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Sörgyári tisztviselő	14	—	—	—	—	—	—	—	—	14
Sörgyári munkás	—	—	42	—	33	1	—	2	13	91
Szeszgyártás	2	—	2	—	4	—	—	—	—	8
Ecetgyártás	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Likör-, pálinka-, rum- és konyakgyártás	6	—	—	—	4	—	—	—	1	11
Szikkvízgyártás	5	—	—	—	1	—	—	—	—	6
Jéggyártás	—	—	—	—	4	—	—	—	—	4
Vízműveknél tisztviselő	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Vízműveknél munkás	—	—	3	—	5	—	—	—	2	10
Egyéb élelm. és élvezeti cikkek gyárt.	5	—	1	—	7	—	—	—	1	14
Együtt.....	102	1	227	—	219	9	1	3	40	642
Ebből nő	24	—	3	—	34	—	—	—	4	65
Vegyészeti ipar.										
Gázgyári tisztviselő	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Gázgyári munkás	—	—	—	—	49	—	—	1	2	52
Gyertya-, szappangyártó	6	—	4	—	11	—	—	—	2	23
Illatszergyártás	2	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Kocsi- és borkenőcs-, fénymázgyártás	3	—	—	—	1	—	—	—	1	5
Aszfalt- és kátránygyártás	2	—	—	—	—	—	—	—	2	4
Festékgyártás, kence- és lakkkészítés	4	1	—	—	2	—	—	—	—	7
Egyéb vegyiszerek készítése	34	4	1	—	45	—	—	—	2	86
Együtt.....	52	5	5	—	102	—	—	1	9	181
Ebből nő	13	—	—	—	28	—	—	—	2	43
Építőipar.										
Építési vállalkozó	12	—	—	—	3	—	—	1	3	19
Építész, műépítész stb., építésmérnök	9	—	—	—	2	—	—	—	—	11
Építőmester	—	—	1	—	1	—	—	—	2	4
Kőműves, pallér	—	—	98	—	—	2	—	—	—	100
Ács	—	—	26	—	—	—	—	—	—	26
Állványkészítő	—	—	16	—	—	—	—	—	—	16
Cserepes és palafedő	—	1	5	—	—	—	—	—	—	6
Útépítő, kövező	1	—	16	—	2	—	—	—	—	19
Ah lakos és üveges	—	—	8	—	—	—	—	—	—	8
Mennyezet- stb. készítő	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Szohafestő	—	—	39	—	—	—	—	—	—	39
Fényező és mázó	—	—	43	—	—	—	—	—	—	43
Címfestő	—	—	8	—	—	—	—	—	—	8
Lakástisztító, poloskairtó stb.	—	—	—	—	4	—	—	—	—	4
Kéményseprő	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4
Vízvezetékjavító, vízvezetékyszerelő	—	—	2	—	—	—	—	—	4	6
Egyéb építőipar	3	—	4	—	5	—	—	—	4	16
Együtt.....	25	1	271	—	17	2	—	1	18	330
Ebből nő	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Sokszorosító- és műipar.										
Könyv- és könyvmdaipar	14	—	9	—	27	—	—	1	—	51
Betűszedő, nyomdász	—	—	99	—	8	1	—	—	1	109
Betűöntő	—	—	6	—	—	—	—	—	—	6
Fényképész	—	—	13	—	—	3	—	—	—	16
Vésnök, ércvésnök	—	—	15	—	—	—	—	—	—	15
Képfaragó, szobrász	—	—	6	—	—	2	—	—	—	8
Mintakészítő	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Diszletfestő	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Fényképnagyító, arcképfestő	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Rajzoló k. m. n.	—	—	22	—	—	—	—	—	—	22
Iparművész	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4
Egyéb sokszorosító- és műipar	10	—	1	—	5	—	—	—	—	16
Együtt.....	24	—	120	—	40	8	—	1	1	252
Ebből nő	3	—	8	—	11	—	—	—	—	22

**8. Letelepült külföldiek az alkalmazás minősége és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Tisztviselő	Művezető	Shakmunkás	Segéd	Munkás	lnas	Altiszt	Szolga	Napszámos	Összesen
Szállodás-, vendéglős- stb. ipar.										
Szálloda- és penzióipar	5	—	18	—	40	1	3	7	1	75
Vendéglős	4	—	26	—	18	2	—	—	1	51
Kifőző	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Csapos	—	—	—	—	10	—	—	—	—	10
Pincér, pincérnő	—	—	82	—	—	2	—	—	—	84
Étkező- és hálókocstárs. alkalmazott	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Kávéházi ipar	1	—	32	—	21	—	—	—	—	54
Fürdőipar (fürdős, úszómester)	2	—	3	—	8	—	—	—	2	15
Egyéb vendéglős- és fürdőipar	—	—	4	—	3	—	—	—	—	7
Együtt.....	12	—	165	—	101	6	3	7	4	298
Ebből nő	5	—	22	—	62	—	—	—	1	90
Egyéb iparágak.										
Kazánfűtő k. m. n.	—	—	—	—	49	—	—	—	—	49
Gyárimunkás k. m. n.	—	—	—	—	417	—	—	—	—	417
Kapus	—	—	—	—	—	—	21	—	—	21
Kocsis k. m. n.	—	—	—	—	—	—	—	—	56	56
Műszaki tisztviselő	39	11	—	—	—	—	—	—	—	50
Gyárigazgató	12	—	—	—	—	—	—	—	—	12
Iparossegéd, iparosmunkás k. m. n.	—	—	58	—	—	—	—	—	—	58
Egyéb iparágak	1	—	3	—	5	—	—	—	—	9
Együtt.....	52	11	61	—	471	—	21	—	56	672
Ebből nő	—	—	11	—	128	—	—	—	—	139
Állatokkal, mezőgazd. és állati term. való kereskedelem.										
Lókereskedő	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Borjú- és marhakereskedő	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Halkereskedő	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Élőbaromfikereskedő	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2
Mag- és növénykereskedő	2	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Nyersbőrkereskedő	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Gabonakereskedő	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Liszt- és terménykereskedő	3	—	—	1	—	—	—	—	—	4
Termény- és takarmánykereskedő	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Zöltség- és főzelékkereskedő	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2
Burgonyakereskedő	—	—	—	—	2	—	—	—	1	3
Gyümölcskereskedő	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Egyéb állatokkal, mezőgazd. term. való kereskedelem	—	—	2	1	—	—	—	—	—	3
Együtt.....	14	—	2	6	8	1	—	—	2	28
Ebből nő	3	—	—	1	2	—	—	—	1	7
Fával, erdei term., ásványi anyagokkal való kereskedés.										
Fa- és deszkakereskedő	14	—	—	3	6	—	—	—	7	30
Építési anyagkereskedő	1	—	—	—	—	—	—	1	—	2
Kőszénkereskedő	3	—	—	—	3	—	—	—	—	6
Fa- és szénkereskedő	4	—	—	1	6	—	—	—	1	12
Egyéb fával, erdei term. stb. való ker. kereskedő	1	—	1	—	1	—	—	—	—	3
Együtt.....	23	—	1	4	16	—	—	1	8	53
Ebből nő	6	—	—	—	1	—	—	—	1	8
Vas- és fémáru-, gépkereskedelem.										
Vas- és kályhakereskedő	15	—	—	6	3	—	—	1	—	25
Lámpa- és fémárukereskedő	2	—	—	1	1	—	—	—	—	4
Gazdasági és ipari gépekkel kereskedő	3	—	—	1	—	—	—	—	—	4
Automobil- és automobilalkatrészekkel kereskedő	4	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Varrógép- és varrógépalaktrészekkel kereskedő	5	—	—	1	—	—	—	—	—	6
Írógép- és írógépalaktrészekkel keresk. kereskedő	2	—	—	1	—	—	—	—	—	3
Háztartási, konyhaberendezési cikkek- kel kereskedő	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Hordókereskedő	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Műszaki cikk-kereskedő	8	—	—	1	—	—	—	—	—	9

**8. Letelepült külföldiek az alkalmazás minősége és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Folytatás.)**

Foglalkozás	Tisztviselő	Művezető	Szakmunkás	Segéd	Munkás	Írás	Altiszt	Szolga	Napszámos	Összesen
Fegyverkereskedő	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Tornaeszköz- és sportcikk-kereskedő	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2
Óra- és ékszerkereskedő	1	—	—	1	—	—	—	1	—	3
Zongora- és hangszerkereskedő	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Egyéb vas-, fém- és géparúkereskedő	3	—	—	1	—	—	—	—	—	4
Együtt.....	48	—	—	15	4	—	—	2	—	69
Ebből nő	15	—	—	1	—	—	—	—	—	16
Agyag- és üvegáru.										
Tégla- és tetőcserépkereskedő	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Porcellán-, üveg- és tükörkereskedő	5	—	—	5	2	—	—	—	—	12
Együtt.....	6	—	—	5	2	—	—	—	—	18
Ebből nő	2	—	—	—	2	—	—	—	—	4
Fa-, bőr-, díszműáru-, papír- stb. keresk.										
Bútorkereskedés	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Bőrkereskedő (nem nyers)	2	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Díszmű- és norinbergi áru kereskedő	3	—	—	4	—	—	—	—	—	7
Papír- és rajzkereskedő	—	—	—	3	—	—	—	—	1	4
Papírárukereskedő (tapéta, papírmasé)	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Rugvántakereskedő	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Együtt.....	9	—	—	8	2	—	—	—	1	20
Ebből nő	3	—	—	—	2	—	—	—	—	5
Fonó-, szövőipari és ruházati árukkal való kereskedés.										
Kötél-, ponyva-, zsák- és zsinigkeresk.	1	—	—	1	1	—	—	—	—	3
Kötött-, szövöttárukereskedő	6	—	—	4	1	—	—	—	—	11
Kézmű- és rövidárukereskedő	—	—	—	5	—	—	—	—	—	5
Szőnyegkereskedő	—	—	—	3	1	—	—	—	—	4
Vászon- és vászonárukereskedő	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2
Bélésárukereskedő	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2
Kelme-, szövet- és posztókereskedő	3	—	—	10	3	—	—	—	—	16
Selyem- és csipkekereskedő	4	—	—	4	—	—	1	—	—	9
Szűcsárukereskedő	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Cipőkereskedő	5	—	—	3	—	1	—	—	—	9
Férfi- és női divatárukereskedő	5	—	—	14	—	—	1	—	—	20
Férfi-ruha-, egyenruhakereskedő	2	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Női ruhakereskedő	1	—	—	2	—	—	—	—	—	3
Gyermekruhakereskedő	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Ruhakereskedő k. m. n.	5	—	—	4	—	—	—	—	—	9
Fehérneműkereskedő	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Női kalapkereskedő	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3
Egyéb fonó-, szövőipari stb. kereskedő	1	—	—	8	1	—	—	—	—	10
Együtt.....	38	—	—	65	8	1	2	—	—	114
Ebből nő	13	—	—	9	3	—	—	—	—	25
Élelmészeti és élvezeti cikkekkal és italokkal való kereskedelem.										
Déligyümölcskereskedő	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2
Fűszer- és gyarmatárukereskedő	—	—	—	6	1	1	—	—	—	8
Teakereskedő	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Csemegekereskedő	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Fogyasztási szövetkezet	13	—	—	7	7	—	—	—	4	31
Élelmiszerkereskedő	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Bélkereskedő	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Baromfikereskedő (leölt, tisztított)	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2
Tej-, sajt-, vajkereskedő	7	—	—	4	1	—	—	—	—	12
Tojáskereskedő	—	—	—	1	3	—	—	—	—	4
Kávékereskedő	2	—	—	1	—	—	—	—	—	3
Borkereskedő	6	—	—	4	—	—	—	—	—	10
Bor- és szeszkereskedő	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Egyéb szeszitalal kereskedő	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Ásványvízkereskedő	2	—	—	1	1	—	—	—	—	4
Dohánytőzsdés	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Egyéb élelm. és élvezeti cikk. stb. ker.	2	—	—	1	3	—	—	—	—	6
Együtt.....	37	—	—	30	18	1	—	—	4	91
Ebből nő	9	—	—	3	3	—	—	—	—	15

**8. Letelepült külföldiek az alkalmazás minősége és foglalkozási alcsoportok szerint.
1929. szept. 15. (Vége.)**

Foglalkozás	Tisztviselő	Művezető	Szakmunkás	Segéd	Munkás	Írás	Altiszt	Szolga	Napszámos	Összesen
Közegészségügy.										
Gyógyszerészsegéd, gyakornok	7	—	—	—	—	—	—	—	—	7
Betegápoló	—	—	102	—	—	—	—	—	—	102
Masször	—	—	6	—	—	—	—	—	—	6
Egyéb közegészségügyi személyzet	8	—	5	—	8	—	—	2	2	25
Együtt.....	15	—	113	—	8	—	—	2	2	140
Ebből nő	8	—	108	—	3	—	—	—	2	121
Irodalom, művészet.										
Hírlapíró	7	—	—	—	—	—	—	—	—	7
Hírlapkiadó	9	—	—	—	14	—	—	1	—	24
Zeneművész, énekművész	8	—	—	—	—	—	—	—	—	8
Színművész	8	—	—	—	—	—	—	—	—	8
Színházi zenész	85	—	—	—	—	—	—	—	—	85
Kóristák	5	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Színházi alkalmazottak	2	—	—	—	5	—	—	—	—	7
Irodalommal, művészettel kapcsolatos egyéb foglalkozásúak	1	—	—	—	2	—	—	—	—	3
Együtt.....	125	—	—	—	21	—	—	1	—	147
Ebből nő	14	—	—	—	5	—	—	—	—	19
Egyéb értelmiség.										
Idegen államok követségének stb. alk. ipar- és kereskedelmi kamarák tiszt- viselői	4	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Emberbaráti társulatok, egyletek stb. tisztviselői	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Magánmérnök, mérnök k. m. n.	6	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Magánhivatalnok k. m. n.	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Hivatalnok k. m. n.	234	—	—	—	—	—	—	—	—	234
Irnok k. m. n.	55	—	—	—	—	—	—	—	—	55
Társalkodónő	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Egyéb értelmiség	25	—	—	—	—	—	—	—	—	25
Együtt.....	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Ebből nő	331	—	—	—	—	—	—	—	—	331
Ebből nő	136	—	—	—	—	—	—	—	—	136
Védőő										
—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	3
Napszámosok.										
Mezőgazdaság körében alkalmazott napszámos	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Ipar körében alkalm. napszámos... ..	—	—	—	—	—	—	—	—	51	51
Kereskedelem körében alkalm. napsz. Közlekedés körében alkalm. napsz. Napszámos k. m. n.	—	—	—	—	—	—	—	—	28	28
Együtt.....	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	216	216
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak.	—	—	—	—	—	—	—	—	800	300
Ebből nő	—	—	—	—	—	—	—	—	70	70
Zsoké	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Artista	—	—	5	—	—	—	—	—	—	5
Cigányzenész	—	—	19	—	—	—	—	—	—	19
Mutatványos, bűvész	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Cseléd, szakácsnő stb.	—	—	—	—	—	—	—	1.368	—	1.368
Takarítónő, bejárónő stb.	—	—	—	—	—	—	—	167	—	167
Szolga k. m. n.	—	—	—	—	—	—	—	45	—	45
Házmaster stb.	—	—	—	—	—	—	—	93	—	93
Ejjellőr	—	—	—	—	—	—	—	27	—	27
Egyéb foglalkozásúak	6	—	8	—	3	2	—	8	—	27
Együtt.....	8	—	34	—	3	2	—	1.708	—	1.753
Ebből nő	—	—	1	—	2	—	—	1.526	—	1.529
Főösszeg	3.247	88	3.792	894	2.007	51	101	1.830	573	12.383
Ebből nő	1.866	—	477	110	463	4	1	1.527	100	4.554

Irodalom.

- Dr. Bene Lajos:* Budapest székesfőváros iparosai. Statisztikai Közlemények. 1928., 3. szám.
- Budapest székesfőváros kereskedői. Statisztikai Közlemények. 1930., 3. szám.
- Bureau de la statistique de Copenhague:* Annuaire statistique de Copenhague, Frédérikberg et Gjentofte. 1927. Copenhague. 1928.
- Érkövy Adolf:* A »Telepítésekről« tekintettel a kivándorlásokra, bukovinai véreink visszatelepítésére, célszerűbb hazai néposzlatra s a mezőiparos nagyközségek elhomlítására. Budapest, 1883.
- Dr. Farkasfalvi Sándor:* Külföldi honosok a gyáripárban. Magyar Statisztikai Szemle, 1930., 2. szám.
- Dr. Ferenczi Imre:* Die erste Arbeitslosenzählung in Budapest und in 24 Nachbargemeinden am 22. März 1914. Jena, 1915.
- Dr. Hacker Ervin:* Kriminalitás és bevándorlás. Tanulmány a kriminaletiológia és kriminalpolitika köréből. Pécs, 1929.
- Hamburgische statistische Landesamt:* Statistisches Jahrbuch für die Freie und Hansestadt Hamburg. 1916—1927. Hamburg. 1927.
- Dr. Hunfalvy János:* A magyar birodalom földrajza különös tekintettel a néprajzi viszonyokra. Budapest, 1886.
- Dr. Illyefalvi I. Lajos:* Budapest Székesfőváros Statisztikai és Közigazgatási Évkönyve XIII. évf., Budapest, 1921—1924; XIV. évf., Budapest, 1926; XV. évf., Budapest, 1927; XVI. évf., Budapest, 1928; XVII. évf., Budapest, 1929; XVIII. évf., Budapest, 1930.
- Dr. Kovács Alajos:* A Magyar Szent Korona Országainak 1910. évi népszámlálása. VI. rész. Végeredmények összefoglalása. Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat. 64. kötet.
- A bevándorlás kérdéséhez. Magyar Statisztikai Szemle. 1930., 10. szám.
- Dr. Kovács Norbert:* A szellemi munkások összeírása. 1928. Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat. 79. kötet.
- Dr. Kőrösy József:* Budapest nemzetiségi állapota és magyarosodása az 1881-i népszámlálás eredményei szerint. Budapest, 1882.
- Dr. Laky Dezső:* Budapest épületviszonyai. Statisztikai Közlemények. 1929., 1. szám.
- Az iparosok szociális és gazdasági viszonyai Budapesten. Statisztikai Közlemények. 1930., 3. szám.

- Dr. Laky Dezső*: A kereskedők szociális és gazdasági viszonyai Budapesten. Statisztikai Közlemények 61. kötet, 4. szám.
- L'office permanent de l'institut international de statistique*: Annuaire statistique des grandes villes. La Haye, 1927.
- Dr. Loening O.*: Fremdenpolizei. Handwörterbuch der Staatswissenschaften. IV. Band. 380—394. o. Jena, 1927.
- M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal*: A Magyar Szent Korona Országainak 1900. évi népszámlálása. Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat. 27. kötet, Budapest, 1909.
- A Magyar Szent Korona Országainak 1910. évi népszámlálása. Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat. 42. kötet, Budapest, 1912.
- Dr. Marcell Ágoston*: A honosítások hajdan és most. Magyar Kultúra 1930., 19. szám.
- Iffj. Palugyay Imre*; Buda-Pest szabad királyi városok leírása. 1852. Pest.
- Dr. Peregriny—dr. Jacobi*: Magyar állampolgárság, községi illetőség és idegenrendészet I—II. kötet. Budapest 1931.
- Dr. Pikler J. Gyula*: A népesség. A negyvenéves Budapest. Értekezések a városi közgazdatiság köréből. A Városi Szemle jubiláris száma. Budapest 1913.
- Salamon Ferenc*: Budapest története I—III. kötet. Budapest, 1885.
- Service de statistique de la ville de Paris*: Annuaire statistique de la ville de Paris. 1923/1924. Paris, 1927.
- Statistisches Amt der Stadt Nürnberg*: Statistisches Jahrbuch der Stadt Nürnberg für 1927. XVIII. Jahrgang. Nürnberg. 1928.
- Statistisches Amt der Stadt Leipzig*: Statistisches Jahrbuch der Stadt Leipzig für 1919—1926. 6. Band. Leipzig, 1928.
- Statistisches Amt der Stadt Wien*: Statistisches Taschenbuch für Wien. II. Jahrgang. Wien. 1927.
- Dr. Szádeczky-Kardoss Tibor*: A munkanélküliségi statisztika módszerei és főbb tanulságai Magyarországon. Emlékkönyv Kenéz Béla negyedszázados professzori munkásságának évfordulójára. Szerkesztette Laky Dezső. Budapest, 1932.
- Dr. Thirring Gusztáv*: Budapest Székesfőváros Statisztikai és Közigazgatási Évkönyve. X. évf., Budapest, 1907—1908; XI. évf., Budapest, 1909—1912; XII. évf., Budapest, 1913—1920.
- Budapest félszázados fejlődése (1873—1923), Budapest, 1925.
- II. József magyarországi népszámlálásai. Magyar Statisztikai Szemle 1931., 2. szám.
- Dr. Zentay Dezső*: A munkanélküliség alakulása a szellemi pályák körében Budapesten. Statisztikai Közlemények. 1930., 4. szám.

